Yapıtın adı:
Bir Nev-York Rüyası
"BYK-BYE" TÜRKÇE
yazan:
Prof. Dr. Oktay Sinanoğta
*
y«yuı hâkim: otopsi yayınevi ırtiHMi
ytyınevi: 9 / bilimsel incelemeler. 6
ISBN: 975-8410-13-X
dizel: otopsi yayınevi / 0212 2757078
h«k. v. cilt: kitapmatbaacılık / 0212 5013646
kapak taıanm: c. Ûzakınct / 0212 2757078

OKTAY SİNANOĞLU (1935- İtalya, Bari):

Değişik ülkelerde iki kez Nobel ödülüne aday gösterilen Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu, 1953 yılında, Ankara'da TED'in Yenişehir Lisesi'ni birincilikle bitirdi. Sonradan "kolej" olan lisenin eğitim dili o tarihte tamamen Türkçeydi; takviyeli yabancı dil dersleri vardı.. TED tarafından Amerika'ya burslu olarak kimya mühendisliği için yollandı. 1956'da ABD Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley Kimya Mühendisliğini birincilikle bitirdi. 1957'de ABD'de M.I.T.'den birincilikle Yüksek Kimya Mühendisi oldu; "Alfred Sloan Ödülü"nü aldı. 1959'da Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley'de Kuramsal Kimya doktorasını yaptı; iki ödül kazandı. 1959-1960'da ABD Atom Enerjisi Merkezi'nde araştırmalar yaptı. 1961'de hem Harvard hem de Amerika'nın en tanınmış üniversitesi olan Yale'de kendisinin yeni kuantum (nicem) kimyası ve fiziği üzerine teorileri hakkında üst düzey dersler verdi. 1962'de, Yale'de, 26 yaşında, Batının 300 yılda en genç profesörü oldu. ODTÜ Mütevelli Heyeti, kuramsal kimya bölümünü Türkiye'de de kuran Oktay Sinanoğlu'na mahsus olmak üzere "Danışman Profesör" unvanını verdi. ODTÜ'de eğitimin Türkçe olması için uğraş verdi. 1964'de Yale'de "Moleküler Biyoloji" konusunda ikinci kürsüsüne atandı. 1973'de Almanya'nın en yüksek "Alezander von Humboldt Bilim ödulü"nü -bursunu değil-kazanan ilk bilimci oldu. 1975'de Japonya'nın "Uluslara-rası Seçkin Bilimci ödfilü"nü kazandı. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, çıkardığı özel bir kanunla, Oktay Sinanoğlu'na ilk ve tek "Türkiye Cumhuriyeti Profesörü Unvanı"nı verdi. 1976'da Türkiye Cumhuriyeti Özel Elçisi olarak Japonya'ya gönderildi; Türk-Japon Kültür, Eğitim ve Bilim tlişkileri'nin temelini attı. Amerika Bilim ve Sanat Akademisi'nin ilk ve tek Türk Üyesi oldu. Hindistan Devleti'nce davet edilerek Hindistan Cumhurbaşkanı ve Bakanlarla görüştürüldü. Meksika'da Üçüncü Dünya Ülkeleri'nin Bağımsızlığı için çalışmalar yürüttü. 1962'den günümüze dek ilk TÜBİTAK Bilim ödülünü, ilk Sedat Simavi ödülü nü alan Oktay Sinanoğlu, 1992de "Bilgi Çağı ödülü"nü, 1995te "İLESAM Üstün Hizmet ödülü"nü, "Yılın Fikir Adamı Ödülü"nü ve "Yılın Bilim Adamı" ödüllerini aldı. Yıldız Teknik Üniversitesi, Kazakistan H. A. Yesevi Üniversitesi vb. gibi bir çok kuruluşta profesörlük, mütevelli heyeti üyeliği görevinde bulunan Oktay Sinanoğlu, Atatürk Kültür Kurumu Asli Üyesi'dir; 250 kadar uluslararası bilimsel yayını, bilimsel kuramları ve çeşitli dillere çevrilmiş kitapları vardır.

içindekiler

BİRİNCİ BÖLÜM: Makaleler
Bir Nev-York Rüyası / 9
"Bye-Bye" Türkçe/19
Dünya ve Türkiye'nin İtibarı / 44
Atatürk ve Türk Bilim Dili / 48
Türk Eğitim ve İnsan Gücü Sorunları / 60
50. Yılda Dil Devrimi: Dün, Bugün / 75
Yabancı Dil ve Türk Eğitim Dili / 77
Resmi Eğitim Dili Türkçedir / 79
Yüksek öğretim ve Yabancı Dil / 83
Düşünce özgürlüğü ve ODTÜ Sorunu / 89
Uluslararası Bilim ve Ulusal Eğitim Dili / 93
Bilgisayar Çağı, Uluslararası Eğitim ve Türk Dili / 101
Türkiye'nin Bilim ve öğretimde Hamle Yapması / 110
21. yy'da Türkiye'nin Hedefleri Açısından Eğitim / 114
Ancak Başkasının Bilmediği Bilgi Güçtür / 127
Eğitim mi, Eritim mi? /135
Türkiye Götürülüyor! Ey Ciğerliler Neredesiniz? /**144**
Anadolu İmam Hatip Liselerinin Şu Gerekçesine Bakın /**151**
Avrasya Ülkelerinin Ortak Savunması İçin Öneriler / 154
Bilim, Bilim Politikası ve Üniversiteler /165
İngilizce öğrenmenin Yolu / 171 Türkiye'den Türk Dünyasına Türkçe'nin Geleceği /179
Dil ve Sömürge Eğitimi / 186 Türkçesi Dururken tngilizcesi Ayıp / 190
Atatürk Balosuyla Muğla'ya Kolej /195
Cumhuriyet Döneminde Türkçe /199
Ülkemizde Masrafı Bizden Çıkan Misyoner Okulları Var / 212 Japonya, Hindistan, Meksika, ABD, Rusya ve Türkiye'de Araştırma Siyaseti / 217
İpek Yolu'nun Üd Ucu: Türkiye ve Japonya / 219
Türkçe ile Japonca Arasında Pek Çok Benzerlikler Var / 228
Türkçe ve Japonca / 233

İKİNCİ BÖLÜM: Söyleşiler/249

Ekler/403

Türk milletinin dili, Türkçe'dir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bizde Türk dili, Türk milleti için mukaddes bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz hadiseler içinde ahlakının, ananelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin, velhasıl bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olunduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir. ♦♦*

Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması milli hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili dillerin en zenginlerindendir, yeter ki bu dil şuurla işlensin. ♦*♦

Ülkesinin yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır.

Gazi M. Kemal /1930

BİRİNCİ BÖLÜM

Bir Nev-York Rüyası

"BYE-BYE" TÜRKÇE

BİR NEV-YORK RÜYASI'

Bir yaz günü uyuya kalmışım. Kendimi, rüyamda önceleri epey vakit geçirmiş olduğum *Nev-York* şehrinde buldum. Aradan uzun yıllar geçmiş, 2050'li yıllara gelmişiz. *Broadway* 'den aşağıya yürüyüp meşhur *Times* meydanına vardım. Gözlerim âşinâ olduğum koskoca Amerikan sigarası, Amerikan arabası reklâmlarını arıyordu. Evet gene o kocaman, dev bina büyüklüğünde reklamlar vardı. Fakat hayret, gözlerime inanamayıp bir daha baktım. Bir ulu binanın tüm yüzünü kaplamış dev levhada, Türkçe olarak (!) *Nefis Rize* ***Çayı.*** *İşte Hakiki Çay* yazıyor. Yazının yanında lâle biçimli, ince belli, cam bardakta tavşan kanı bir çay resmediliyordu. Sadece en dipte küçücük harflerle İngilizce olarak ***Drink Real Tea*** eklenmişti.

Caddede sağıma soluma bakınafak biraz daha ilerledim. Dükkânların isimleri dikkatimi çekti. **Rahat *Shoes,* Dilber Giyim *Fashions,* Sultan Ahmet *Leather, World* Gezim** gibi yansı Türkçe yansı İngilizce isimler çoğunluktaydı. Bir de Türkçe *Merkez* lâfı, iyiden iyiye ingilizce ***Center*** sözcüğünün yerini almış görünüyordu. Büyük, görkemli bir binanın üzerinde yanıp sönen ışıklarla Türkçe o-

larak ***Alışveriş*** **Merkezi** yazılıydı. ***Car*** **Merkezi,** ***Flower*** **Merkezi,** ***Furniture*** **Merkezi,** ***Hair*** **Merkezi,...** merkezi de merkezi... Amerika'da her yanı bir ***merkez*** lafıdır kaplamış gidiyordu.

Az ötede bir gazete dergi bayiine rastladım. Amerikan basın hayatında acaba nasıl değişmeler olmuş diye bir göz attım. Hatırladığım Amerikan dergileri yerine yepyenileri çıkmıştı. Kağıtları daha parlak, renkleri daha canlı idiler, ama garip, galiba hepsi Türk dergileri idiler, çünkü adlan ***Güncel, Hareket, Vurgu, Hanım kız, Görüntü*** gibi Türkçe adlardı. Birkaç tanesini karıştırdım. Yoo, bunlar Amerikan, İngiliz dergileri idi. Ancak içlerinde kullanılan dil çok tuhaftı. Mesela, İngilizce güzelim ***Media*** lâfı dururken pek sık ***Basın-Yayın*** sözü geçiyordu. Bir de Türkçe *Seçenek* lâfına anlamlı anlamsız ne çok rastlanıyordu öyle. Pek açık seçik, keskin bir sözcük olmamakla beraber, İngilizce ***Alternative't*** ne olmuş sanki. Anlaşılan Amerika'da Türkçe sözcükler kullanmak moda olmuş diye düşündüm. Acaba niye? Yoksa kullananlara Anglo-Sakson oldukları için bir aşağılık duygusu mu gelmişti? Nasıl olur? Daha yüzyıl önce büyük bir devlet olan Amerika'ya, onun da kökeninde olan eski İmparatorluk İngiltere'sine nasıl aşağılık duygusu gelirdi. Belli ki bu Türkçe sözcüklerle bazı yazarlar kendilerine bir üstünlük havası vermeye çalışıyor, bazıları da pek iyi kavramadıkları konularda halklarının anlamadığı yabancı Türkçe sözcüklerin arkasına saklanıyorlardı.

Böyle düşüncelerle dolaşıp dururken yorulmuşum. Üstünde ***Jimmy's*** **Kahvehanesi** yazılı, şemsiyeli masalan sokağa taşmış sakin bir yer gördüm, gidip bir masaya oturdum. Gelen görevli Türk olduğumu öğrenince arsız arsız sırıttı, bir iki kelime Türkçe bildiğini gösterme çabasına girişti. *Kola* yokmuş, *ithal malı* soğuk bir ***Susurluk*** marka ***ayran*** getirdi.

Ayranımı içip dinlenirken yandaki masalar dolmağa başladı. Pek yer kalmamıştı. Tart? o sırada genççe, iyi giyinmiş, efendi görünüşlü, belli ki onurunu yitirmemiş biri masama yanaştı. "Afedersiniz yer kalmamış buraya oturabilir miyim?" dedi. "Hay hay, buyurun" dedim. Oturdu. Kahvesi gelirken havadan sudan konuşmaya başladık. İrlanda asıllıymış. Anası babası kendisi okul çağındayken Amerika'ya göç etmişler, okuyup doktor olmuş. Bilimden, tıptan, sonrada edebiyattan epey sohbet ettik. En sevdiği yazar 1970'lerde güzel sahne oyunları yazmış olan İrlandalı *Brian FrieVmış.* Onun *Tercümeler* adlı bir oyunundan bahsetti. İngilizlerin İrlanda'yı işgal ettiği zaman yaptıklarını temsil ediyormuş. Özellikle İrlandalıların kendi köklü, İngilizce'den çok daha eski, zengin dilleri *Gaelik'i* yok edip yerine İngilizce'yi koymakla İngilizlerin nasıl İrlanda'yı sonsuza dek boyundurukları altında tutmak istediklerini anlatıyormuş. O ara lâfa kanştım. "Özür dilerim ama bir şey soracağım. Buraların yabancısıyım; gelince dikkatimi çekti. Dükkân levhaları, dergi adlan falan hep Türkçe olmuş; Amerikan dilinde birçok Türkçe sözcük kullanılı-

yor. Kırk yıl önce gene gelmiştim. O zaman hiç böyle bir şey yoktu bu nasıl oldu? Amerika'ya ne olmuş böyle?" dedim. Biraz durdu, yüzünü hüzünlü bir ifade kapladı. "Ah sorma" dedi. "İrlanda'nın 150 yıl önce başına gelen şimdi de Amerika'nın başına gelmeye başladı. Şu farkla ki, bu sefer Türkler (Türk olduğumu fark etmemişti anlaşılan) aynı işi yaptırıyor. Biliyorsunuz 21. yüzyılın başlarında *Bağımsız Türk Devletleri Topluluğu* dünyada büyük bir iktisadi güç oluşturdular. Kendi zengin hammadde ve neft yağı kaynaklarına sahip çıktılar. Yetiştirdikleri çalışkan ve atılgan gençlik kendi dil, tarih ve derin Asya kültürüne sarılıp ondan aldıkları manevi güçle bilim ve teknikte de çok ileri gittiler. Çeşitli Asya, Orta-Doğu ve Güney Amerika ülkeleri ile sıkı sınaî, ticarî ilişkiler, yeni gümrük birlikleri kurdular. Onlar zenginleştikçe Avrupa ve Amerika gerilemeye devam etti. Biliyorsunuz, zaten 20'inci yüzyılın sonlarına doğru bu batı ülkeleri iyice bunalıma girmişti. Toplum hayatı, aile ve iş ahlâkları, insan ilişkileri kalmamıştı. Zaten hep başkalarının hammadde kaynaklan ve tüketim pazarlanyla ayakta duruyordu. "Evet" dedim, "eğitim düzenleri ve gençlikleri de bozulmuştu." Devam etti: "Türk elleri zenginleştikçe, haysiyetlerine sahip çıktıkça dünyadaki itibarları arttı. Her ülkede bol bol Türk TV dizileri, Türk filimleri seyredilmeye, her yanda avaz avaz Türk müziği duyulmaya başlandı. Türkler batıdan öğrencilere burs vermeye, kendi evrenkentlerinde okutmaya başladılar. Bunu yaparken öğrencilerin Türkçe öğrenmesi-

ni şart koşuyorlardı".. "Evet" dedim. "Daha önce Japonlar da böyle yapmıştı".

Yeni İrlandalı dostum (adı Collin'miş) önündeki Türk kahvesinden bir yudum içti. Bir süre sustuk. "Buraya kadar iyi" dedi, "bundan sonrası acıklı. İrlanda'nın başına gelen bu sefer Amerika'nın başına gelmeye başladı"... "Nasıl olur?" dedim, "Türkler Amerika'yı işgal etmedi ki"... "Aa!" dedi, "işte onun için daha da tehlikelisi oldu."... Merakla yüzüne baktım. Görevliden bir su istedikten sonra anlatmaya devam etti:

"Türkler önce Amerika'da azınlık için bütün derslerin Türkçe olarak öğretildiği Türkçe okulları açtılar fakat az sonra Amerikalı veliler de çocuklarını bu okullara göndermeye özendiler. Bu pahalı Türk okullarına gidenler, adeta ayrı bir kültüre sahip, kendilerini imtiyazlı gören bir sınıf oluşturdular. O ara dünyada Japonca, Çince, Türkçe gibi dillerin önemi gittikçe artmaktaydı. Alışılagelmiş Amerikan okullannda (lise olsun, evrenkent olsun) eğitim dili İngilizce olmaya devam ediyordu ama, bu yeni önemli yabancı diller de ayrıca yabancı dil derslerinde, özel yaz kurslannda pek âlâ yeterince öğretilebiliyordu. O günlerde eğitim düzeni başarılı olmaya başlamıştı. Gene de yabancı Türk okullarına rağbet artıyor, özenti körükleniyordu. Derken, tam kırk yıl önce en iyi bir özel Amerikan okuluna, mâli durumu tam bozulmuşken, aniden 10-15 Türk, Kazak, Kırgız öğretmen geldi. Okulun o mâli sıkıntısı arasında nasıl döviz bulduğunu bir iki kişiden başka kimse me-

rak etmedi. Ertesi yıl okulun eğitim dili (tüm dersler) Türkçe'ye değiştirildi. O zaman için bu çok çarpıcı bir olaydı. İlk kez bir milli Amerikan okulu bir yabancı Türk Misyoner okuluna benzetiliyordu..."

Burada Collin'in sözünü kestim: "Ne olacak? Amerikan çocukları böylece Türkçe'yi daha iyi öğrenmiş olur."

Collin öfkelendi: "Öyle şey olur mu? Yabancı dil öğretmenin böyle bir yöntemi yoktur. Çocuk aynı anda zaten zor olan fiziği mi öğrensin, Türkçe'yi mi? İkisini de öğrenemez; sadece ezberci olur. Kendi dilinde düşünemeyen, her an dolaylı da olsa kendi dil ve kültürünün değersiz olduğu kendisine telkin edilen çocukta kimlik, benlik, haysiyet duyguları nasıl gelişebilir?"..

"Doğru diyorsunuz" dedim, "zaten birkaç sömürge hariç böyle bir eğitim düzeni ya da yabancı dil öğretme yöntemi hiçbir aklı başında ülkede yoktur. Ama, öyle birkaç acayip okuldan ne çıkar? Daha pek çok olağan Amerikan okulları var ya?"

Collin, *"ne kadar anlayışsız bu adam ",* der gibi bir havaya büründü. Bir nefes alıp açıklamaya çalıştı. Anlaşılan bu konu İrlandalı geçmişiyle de bağlantılı olarak onu derinden tedirgin ediyordu:

"İş o kadarla kalmadı" dedi, "Amerikan Eğitim Bakanlığı birkaç yıl içinde sessiz sedasız, eğitim dili Türk-

çe olan yüzlerce okul açtı, arkasından bir kaç da böyle evrenkent. Türkler bu ayrıcalıklı evrenkentlere özellikle yardımlar yaptılar. Sonunda gerçek Amerikan okulları ikinci sınıf durumuna düştüler; bu sefer onlar da, bizim eğitim dilimiz de Türkçe olsun demeğe başladılar. İşin kötüsü bu haince "kültürel soykırım" oyunu Amerika'ya oynanırken kimseden ses çıkmıyor, herkes Amerika'da baş gösteren iç karışıklıklardan, kısa vadeli maddi çıkarlardan başka bir şey düşünemiyordu."

"Tabii" dedim, "bu yabancı eğitim hastalığı hızla arttıkça Amerika'daki bilim, teknik, edebiyat seviyesi çok düşmüştür. En kötüsü de, kendine ve kendi toplumuna güveni olmayan, her şeyi Türklere yalvarmaktan bekleyen, temel sorulan sormasını, çözüm getirmesini bilmeyen nesillerin yetiştirilmesi olmuştur. Değil mi?"

Collin, hüznü artarak (belli ki ülkesine bağlı, yanılmamışım onurlu bir insandı) "evet" dedi, "sonuç olarak Amerika'nın yaratıcılığı, üreticiliği, tabii sonra da dünyadaki itibarı kalmadı. Yabancı, Türkçe eğitim dili okullardan yetişenler genellikle ya gezimcilik rehberi, ya Türk şirketlerine acenta oldular. Ufak tefek iş yerleri açanlar da başlıca marifetleri yüzeysel bir Türkçe bilmekten ibaret olduğu için, o marifetlerini gösterme iştiyakıyla, iş yerlerine yan Türkçe levhalar astılar."

"Yazık" dedim, "Amerika bilime, tekniğe, tıbba büyük katkıları bulunmuş bir ülkeydi. Bu hallere mi düşe-

çekti?" Verdiği izahat için kendisine teşekkür ettim. Sonra da biraz olsun maneviyatını tazelemek için "üzülmeyin" dedim, "sizin gibi bilinçli, ülkesinin, insanlarının geleceğini, haysiyetini düşünen fertleri oldukça, bir toplum yeniden yeşerir. Yılmayın, doğru bildiğiniz yolda devam edin." Bana insancıl gözlerle baktı.

Vakit epey gecikmişti. Kalktım, el sıkışıp ayrıldık. Dışan çıktığımda sokaklar işlerinden çıkanlarla iyice dolmuştu. Caddeler, kavşaklar beş dakikada ancak bir iki metre ilerleyebilen arabalar, simsiyah dumanlar çıkaran kırık dökük otobüslerle tıkanmıştı. Tozdan, dumandan göz gözü görmüyordu. Boğulacak gibi oluyor, pis havadan nefes alamıyordum. Hatırladığım eski *Nev-York'ta* kalabalık olur, ama bu derece düzensizlik olmazdı.

Aklıma yeraltı treni geldi. Bu durumda ancak onunla bir yere gidebilirdim. Yedinci cadde ile otuz dördüncü sokaktaki girişi aradım. Yoktu. Eskiden olduğu köşeye yeni bir araba parkı daha yapılmıştı. Köşede arabaların arkasında karşıya geçme fırsatı bekleyen bir genci gördüm. Bir evrenkent öğrencisine benziyordu. Kızgın bir hâli vardı. Yanaşıp yeraltı trenini sordum. "Ne treni be!" dedi, "onlar tam kırk yıl önce sökülmüş, haberiniz yok mu?" "Buralarda yoktum" diye mırıldandım "yeraltından rahatlıkla gelinir gidilirdi. Niye sökmüşler ki?" "Ne olacak" dedi, "şu Türklerin danışmanları: Trenin modası geçti. Araba demokrasidir, deyip söktürmüşler. Tabii kendi arabaları burada daha çok satılsın diye! Şimdi işte gördüğünüz gibi

arabası olan da perişan, olmayan da." Ve yanımdan bir hı şımla uzaklaştı. Gördüklerim, işittiklerim beni iyiden iyiye şaşırtmış, bir hayli de üzmüştü. Kendi kendime "Allah Allah" dedim, "bizim millet böyle fena değildi. Tarihi bo yunca gittiği yerlerde insanlık öğretmiş, kimsenin diline, dinine, kültürüne dokunmamış, hep birbirinin gırtlağında olan değişik kavimler arasında bile barışı sağlamıştı. Aca ba ne oldu? Törelerinde hangi etkilerle böyle köklü değişiklikler meydana geldi?" diye düşünürken, çırpınarak, ter içinde uyandım: ,

-"Aa, iyi ki rüyaymış!"

"BYE - BYE" TÜRKÇE

Osmanlıca, Öztürkçe Derken... İngiliz Atını Alan Üsküdar'ı Geçti![2]

H erhalde bizim kadar çabuk ve sık, İstakozun kabuk değiştirmesi gibi dil değiştiren bir millet olmamıştır. Neredeyse bir nesil içinde Osmanlıca' dan Öztürkçe'ye, oradan **"Anglomanca"** diye tabir edeceğim yeni garip dile geçtik. Bu sonuncusu inanılmaz bir hızla gerçekleşti. Aslında pek de şaşılacak bir hızla değil. Kendiliğinden sâfıyâne olmuş bir şey değil. Birazdan aşağıda belirteceğim gibi yakın tarihte başka bir iki misali de var. Gayet iyi tasarlanmış, uygulamaya geçirilmiş bir planın sonucu bu. Ama iş daha tam bitmedi. Devamı var.

Muamma gibi konuşur oldum. Açıklayayım. **"Osmanlıca"**

Hakkında

Türkler sekizinci yüzyıldan sonda islâm medeniyetine büyük, köklü bir Asya kültürü katkısını beraberlerinde getirerek girdiler. Okumuş, yazmış üst tabakanın diline bol miktarda, Arapça, Farsça girmesi birkaç yüz yıl sürdü. îbn-

i Sina, Farabi gibi bilginler bilim dili olarak Arapça'yı kullandılar. Bunda şaşılacak bir şey yok. Unutmayalım ki, Avrupa milletleri 18. Yüzyıla kadar Lâtince'yi bilim dili olarak kullanmaya devam etmişlerdir. Rönesansla birlikte İtalyanların 13'ncü yüzyılda *edebiyat dili* olarak Lâtince yerine İtalyanca'yı kullanmaya başlamalarına rağmen[3] gerçi Arapçalı, Farsçalı Türkçe'ye sonradan "Osmanlıca" denmiş, ama bunda da bir tuhaflık var. Şimdi dilbilimci ve tarihçi uzmanlarımıza soruyorum. Bu "Osmanlıca" lâfı ne zaman ve nerede çıkmıştır? Yoksa 19'uncu yüzyılda mı? Neden derseniz, Anadolu Selçuklu Devleti adeta devletin resmi dilini bile Farsça etmişti. Bu Fars merakı o kadar ileri gitmiş ki, Anadolu Selçuklu Sultanları İslâmiyet'ten değil Fars efsanelerinden isimlerini alıyorlardı. *Keykubat, Keykâvus* gibi. Anadolu beylikleri zamanında *'Karaman-oğlu Mehmet Bey 'in Türkçe için yaptıkları iyi bilinir*- ve Osmanlıların ilk dönemlerinde Türkçe yeniden devletin dili olmuştur. Okur, yazar takımının dilinde Arapça, Farsça kökenli sözcük yoğunluğunun artışı 20. yüzyılın başlarına kadar sürmüştür. Sonuna doğru Türk aydınlan yeni kavramlar için gereken yeni terimleri Arapça, Farsça dil kurallarına göre dillerdeki köklerden kendileri türetmişlerdir. O kadar ki o, özellikle bilimsel ve teknik terimlerin bir kısmı bugün Arapça'da, Farsça'da yoktur, bir kısmını ise, Araplar öğrenmiş kullanmaktadırlar. Bu konunun incelik-

[3] Bkz. Nüzhet Hâşim Sinanoğlu, *"Dante ve Divine Comedia"* Devlet Matbaası, İstanbul, 1934.

lerini uzmanlarımıza bırakalım, bizden sadece hatırlatması. Burada ilginç bir nokta aklımıza geliyor. Şimdi bizimkilerin türettiği bu Arapça Farsça kökenli bilimsel terimlere acaba "uydurmaca" diyecekler çıkar mı?

Yeni Bilimsel ve Teknik Kavramlara Karşılık Terimleri Kimler ve Nasıl Türetir?

Her dilde bilimin ve tekniğin gelişen ihtiyaçlarını karşılamak için yeni terimler türetmek icap eder. Bu türetmeyi, genellikle dilciler değil, o bilimsel ya da teknik konuyu icat eden bilim adamı yapar. Neden mi? Elbet buluşunu ilk kez yazar veya anlatırken, yeni kavramlann adını kendisi koyması gerekir de ondan. O konu başka bir dilde icat edilmişse de, yeni konuyu ilk kez ülkesine getiren tanıtan, uygulayan, daha da geliştiren bilim adamına, bu getirdiği yeni kavramlann adını kendi dilinde koymak sorumluluğu düşer. Onun için bilimin ön saflarında vuruşan, Dünya bilim meydanında güreş tutması gereken bilim adamının, gereken yabancı dil veya diller kadar kendi dilinin yapısını, sözcük, terim türetme kurallarını çok iyi bilmesi icap eder. Bu kendini bilen epeyce ilerlemiş her ülkede böyledir. Ha, ya o bilimci kendi dilini bilmez, ülkesinin dilini sevmez ve hatta, bazı eski veya yeni usûl sömürgelerde görülen sömürgeleşmiş, aşağılık duygusuna kapılmış kafayla, kendi dilini, kültürünü küçümser ise, işte o zaman, bir bilim + gönül adamında olması gereken sorumluluğu

hissetmez, hatta âdeta düşmanca bir tavırla yabancı kelimeleri kullanmakla övünür, büyüklük taslar, halkının dilini parçam-parça ederken hiç yüreği sızlamaz. Şimdi, izin verirseniz, başka bazı dillerde bilimsel ve teknik terimleri bilimci ve araştırmacılar nasıl türetiyor, ona bakalım.

Latin Dillerine Karşı Almanca ve Roma'nın Keltlerle Mücadelesi

Fransızca, İtalyanca, Portekizce, İspanyolca, Lâtince kökenlidir, bunlara "Lâtin Dilleri" de denir. Dolayısıyla, bu dillerde terimler genellikle Lâtince kurallarına göre, bazen de eski Yunan (Grek) köklerinden türetilir. Latince'de kelime türetme yeteneği mevcuttur. Almanca konuşan ülkelerin dili, o da Lâtin gibi bir "Hint - Avrupa" ana öbeğinden olmakla beraber çok farklılaşmış bir alt-öbek, "Cermen" türündendir. Almanca'da da yeni terim sözcük türetme yetenekleri kalmıştır. Almanlar tarafından icat edilmiş olsun olmasın, terimleri genellikle Lâtin dillerininkilere hiç benzemez. Lâtin kökenli dilleri olan ülkeler Roma İmparatorluğunun en geniş döneminde o sınırlar içine fütuhatla dahil edilmiş Gaul, İberia, vb. gibi ülkelerdir. Oralann dili Roma egemenliğinden önce Lâtince gibi değildi. Çoğu, Kelt kavimlerinin *Seltik, Keltik, Gaul, Gaelik, Galata* şeklinde telâffuz edilmiş olan çok yakın akraba kavimlerin dilini konuşuyordu. Gerçi sonradan Avrupa kendini Roma ve Yunan medeniyetinin devamı gibi görmek istemiş ve kendini 19'uncu yüzyılda sömürgelerine öyle

tanışmışsa da, Avrupa'nın kökenini ve hatta bugünkü davranışlarının temelini oluşturan bu Kelt kavimleridir. Bugün hâlâ, birçok tanınmış Avrupa kentinin ismi Keltceden gelmektedir. Örneğin: *Leibzig, Lieg, Lyon,* Kelt tanrısı jLı/g'tan geliyormuş. *Milano* bile İtalyanca'dan değil, Keltçe *milanumas'tan* geliyor. Julius Sezar'a kadar Keltler Romalılara çok çektirmişler. Bu yabani kavimler, yüzlerine mor boyalar sürülü, sarı saçları kireç sürülerek havaya dikleştirilmiş halde, vahşi çığlıklarla saldırır, başlangıçta Romalıları çok ürkütürlermiş. Roma daha küçükken Romalılar bunlarla uğraşa uğraşa bilenmişler, askeri yöntemler geliştirmişler. Gene de birkaç yüzyıl sonra Sezar'a gelindiğinde Keltlerle devamlı uğraşmaları gerekiyormuş. Bunun üzerine ne yapsak da bu dertten uzun vadeli bir şekilde kurtulup rahat etsek, diye düşünmüşler. Üç şıkkı tartışmışlar:

1)Bunların hepsini *katliamdan* geçirsek; buna ko
lumuzun kuvveti yetmez (o zaman atom bombası yok ya!)

2)Tüm ülkelerini *istilâ* etsek, devamlı askerî baskı
altında tutsak, buna da ne askerimiz ne paramız yetişir. O halde?

3)Bunları ***Latinleştirelim,*** yani kültürlerini, törele
rini, bunun içinde ***dillerini unutturalım.***

Ve öyle yapmışlar. İş bitmiş. Roma İmparatorluğunun büyümesi tabîi sınırına ulaşması Cermen kavimlerini içine alamadı. Onun için Almanca Latinleşmeden Cermen

dili olarak kaldı. Sonunda o Cermen kavimleri Batı Roma İmparatorluğu'nun 416 yılında defterini dürdüler. (İşlerini, biliyorsunuz, uzak atalarımızdan Hunlar kolaylaştırdı, ama o da ayrı bir hikâye.)

İngilizce Neyin Nesidir? İngilizce ve Amerikanca'da Terim Türetme

Gelelim İngilizce sonra Amerikanca da nasıl bilimsel terim türetildiğine. Şimdi, bu aslan İngilizce bir kere çok yeni dildir. Mazisi 500 seneyi pek geçmez. Halbuki mesela Türkçe'nin, Çince'nin en az birer 10.000 senesi var. Bu on bini nereden çıkardım çok merak eden olursa söylerim.

1066'da İngiltere, Fransa'dan gelen Normanlann istilâsına uğradığında, Anglo-Sakson yerliler ormanlarda sırık ve otlardan yapılmış kulübelerde oturuyorlardı. Kendi nehirlerinin bir kıyısından öbür kıyısına dosdoğru geçecek kadar bile denizcilikleri yoktu. Kasaba ve köyleri arasındaki başlıca yolları hâlâ 100 sene önce Romalıların yaptığı yollardı. Yerli ahalinin kökeni Keltlerle Viking (Nors, Nordik) ve Cermen soyundan *Engel* ve *Sakson* karışımı idi. Tabii bu İngiltere dediğimiz bölge Britanya adasının güney doğusunda onun küçük bir kısmı oluşturuyordu. Bölgenin kuzeyinde, batısında ve de yandaki Erin adasında, Romalılardan kaçtıkları için Latinleşmemiş, Keltçe dillerini korumuş son Keltler, yani İskoçlar, Velşler, İrlandalılar bulunuyordu. Britanya'nın bu durumu bu güne kadar sürmüştür. O son Keltlere sorarsanız, İngilizlerle hesaplan daha bitmemiştir. Her biri bugün, İngilizlerin süregelen çeşitli baskı ve oyunlarına rağmen dillerini, kimliklerini korumaya çalışmaktadırlar.

Roma'nın eyaleti oldukları birkaç yüzyıl içinde İngilizler tam Latinleşmemiş ama dillerine büyük ölçüde latince karışmıştı. Norman istilâsından az önce üst tabaka Fransızca konuşmaya merak sarmış, bazı krallarını Normanlar tâyin eder olmuştu. Norman istilâsından sonra yapı iyice değişti. Dil bu sefer de iyice Fransızca ile karıştı. Bu günün İngiliz üst tabaka ve asilzadeleri bence daha çok Norman, hâlâ yabaniliğini sürdüren alt tabaka *Koknen* takımı da eski yerlilerin devamıdır. Sınıf farkı sürmektedir. Amerika'ya da başka kılıflar altında yansımıştır.

Sonuç olarak, bugünkü haline 4-5 yüzyıl önce gelmeye başlayan İngilizce beş kadar dilin rasgele ve kuralsız karışımından oluşmuş, bu dillerin hiçbiri dilin ana kurallar iskeleti diyebileceğimiz temel yapısını sağlar konumda kalamamıştır. Dolayısıyla, ***İngilizce'de belli kurallara göre yeni terim türetme yeteneği hemen hemen yoktur.*** **Buna** karşılık, Türkçe binlerce yıldır matematiksel yapısını, sözcük türetme yetenek ve kurallarını aynen korumuştur. Türkçe'nin bu olağanüstü yapısı Osmanlıca'daki Arapça, Farsça alıntılara rağmen hâkim yapı olarak kalmış, onun içindir ki yirmi yıl içinde tekrar öz ve halk Türkçe'sine dönmek mümkün ve kolay olmuştur. Türkçe'ye Arapça, Farsça karışması İslâm'ı bir bütün olarak görme gereğin-

den ve Türklerin kendi hevesleriyle olmuştur. Bu seferki İngilizce etkisi ise kendiliğinden olmamış 40 yıl önce **-daha da belirgini 1953 'de-** ***Türk Milli Eğitimine İngiliz ve Amerikan gizli teşkilâtlarının el atması ve Türk okullarında eğitim dilinin İngilizce yapılması,*** **yani birçok** ***derslerin Türk hoca tarafından Türk öğrencisine İngilizce olarak anlatılmasının zorunlu kılınması hainliği*** **ve** garabeti ile meydana gelmiştir. Bu en büyük, *en sinsi* ve ***en tehlikeli sömürgeleştirme oyunu*** **hâlen son sürat ve** hızlanarak devam etmektedir. İngilizce ve onun sulandırılmışı olan Amerikanca'da niye yeni terim türetmek yeteneğinin kalmamış olduğunu az önce belirttik. Peki o halde, son yüzyılda birçok yeni bilim ve teknik kavram yaratmış olan bu milletler, bulduklarına nasıl "İngilizce" karşılıklar buldular?

İngiltere'nin Roma eyaleti oldukları devirde, İngilizce'ye bol miktarda Lâtince karıştığını söylemiştik. Buna İngilizleri sömürgecilik döneminde, bir de kendilerini Roma-Yunan medeniyetinin vârisi gibi görme hüsn-ü kuruntusunu ekleyin. İşte o zaman, 18-19 yüzyıl bilimcilerinin hele daha pek netleşmemiş kavramlara Lâtince (ve Eski Yunanca'dan) türetilmiş adlar takarak bir *âllâme-yi cihan*-lık taslamak eğilimi de olunca büyük Lâtince, eski Yunan laflan etmenin nedeni daha da iyi anlaşılır sanırım. Ama **gene de önemli bir etken** ***İngilizce'de yeni terim türetme*** *yeteneğinin bulunmayışıdır.* İngiliz bilim adamları Lâtince-Eski Yunanca'dan yeni terim türetebiliyorlardı. Çünkü daha liselerinde Latince ve eski yunanca zorunlu dersler olarak herkese öğretiliyordu. Amerikan okullarında da önceleri bu böyle idi. Gelgetelim 1960'lardan sonra, Amerika, önce yavaştan, şimdi ise hızlı hızlı çökme yoluna girdikçe okullarından mecburen Latince ve yunanca dersleri kaldırıldı. Mecburen diyoruz; çünkü, bugün ABD'de, orta ve lise düzeyi eğitiminde büyük bir bunalım yaşanmaktadır. Değil Lâtince, yüzde doksan halk okullarında dosdoğru İngilizce yazmak ve okumak bile öğretilememiştir. Bir iki yıl önceki *"Nev-York Times"* gazetesi araştırma makalesine **göre** ***Amerikan liselerini bitiren Amerikalı gençlerin %60'ı dosdoğru okuma yazma bilmemektedir-***ler!.. Öğretmenler, "Ne eğitimi? Biz bir saatlik derste öğrencilerin birbirlerini tabanca ile vurmasını önleyebilirsek, başarılı addediliyoruz" diyorlar.

Şimdi bu durumda Lâtincesiz olarak eğitim bitirip, bilim-teknik adamı olan Amerikalı'da İngiliz'deki yeni terim ve ad koyma yöntemi de yok; o zaman ne oldu? Bir kaç kelimelik uzun bir lâf edip her kelimenin baş harflerini birleştirerek yeni sözcük icat etmeğe başladılar. Meselâ, bilgisayarlarda biliyorsunuz, *"ana-bellek"Q* RAM diyorlar. Bunu türetmek için "Random Access Memory" lâfından baş harfleri almışlar. Şimdi şu işe bakın: Hiç bilmeyen gariban bir Türk'e "bellek" deseniz, bellemekle hafızayla ilgili bir lâf ettiğinizi en azından tahmin eder. Halbuki kara cahil bir Amerikalı ve İngiliz'e "RAM" deseniz koyunun erkeğinden bahsediyorsunuz sanır.

Dilbilimciler böyle baş harflerden yapılmış (İşte hakiki uydurukça) sözcüklere "Akronim" (Acronym) diyorlar. Gene bu batılı bilginlere göre, bir dilde bunların başlamasını o dilin tam yozlaşıp gücünün kalmadığına yoruyorlar. Üst sınıfla halk arasında bir uçurumun gitgide büyümesine katkısı da caba. *Çok şükür* ki (bu ifade bilimsel değil ama, bilimcinin bizce gerekli bilim+gönül adamı tanımına uygun, değil mi?) Türkçe bu yozlaşmaya gereği olmayan, türetme yeteneği matematikçilere parmak ısırtacak düzeyde, bilimcisini de halkını da kafaca ve gönülce birleştirebilecek nitelikte nâdir bir dildir. Yeter ki, kırk sene önce başlamış olan haçlı kafalı, batılı misyoner sömürgecilerin büyük oyununa kurban gitmesin.

Türkçe'de yeni kavramlara karşılıklar, dilinin özelliklerini iyi öğrenmişlerse kolayca bulunur. Tabii dilini bilimiyle, fenniyle, edebiyatıyla iyi öğrenmek, onu iyice bilmek, onun eşsiz yetenek ve inceliklerine aşık olmak bahtiyarlığına ermek içinse her konuda eğitimini Türkçe olarak görmüş olmak gerekir. En az bir başka dili öğrenmenin de hem bilim için, hem karşılaştırma sonucu kendi dilini de daha iyi idrak etmek açısından faydası vardır. Her düzgün ülkede olduğu gibi yabancı dil, mesleğine yardımcı olacak kadar, ayrıca yabancı dil dersinde öğrenilir. Yok eğer, bizdeki gibi batılı sessiz oyunlar sonucu, eğitim dili resmi dil veya anadilden olmazsa, o kişi değil Türkçe terimler türetmek, konuşurken, yazarken aklına mevcut Türkçe sözcükler bile gelmez, hâlâ tam iyice anlamadığı yarım ya-

malak İngilizce lâflar söyleyiverir. Hele bir de öyle bir garip eğitim düzeni ile içine sokulan aşağılık duygusunu önleyememişse telâfi kabilinden bu çirkin İngilizce bozması lâfları kullanmakla da böbürlenir. İşte bu yabancı tuzağının sonunda bir nesil içinde **Anglomanlıca** dediğim, yâni İngilizlerin *güvercin ingilizcesi* dediği ingilizce, yâni iki yüzelli kelimelik *Tarzanca* dil ortaya çıkar. Ama iş bununla da bitmemiştir. Romalıların Keltleri nasıl yok ettiklerini hatırlayalım; Millî kimlik, Amerika'nın son yıllarda bize yutturmaya çalıştığı gibi bir ırk meselesi katiyyen değildir, bir gelenek - görenek, kültür - töre ve özellikle bir gönül ve onu, gemiyi yüzdüren su gibi batmadan üstünde tutan dil meselesidir. Dilini unutan kavimlerin tarihten adlan bile silinir gider. Anadolu, böyle yok olmuş kavimlerin binlerce yıl sonra kazılarda bulunan çanak çömlek kırıntıları ile doludur.

İngilizlerin İrlandalılara Yaptığı

İngiltere'nin batısındaki *Erin* adasına sığınıp yaşamını kimlikleri içinde sürdürebilen son Keltler İrlandalılar olmuştu. (Bir de kuzeyde İskoçlar, yanda Velşler.) Roma bittikten sonra Erin Keltleri 500 yıllarından itibaren 1000 yıl kadar büyük bir medeniyet kurdular. İrlanda'nın batısındaki Atlas ummanı ile devamlı çarpışan sarp kayalıklar üzerinde kurdukları manastırlarda *Erin* keşişleri yazdılar, çizdiler, eski el yazması kitapları yenileyerek Roma öncesi bilgileri de yaşattılar. Bu ara Roma sonrası Avrupa tam bir karanlığa, Orta Çağ'ın vebalı, kara cadılı hurafelerine bü-

rünmüştü. Erin keşişleri Lâtince bildikleri gibi, toplumda büyük itibarla önemli bir yer tutan Erin şairleriyle birlikte anadilleri *Gaelik'i* (Keltçe) geliştiriyorlardı. Toplumdaki eğitimden, çeşitli okullardan Şair sınıfı sorumluydu (Bkz. İrlanda Dilinin Başına Gelenler (1. Daniel Corkery, "The Fortunes of the Irish Language" Mercier Pres, Cork 1954-1968, 2- Birgit Bramsba (Ed.) "Homage to Ireland-Aspects of Culture and Language", Uppsala, 1990) Tüm okullanndaki eğitim dili *Gaelik* idi. Keşişler zaman zaman kıta Avrupa'sına geçiyor, oradaki manastırlara biraz medeniyet aktarmağa çalışıyorlardı (500-800 yılları.)

15. yüzyıldan itibaren İngilizler defalarca *Erin't* tecavüz ettiler. Sonunda İrlanda'yı kendi eyaletleri yaptılar. İlk işlerinden biri şair sınıfını toplayıp katletmek oldu. Daha sonra bütün coğrafî isimleri *Gealik* dilinden İngilizce'ye çevirdiler. (Bkz: Brian Friel, "Tercümeler" *Translations* adlı sahne oyunu...) Bütün bu uğraşlarına rağmen İngilizler, 1890'a gelindiğinde İrlandalıları bir türlü kendi kimliklerinden, kültürlerinden, bağımsızlık özlemlerinden vazgeçirememişlerdi; isyanlar gırla gidiyordu. Onun üzerine İngilizler Romalılar gibi düşündüler. Bunların *Gaelik* dillerini unutturalım o zaman iş biter dediler. Derhal bir *"Milli(!) Eğitim Kurulu "* oluşturdular. Kurulda İngiliz sömürge - eyalet yöneticileri, bir de onların İrlandalı yardakçıları vardı. Kurul bir karar aldı: ***Yarından*** *tezi* ***yok ilk, orta, lise, evrenkent (Üniversite), tüm okullarda (ki hepsinde dersler Gaelik dilinde olmakta idi) eğitim dili bun-***

dan böyle İngilizce olacaktır dediler, öyle de oldu. Bir nesil sonra, o zamana dek İrlanda halkının %90'dan fazlası *Gaelik* konuşurken, *Gaelik* bilenlerin sayısı %30'a düştü. Bu 30'da dağdaki çobanlar, kentteki hamallar.

Fakat iş bitmeyecekti. Çünkü ciğeri yananlar, dillerine, şiirlerine, töresine âşık olmuşlar, haysiyetli kişiler tükenmemişti. İşte öyle bir takım eğitimciler, doktorlar, yazar çizerler bir araya geldiler, Gealik Birliği (Konrath na Gaelge) diye bir dernek kurdular. Şehrin çeşitli semtlerinde yetişkinlere ana dilleri *Gaelik'i* yeniden öğretmek için dershaneler açtılar. Millet yorgun argın işinden çıkıp bu kurslara gidip dilini öğrenmeye başladı. Bu etkinliklerin oluşturduğu bilinçlenme ile bugün bile bitmemiş çatışmalardan sonra bağımsız İrlanda Cumhuriyeti kuruldu. Yeni devletin resmi dili *Gaelik* oldu.

Avrupa Birliği'ndeki Sessiz Dil Kavgası

Bugün Avrupa'da, Avrupa Birliğinde dil egemenliği kavgası, pek göze batmamaya çalışarak, özellikle İngilizce, Fransızca, Almanca arasında sürmektedir. İki Dünya Harbi sonrası baş gösteren İngiliz, sonra Amerikan etkisi, bu ülkeler zayıfladıkça azalmakta, irili ufaklı bir çok dilin önemi artmakta, herkes kendi diline verdiği önemi arttırmaktadır. Yabancı dil öğrenme yöntemlerinin gelişmiş olması, dilden dile çevirilerin bilgisayarlarca yapılmağa başlanması, insanlığın rengârenk zenginliği olan çeşitli dillerin yaşayıp serpilmelerini kolaylaştırmaktadır. Bu,

kendi dilini bırakıp da yabancı dilde dersleri vermek şeklindeki "yabancı dil öğrenmek yöntemi(!)" birkaç sömürgeden başka hiçbir ülkede yoktur. Öyleyse diyoruz, ya biz dünyanın en akıllı milletiyiz de böyle dehşet bir yabancı dil öğrenme yöntemi keşfettik, ya da resmen sömürge de olmadığımıza göre, dünyanın en aldatılmış milletiyiz. Hüküm sizden.

Şimdi bilim, teknik, dil konusunda Japonlar ne yapmış ona bakıp, bu önemli misalden sonra ana konumuz Osmanlıca, Öztürkçe, Anglomanlıca karmaşasına döneceğiz.

Japonlar O Çetrefil Yazılarıyla Ne Yaptı?

Japon *Meici Tanzimatı* bizimkinden 30 yıl sonra, 1868'de başladı. Biz nereye vardık, onlar nereye, işte meydanda. Japonlar daha başında **"Batı tekniği, Japon ruhu"** sözünü kendilerine düstur edindiler (gerçi bizde de Ziya Gökalp, sonra Atatürk 'Türk harsı içinde çağdaşlaşmak" dediler, ama kendilerinden önce ve sonra böyle bir uygulama hemen hemen olmadı.) 1868'den itibaren bütün eğitim Japonca olarak büyük bir hassasiyetle tutuldu. Bilim ve teknik terimleri hep Japonca'dan türetildi. Bugün Japonca'da "atom", "molekül", "elektrik" gibi terimler bile tam Japonca'dır. [4]

Bkz. O. Sinanoğlu, "Fiziksel Kimya Terimleri Sözlüğü", Türk Dil Kurumu, Ankara 1978

Japonca'nın bir *Ural-Altay Dili* olduğu, dolayısıyla Türkçe ile akrabalığı ayrıntılı bir şekilde 1975'te ispatlanmış, ondan sonra bu akrabalık Japonya'da ve Türkiye'de de bilinmiştir.[5] 800 yılından sonra Çin'den Uygur tarzı Burhanîliğin (Budizm) Japonya'ya gelmesiyle birlikte Japonca'ya bol miktarda Çin'ce sözcük girmiş, ama Japonca'nın Türkçe'ye benzer yapısı hâkim kalmıştır. Japonca'nın dünya üzerindeki önemi artmaktadır. Bugün batı ülkelerinde birçok uluslararası ortamda, İngilizce, Fransızca, Almanca, bazen İspanyolca veya İtalyanca ile birlikte Japonca'ya sık sık Taşlanmaktadır.

Ya Biz?

Peki biz ne yaptık? Osmanlı dönemi aydınlarının nasıl bilimsel ve teknik terimler türettiğinden yukarıda bahsetmiştik. Türkçülük akımlarından sonra doğan Cumhuriyet'te dildeki Arapça, Farsça sözcükler fazlalığı temizlendi. Batıdan yeni gelen kavramlara gerekli karşılıkların Türkçe'den türetilmeleri doğaldı. Zaten yazının değişmesi, Arapça ve Farsça'nın öğretilmemesi, İslâm aleminden sıyrılıp Atatürk'ten sonra çağdaşlaşma emelinin Avrupalı olma özentisine dönüşmesi ile, eski Türkçe ("Osmanlıca" yerine böyle dedim) bilen de pek az kalmıştı. Atatürk bilim dilinin Türkçe, tüm derslerinin her düzey okulda Türkçe olmasına büyük özen göstermiş, o kadar ki

[5] Bkz: 1975 ve sonrası O. Sinanoğlu'nun Japonya ve Türkiye'deki yazılan, özellikle Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Haziran 1983, sf. 121-130

1934'te oturup bir "Geometri" kitabı yazmış, bugün kullandığımız "üçgen" gibi terimleri kendi türetmişti. Yabancı dilli misyoner okullanna özenilmesin diye de *Türk Eğitim* ***Derneği'ni,*** **onun özel okulu** ***TED Yenişehir Lisesfni*** **kurmuştu.** Ben bu okulda yetiştim. Yabancı dil öğretilmesine önem veriliyor, ama bu, her akıllı ülkede olduğu gibi takviyeli yabancı dil derslerinde yapılıyordu. Bütün fen, edebiyat, felsefe, vb. dersler tam Türkçe idi. İşte bu gaye ile kurulan böyle ve başarılı bir okula İngiliz-Amerikan çengeli 1953'te atılıp dersler İngilizce'ye çevrildi. Okula "Ankara Koleji" dendi. O zamana dek yurtta böyle bir misyoner tipi Türk okulu yoktu. "Kolej" (Robert Kolej gibi) ***misyoner okulu*** demekti. Sonra açılan bu İngiliz deliğinden kova gibi su girdi. "Anadolu Liseleri" vb. aldı yürüdü. Millete de yabancı dil öğretmenin yolu buymuş gibi yutturuldu. Geleceğimizin teminatı Türkçe kalemizde bu gediği açmayı başaran ***Oxford'lu Mr. Browning'e*** de 20 yıl sonra İngiltere Kraliçesi madalya verdi. Törene katılanlar, sanırım, "ufak bir okulda İngilizce dersi veren bir garip öğretmene koskoca Kraliçe niye madalya verir?" diye sormadılar. Arkasından geldi "Orta Doğu Teknik Üniversitesi"... Toptan Amerikanca. O zamanlar hâlâ bahane gerekiyordu. Dediler ki: Efendim buraya Orta Doğu'dan yabancı öğrenciler gelecek.. Yani biz birkaç öğrenci için kendi dilimizi feda edeceğiz. Halbuki her ülkede yabancı öğrencilere eğitim verme fedakârlığı sağlanıyorsa onların o ülkenin dilini öğrenmeleri şart koşulur, o ülkenin kültürünü seven taraftarlar yetiştirilir. Tabii denilen sadece kade-

meli fetihte kullanılan geçici bir bahane, bir alıştırmaydı. Nitekim sonra peşpeşe gelen Boğaziçi (yani Bosphorus)", derken Bilkent (adı güzel ama!), şimdi de, Koç, vb. için bahaneye artık lüzum görülmüyor. Çünkü kamuoyu artık yeterince uyuşturulmuştur. Bunun sonu, çok değil bir iki nesil sonra *Türkçe'ye "bye bye" demek* olacaktır. Bu, Türkçe'ye, Türk tarihine, Türk egemenliğine, Türk Dünyasına, Müslüman ülkeler önderliği emellerine, ***Türk'ün dünya üzerindeki haysiyetine "bye-bye"*** **demektir. Beyler!** Havai'den ibret alalım. Türkçe'yi, dolayısıyla ***Türk'ün*** *geleceğini* ***satanlar*** torunlarının mirasyedi olarak refah içinde yaşayacaklarını zannedip sevinmesinler. Havai milletini Amerikan misyonerlerine satan yerli asilzade, hatta prenseslerin torunları bugün Havai'de hamallık yapıyor. Gidip görünüz. Batılıda -hele Amerikalı ve İngiliz'de- emlâk merakı çoktur. Bir fırsat buldu mu, kimseye bırakmaz.

İngiliz Atını Alan Üsküdar'ı Geçti...

1055 yıllık İslâmi dönemde bazı Arapça, Farsça kökenli sözcüler veya bunların Türkçe'ye uyarlanmış şekillerinin Türkçe halk diline kadar geçmiş ve Türkçe'ye mal olmuş olması olağandır. Ayrıca böyle birtakım sözcükler geniş bir Avrasya alanına yayılmış diğer Türk boylarının da dillerine malolmuştur. Böyle ortak sözcükleri Kazak, Azeri, Tatar, Başkır, Özbek, Karaçay, Çeçen, Uygur Türkleri de kullanıyor. "Kelime", "lâf', "tabiat", "sohbet", "rahmet" de Türkçe'dir; "sözcük", "söz", "doğa",

"söyleşi" de Türkçe. Üstelik unutmayalım ki, İbn-i Sina, Gazali gibi büyük ve batıya bilimi öğretmiş olan gerçek âlimlere göre gerçek bilim adamı, fenci ise, hekim ise, yalnız bu dış dünya bilimlerinde değil, aynı oranda iç aleminin, gönlün de bilimlerinde yetişmiş olmalıdır. Batılı bu konuda geri kalmıştır. Gönül gibi kelimelerin batı dillerinde karşılığı yoktur. Çünkü batıda böyle kavramlar hâlâ yoktur. Derin, eski kültürleri olan Asya milletlerinde vardır. Batı bu eksikliğin acısını bugün bol bol çekiyor. Sanayide ilerlemiş, madden zenginleşmiş olmalarına rağmen batının insanları ve toplumları huzursuzluk, mutsuzluk içindedirler. Sözün kısası, "Osmanlıca'dır, diye "hikmet", "rahmet" gibi sözcükleri atmak çok şey kaybetmemize yol açar. Halbuki biz kendi insanlık hasletlerimizi korumakla kalmayıp bu zavallı batıya da onları öğretmeliyiz. Hele Türk dilinin unutturulup, ***ulusumuzun Anglolaştırılması oyununa*** kurban gidersek, gençlerimiz ***yabana dilde, misyoner*** *tipi* ***okullarda*** yetişmeğe devam ederse *gönül* gibi sözcüklerle birlikte gönlümüz de gider.

Öte yandan; Türkçe'nin kurallarına uygun olarak dikkatle türetilen güzel, yeni terimlere *Türkçe* yerine *Öztürkçe* diyerek bir ayrım yapmak, hele hele bu terimlere "uydurmaca" demek büyük bir hatadır. Kaldı ki, diğer Türk budunları ile dil birliğimizi bozuyor diye, Türkçe terimlere karşı çıkanlar herhalde çoğu kez yanılmışlardır. O "yeni" terimlerin bir çoğuna ya da benzerine Kazak, Özbek gibi Türk lehçelerinde rastladım.

30, 40 yıldır dil ve edebiyat üstatlarımız, dil ve edebiyat dergilerinde *"kelime" mi "sözcük" mü* gibi çatışmaları sürdürdüler. Halbuki Türkçe'nin karşısındaki asıl tehlike İngilizce ile eğitimin gitgide hızlandırdığı İngilizce istilâsı idi. 1970'lerde Türk Dil Kurumu'nu bu konuda uyardım. Rahmetli ağabeyim, dilci Samim Sinanoğlu ile birlikte bilim ve teknik terimlere Türkçe karşılıklar türetme işine ağırlık verilmesini önerdik. Bu konuda rahmetli Prof. Abdullah Kızılırmak ve Dr. Aydın Koksal gibi bilim ve Türk dili kahramanlarını şükranla analım. 1960'larda Abdullah Bey Ege'de Avrupa çapındaki rasathanesi ve öğrencileri ile gökbilim yaparken bir yandan da Türkçe fen dergisini çıkarıyordu. TDK ile *"Gökbilim Terimleri Sözlüğü"* nü yayınladı. Aydın Bey ise, Türkiye'de ilk Bilgi İşlem Merkezleri kurulurken, arkadaşlan ile "yazılım" "bilişim" gibi güzel terimleri dilimize kazandırdı. Hâlen "Bilgisayar" terimi yerleşmişken, yabancı dille gördükleri eğitimin yarattığı bilinçsizlik ve sevgisizlikle "komputer" diye yazanlan ayıplamak gerekir. Haydi ayıplamayalım da, kendilerini ikaz edelim.

1978'de 5 yıllık bir çalışma ile hazırladığım *"FizikselKimya Terimleri Sözlüğü"* Türk Dil Kurumu'nca basıldı. Tabii önce TDK'nm dilbilimcileri tarafından da incelenmişti. O yıl sözlük hakkında çeşitli bilim ve teknik meslek kuruluşlarının toplantılar düzenlediğini, sözlük hakkında methiyeler yazıldığını sevinmemeye çalışarak öğrendim. **Fakat kısa süre sonra kitap piyasadan garip**

bir şekilde kayboldu. Dileriz şimdiki Türk Dil Kurumu da bilim ve teknikte terimlerin Türkçe'nin ana kuralları ile türetilmesi gereği üzerinde durur, Osmanlıca'nın da, Öztürkçe'nin de *Türkçe* olduğu ve uğraşılacak ana davanın **Anglomanlıca'yı** bertaraf etmek olduğu hakkında birleştirici bir tutum alır.

Düpedüz ingilizce İstilası

1930'lardan 1980'e kadar dilin sadeleştirilmesi, devletin, aydın kesimin dilinin halk diliyle daha da bütünleşmesi hareketi yaygınlaşmıştı. Ama son 5-10 yılda halk diline kadar geçmiş, iyice yerleşmeğe başlamış Türkçe terimlerin yerine, garip "Anglomanlıca" sözlerin kullanılması adet oluveriyor. Şu örneklerde olduğu gibi:

vekiller heyeti>bakanlar kurulu>kabine
mebus>millet vekili>parlamenter
matbuat>basın-yayın>media
muhaberat>iletişim>komünikasyon
içtimai>toplumsal>sosyal
kanuni>hukuki>yasal>legal...
meclis-i mebusan>millet meclisi
meclis>parlemento
mesele>sorun>problem
usul>yöntem>metod
asgari>en az>minimum
âzami>en çok>maksimum
seçenek>alternatif

faaliyet>etkinlik>aktivite
karmaşa>kaos
müstemleke>sömürge>koloni
mutabakat>konsensus, consensus
eşgüdüm>koordinasyon
encümen>kurul>yarkurul>komite>komisyon
kurultay>kongre
müdür>yönetmen>direktör
teşkilat>örgüt>organizasyon

Bazı "Anglomanlıca" dediğim lâflara da şaşıp kalıyorum: Ne İngilizce'ye anlamı tam benzer, ne Fransızca'ya. Şimdi bir de düpedüz İngilizce lâflar moda oldu. Az evvel hiç olmazsa imlâlarını, söylenişlerini Türkçe'ye uyarlıyorduk. Şimdi aynen İngilizce yazılış ve telâffuzu kullanmakla kendilerine böbürlenme fırsatı çıkaranların sayısı artıyor. İşte bizim yabancı dille eğitim bu işe yarar, başka bir şeye değil. Bu gidişle bir iki nesile kalmaz resmî dil (zaten fiilen İngilizce ve Türkçe olmuşa benziyor) İngiliz sömürgelerindeki gibi İngilizce oluverir. Tabii uyanır engel olmazsak. Kuvvetle inanıyorum ki bu İngiliz oyunu mutlaka bozulacaktır. Çünkü Türkçe son birkaç bin yılda birkaç kez böyle saldırılara maruz kalmış, ama kendini kurtarabilmiştir. Şimdi de Türkiye Türkçe'si İngiliz; Kazak, Kırgız, Tatar Türkçe'leri Rus; Güney Azerbaycan Türkçe'si İran dil kültür soykırımı taarruzundan kendini kurtaracaktır.

Yeniden Kurtuluş Savaşı: Nereden Başlayalım?

Dilimize olan son saldırının altında yabancı dille eğitim temel silah olarak yatar. Yapılacak şey çok var. Hemen yapılabilecekler: ,

1)Kamuoyu yabancı dil yalnız böyle öğrenilir diye aldatılmıştır. Konunun vahametini kavrayanlar çevrelerindeki herkese, velilere, eğitimcilere, halka gerçeği anlatsınlar. Hazırlık sınıfı diye bir uygulamanın başka ülkelerde olmadığını, bunun büyük bir israf olduğunu duyursunlar.

2)Hangi yabancı dillerin hangi mesleklerde faydalı olduğu, ne tarz öğrenilmesi gerektiği tespit edilsin. Mesela, **gezim** ("Turizm") rehberliği, **konukevi** ("Otel") yöneticiliği yapacak kişilerin İngilizce fizik, matematik terimleri bilmeleri gerekmediği gibi, bilimcinin de sokak İngilizce'sini bülbül gibi bilmesi değil, kendi mesleğini takip edecek kadar yabancı bilim dilini bilmesi yeterlidir. Asıl bilmesi gereken matematiktir.

3)İnsanlar, yeni seçilen bakanlar, vb. yalnız yabancı dil bilmeleriyle methedilmemeli, matematik, bilgisayar yazılım dilleri, iktisat, felsefe, Türk lehçeleri, mühendislik, vb. bilgi ve yetenekleri için övülmeli.

4)Hukukçularımız yabancı dille eğitimin Anayasaya aykırı olduğu açısından (eğitim resmi dilden olur) gereken mercileri uyarmalı, hatta toplu davalar açmalıdırlar.

5)Orta ve Yüksek öğretimin tümünde yabancı dille eğitim devlet tarafından yasaklanmalıdır. Hatta yabancı misyoner okullarında bile (Robert Kolej, Sen Joseph vb.) Eğitim dili tümüyle Türkçe olmalı, yabancılar bu okullarında ayrı yabancı dil dersinde takviyeli, yeni ve hızlı yabancı dil öğrenme yöntemleri ile faydalı olmalıdırlar. Eğer bu değişikliğe yanaşmazlarsa gerçek gayeleri daha da açığa çıkacaktır. Özel veya devletin tüm okullarında yabancı diller ayrıca yeni verimli yöntemlerle öğretilmeli, yaz kursları açılmalı, kamuoyu düzeltilmeli, hazırlık sınıfı uygulaması kesinlikle kaldırılmalıdır. Eğer devletin fazladan bir iki yıl eğitim yapmak gibi imkânı bolsa(!) ve illâ da her ülkeden bir iki yıl daha çok okunacak deniyorsa, hazırlık yılında, her öğrenci, seçeceği meslek ne olursa olsun, matematik, bilgisayar kullanım ve yazılımını öğrenmelidir. İşte o zaman her ülkenin gerisinde değil önünde oluruz. Çünkü öğretilen İngilizce sadece züppelik, "rock and roll" culuk dilidir. Gerçek bilim dili matematiktir.

6)Partisinin sağ veya sol edebiyatı ne olursa olsun iktidardakiler ve hükümetleri gerçekten Türkiye, Türk Dünyası ve Türk halkının beka ve çıkarını en ön plana almalıdır. Bu anlamda milli olmalıdır. Peki öyle oldukları nereden belli olacak? Anlamanın kolayı var. Türkiye ve Türk Dünyası'nın baş sorunu eğitim ve eğitim dili sorunudur. Bu konuya eğilmeğe, kesin önlemler almağa yanaşmayan bir iktidar milli olamaz; lâfları ve giysileri ne olursa olsun.

7)Konuşurken İngilizce lâflar katmak övünülecek bir şey değil, ayıplanacak bir şey olmalıdır. Böylelerine bu kibarca hissettirilmelidir.

8)Belediyeler, sorumlu kuruluşlar, işyeri ya da dükkânları güzel Türkçe isimler koymaya teşvik etmeli, yarışmalar açmalı, törenlerle ödüller dağıtmalıdırlar. Buna rağmen aşağılık duygusu hastalığından veya Türk diline gizli düşmanlıktan kurtulamayanların ruhsatları verilme meli veya yenilenmemeli, yabancı dilden adlarla manen her gün yara bere içinde bırakılmamız önlenmelidir.

9)Keza milli iktidarın yetkili mercileri basın-yayında dergi, gazete, TV, radyo isimlerinin Türkçe olma sını Madde 8'deki gibi önlemlerle sağlamalıdır.

10)Dergilere abone olanlar yayımcılara toplu, çok imzalı mektuplar yazmalı, isim Türkçeleşmediği takdirde abone olmayacaklarını bildirmelidirler. Keza, ilân verenler de TV olsun, gazete olsun ötıce ricada bulunmalı, olmazsa ilân yoluyla olan parasal kaynağı keseceklerini belirtmeli dirler.

11)***Anglolaştırma*** yolunda dış kaynakların 1970'-lerde başlattığı masum görünüşlü, sessiz fakat son derece etkili bir yöntem de "T-shirt" dedikleri mintan seferberli ğidir. Gençlerin üzerindeki üstleri İngilizce yazılı çoğu da açık-saçık anlamlı (hatta Amerikan bayraklı!) bu gömlek ler önemli birer beyin yıkama aracıdırlar. Şimdi bu silahı tersine çevirmeliyiz. Esnaf, küçük imalatçı kuruluşlar bu

konuda toplantılar yapmalı, önce bu yazı ve resimlerin kimlerce sokuşturulduğu saptanmalıdır. İngilizce bile bilmeyen bazı imalatçı ve esnafa bu yazılan kim veriyor? Dış ülkelerde aynılarına rastlamıyorum. Şimdi yetenekli çizimcilerimize esnaf güzel Türkçe yazılı resimler çizdirsinler, bunlarda başarıyla, milli kültüre, Türk okul ve evrenkentlerine (üniversite) özendirecek sunuşlar olsun. Para kazanılırken milli bilince, dile zararı değil, faydası dokunsun.

12) Türk Dünyası'mn bekâsını isteyen, Türk dilini seven herkes, diğer siyasi, ülküsel görüşleri ne olursa olsun, dilimizin, eğitimimizin kurtarılmasını en önemli, birinci milli dava olarak görmeli, önce bu davayı hep birlikte halletmek için birleşmelidirler. Bu arada, şimdiki Türk Dil Kurumunun "Osmanlıca"yı unutulmaktan kurtarmış olan değerli dil ve edebiyat şahsiyetleri, yıllarca uzak Türk lehçelerinin sözcüklerini hazırlamış, Türk bilim ve teknik diline gerçek Türkçe'den güzel terimler türetmiş, bu sefer de "sağcı" veya "solcu" ya kızıp "Angloraanlıca"yı körüklememiş eski Türk Dil Kurumu uzmanlarıyla barışmalı, hep birlikte gerçek Türkçe bilim dilinin geliştirilmesi ve de Türk Dünyası'nm ortak yazı dilinin, ortak Türkçe bilim dilinin bir an önce sağlanmadı için çalışmalıdırlar. Yoksa Türk dili, lehçeleriyle beraber, Anglo-Sakson, Rus ve İran'm "böl ve fethet" siyasetine kurban gidebilir. *Osmanlıca -Öz Türkçe* diye anlamsız kavgalar, aslında gene anlamsız "sağ-sol" dış kaynaklı kavgaları ile dilseverlerimiz

bölünürken, **ingiliz atını alan sessizce Üsküdar'ı geçiyordu.** Ama şimdi, halkımız dahi bu, gece yarısı ilerleyen düşman atlısını ay ışığında gördü, fark etti. Onun için, on bin yıldır nice badireler atlatmış olan Türk Dili ailesi gene muhakkak kurtarılacaktır. Bu en büyük ve en şerefli kurtuluş savaşı Türk Dünyası'nm her köşesinden başlamıştır. Türk dili yalnız kurtulmayacak, o nadir matematiksel yapısıyla dünyanın da bilim dili olacaktır.

DÜNYA ve TÜRKİYE'NİN İTİBARI'

Konuşmalarımdan sonra genellikle soranlar olur: "Amerika'dan Türkiye nasıl görünüyor? diye. Ben de derim ki "Bunun cevabı çok kısadır, tek kelime: **Görünmüyor!"** Gerçekten de öyle. Sanki Türkiye diye bir ülke yok.

Bir de yıllardır dikkat ederim; dış basın - yayında, bilimsellik taslayanlar dahil dış kaynaklarda ne zaman Türklerin sanata, edebiyata, felsefeye, yönetime, insanlığa, İslâm öncesi olsun, islâmiyet'e girişten sonra olsun inkâr edilemeyecek kadar büyük katkılarından bahsetmek zorunluluğu doğsa, bu batılı, bağnaz yazarlar, bir türlü şuna adını koyup "Türk" diyemez, düpedüz Türk'ün eserlerini "Moğol", "Çin", o da olmadı yalnızca coğrafi ad, "Orta Asya", daha sonrakileri de "Arap" veya "Fars" diye geçiş-

[6] Zaman, 25 Aralık 1995

tirirler. Eğitimlerini bazı sömürgelerdeki gibi İngilizce yaptıklarından sıkılmayıp kendilerini ayrıcalıklı gören bazı "aydm"lanmız ise, tarihlerini Türk'ün baş düşmanı İngilizin kitaplarından okur, bu Haçlı havasına kapılır, kendi kimliklerinden kaçarlar. Onlara göre "Türkiye'yi tanıtmak" Roma-Yunan akrabalığı taslamaktır.

Bu tavırlar karşılıklı olarak Türkiye'nin dış ilişkilerine de yansımaktadır. Bir yandan hiç söz sahibi olmadan, siyasi, ticari, her konuda Avrupa'nın emirlerine, kayıtsız şartsız egemenliğine gitmeye can atan hükümetler, bir yandan ikide bir "insan haklan" vaveylaları ile iç işlerimize kadar karışan Fransa, İngiltere, Amerika, Almanya.

Halbuki Türkiye hiç de bu hâllere düşmesi gereken bir ülke değildir. Bu perişanlık Türkiye'nin gerçek şartlarından değil, kendine güven ve onur duygularının yitirilmesine yol açan bazı kafa ve gönül bozukluklarından doğmaktadır.

Önünde birçok imkânlar olan Türkiye, yeniden dünyanın merkezi durumuna gelmiştir, 2000'li yıllarda, artık birçok şeyi görmeye başlamış olan halkımız tabandan zorlayacak ve eninde sonunda Türkiye'nin, tarih boyu olduğu gibi şimdi de dünya üzerinde hak ettiği gerçek yerini alacaktır.

Bir yandan Orta Asya (ki buna ilerde Pakistan ve Afganistan da katılacaktır) ile bir yandan Rusya ve Karadeniz ülkeleri ile gümrük, kültür ve gezim anlaşmaları, ay-

rica Avrupa ile Norveç ve İsviçre'nin yaptığı gibi eşit koşullarda gümrük ve sanayi anlaşmaları, Kuzey ve Güney Amerika ülkelerinin (başta Kanada, ABD, Meksika, Küba, Brezilya, Arjantin olmak üzere) benzeri anlaşmalar, Uzakdoğu ülkeleriyle ayrı anlaşmalar yapacağız. *Geçmişte ne* ***zaman bir tek kuvvete yamandıysak zararlı çıktık. Oysa ki denge siyasetlerini iyi uygulayabilecek bir konumdayız* Özellikle Çin ile Rusya, yine değişmesi muhtemel olan şartlara göre ABD ile Rusya veya Çin, Almanya ile Rusya, FransaAngiltere ile Almanya arasında denge siyasetleri*** *uygulayacağız.* Bunu yapmak için devamlı bu ülkeleri takip eden, hem bilimleri hem gönülleri iyi yetişmiş araştırmacılara, uzmanlara ihtiyacımız olacaktır. Bunları şimdi yetiştireceğiz.

İslâm dünyasını da artık daha fazla ihmal edemeyiz. Unutmayalım ki, tarihî, dini bağlarımızın yanısıra bu ülkelerle doğal kaynaklar ve sanayi ve tarım pazarlan açısından da ilgilenmemiz gerekmektedir. Gerçi bugün birçok İslâm ülkesinin İngiltere, Fransa ve ABD'den bağımsız olduğu söylenemez. Zaten batı, gücünü o İslâm ülkelerinin kaynaklarından ve kısmen de pazarlarından almaktadır. Çoğu yerde Osmanlı devletinin mirasını yemektedir. Şimdilik Ortadoğu ve Afrika'da yapılacak olan daha ziyade tabanda eğitim, kültür, sanat, ticaret ilişkileri kurmak, milli kültürümüzü yansıtan Türk filim ve TV dizilerinin hazırlanıp oralarda sık sık gösterilmesini sağlamak, en az 70 yıldır (bazı yerlerde 200 yıldır) yürütülmüş İngiliz faali-

yetleri ile meydana getirilmiş. Türk düşmanlığını geriye çevirmektir. Daha uzun vadeli düşünmeliyiz. Çeşitli ülkelerde Türk dilini öğretmek ve yaymak için tedbirler almalı veya onları arttırmalıyız. Ortak kültür dilimiz İngilizce değil, Türkçe olmalıdır.

İkide bir işimize karışan batılılara gelince; önce bu batılıları tarihleriyle, ayıplan ve gerçek niyetleri ile iyi tanımamız gerekir. Onları gözümüzde büyütmemeli, zayıf taraflarını da iyi bilmeliyiz. Bize "İnsan Hakları" dersini kim veriyor? Almanların daha 50 yıl önce Musevilere, bugün Türklere yaptığına bakınız. İngilizlerin İrlanda'da yaptığını Türk hiçbir yerde yapmamıştır. Ya ABD? Amerika yerlilerinin uğradığı soykırım ve kültürel soykırım bugün dahi süregelmektedir. Ya kendini büyük vehmeden Fransa? Kendi içindeki ve Cezayir'deki Müslüman ahaliye yapmadığı kalmıyor. Böyle ülkelerden gelip de hükümet mensuplarımıza ders vermeye kalkanlar önünde özür diler tavırlar takınan hatta onların gözüne girmeye çalışan onuru eksik* kişilere, artık bu milletin tahammülü kalmamıştır. Yakın gelecekteki onurlu yetkililerimiz batıdan gelenlere cevaben kibarca Batı Trakya'dan, Kerkük'ten, Bosna ve Çeçenistan'dan bahsedeceklerdir. O da yetmezse kendilerine gülümseyerek İrlanda, Cezayir, Seminol, Navaha gibi kavimler hakkında sorular yöneltilecektir. İçin için bize olan saygıları da artar. Çünkü insanoğlunun tabiatı böyledir.

Ufak gibi görünen adımlarla, ama en önemlisi bu adımlan atabilecek bilim ve gönül ehli, haysiyet ve kendi-

ne ve milletine güven sahibi insanlarımızın artmasıyla ve milletiyle, tarihiyle bütünleşmiş hükümetlerle kısa sürede Türkiye, dünyadaki yerini bulacak, o zaman dünyada en imrenilen ve en itibarlı ülkelerden biri olacaktır. Hiç şüpheniz olmasın.

ATATÜRK ve TÜRK BİLİM DİLİ[7]

Atatürk'ün Son Sözü

Atatürk ölüm döşeğindeydi, üç gün komada kalmıştı. Kendine geldi, son nefesinde, "Arkadaşlara selâm, dil çalışmalarını sakın gevşetmeyin" dedi ve kendinden geçti.

Türkiye'nin üzerine eğildiği bütün meseleleri arasında, dünyanın büyük savaş eşiğinde olduğu bir sırada, Atatürk'ün son nefesinde bile üzerinde duracağı bu mesele ne olabilirdi?

2. Atatürk'ün İkinci Kurtuluş Savaşı

Atatürk Kurtuluş Savaşı'ndan hemen sonra bu sefer de Türk dilinin yabancı boyunduruktan kurtarılması ve nereden gelirse gelsin, yabancı boyunduruklarından kendini

[7] **10 Kasım 1971, New York Konuşması, Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı: 59, Ekim 1972**

koruyabilmesi tedbirleri işine eğildi. Atatürk özellikle 1928 -1938 arası on yılda en büyük enerjisini bu işe verdi. Kendi bir mektubunda yazdığı gibi geceleri dil meseleleri ile uğraşıyor, gündüzleri ise kendi başına iki üç saatini bu işe ayınyordu. Neden?

Çünkü, **Türk demek; dil demektir.** Türklüğün en temel taşı Türkçe'dir. Türk, Türk'üm diyen ve her yönüyle, her şeyden önce Türkçe konuşandır.

Türk dili kalmazsa, Türk dili parçalanırsa Türklük kalır mı? Atatürk kendi sözleriyle bunu defalarca ifade ediyordu:

"Türk demek dil demektir. Milliyetin en bariz vasıflarından biri dildir. Türk her şeyden önce ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır."

2 Eylül 1930 da kendi el yazısı ile: **"Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması, milli hissin gelişmesinde başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindendir, yeter ki bu dil şuurla işlensin. Ülkelerini, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk Milleti dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır"** diye yazıyordu.

Atatürk, dili milli kurumların en başta geleni sayıyor, milli duygu, düşünce ve yönelişin, milli benlik ve şuurun milli dile bağlı olduğu üzerinde önemle duruyor, uzun vadeli düşünülürse milli bağımsızlığın ancak Türk dili va-

roldukça, dil bağımsız oldukça mümkün olacağı temelinden yürüyordu.

Osmanlı Devleti'nin son devrinde milletin elinden sade vatanı alınmamış, tarihi, dili sanatı, varlığı, hakları, her şeyi inkâr edilmişti. Atatürk, Türklüğün her dalda dünya uygarlığının en ileri düzeyine çıkmasını, dünya milletleri arasında şerefli yerini almasını, Büyük Türk Dilini, koca ve köklü geçmişini, Türklük varlığının bir daha haksızca çiğnenemeyecek şekilde ağırlığını ortaya koymasını istiyordu. Bu da ancak Türklüğün kendi şuuruna, kendi benliğine, kendi diline sarılması ile olabilirdi.

En yakın tarih ve bugünkü dünya sahnesi de gösteriyor ki, iktisadi olsun, siyasi olsun, kültürel olsun, bağımsızlıklarını, dünyadaki şerefli yerlerini, ancak kendi benliklerine sahip, kendilerini aşağı görmeyen kendilerine güvenen milletler koruyabiliyor, yapıcı ilerleyici ruha sahip olabiliyorlar.

Yeni Türkiye'nin kalkınması **"milli kalkınma",** eğitimi **"milli eğitim",** dili **"milli** dil"olacaktı.

Bilim, teknik bütün dünyaya, insanlığa aittir. Ama bir mühendiste Türklük sevgisi, şuuru, ateşi olsun ki edindiği tekniği Türklüğü kalkındırmaya kullansın. Bu her milletin kendisi için doğrudur. Ve milliyet şuuru bugün ileri her millette her zamankinden daha kuvvetlidir.

Gene 1933'te Atatürk diyordu ki: **"Kati olarak bilinmelidir ki Türk miletinin milli dili ve milli benliği bütün hayatında hâkim ve esas olacaktır."** Bütün hayattan kasıt siyaset, hukuk, din, teknik, bilim, eğitim, sanat, kültür ve edebiyattır, hayatın her yüzüdür.

1000 yıl önce, bilim dili Arapça olsun diye başlanmış, fakat Arapça Farsça oradan başlayıp dilin her tarafına yayılmış, onu içinden sarmış, 1920'lere varıncaya dek yazı dilinde birkaç takıdan başka Türkçe bırakılmamıştı. Öte yandan 1000 yıl önce uygarlığa büyük katkıda bulunan birçok Büyük Türk Bilgini'ni, Arapça ve Farsça yazdıkları için, Batı Dünyası kolayca Araplığa, Farslığa atfetmek cüretini gösterebiliyor. Türk dili, Arapça ve Farsça ile Türk'ün kendi eliyle ezilmiş, nefes alamaz hâle gelmiştir. O halde Türk dili önce Osmanlıca'dan ayıklanacak, uygarlık peşinde iyi fakat sakat niyetle Türk'ün diline 1000 yıl önce yaptığı hata düzeltilecek, Türk dili temiz güzellik ve kudretine, kendinde var olan kesinlik ve açıklığına kavuşacaktı.

3. Atatürk'ün İkinci Kurtuluş Savaşı Başlıyor

Türklüğün 1920'lerde verdiği ikinci Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı ilk alfabe ile başladı. Arap harfleri, gene iyi niyetle, İslam'a duyulan saygı dolayısıyla alınmıştı. Ama Türkçe'ye uymuyor, onu köstekliyor, Arapça, Farsça sözcüklerin ise kullanılmasını kolaylaştırıyordu. Arap yazısı Arapça da öyle olduğu için sessiz harflere dayanıyor,

Türkçe ise sesli harflere dayandığından bu yazı ile yazılması onu boğuyordu: Oysa ki İslâm, kalıbı,şekli değil, mânâyı, niyeti, ifadeyi temel alır. İfadeyi, mânâyı kolaylaştıracak her değişiklik İslâm'ın ruhuna uygundur. Arap harfleri yerine Türkçe'ye tıpatıp uyan yeni Türk harflerinin getirilişi İslâm'ın hassasiyetine bir darbe vurup, Frenkçe'ye sarılmak için değil, Türk'ün ifadesini, ruhuna dönüşünü kuvvetlendirebilmesi içindir.

Kısa zamanda ilk zafer kazanıldı. Türkçe, kendisini matematik kadar kesinlikle tespit edebilen ve başka dillerde az görülür derecede kudretli ve verimli bir yazıya, yeni Türk yazısına kavuştu.

İkinci zaferin kazanılması yazı dili ile konuşma dilinin birleşmesi, yazı dilinin Türkçeleşip, serpilip güzelleşmesi, için içinden türeyip büyümesi, her dalı, her konuyu, her bilimi, tekniği kapsaması ile oldu. Bu Türkçe, *Yunus Emre 'nin Türkçesi, Karacaoğlan 'in Türkçesi,* nerede olursa olsun Türk'üm diyen her Türk'ün kolayca anlayabileceği, her meslekte kullanabileceği bir Türkçe idi.

Atatürk'ün amacı Arapça'yı Farsça'yı atıp, yerine Fransızca, İngilizce doldurmak, 1000 yıl önceki hatayı tekrarlayıp, yeni bir Osmanlıca daha ortaya çıkarmak değildi. Türk dilinin Kurtuluş Savaşında, dil tam yeniden gelişip serpilmeye başlarken, onu bu sefer de batı dillerinden korumak, Türk dilini yeni boyunduruklar altına sokmamak gerekiyordu. Bu da gene Türklük ve Türkçe şuuru, Türk-

çe'nin her dalda, her konuda ve özellikle bilim ve teknik konulannda geliştirilmesi, hızla işlenmesi ile olurdu. Atatürk, dil savaşının başından beri, bu konu üzerinde titizlikle durdu.

1932de bir bildiride: **"Batı dillerinin hiçbirinden aşağı olmamak üzere, onlardaki kavramları anlatacak keskinliği, açıklığı haiz Türk bilim dili terimleri tespit edilecektir"diyordu.** Felsefe, matematik, gök bilimleri, yer bilimleri, fizik, hayat bilimleri, kimya, ruh bilim, sanatlar, spor ve oyunlar, askerlik ve teknik konuların da dil çalışmaları hızlandı. Türkçe terimlerin tespitine geçildi. Bu kolların bazılarında Atatürk kendisi çalışıyor, bugün, askerlikte olsun, matematikte olsun, kullandığımız birçok terimleri Türkçe'nin derinliklerinden çıkarıp bize armağan ediyordu.

4. Bütünüyle Türk Dili, Bilim Dili

Türkçe kenarda köşede kalmış, pek az insanın konuştuğu, bu günün gereklerine, tekniğine, bilimine yetmeyecek, iç yapısı zayıf, cılız, önemsiz bir dil midir? Hayır!..

Türkçe bir ana dildir, Hint-Avrupa, Sâmi-Hâmi ve Çin anadil grupları gibi, Türk dilleri (Ural-Altay Dilleri) anadil grubunun temel dilidir. Birçok lehçeleri, uzak, yakın akrabaları vardır. Baitık Denizi'nden Çin'e, Sibirya'nın tundralarından Hint'e kadar 250 milyon insan tarafından konuşulur.

Sonra Türk dili, öbür dillerde pek az rastlanan bir yapıya sahiptir. Batılı dilcilerin hayranlıkla söyledikleri gibi kuralları, adeta bir matematikçi tarafından düzenlenmiş gibi, kesin ve seçik, kendi kendini içinden türetebilen her yeni konuya yetişebilen her Türk'ün kolayca anlayabileceği yeni türeyen sözleri ile işlendikçe zenginleşen bir dildir.

Fakat dil ve milli kültür bir bütündür. Bugünün kültürünün önemli bir unsuru edebiyat ve sanatın yanında bilimdir. Bilim de edebiyat gibi, en başta bir yaratıcılık işidir. Batı uygarlık ve tekniği Türklüğün yükselmesi için, Türklük şuuru ile yoğrularak alınacaktır. Atatürk'ün *batılılaşma*daki temel ilkesi budur.

Türk dili bir bütündür. Atatürk, matematiği, fiziği ingilizce, mühendisliği Almanca, sokakta konuşulanı Türkçe diye bir dil kabul etmiyordu. 1000 yıl önceki hata tekrarlanmayacak, dilin hiçbir ucu yabancı boyunduruğuna kaptırılmayacak, bu suretle yabancı söz ve kuralların bilimcisinden, mühendisine, mühendisinden işçisine, dilin her yanına sızarak onu içinden kemirmesi önlenecekti. Türkçe bu sefer de bir **"Anglomanlıca"** haline gelmeyecekti.

O halde Atatürk dilin her dalda, her konuda işlenmesine eğildi.

Dikkate şayandır ki; Atatürk yalnız *edebiyat,* veya yalnız *resmi dil Türkçe'si* ile uğraşmamıştır. Özellikle temel, müsbet bilimleri, tekniği ele almıştır. 1936-1937 kış

aylarında Dolmabahçe Sarayı'na çekilerek geometri öğretmenlerine, bu konuda kitap yazacaklara kılavuz olmak üzere, bir geometri kitabı hazırlamıştır. Bu kitap 1937'de yazar adı gösterilmeden milli eğitim bakanlığınca bastırıldı. O devirden beri, Türkiye'de fen derslerinin, Matematiğin Türkçe'sini okuyarak milli eğitim yolundan geçenlerin bildikleri Türkçe birçok geometri terimlerini, ilk bu kitapta bulmak mümkündür.

5, Bilim ve Teknikle Uğraşanların'Yabancı Diller Bilmeleri Şarttır

Atatürk, yeni Türkiye'nin her dalda batı uygarlığı düzeyine çıkacak gençlerinin önemli birer araç olarak yabancı dilleri de iyi öğrenmeleri gerektiği üzerinde duruyordu. Bu yolda yabancı dil öğretmenin başlı başına yöntemleri vardı, her ülkede kullanılan en ileri yöntemler kul-* lanılmalıydı. Ancak her ülkede olduğu gibi yabancı dil, o ülkenin kendi kültürü, harsı içinde öğretilmeli, Türklüğün teknikte ilerlemesine yardımcı olmalıydı. ***Yabancı dil öğretimi, yabancı öğretim haline gelmemeli, Türk dilinin yerine geçerek, onu yıkma, eritme, zayıflatma vesilesi olmamalı.*** Batı uygarlığından faydalanma azmimiz yabancılar tarafından istismar edilmemeli, yabancı dil öğrenmek ancak, gençliğin Türklük şuuru ve benliği içinde teknikte ilerlemesine yardımcı olmalıydı. Bugün her ileri millet önce gençliğini kendi dili, kendi harsının -bilim ve tekniği dâhil- bütünüyle yetiştiriyor, yetişmiş her konuyu sağlam kavrayabilen dimağlara bir de yabancı dil anahtarlarını ek-

liyordu. Ancak kendi milletlerine benliklerine sahip olabilenler, dünya uygarlığına, insanlığa, çeşitli ve değişik milliyetlerin arası denge içinde katkıda bulunabiliyorlardı.

Türklük amaçlarına uygun bir şekilde yabancı dili de ayrıca öğrenmek yöntemine örnek vermek üzere, Atatürk 1929'da Türk Eğitim Derneğini kurdu. O zamanın meclis üyeleri derneğe yazıldılar. Derneğin amacı örnek özel Türk okulları açmak, **"Türk Harsı içinde yabancı dil öğretmek"** olacaktı. Türk Eğitim Derneğinin Ankara da İlk, Orta, Lise okulu açıldı. Bu okulda, fizik, kimya, matematik gibi bütün dersler, Ankara'nın en kuvvetli öğretmenleri tarafından güzel bir Türkçe ile öğretiliyordu. Ayrıca yabancı dil olarak İngilizce haftada on saat ayrı bir ders şeklinde öğretiliyor, kuvvetli yabancı dil öğretme yöntemleri kullanılıyordu. Türk Eğitim Derneği'nin okulları 1953'e kadar Atatürk'ün bu ilkeleri içinde eğitime devam ettiler. O devirde, bize çok emeği geçen hem bilim ve tekniği ile bütün Türkçe'mizi, ayrıca da yabancı dili öğreten, bize hem bilim, hem Türklük aşkını, Atatürk yolunu veren değerli öğretmenlerimizi bu vesile ile burada anmayı manevi bir borç biliriz.

6. Türk Dili ve Eğitim

Atatürk'ün giriştiği Türk dilinin yabancı boyunduruklardan kurtarılıp, korunması savaşı iki kollu bir işti:

a- Türkçe'nin her dalda işlenmesi, kural ve söz zenginliğinden faydalanıp her meslek, her konu için Türkçe terimlerin tespiti.

b- Türkçe'nin bütünü ile, her dalda, okullarda öğrenim aracı olarak yerleşmesi, bilim, edebiyat, teknik, sanat, iktisat, bütün meslek sahiplerince benimsenip kullanılması.

Türk dili ve milli eğitim bu suretle ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlıydı. Türk dili ne kadar zenginleşirse zenginleşsin her konuya, her bilime yetecek kudrette olsun, okullarda ilk ve en başta gelen tüm öğretim aracı olmadıkça, bilimi, tekniği dâhil tam bir kültür dili haline gelemezdi. Öbür taraftan bu ilkelere dayanmayan bir eğitim de tam bir milli eğitim olmazdı.

Atatürk daha 1924'te diyordu ki: **"Milli Eğitimin ne demek olduğunu bilmekte hiçbir tereddüt kalmamalıdır. Bir de milli eğitim esas olduktan sonra onun lisanını, usulünü, vasıtalarını da milli yapmak zarureti münakaşa edilemez."**

Eğitim, milli olacak, bütünüyle milli olacaktır. Türk eğitiminde ikili, üçlü, ayrı ilke ve ülkülere dayanan eğitim düzenleri bulunmayacaktır. Eğitim, dilin, milli kültürün, milli yapı ve düşüncenin besleyicisi, dil ise Türklük temelidir. Türk gençliği ne meslekte olursa olsun, önce kendi dilini, temiz kuvvetli bir Türkçe'yi mesleğinde ve günlük hayatında kullanıp, yazabilecektir.

1938'de ölümünden az önce Atatürk, İkinci Kurtuluş Savaşı'nın eğitim kısmını da tamamlayıp, Büyük Türk Milletine, bilimi ile, tekniği ile, tüm bir Türk dili, Türk'üm diyen her Türk'ün kolaylıkla ve zevkle, kıvançla kullanabileceği bir Türk dili, ve diliyle tümüyle milli bir eğitimi armağan etti. O yıl okullar açılırken, bize son armağanını şöyle müjdeliyordu:

"Türlü bilimlere ait Türkçe terimler tespit edilmiş, bu suretle dilimiz yabancı dillerin tesirinden kurtulma yolunda esaslı adımını atmıştır. Bu yıl okullarımızda tedrisatın Türkçe terimlerle yazılmış kitaplarla başlamış olmasını kültür hayatımız için mühim bir hadise olarak kaydetmek isterim."

7. Atatürk Yolunda Bugünkü Türkçe

Son otuz yılda, Atatürk'ün Türkiye'si bilimde, teknikte, sanayileşmede, ticarette, uygarlığın her dalında önemli ilerlemeler kaydetti. Atatürk'ün bize kazandırdığı savaş sonucu bugün, yasalarımızı iktisadımızı, sanatlarımızı, bilim ve tekniğimizi en güzel, zengin, keskin ve açık bir Türkçe ile konuşabiliyoruz. Bu uzak yakın her Türk'ün kolayca anlayabileceği, bütün ve her konuya yeterli bir Türkçe'dir. Atatürk'ün, Türklüğün dil zaferi kazanılmıştır.

Atatürk'ün "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir"değişinden, ilham alıp, Türklük için bilim yoluna atılmış Türk bilimci, eğitimci ve meslek sahipleri, dünyanın her bucağında, en ileri bilim ve teknik dallarında, her milletin

yarışmada bulunduğu alanda, Türk'ün sesini duyurmuş, bu ara Türkçe'nin ne kudretli bir dil olduğunu da yurtlarında yaptıkları bilim konuşmaları, çeşitli bilim yayınları ile defalarca göstermişlerdir. Bugün bilimin hiçbir sınırı yoktur ki Türkçe ile ifade edilememiş olsun...

Bu Türkçe'nin güzelliği için *"Fen Dergisi", "Bilim ve Teknik", "Hacettepe Fen Bilimleri Dergisi"* gibi dergilerimize bir göz atmak yeter. Bu, Türk öğretmen ve araştırıcısının öğrencisi ile, Türk mühendisinin işçisi ile, Türk devletinin Türk mühendisi ile konuşacağı, yazışacağı bir Türkçe'dir.

8. Atatürk'ün Vasiyeti

Dil, süre giden bir iştir. Çünkü kavramlar sürekli gelişir durur, değişir, yenileri doğar. Dil de kavramlarla birlikte gelişir, içindeki türetim yeteneğine göre işlenir durur. Ne mutlu ki, Türk dili bu türetim, gelişim, yapı ve kurallarına en çok sahip bir dildir. Türklük ve Atatürk'ün yolunda ilerlemektedir. Her gün yeni kavramlar, Türkçe terimler gökbilimde olsun, kimyada olsun, dilimize kazandırılmakta, bilimci Türk'ün araştırıcı, yapıcı kafası, düşüncesi kesin, açık bir Türkçe ile yoğrulmaktadır. Türk diline her dalda, her bilimde yeni eserler kazandırılmaktadır.

Türk eğitimcisi, bilimcisi, Atatürk'ün kurtardığı Türk dilini ne yönden gelirse gelsin yabancı boyunduruktan korumasını bilecek, sadece takıları Türkçe ikinci bir Osmanlıca konuşan, Atatürk'ün Türkçe'sini, bilimiyle,

tekniğiyle Türkçe'sini bilmeyen nesiller yetişmesine yol açacak eğitim düzenlerine yer vermeyecektir. Türk bilimci ve eğitimcisi, Atatürk'ün kendilerine şu vasiyetini hatırlayacaklardır:

"Bakınız arkadaşlar, ben belki çok yaşamam. Fakat siz ölene dek, Türk gençliğini yetiştirecek ve Türkçe[9]nin bir kültür dili olarak gelişmeye devamı yolunda çalışacaksınız» Çünkü Türkiye ve Türklük, uygarlığa ancak bu yolla kavuşabilir.

TÜRK EĞİTİM ve İNSAN GÜCÜ SORUNLARI *

Üniversitede Araştırma ve Öğretim Birbirinden Ayrılmaz Parçalardır

Çağdaş Üniversite anlayışında öğretim üyesinin görevleri nedir? Tanınmış bir üniversitede Profesör, yeni bilgi türeten ve yayan kişi diye tanımlanır. Profesör hem öğretmen hem araştırıcı bilim adamıdır. Peki bu iki işlev bağdaşır mı?

Yeni bilgiyi yaymak çeşitli yollarla olur; ders vermek, uluslararası bilim toplantılarında, çeşitli üniversitelerde, bilimsel araştırma yaz okullarında konuşmalar yapmak, bazen böyle toplantılar düzenlemek, dergilerde yazı-

[8] Milliyet, 29 Mart-2 Nisan 1973

lar yayınlamak, birkaç öğrenciyle birlikte araştırma yapmak suretiyle kişisel öğretim sağlamış olmak.

En iyi öğrenme, yaparak öğrenmedir. Bugün dünya üniversitelerinde "lisans altı"öğrenciler daha üniversiteyi bitirmeden araştırmaya başlatılıyorlar. Bilgi daima gelişen ve değişen canlı bir bünyeye sahip olduğuna göre, öğretilecek en önemli şey de, öğrenme yöntemidir. Öğretme, bir meseleye "çözebilirim"diye başlama güveni vermelidir. Bunun için, meseleyi çözümleyerek, tek tek ortaya çıkan soruların cevaplarını aramak, sonra cevaplan bir bütün olarak birleştirip sonuca varmak gerekir. Böylelikle araştırma yapmak alışkanlıkları geliştirilir.

Bilim Heyecanı Sağlanmalıdır

Görülüyor ki, araştırma uzaya adam göndermek gibi yalnız zengin ülkelere özgü onların yapıp bize verdikleri bir şey değildir. Aslında modern bir iş adamının, bir yöneticinin kullandığı yöntem de araştırma yöntemi değil midir? Araştırmayaalışmış zihinlerin, yönetim işlerinde de aynı açık, seçik, düzenli şekilde çalıştıklarını sık sık görmüyor muyuz? Her ülkede, üniversite bilim adamları arasında devlet veya özel kuruluş yöneticiliğine geçenler çoktur.

Üniversitede araştırma ve öğretim birbirinden ayrılmaz parçalardır. Bilimsel araştırma yapanın duyduğu heyacan öğrencilerine geçerse, onlar da bilim heyecanı ile

çalışırlar. Yoksa yalnız not için, sınıf geçmek için, çalışmakla gerçek bilgi edinilebilir mi?

Yapıcı Ruhta Öğrenciler Yetiştirmeli

Her şeyi yabancılardan beklemeyen, kendine güvenli, gerçek yapıcı kişi, ancak araştırma ile yetiştirilebilir. Araştırma ile yeni bilgi ortaya çıkarken, bir yandan da yapıcı ruhta gençler yetişmiş olur. Bu arada Üniversite ülkenin önemli bir kabiliyet, bilgi ve insan gücü kaynağı haline gelmiş olur. Çeşitli özel ve devlet kuruluşlarında, öğretim üyelerinin danışmanlık yapmaları onlara ülke sorunlarını tanıtır. Bu suretle,araştırmalar da anlam kazanıp ülkeye yararlı hale gelirken bağımsız ve yeni görüşlerin de sorunlara katkısı sağlanmış olur.

Türk Araştırıcılarını Bekleyen Sorun

Araştırma, yapıcılığın yöntemi, araştırmalı öğretim ise kendine güvenle kendi sorunlarını çözebilme gücünün geliştirilmesidir. Türkiye'de başta, nasıl bir eğitim düzeninin gerektiği, güdülecek bilim siyaseti, Türk bilim ve teknik dilinin işlenmesi için neler yapılması gerektiği, teknik olmakla beraber başka yönlerden sınırlı olduğu anlaşılmaya başlanmış bulunan çağdaş uygarlıkla, tarihi kültürümüz arasında nasıl bir köprü kurulacağı gibi temel sorunlar dahil pek çok sorun Türk araştırıcılarını beklemektedir.

Tanzimat'tan beri, dışarı öğrenci gönderiliyor. Çeşitli dönemlerde, yüzlerce öğrencinin dışarıda okuyup

dönmesiyle Türk ulusunun kalkınacağı düşünülmüştür. Gidilen ülke devre göre değişmiştir: Fransa, Almanya, İngiltere, Amerika. Giden gider, dönen döner, bu atılım yeniden başlar.

Peki, bu gidişlerin sonu ne olmuştur? Gidenin yüzde kaçı dönmüştür? Her dönemde akıtılan para ve insan gücünden ne verim alınmıştır? Bu soruların karşılıklarını dışarıda okumuş veya okumakta olanlar iyi bilirler.

Önceleri, belli bir tekniği almak, belli bir dalı geliştirmek için başlayan dışarı öğrenci gönderme, zamanla bir alışkanlık hâline geldi. Artık niye öğrencilerimizi dışarı gönderiyoruz bundan beklediğimiz nedir? diye kimse sormuyor. Bunun böyle olması gerektiği bir alt inanç, yabancı terimle bir "Doğma" olmuş. Her aile, ***yabancı bir kolejde*** okutmak istiyor çocuğunu, sonra da dışarıda. Her dalda okuyanlar var dışarıda, her çeşit okulda okuyanlar var. "Kalamâzu College"den, "Fresno State College"den tutun da "Brookline Polytechnic"e kadar. Okunacak dallar nasıl seçilmiştir? Hepsi üstün nitelikte okullar mıdır? Çoğunlukla Türk ulusundan çıkan, öğrenci başına yılda 5000 dolar (1973 fiyatı) fedakârlığı gerektiren bu okumalardan Türkiye'nin ne beklediği belli midir?

-> Öğrenci bir raslantı eseri olarak gider, Önüne hangi okul çıkarsa oraya girer. Doktora mı yapacak? Gene bir rastlantı eseri, bir araştırmaya başlar. Sonunda içine bir kuşku düşer, şimdi ben Türkiye'de ne yaparım diye. Ya-

bancılaşmaya başlamış olduğunu, yaptığı işin Türkiye ile hiçbir ilgisi olmadığını, öğreniminin kopmuş kalacağını, çoğu zaman içi yanarak sezmeğe başlar.

Ya liseyi bitirir bitirmez, on sekiz yaşında kopup gidenler... Amerika'nın ücra bir kasabasında, ufak bir okulda beş, altı, yedi yıl, akrabasız, eşsiz, dostsuz kalanlar, kalıp da yıllar sonra bunalımlar geçirenler, yabancı ortam içinde belirsiz bir sıla özlemi içinde, intihara kadar sürüklenenler? Dönemeyip kalanlar? Dönüp uyum sağlayamayanlar?

Kendi Toplumuna Yararı Dokunmayan...

Hayır arkadaşlar! Artık bu mânâsız ziyanı bu mânâsız eritmeyi, bu vatandan kopmayı, bu dışan hastalığını, bu planı, amacı belirsiz dışa atışı gözden geçirmenin zamanı gelmiştir. Eğitimin ilk amacı kişiyi önce kendi toplumuna uydurmak, önce kendi toplumuna yararlı kılmaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nin, *Atatürk TürkiyesV nin* eğitimi *milli* eğitimdir. Bizim tekniğimiz, bizim çağdaş uygarlığımız ancak Türkiye'de gelişebilir. Araştırma ise Türkiye'de yapılacaktır. Türkiye'de uluslararası çapta bilim ve fikir okulları ortaya çıkmadıkça, Türkiye'de araştırma yapılmış olmaz. Türk öğrenciyle, Türk öğretmen, Türk araştırıcı birlikte, Türk ulusunun kalkınması, yükselmesi amacı peşinde yetişecektir. Her biri başka bir yabancı ülke okulunda okumuş, her biri başka bir yabancı dili kendi dilinden daha kolay kullanan, her biri dışandaki bir laboratuarın araştır-

masını Türkiye'de sürdürme güçlüğünden yakınan kişilerin sayısını arttırmakla Türk Ulusu kalkınmış olur mu?

Yurtdışındaki Türk Bilim Adamlarına Düşen Görev

Dışarıdan daima edinilecek bilgiler olacaktır. Ancak, her ülkeden olduğu gibi, bizden de dışarı, ancak belli sayıda ve ancak çok gerektikçe, belli bir amaç, belli bir bilgi için, tüm bir plân üzerine öğrenci gönderilecektir. Gidenlerin dönüş koşullan, Türk toplumuna uymaları önceden düşünülecektir.

Bir yandan devlet kuruluşlarının böyle planlar hazırlamaları, bu konuya en kısa zamanda eğilmeleri gerekirken, bir yandan da dış ülkelerde bulunan Türk mühendis, bilim ve iş adamlarına bir görev düşüyor: O dış ülkelerden gelen öğrencilerle toplantılar düzenlemek, oradaki okullar, eğitim düzenleri, koşullar hakkında, kendi tecrübelerine dayanarak, yol göstermek, öğrencilikleri sırasında onlarla ilgilenmek, döneceklerine yakında, Türkiye deki iş ve meslek alanları, koşullan hakkında hazırlayıcı bilgiler sağlamak.

Umut Veren Bir Örnek

Güzel bir örnek olarak, New-York Türk Mimar, Mühendis ve Bilim Adamlan Derneği'nin değerli üyeleri bu konularda önemli etkinlikler hazırlamaya başlıyorlar.

Yıllardır sözü edilir: Ülkemizde bir kanun vardır. Özelllikle yabancı ülkelerde okumuş olanlar yanıp yakınırlar...

Bir üniversite mi var; binlerce dolar harcanır, yabancı uzman getirilir. Bir araştırma kurumu, bir devlet dairesi mi vardır, yabancı uzman gelir. Öbür yanda bir Türk okumuştur, yabancı ülkeyi içinden tanımış, orada mesleğinin en yüksek mertebesine erişmiştir. Türkiye'ye faydalı olayım, bir katkım bulunsun, az da ücret alsam fark etmez, der. Gelir, adı bilinmez, tanımı yapılmaz duvarlarla karşılaşır. Kendisine bin dereden su getirilir. Yabancı uzman i-çin ise her kapı, her daire açıktır. Yabancı uzman için her zaman bol ücretli kadrolar vardır.

Kimdir bu yabancı uzman? Yabancı uzman tanıdık çıkar, bu yabancı uzman 191Ö'da Fransa'da, 1930'da Almanya'da, 1950'de Amerika'da okuyan Türk'ün sınıfındaydı. Türk sınıfının birincisi, yabancı uzman Türk'ten ders soran arkadaşıydı. Yabancı okulda Türk hocası, yabancı uzman ise onun orta hâili bir öğrencisiydi.

Başarılarınızla İftihar Ediyoruz!

Aradan beş on yıl geçmişti, şimdi Türkiye'deyiz. Bir Üniversitede, bir devlet dairesinde, özel kalem müdürünün kapısı önünde, yüksek tavanlı, uzun kilimli, odacı Hasan Efendi'nin çay getirip götürdüğü koridor içindeyiz. Müdür Bey "Başarılarınızla iftihar ediyoruz"der.

"Siz gidin, biz size yazanz"der. Edindiğiniz bilgi ile Türkiye'ye yapacağımız hizmetlerin gününü bekler durursunuz. Bu ara, yabancı uzman gelir, yabancı uzman bildirisini yazar. Yabancı uzman ülkesinin öğütlerini verir. Yabancı uzman gider. Türkiye 100 yıldır girdiği gerileme yarışında hızlanmaya devam eder.

Türk Olmak Suç mu?

Bu kanun ne zaman ve ne için çıkmıştır? Nasıl olur da, görgü, yapılan iş esasına göre değil de, uzmanın yabancı olup olmamasına göre işlem yapılır? Bu gün Türkiye'de eli iş tutar, aklı erer adam olup da, Türk olmak adetâ bir suçtur. Bir Türk Üniversitesine, bir Arabistanlı, bir Hindistanlı, bir Amerika'da iş bulamayan üçüncü sınıf bir A-merikalı genç gelir. Yabancıdır, yabancı uzman kanununa göre, kendisinden çok daha üstün niteliklere haiz Türk'ten beş misli ücret alır.

Öz Vatandaşına Saygısı Olmayan Ülke

Nerede görülmüştür ki, kendi yurdunda, o ülkenin vatandaşı, en düşük muameleyi görsün, mağdur edilsin. Nerede görülmüştür ki niteliklerine, hatta ikametgâhına göre değil, sadece o ülkenin vatandaşı olmadığı için bir kişiye iyi muamele edilsin.

Sonunda yabancı ülkelerde oturma yoluna giden Türkler çok iyi bilirler ki, Türkiye'ye dönmeyişlerinin nedeni, Türkiye'de sık sık suçlandırıldıktan gibi vatanlarına

bağlı olmamaları veya dışarının maddi imkânları v.b. değil, karşılaştıkları, yukarıdaki gibi ne insanlık, ne milliyet haysiyetine sığmayacak davranışlardır.

Bu Kanun Değişmeli

Bugün Türklerden, her alanda insan ve hatta en üstün niteliklerde insan yetişmiştir. Türkiye'nin kalkınması sadece bir fabrika, bir üniversite kurulması değil, o kuruluşları Türklerin işletip, insan gücü alanlarının da Türkler için yükselmesi demektir. Bu yabancı uzman kanunu bir an önce değiştirilmeli, Türk'e lâyık olduğu haysiyetli yeri geri verilmelidir.

Bırakalım Türk Kalkınsın

Şerefine sahip her ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de bir iş mi yapılacak, bir fikir mi alınacak, yurt içinden ve dışından önce bütün Türk kaynakları taranmalı, ancak ve ancak Türk bulunmadığı, ve bu ispat edildiği takdirde yabancıya başvurulmalıdır. Ancak bu suretle Türk yurdunda,yurduna çalışır. İnsanı ile, kafasıyla, kendine güveniyle Türk kalkınır. Yoksa, Türkiye'de fabrika da, üniversite de dolmuş olsa, Türk kalkınmış olmaz, Türkiye'de yabancılar kalkınmış olur.

Türkler Her Dalda Kendilerini Dünya Çapında Göstermişlerdir

Dış ülkede bir Türk radyo mühendisi vardır, uluslar arası danışman olarak gitmediği ülke, o ülkeler için yapmadığı çalışma kalmamıştır.

Bir Türk doktor vardır, gene yabancı bir ülkede dünyanın en ünlü bir hastanesinde beyin cerrahıdır.

Bir bilimcimiz vardır, dünyanın her ülkesinde, uluslar arası bilim kongrelerinde konuşmalar yapmıştır. Güney Amerika olsun, hatta Rusya olsun, pek çok ülkeye bazı yeni bilim dallarını tanıtmıştır.

Bir inşaat mühendisi profesörümüz vardır. Büyük gökdelenlerin sırf bilgisayarlarla, insan eli değmeden, **özişler** (otomatik) hesaplanması yollarını ilk o türetmiştir. O da dışardadır.

Profesörlerimizin dış ülkelerde, yetiştirdikleri her milletten, doktoralı bilimciler, dünyanın dört bucağında, o dalın kürsülerine geçmişlerdir. Bu örnekler saymakla bitmez.

İnsan Gücümüz Sınırlıdır

Türkiye'de yetişmiş, değerli insanlarımız çoktur. Her dalda Türkler dünya çapında kendilerini göstermiş bulunuyorlar. Yalnız nüfusumuza, göre ve sorunlarımıza o-ranla bu insan gücümüz gene de sınırlıdır. İnsan gücü kay-

nağımızın her parçacığından faydalanmamız gerekmektedir.

Peki, çeşitli ülkelerin çağdaş uygarlığına büyük katkıda bulunan dışarıdaki bu Türkler, Türkiye için çalışmak istemezler mi? Vatanlarını unutmuşlardır da onun için mi dışarılardadırlar? Maddi gelir peşinde koştukları için mi oradadırlar? Hayır arkadaşlar, buna inanmayınız! Yıl-lardır ülke ülke, bucak bucak dolaşıp yıllardır Türk mühendislerine, Türk doktorlarına, Türk bilimcilerine rastlıyorum. Bilemezsiniz! Ne kadar içleri yananlar vardır.

Bilemezsiniz ne vatan özlemi içindedirler. Bilemezsiniz nasıl çırpınırlar; "Türkiye'me gideyim, oraya hizmet edeyim" diye; "Ben ne için bu kadar okudum. Bunca didindim?" derler. Ama dönemeyişlerinin, bu yazıda işlenemeyecek kadar çeşitli nedenleri vardır. Kimi genç yaşında gönderilmiş,altı yedi yıl kalmış, mesleğimde biraz tecrübe edineyim demiştir. Kimi, mesleğinde ilerlediği halde Türkiye'de adam yerine konulmamıştır. Ortada bir gerçek var ise, şimdi, bu, Türk insan gücünün dışarıda özlemler içinde çırpındığı, Türkiye'ye faydalı olmak için can attığıdır.

Elele Verme Zamanı Geçiyor

Bu güçten artık faydalanmalıyız. Onların uzmanlıkları, bilgi ve görgüleri bize lâzımdır. İçerde olsun, dışarıda olsun, Türk bilimcileri, Türk Mühendisleri, Türk Doktorlan el ele vermelidirler. Türkiye kalkınmadıkça,

hiçbir Türk mesut olamaz, nerede olursa olsun rahat edemez.

Gerçekleşen Hayal

1962'de sayın meslektaşım Erdal İnönü'ye şimdiki bilimsel ve teknik araştırma kurumunun (TÜBİTAK) kurulmasını önermiştim. Böyle bir kurum, çeşitli bilim dallarında öğrenciler yetiştirecek, Üniversitelerimizde yapılacak araştırmaları destekleyecek, Türk bilim dilinin de gelişmesi için, Türkçe bilimsel yayınlara önayak olacaktı. O zamanlar bir hayal gibi gelen bir Türk bilim toplantısı düzenlenecek ve bir iki yılda bir de bu tekrarlanacaktı. Nitekim, kısa bir süre sonra, bu kurum fikrinin gerçekleştiğini haber alarak sevindik.

TÜBiTAK'ın Eksikliği

Ancak, bu kurumun bir de Danışma Kurulu olacaktı. Danışma kuruluna Türkiye'deki değerli Türk Bilimcileri ile dış ülkelerdeki değerli uzmanlar, bilimcilerde ka-tılacaktr. Bu suretle yılda bir de olsa bütün bilim ve teknik insan gücünden faydalanma yoluna gidilecek, bu gücün dış parçalan da böylece yurda doğru çekilmeye başlanmış olacaktı. TÜBiTAK'ın yurda büyük katkıları olmuştur. Ancak o zaman önerilen *Danışma Kurulu'*nun bu niteliği hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Bilim, teknik, fikir ve bilgi alışverişi ne kadar çok olursa o kadar yeşerir. Ne kadar Türk bilimcisi karşılıklı konuşursa, Türk bilim yaşamı ve ortamı da o kadar gelişmiş olur.

İlk Adım

Umarız ki TÜBİTAK, sayın ve değerli yöneticilerinin elinde, artık bu konuya eğilecek, anlamsız bir beyin a-kımını geriye çevirmek için önemli bir ilk adım olarak, bu danışma kurulu ile, nerede olurlarsa olsunlar kafaları bilim, ama gönüllerinde Türklük sevgisi dolu olanları birleştirecektir. Türk bilimcilerinin mânevi refahları da buna bağlıdır.

Çağdaş Üniversite Geleneği Avrupa'ya **Müslüman** ve Türk Aleminden Geçmiştir

Çağdaş Üniversite profesörünün çeşitli, fakat birbirine bağlı, görevleri vardır. Ders verir, bilimsel araştırma yapar, türettiği yeni bilgileri yayınlar. Öğrencilerin de a-raştırma yoluyla, yeni bilgi edinme, yeni meseleleri çözme, yeteneklerini geliştirir. Çeşitli Kuruluşlarda danışmanlık yaparak toplum sorunlarına eğilir, onların çözümü için bağımsız görüşler katar. Devlet ve Özel kuruluşlar için Üniversite bir fikir ve insan gücü kaynağı olur. Araştırma ile olan kişisel öğretim yoluyla kendine güvenen, sorunlara kendileri çözüm arayan, yapıcı kişilikte gençler yetiştirilmiş olur.

Çırak - Kalfa - Usta Geleneği

Kişisel öğretim yöntemi bize yabancı değildir. Bizdeki çırak-kalfa-usta geleneğine pek benzer. Bütünü ile yukarıdaki çağdaş üniversite bilim ve öğretim anlayışı da

bizde, Selçuklular zamanı gibi bilim ve kültürün etkin olduğu dönemlerde vardı. Türkistan'dan Mısır' a kadar uzanan Türk illerinde bilginler, Fergana, Buhara, Tebriz, Bağdat, Konya gibi ilim merkezleri arasında gidip gelirler, konuşmalara, toplantılara katılır fikir alış verişinde bulunurlardı. Öğrenciler ünlü bilginlerin yanına gider, onlarla çalışır, sonra başka merkezlerde kendileri araştırma, yazma ve öğretme faaliyetlerine geçerlerdi. Her büyük Türk Hakan'ının mahiyetinde ünlü bilim adamları bulunur, onların bilgi ve çözümleme yeteneklerinden faydafanılırdı. Nitekim bu tarz bilim ve üniversite geleneği, Avrupa ya orta çağların sonuna doğru, Müslüman ve Türk aleminden geçti. Bugünkü şekli ile Avrupa'da ilk üniversiteler, Oxford, **Paris ve Padua'da *onikinci yüzyıl sonlarında* kuruldu.** Oxford'daki ilk Kolejler İslâm Türk Yüksek Okullarını ayne n örnek alıy ordu. (Bkz: Derek Price, Yale Üniversitesi, Bilim Tarihi Kürsüsü + Aydın Sayılı, *İslâm Dünyasında Yüksek Öğretim Kurumları,* Harvard Üniversitesi, 1941)

Üniversiteler Sık Sık İlişki Kurmalı

Bizdeki eski şeklinde olduğu gibi, bugünkü çağdaş üniversitede de, bilim ve öğretim merkezleri arasında etkin bir alışveriş büyük rol oynar. Öğretimle araştırma da birbirinden ve toplumdan ayrılmaz. Bunun için üniversitelerin birbirleri ile sıkı temasta olmaları, aralannda sık sık konuşmacı, öğretim üyesi ve öğrenci alışverişi yapmaları gereklidir. Çağdaş üniversitede bir üniversitenin öğrencisi, o üniversite de öğretim üyesi olarak tutulmaz, başka üniver-

sitelerde görevlenir. Öğrenci bir üniversiteden mezun olduysa başka bir üniversitede doktora yapar. Bu suretle bilgisel iç üreme önlenmiş olur.

Eğitimde Birlik: Tevhid-i Tedrisat

Üniversitede bilim ve öğretim yaşamının sürekli canlılığı, üniversiteler arası bu alış veriş ile sağlanır. Bu a-hş veriş için ise üniversiteler arasında temel eğitim düzeni ve öğretim dili birliği gereklidir. Atatürk'ün Eğitimde Birlik (Tevhid-i Tedrisat) ilkesi medrese ile darülfünun birleştirerek milli ve öğretim dili Türkçe çağdaş tek bir üniversite düzeni getirdi. Bu ilkeye göre son onbeş yılda yurdumuzda ortaya çıkmış yeni iki ayrı üniversite düzeni arasında da bir birlik sağlanmalı, bütünüyle ana dilini Türkçe olarak alan milli bir üniversite düzeni geliştirilmelidir. Bu düzenin üniversiteleri arasında öğrenci, öğretim üyesi ve fikir alışverişi daha kolay olacaktır.

50. YILDA DİL DEVRİMİ DÜN, BUGÜN,..?

Türk Dilinin Cebirsel Yapısı

Türk dili kendi kendini türetme yeteneğinde bir dildir. Kök, takı, ses uyumları yapısı ile cebirsel bir yapı gösterir. İki yüzyıl önce olduğu gibi bugün de çeşitli tanınmış batılı dilci ve matematikçiler bu yapıya hayranlıklarını belirtmektedirler. Günün teknik uygarlığı boyuna yeni kavramlar getirirken, Türkçe matematiksel yapısı ile bu kavramların karşılıklarını kendi derinliklerinden türete-bilme gücünü göstermektedir.

Dil Devrimi: Dün

Türkçe'nin bu yeteneğine rağmen, özellikle Tanzimat'tan sonra, yeni teknik terimlerin türetilmesinde Arapça ve Farsça esas alındı. Batı dilleri de Latince, Grekçe esas almıştı ama onlar aynı dil grubundaydılar: Hint-Avra-pa.. Bizdeki ise Türk Dilleri ana grubu ile Hint-Avrupa ve Hami dil grupları arasındaki dikeylik, dilimizde bir *Osmanlıca,* ***Türkçe çatallaşmasına*** **yol açtı.**

Dünkü Dil Devrimi bu çatallaşmayı tüm başarı ile yok etmiştir. Bugün Osmanlıca diye bir sorun kalmamıştır. Yeni yetişen din adamlarımızın dili bile bunu gösteriyor.

[3] **B.Ü. Edebiyat Dergisi 21 Ekim 1973 - Milliyet, 5 Kasım 1973**

Dünkü Dil Devrimi'nin, Atatürk'ün elinde iki yönü vardı:

1.Osmanlıca'yı yani Arapça, Farsça türetim ilkesi ni kaldırmak,

2.Yeni kavram ve teknik terimler için Türkçeden Türkçe türetmek ilkesini koymak.

Atatürk ikinci yöne son derece önem verip, bizzat kendisi bu konu ile on yıl uğraştı.

Ellinci Yılda Gereği **Beliren İkinci Dil Devrimi**

Bugün Türkçe için yeni bir sorun, yeni bir çatallaşma ortaya çıkmıştır. Osmanlıca'nın kalkmasıyla birlikte, "Türkçe'den Türkçe" yerine ingilizce'den, Fransızca'dan aktarma yoluyla pek çok kulak tırmalayıcı sözcük kullanılmaktadır. Türkçeleri olduğu halde, bilim ve teknik bahanesiyle batı sözcüklerinin kullanılması alışkanlık haline getirilmektedir. Gazete ilanları, tarihi sanat şehri İstanbul'u da zevksiz renkleriyle zedeleyen reklam levhaları "Fuel Oil" gibi "Flex" gibi, "Non-Women" gibi imlası bile Türkçe olmayan özentilerle dolu. Halbuki, on yıl önce Kızılay'daki kocaman levhası ile "Fuel Oil" sözünü Türkçe'ye sokan British-Petroleum (BP) şirketinden bile, "Fuel Oil" yerine **"Yakıt Yağ"** kullanmak saygısı beklenmeliydi.

Bugün ikinci dil devrimi gerekiyor Türkçe'yi, A**tatürk'ün ünlü sözü ile bir *yabancı dil boyunduruğundan*** kurtarmışken, bir ikincisine mi atacaktık!

Türk Dili Bir Bütündür, Parçalanamaz

Türk Dili bir bütündür, parçalanamaz. Teknik diye başlayan sözler, bilimcisinden mühendisinden işçisine, işçiden günlük dile geçeceği için, Türkçe, teknik dili, edebiyat dili, gündelik dil diye ayrılıp, her birine ayrı ilkeler uygulanamaz. Bilim ve teknik terimlerin Türkçeleri, güçlü bir tüm uygarlık dili Türkçe'si vardır. Yeni kavram karşılıklarını da geliştirme sürekli görevi, Türk dili bilgisi ve bilinci olması gereken Türk bilimcilerine düşmektedir.

Teknik terim sözlüklerinin hazırlanmasıyla birlikte teknik ve bilim Türkçe'sinin kullanılması, eğitim, sanayi ve bilim kurumlanmızca sağlanmalıdır.

Türkçe her Türk'ün sevgiyle üstüne eğileceği bir sorundur. Türkçe siyaset konusu, **ülkülem** ("İdeoloji") konusu değildir. Tek tük sözcükler üstüne; *"sözcük mü, kelime mi?"* gibi yıllardır süregelen aşınmış kavgalardan geçilip ayrıntılar bir yana, önce Türkçe'nin temel alınması üzerinde bütün Türk aydınlarının birleşmesi gerekmektedir.

YABANCI DİL ve TÜRK EĞİTİM DİLİ

Bilim ve teknikle uğraşacakların, teknik yazılan okuyabilecek kadar bir veya birkaç yabancı dili bilmeleri

[10] Cumhuriyet, 19 Haziran 1974

çok yararlıdır. Okullarımızda yabancı dillerin kolay öğretilemediği de bir gerçektir. Ancak bunun çözümü yoğun yaz kurslarında, çağdaş, görsel, işitsel dil öğretimi yöntemlerinde aranmalıydı. Bugün A.B.D. gibi dış ülkelerde, Çince gibi güç bir dili bile birkaç aylık yoğun kurslarda öğretebiliyorlar. Ülkemizde bu yöntemler yerine *1953'ten* ***sonra, Türk parasıyla, eğitim dili İngilizce olan okullar*** *açıldı.* Kamuoyunda yabancı dil bir araç olmaktan çıkarak ön amaç haline gelmeğe başladı.

Oysa Anayasaya göre resmi dili Türkçe olan Türkiye Cumhuriyetinin eğitim dili de Türkçe'dir. Tayland'ın eğitim dili Tay, Porto Riko'nun eğitim dili İspanyolca'dır. Eğitim dilinin yabancı dil oluşuna ancak diplomat çocuklarının gittiği özel okullarda rastlanır.

Çünkü hem yabancı dili, hem matematik gibi, fizik gibi, zaten çoğu öğrenciye güç gelen konuyu aynı anda, aynı ders içinde öğretmek diye bilimsel bir yöntem olamaz. Öğrenci çapraşık bir matematik sorununun inceliklerini mi uslamaya çalışsın, yabancı sözcüğün ne demek olduğunu mu; yoksa dil bilgisi kuralını mı hatırlamaya uğraşsın?

Sonuç olarak, böyle bir eğitim düzeninde ne yabancı dil, ne fen iyi öğretilmekte, ezberciliğe kaçılmaktadır. Bu arada Türkçe'de feda edilmektedir. Bir öğrenci, fen konularını en açık, en seçik, kendi ana dilinde öğrenebilir. Ondan sonra yabancı dili okuyabilecek, terimlerini anlayabilecek kadar öğrenmekte bir zorluk yoktur. Amaç bilim ve tekniği, bir meslek dalını, çeşitli bilgileri edinmek; yapıcı, yaratıcı, çözüm bulucu şekilde düşünebilmektir. Bir veya birkaç yabancı dil, ayrıca yardımcı dil olarak öğrenilebilir. Böylece iyi bir araç sağlanmış olur. Amaç bir yabancı dili kendi anadilinden daha iyi bilmek değildir.

Dil ana kültürün, Atatürk'ün anladığı tam bağımsızlık duygusunun ve ulusal benliğin temelidir. Dilimiz, matematik kadar açık seçik, her dala kolayca yetişebilen, üstün türetme yeteneği ile, yabancı dilcileri bile kendine hayran bırakan bir dildir. Uluslararası haysiyetimiz, onurumuz da kendi dilimize verdiğimiz öneme bağlıdır.

Sonuç olarak, Tüîkiye Cumhuriyeti'nin bütün okullarında eğitim dili tümü ile Türkçe olmalıdır. Yabancı dil ek olarak ve iyi öğretilmeli, fakat kesinlikle Türkçe'nin yerini almamalıdır. Türk dilinin güzellik, zenginlik ve açıklığından kendi dilinde düşünebilme zevk, onur ve bağımsızlığından hiçbir Türk gencini mahrum etmeye hakkımız yoktur.

RESMİ EĞİTİM DİLİ TÜRKÇEDİR[11]

Eğitim dili ingilizce olan Türk okullarının sayısı giderek artmaktadır. Bazı okullarda eğitim dili fen derslerinin de dışında bütün dersleri kapsamaya yönelmiştir. Oy-

[11] **Milliyet, 13 Temmuz 1974**

sa eğitimin amacı önce kendi toplumuna uyabilen, önce kendi dilini tümüyle ve mesleğinde bilen insan yetiştirmektir. Eğitim dilinin yabancı olması pratik ve iktisadi yönden çok sınırlı olan eğitim dayanaklarımızın israfına yol açıyor. Yabancı dilden araç olarak yararlanmalı, genel eğitimde Türk dili feda edilmemelidir. Çünkü Türk dili bizim benliğimiz ve birliğimizdir. Atatürk Türkiye'sinin resmi eğitim dili Türkçe'dir. Yabancı dil ek olarak öğretilmeli, Türkçe'nin yerini almamalıdır.

Bugün her ülkede bir veya birkaç yabancı dil öğretilir, iyi de öğretilir. Ama, batıda olsun, doğuda olsun, Güney Amerika da, Tayland'da, Çekoslovakya'da, Porto Riko'da olsun, eğitim dili, ülkenin ulusal dilidir. Hem yabancı dili, hem matematiği, fiziği, hatta iş idaresini aynı derste öğretmek diye bir yöntem yoktur. İlkenin kendi dilinde ortaokul, lise, üniversite öğrenimi yapılır; ek derslerde başlı başına bir konu olan yabancı dil öğrenilir.

Nitekim, Atatürk'ün 1929'da Türk Harsı içinde yabancı dil öğretmek sözüyle kurmuş olduğu Türk Eğitim Derneği'nin okullarında da 1953'e kadar düzen böyleydi. Haftada on saat iyi ingilizce dersi verilir, fakat bütün derslere son derece yetenekli Türk öğrenciler gelir ve her ders Türkçe olarak görülürdü. O okulda 1953'e dek bize bilim sevgisini veren, hemen sonra Amerika'ya gider gitmez orada iki yıl üniversite atlatacak kadar bize iyi ve Türkçe olarak fen öğretmiş olan değerli hocalarımızı burada saygı ile anmayı bir borç biliriz.

Türkçe Zengin Bir Dildir

1953'te *Türk Eğitim Derneği'nin* Yenişehir Lisesi, eğitim dili İngilizce Kolej oldu. Eğitim dili ingilizce olan Türk okullarının sayısı o zamandan beri hızla artmaktadır. Bazı okullarda eğitim dili fen derslerinin de dışında bütün dersleri kapsamaya yönelmiştir. Oysa, eğitimin amacı kendi toplumuna uyabilen, önce kendi dilini tümüyle ve mesleğinde bilen insan yetiştirmektedir. Sokaktaki Türkçe, mühendisliği Almanca, iktisadı, yönetim bilimciliği ingilizce diye bir dil olamaz. Dil bir bütündür. Türk dili Türk ulusunun temelidir. Atatürk onun için son on yılını Türk diline vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi dili Türkçe'dir. Bahtlıyız ki, Türkçe açık seçik, her konuya yetebilen, zengin türeme gücüne sahip, köklü ve geleceği de olan bir dildir. Eğitim dilini yabancı dil yapmak, Türk dilini Türkiye'de ikinci plana atmak demek olur. Atatürk, Milli Eğitim ve Türk dili üzerinde özellikle durmuştur.

Büyük İsraf

Ayrıca, politik ve iktisadi yönden eğitim dilinin yabancı olması, çok sınırlı olan eğitim kaynaklarımızın israfına yol açıyor. Bir çok okullara giriş zorken, üç yıllık liseyi hazırlık sınıfları ekleyerek dört veya beş yıl, dört yıllık üniversiteyi beş yıl yapıyoruz. Bu hem öğrencilerin mesleki ömrü, hem eğitim kaynaklan için, hem de okula giremeyenler için büyük bir israftır.

Oysa amaç, bir meslek dalını öğrenmektir. Yabancı dil, yetecek kadar, yani bir araç olarak yaz kurslarında, ayrı yabancı dil derslerinde yeni dil laboratuarı yöntemleri ile öğretilebilir. Amaç, meslek eğitimini hatta genel bilgi derslerini ikinci plana atıp, yabancı dili kendi dilinden daha iyi öğretmek değildir. Üç yılken beşe çıkan okulda, o iki yıllık kaynakla daha fazla öğrenci okuyabilirdi.

Öğreniminde yabancı dile özel bir ağırlık verilenler de olabilir. Ama bunlar çevirmenler (tercümanlar) veya yabancı dil uzmanlarıdır. Her dilde özellikle siyasal, iktisadi ilişkimiz olabilecek her ülkenin dilinde, o ülkeyi yerinden tanıyacak, onları, bize dost veya düşman da oldukları zaman, tanıtacak uzmanlar yetiştirmeliyiz. Ama mühendis, ama iş yöneticisi, ama öğretmen, önce kendi dilini ve mesleğini iyi bilmeli, yabancı dilden araç olarak yararlanmalıdır.

Türkçe'nin Yerini Almamalı...

Yabancı dil okulları, yabancı dil öğrenme yaz kampları, çeviri okulları, yabancı ülkeler üzerine uzman yetiştirme fakülteleri açalım. Ama genel eğitimde Türk dilini feda etmeyelim. Türk dili bizim benliğimiz ve birliğimizdir.

Atatürk Türkiye'sinin resmi eğitim dili Türkçe'dir. Yabancı dil ek olarak öğretilmeli, Türkçe'nin yerini almamalıdır.

[12] **Milliyet, 13 Mayıs 1976**

YÜKSEK ÖĞRETİM ve YABANCI DİL [12]

Türkiye, bir iki ülkeyle değil, çeşitli ülkelerle bağlantılar değil, bağıntılar kurmak zorundadır. Bu bağıntılarda esas, teknikte olsun, kültürde olsun, tek yönlü yardımlar değil, çok yönlü, karşılıklı, eşitler arası dayanışma olacaktır.

Böyle bir Türkiye'de çeşitli yabancı dilleri bilenlere, o ülkeleri iyi tanıyanlara ihtiyaç olacaktır. Yabancı dil bilme, şu veya bu ülkede sokak alışverişi için değil; şu veya bu batılıya şirin görünmek için değil; Türkiye'nin Türk'ün yarar ve onurunu iyi koruyabilmek yabancıyı, geç kalınmadan, önceden tanıyabilmek için olacaktır.

Misyoner Okulu mu?

Yabancı dilleri, gereken uzmanlık dallarında iyi öğretebilmek için dış ülkelerde etkin, yeni yöntemler geliştirilmiş bulunmaktadır. Bu yöntemler arasında anadilini kaldırıp atmak, yerine okullarda dersleri yabancı dilde vermek diye bir yöntem yoktur. Yabancı dil öğrenmek bugün her yerde birkaç aylık yoğun bir kurs meselesi haline gelmiştir. Yabancı dil öğrenmek; anadilini kullanamaz, onu, ancak, bir gazetecimizin *Tarzanca* diye, bizim de **Anglomanlıca** diye adlandırdığımız bir şekilde kullanabilir hale düşmek değildir.

1953'ten bu yana Türk kamuoyuna, Türk eğitimine, önceden ancak misyoner okullarında rastlanan, anadilini bırakıp yerine yalnız yabancı dilde ders verdirme yöntemi maledilmiştir. Amaç, matematik öğrenmek, fen öğrenmek tarih, toplumbilim, iktisat öğrenmekten çıkmış; yalnız ve yalnız yabancı dil öğrenmek haline getirilmiştir. Hatta bazı **ileri gelenler,** ***Japonya 'da derslerin Japonca değil, İngilizce yapıldığını, Japonların bu sayede ilerlemiş olduklarını*** bile öne sürmüşlerdir. Bunun böyle olmadığını, Japonlann ne 1868'de başlayan *Afeici Tanzimat* hareketlerinde, nede **bugüne dek** ***hiçbir zaman eğitimlerini yabancı dilde yapmadıklarını, eğitim ve bilim dilinin tümüyle Japonca olduğunu*** yerinde yaptığımız aynntılı incelemelerde bulmuş ve 28 Mart 1976 günkü bir TV konuşmamızla da söylemiş bulunuyoruz.

Ne Sağ, Ne Sol...

Türk halkı, ***"Çocuklarımız yabancı dil öğrenmesin mi?, Yabancı dil başka türlü öğrenilmez ki!, Bütün dersleri İngilizce yapmakla Türk kültürü vermemiş olmayız ki!"*** gibi yuvarlak lâflara kanmasın. Türk halkı, dünyanın hiçbir onurlu ülkesinde yabancı dil öğretmek için böyle bir yöntem olmadığını, bunun misyonerlerce ve onlann üstü kapalı yeni şekilleriyle, ülkeleri sömürge haline getirip uzun süre öyle tutabilmek için çıkardıktan en köklü bir tuzak olduğunu iyi bilmelidir. Bu ne bir *sol,* ne bir *sağ* eğilim meselesidir. Bu, Türk ülkesinin çıkarlannı, bağımsızlığını, gelecek nesillerini düşünen her Türk'ün üzerinde ısrarla

durması gereken bir davadır. Bu konularda, Türk kamuoyunu birkaç yıl önceki yazılarımızla da uyarmış bulunuyoruz.

Mart 1976'da Üniversitelerarası Kurul'un, yeni *Evrenkentler Kanun Tasarısı* için aldığı kararlar arasında ***Tüm evrenkentlerin eğitim dili Türkçe 'dir*** **kararı da yer almaktadır.** Öğrenildiğine göre, Milli Eğitim Bakanlığının tasansı da aynı maddeyi içermektedir. Yakında tasan Meclise gelecektir. Bu madde partiler, hükümetler, eğilimleri üstü, Türk ulusunun, onuru, bağımsızlığı ve geleceği ile ilgili bir niteliktedir.

Buna karşı çıkacaklar, halâ varsa, bilmelidirler ki, dünyanın hiçbir ülkesinde, okullannda anadili yerine yabancı dili koymayı savunan ne bir *sol,* ne gerçek bir *sağ dikimdi* rastlanmaktadır. Bu konuda *sol* veya *sağ* sözü edenler, solcu veya sağcı görünenler çokluk sadece bir örtenek arayanlardır.

Araç olarak yabancı diller öğretilecektir; hem de şimdikinden daha iyi öğretilecektir. Bunun bütün ülkelerde saptanmış gerçek yöntemleri bellidir. Bu yöntemleri bizim eğitim düzenimiz için de öneriyoruz:

Evrenkentlerde yoğun yabancı dil yaz kurslan a-çılmalı: Evrenkent eğitimi her yerde dört yıldır. İsteyen öğrenciler, bazı dallarda da her yaz birkaç aylık, günde en az beş saatlik, görsel işitsel yaz kurslarına alınmalıdır. Böylece evrenkent olanakları ve öğrenci zamanı da halen boşa

giden yaz aylarında değerlenmiş olur. Her yaz tekrarlanma ile, öğrenilen dilin unutulması önlenir, perçinleşir.

Yıl boyunca "Teknik Çeviri" dersleri konmalı; *Boğaziçi Evrenkenti'ne genel danışman* sıfatıyla, yazılı olarak da önerdiğimiz gibi, bütün dersler Türkçe olmalı, fakat haftada üç saat "Teknik Çeviri" dersleri konmalıdır. Bu derslerde öğrenci ana dalına göre, gereken yabancı dilde terimleri de öğrenecek, Türkçe'den yabancı dille yabancı dilden Türkçe'ye çeviri yapmaya alışacak, yazın kursta edindiği dili, yıl boyunca da teknik dalda uygulayabilir hale gelecektir. Zaten yabancı dilde teknik yazılan okuyabilmek o konuyu anadilinde uygulayabilenler için, yabancı dilin en kolay bölümüdür.

İki Yıllık İsraf

Yabancı dil bilmek, anadiline çevirebilmek demektir. Türkçe'sini bilmediği için, çeviremeyen kişiler, yabancı dil bilmekle, öne sürüldüğü gibi bir kişilik daha kazanmış olmaz, kendi kişiliğini de kaybetmiş olur.

Hazırlık sınıfı mı?: Matematik, İktisat, v.b. konulara çok merak sarmış, evrenkente girer girmez bu kunulara sanlmak isteyen atılım içinde bir genç düşününüz. Liseyi bitiriyor, evrenkente bilgiye susamış giriyor. "Yok" diyorlar, "sen önce bir iki yıl yalnız yabancı dil öğreneceksin, matematik ve benzeri bilimler daha sana yok."

Koyuyorlar önüne SEFT diye Amerikalıların hazırladığı bir kitabı, genç öğrenci bir yıl boyunca sokak İngilizce'si öğrenmekle; Amerikalılar *Ankara'yı* nasıl ***Enkıra*** diye telâffuz eder, bunu öğrenmekle, buradan Amerika'ya giden bir Türk çocuğunun nasıl adını ***Ahmet*** iken ***John*** diye söyleyip Amerikalı sınıfdaşlarına şirin göründüğünü, nasıl Noel zamanı alışverişe çıkmaya bayıldığını okumakla meşgul olacaktır.

Soruyoruz öğrenci ve velilere, fazladan bir yıl matematik, fizik, iktisat, tarih, ne ise merakınız, okumaya razı mısınız? diye... Hayır! Ama sokak İngilizce'si? Elbette! Peki ne yapılacak bu İngilizce ile? Dışarıda öğrenime devam için, diyorlar. Peki o niye? Dışarıda çalışmak için mi? İşsizlik olunca işçileri dışarı, eğitimsizlik olunca öğrencileri dışarı atmak, hayati konularda dışarıdan yardım istemek, tüketim toplumu için yabancılara piyasa araştırması yapmak, kurgu sanayi il ithalâtı arattırmak, kısacası bağıntıları bağlantı yapmak için mi?

Her yerde dört yıl olan evrenkente böyle şeyler uğruna bir yıl daha eklemek, zengin ülkelerin bile kaldıramadığı bir israftır. Yüzbinden fazla öğrenci gidecek evrenkent bulamazken zaten dar olan olanaklar, sadece yabancılaşmayı telkin eden amaçlar için % 20-25 daha azaltılır mı? Nitekim hazırlık sınıfı da, yabancı dildi ders yapmanın doğurduğu, misyoner okulu düzeninin bir sonucu veya ona hazırlığıdır. Hazırlık sınıfı diyenler, arkasından, öğrenilen dil unultulmasın dersler de İngilizce olsun ki devam etsin

deyivermişlerdir. Çözüm, yoğun yaz kursları veya ayrı yabancı dil derslerindedir. Yani takviyeli dil öğretimindedir, hazırlık sınıfında değil.

Teknik kaynaklar oluşturulmalı; Teknik, çağdaş ders kitapları, önemli kaynaklar sürekli olarak Türkçe'ye kazandırılmalıdır. TÜBİTAK her daldan önemli eserlerin Türkçe'ye çevrilmesi ve yenilerinin yazdınlması projesine girmeli, bunun için fon ve karşılıklı asistan bursları sağlanmalı, telif eserler için yarışmalar açmalı, ödüller vermelidir.

İlginç ki, yabancı dilde özel yeteneği olan, bunu Türkçe'de kaynak oluşturmak için kullanması gereken evrenkentler, yıllardır bu konuda en az katkıda bulunmuş olanlardır. Böyle önerileri bile cevapsız bırakmışlardır.

Önce Bağımsızlık

Yabancı Diller Uzmanlık Okulu açılmalı: Bu kadar okul dersleri yabancı dilde yapıyor, ama İstanbul'da bir u-luslararası kurultay toplanacak, hem Türkçe'yi hem yabancı dili iyi bilip *Koşmalı Çevirme* (Simültane Tercüme) yapacak kişiler bazen kolay bulunamıyor.

Dünyada yeni girişeceğimiz çok yönlü bağıntılar i-çin çeşitli diller veren, ülkeleri, siyasi yanlan, tarih, kültür ve toplam yapılarını öğreten uzmanlık okulları açmalıyız. Bu okullarda:

Koşmalı Çevirmen,
Tıp, teknik, hukuk v.b. için özel çevirmen,
Yabancı dil öğretmeni yetiştirme, Yabancı dil öğretme yöntemleri, araştırma Dışişleri için yabancı ülkeyi tanıyan uzman yetiştirme bölümleri olmalıdır.

Yabancı dil öğretimi, bağımsızlığını koruyabilecek ülkelerde bu yollardadır. Yoksa, Türk ülkesinde katalogunu yalnız ingilizce basan, öğretim üyeleri toplantısını İngilizce yürüten, içinde yalnız İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümü olup da Türk Dili ve Edebiyatı, başka diller ve edebiyatı olmayan, Osmanlı - Türk tarihini bile, yalnız onun karşıtı İngilizlerin kitaplarından, İngilizce okutan Türk Evrenkentleri düşünülemez. Türk eğitimi en önce ***Türk bağımsızlığı için*** **kullanılacaktır;** ***Türk'ü bağlamak için*** değil.

DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ ve ODTÜ SORUNU"

Türkiye'de 300.000 genç gerçek Yüksekokul bulamazken, ODTÜ gibi ileri bir evrenkente[14] girebilmiş

[13] 29 Mart 1977. Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu 1962'den bu yana ODTÜ'de sonra da BÜ'de danışman profesör olarak bulundu. Ancak Sayın Şefik Erensu'-nun rektörlüğünden bugüne bu etkinlikleri sürdürmek yerine, evrenkentlerin yeni bir düzene kavuşmasını beklemeği yeğledi.

gençler de öğrenim yapamıyor. Öfcür evrenkentlerden daha büyük olanaklar sağlanmış olduğju halde, öğretim üyeleri araştırma yapamıyor, kendilerini bilime veremiyor, bu Türkiye içinde, kişiler içinde büytfk bir israftır.

ODTÜ bir çıkmaza girmiştir. ODTÜ'de kuruluşundan beri temel sorunlar vardır. BU sorunlar, Evrenkent kurulunun, mütevelli heyetinin, gençlerin şu ya da bu katı görülmek istenen, düşünce özgürlüğü içinde çalışmak herkesin görevidir. Düşüncenin bir sonunun söylemenin üzerinde durmak hele o söylenen, o açığa »çıkarılan, dış güçlerin işlerine gelmiyorsa, , 4'nın yanında görünenlere "Bu *B* ci'dir" diyerek konuyu örtbas etmek isteyenlerin oyununa gelmemek gerekmektedir. Yoksa Türkiye'de düşünce özgürlüğü de kalmayacak, düşünülenler söyl enemeyecektir.

Düşünce özgürlüğü olmadan yerde bilim olmaz. Bilim olmayan yerde ilericilik olmaz. Söylentilerle; *bu "A"alıktır, bu "B"ciliktir,* yakıştırmalarına göre verilen kolay yargılarla bilimcilik yapılanmaz. Araştırmacı; her an kendini önyargılardan korumaya çalışan, her an kendini yenilemeye çalışan, kalıp düşünceden, incelemeksizin sonuca varmaktan kesinlikle kaçılan insandır. Bir sonuca vardığında bile, gene de yeni verülere bakıp olasılıklar dü-

[14] Japonların üniversite yerine "Daigaku" gedikleri gibi biz de batı sözcüğü yerine "Evrenkenfi önerdik, kullanıyoruz. ***Bu kavram karşılığıdır; Lâtince sözcük çevirisi değil*** Tanımı; Evrensel bilhmlerin verildiği ve üretildiği kent-çik.

şünür, değişmeye hazırdır. Böyle olmayan bilimci, yaratıcı değildir. Yaratıcının olmadığı yerde ise ilericilik yoktur.

ODTÜ 1956'da Türkiye'nin ülkelerde olay konusu olan fakat bizim gibilerin içini yakan bu garip kuruluşu, "uluslararası olacak" gerekçesiyle bazen de, ancak uluslararasıcılığın genellikle bir tek ulusla sıkı bağıntılar içinde olmasında kaldı. 1962'den bu yana birbirine zıt siyasal görüşlerdedirler diye bilinen rektörlere; *"Gelin şu evrenkenti* ***uluslararası*** *yapalım, Meksika sından, Japonya sına kadar birçok ulusla karşılıklı saygı ve dayanışma ilkesine dayanan,* ***tek yanlı iane ya da bağlılık ilkesine göre olmayan*** *bağıntılar kuralım "* diye önerdik. Bu yabancı diller, teknik çeviriler bölümü açılsın, çeşitli dillerden Türkçe'ye yapıtlar çevrilsin, gençler bu suretle Türkçe'yi de işlemiş olsunlar ve de bunun için burs alsınlar, Türkiye gibi ülkelerin ortak sorunları karşılaştırılsın dedik. ODTÜ'de olsun, sonra Boğaziçi Evrenkenti'nde olsun, aynı okuyucunun artık iyi bileceği (söylentileri anımsansın) tepkilerle karşılaştık.

Şimdi gençler yıllardır bu küçük Amerika düzenine tepki göstermektedirler. Bağımsızlıktan, sömürgelerden, vs. söz etmektedirler. Buna şaşmalı mı? Yalnız şaşılacak olan, Amerikan kültür emperyalizmine karşı çıkanlardan pek çoğunun illa da yalnız ve yalnız ingilizce olarak her şeyi okumakta ve okutmakta ısrar etmeleri, çoğunun Amerika'ya belirli ABD vakıf bursları ile gitmeleri özel kesimin ingilizce olarak verilmeye başlayan ve ODTÜ yada

BÜ mezunlarını tercih eden basın ilanlarına tepki göstermemeleridir. Nitekim zıt birbirine zıt görüşlerde diye bilenen, bazı yönetici ve öğreticilerde, aynı zamanda *Ford Vakfı* yada AID'in özel yardımlarını o hayırsever kuruluşların dilediği biçimde kullananlar olmuşlardır. Gerçekte bu özel yardımlar, Türk Devlet bütçesinden çıkan paralar yanında küçük olmakla birlikte, yurtiçi ve yurtdışı kamuoyunda söz konusu evrenkentlerin Amerikan evrenkentleri olduğu izlenimlerini şimdi bile sürdürmektedirler.

Bu, dışarıda yalnızca Arap-İsrail Savaşı 'nı anımsatan "Middle East" (Orta Doğu) adı yerine, Atatürk'ün kurduğu şu başkentteki üç evrenkent ve sayısız yüksek okul içinde kendi adını taşıyan bir **"Atatürk'ün Teknik Evrenkenti"** niye olmasın? Hadi o, Erzurum'da var derseniz, bütün dünya bilim tarihine geçmiş büyük Türk bilginimizin anısına niye bir **"Ulıığ Bey Teknik Evrenkenti"** olmasın? Buna *gericilik* yakıştırmaya hazır sözde ilericilerin çıkacağını artık sanmıyorum. Ama çıkan olursa Sovyetler Birliği'nde, Taşkent'te Ali Şir Nevâi'nin heykeli olduğunu, ilerici Türkiye'de ise böyle geçmiş zamanın büyük Türk değerlerin anıtlarının bulunmadığını unutmasınlar.

1950'den bu yana orta ve yüksek öğretimde yabancıların etkisiyle kurulan eğitim kuruluşları, bilim, eğitim, kültür siyasası tümüyle gözden ve elden geçirilmelidir. Birçok ülkelerle çok yönlü karşılıklı bilim, eğitim, kültür ilişkileri ve de yeni ilkelere göre kurulmalıdır. Yeni ve

hızlı yabancı dil öğretme yöntemleri uygulanmalı, her yerde dört yıl olan evrenkent öğrenimi ODTÜ, Hacattepe ve BÜ'de beşten dörde inmeli, yabancı diller her yaz, yaz aylarında öğretilmeli, yıl boyunca da teknik çeviri dersleri konulmalıdır.

Fakat ilk iş, gençleri değerli zamanlarını devletin boşa giden masrafını kurtarmak olmalıdır. Aslında ayrı ayrı bakıldığında aynı yurtseverlik içinde olan öğrenci, öğretim üyesi, yönetici, m^evelli heyetleri aralannda ana ilkelerden başlayarak yurt, insan, kültür ve bilim sevgisine dayanan bir iletişim kurmalıdırlar. Biz de bu iletişimin kurulmasında elimizden geleni elbet yapacağız.

ULUSLARARASI BİLİM ve ULUSAL EĞİTİM DİLİ

Son yıllarda Türkiye'de dış ülkelerde çok yadırganan yeni bir eğitim düzeni ortaya çıkmıştır. 1950'erde bir iki çekirdek kuruluşla başlayan bu gelişme birden hızlanmaya bütün eğitim düzenini sarmaya başlamıştır: Kendi dili ile değil, yabancı dille eğitim yapmak.

[15] Bu makale, Prof. Aydın Sayılı'nın düzenlediği "Bilim, Kültür ve Öğretim Dili olarak Türkçe" adlı kitapta basılmıştır. (Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara 1978)

Bu değişik düzenin, başka ülkeleri geride bırakacak nitelikte, dünya çapında ileri bir atılım mı, yoksa tarihte e-şine az rastlanmış büyük bir aldanmaca eseri mi olduğunu incelemek zamanı gelmiş bulunuyor.

Ulusal dil yerine yabancı dili geçirmeye, yani birçok veya bütün dalları kendi dilinde hiç öğretmeden, yalnız yabancı dille öğretmeye kısaca yabancı eğitim diyeceğiz. Yabancı eğitim için bazı nedenler gösteriliyor, veya kamu oyunda üzerinde fazla düşünülmemiş bazı izlenimler yaratılmış bulunuyor. Bu izlenimler nelerdir?

1. *"Bilim uluslar ar asıdır. Uluslararası bilim dili de İngilizce'dir. O halde eğitimi İngilizce yapalım"* yanılgısı:

Bilimin uluslararası olan yanı yöntemleridir. Ama hangi konuda araştırma yapılacağı, ne üzerinde çalışılacağı, yani bilimin amaçları, erekleri ulusaldır, toplumsaldır, kişiseldir. Bilim, kişinin doğa ile etkileşiminden ortaya çıkar. Doğa sınırsız kişiler ve toplumlar ise sınırlı olduğundan, her ülkede bilimin o dönemdeki sınırları, o ülke bilimcilerinin düşün, istem ve kültür yapısını da, o ülkenin kendine en çok gereken konu ve uygulamalarına göre genişler. Onun için bugün fen dallarında bile bir Fransız moleküler diril bilimini (Biyoloji), bir Amerikan fiziğini, bir Alman kimyasını, başka ülkelerin diril bilimi, fiziği kimyası yanında ayırdetmek, bir üslup ve yön ayrıcalığını sezmek mümkündür. Bu üslup ve erek farklarını yaratan o

ülkelerin kültürleridir. Bu ülkeler arasında yoğun bir bilim özgeliği yarışması da vardır. Bir bilimci kendisi tanımlayıp çıkardığı bilimsel sonuçları -ki bilimsel yaratıcılık bu yorum bulma ve tanımlama ile belli olur- üzerinde araştırma yapar. Başkalarının amaç, erek ve düşünceleri arkasından yürüyerek, başka bir ülkenin bilim ve araştırma çarkının bir dişi haline gelmek, taklitçilik, modacılık, kopyacılıktan ibaret kalır.

Bir ülkenin sanatında olduğu gibi, etkinlik türü olarak ona çok benzeyen temel biliminde de uluslararası bir varlık gösterebilmesi için, seçtiği araştırma dalları, geliştirdiği kuram ve düşün dizgeleri ile kendine özgü bilim o-kulları ("ekolleri") kurması gerekmektedir. O bilim dalında, o ulusal kültürün izi bulunur. Bu da, bütün bilimcileri sadece dış ülkelerde yetişmesi, öğrencilerin orada doktora yapması, yalnız yabancılarla yabancı dilde etkileşimde bulunması ile olmaz. Yaratıcılık kişinin, ulusun ve toplumun en derinliklerinde gelen bir güçtür. Bu gücün gelişmesindeki en önemli bir etken ise, kişiliğin ve kültürün derinliklerinden gelen serbest çağrışımı sağlayacak olan ana dildir.

Ayrıca fen bilimlerinde bile bugün değişik ulusal dillerin önemi, harp sonu yıllarına nazaran artmaktadır. II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra on yıl kadar kısa bir süre, İngilizce, Amerika'nın harp sonu dünyasında edindiği özel durum dolayısıyla önem kazandı. Ancak 1960'lardan sonra iktisadi güçle birlikte bilim üstünlüğü de gene Almanya,

Fransa, Çin, Japonya, Rusya gibi çeşitli ülkelere kaymaya başladı. Bugün,Almanca, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Japonca, Rusça, Çince, îbranice çıkan bilimsel dergilerin sayısı gitgide artmaktadır. Eylül 1974'te Meksika'da, konuşmaların yalnız İspanyolca ve Fransızca olarak yapıldığı, bu yazarın da yeni kuramlannı orda bu dillerde sunduğu, bir uluslararası kuramsal kimya kurultayı toplandı.

Uluslararası Kimya Birliği'nin yakınlarda yayınladığı bir İngilizce, Japonca, Almanca, Fransızca, Rusça kimya sözlüğüne bakılacak olursa, birçok bilim terimlerinin bütün dillerde (dördü aynı Hint-Avrupa temel dil kümesinden olduğu halde) ayrı ayrı olduğu görülür. Dış ülkelerde edindiğimiz izlenim, en çok Türkiye'de duyduğumuz, ***dünya dili İngilizce olacak*** sözünün harp sonrası bir ***Anglo-Sakson Propaganda ve*** *Efsanesi* olduğu yönündedir.

Sayın Profesör Sevim Tekeli'nin bir konuşmasında belirttiği gibi, ***Avrupa, Ortaçağlarda "uluslararası" bir Lâtince ile bilim yapmağa çabalamış, fakat ancak "Yeni Doğuş "ta (Rönesans), ulusal dilleriyle çalışmaya başladıktan sonra bilimde yaratıcılığa geçebilmiştin*** Ondan önce İslâm Dünyasının bilim eserlerinin Lâtince'ye çevirisi ve ezberlenmesi ile yetinmek zorunda kalıyordu.

Bilimci, başka ülkelerle karşılıklı fikir alışverişi yapabilmek için birkaç yabancı dili o bilime yetecek kadar elbette bilmelidir. Ama öncelikle, yaratıcılığının temel aracı olan *kendi dilinde düşünebilme yeteneğine* sahip olmalıdır.

2. *'Çocuğumuz yabancı dil öğrensin. Onun için yabancı okula gitsin "* yanılgısı:

Bu, özellikle son yirmi yılda kamuoyunda yayılmakta olan bir yanılgı eseridir. Yabancı dilin, başlı başına yabancı dil derslerinde, özel yöntemli, görsel-işitsel dil kurslarında öğretilmesi gerekirken, Türkiye'de yeni ve çok verimli yabancı dil öğretme yöntemleri uygulanmamış, onun yerine gittikçe sayısı artan okullarda, birçok dersler Türkçe yerine İngilizce olarak verilmeğe başlanmıştır.

Bu, Osmanlı devletinin son döneminde misyoner okullarında uygulanmakta olan yoldu. Bilimsel ve eğitsel bir temeli olmadığı gibi, bugün sömürgelerde bile benzeri hemen hemen kalmamıştır. Hindistan Hindu diline dönmek çabası içindedir.

Son yıllarda ABD ve diğer ülkelerde bir yabancı dilin, birkaç ayda öğrenilmesini sağlayan, yoğun *doyurma* yöntemleri geliştirilmiştir. Böyle birkaç ayda yabancı dil öğretme olanağı varken, kendi ulusal ve resmi dilimizin bir yana atılması, ancak dış güçlerin destekleyeceği bir kültür yıkma ve uzun vadeli dışa bağlama siyaseti sonucu olabilir.

3. ***"Uluslararası Üniversite olacak, Orta-Doğu'nun çeşitli ülkelerinden yabancı öğrenciler gelecek"*** *Mv.*

İleri ülkelerin okullarına dışarıdan yabancı öğrenciler gelir. Bunlann birazı belirli yeni uzmanlık dallarını öğrenmeye, pek çoğu da (özellikle geri ülkelerden gelenler) bir özenti havası içinde belirli bir ereği olmadan gelmiş veya gönderilmişlerdir. Fakat her ülke yabancı öğrencilere kendi kültürünü tanıtmaya ve hatta aşılamaya, kendisine hayranlık besleyen o ülkede ilerde önderlik durumuna gelecek kişiler yetiştirmeye çalışır. Bunun için kendi öğrencilerinden kıstığı imkânları, yabancı öğrencilere ayırma fedakarlığında bulunur.

Ancak, kendi öğrencilerinden 300.000 kişi üniversitelere girecek yer bulamazken, Türkiye'de yabancı öğrencilere Anglo-Sakson dil ve kültürünü vermek için bir fedakârlık yapılması, hele bunun için ulusal dil ve kültürde eğitimin kaldırılması, inanılacak şey değildir.

Gerçekte, kurulmuş olan böyle bir Üniversite Orta-Doğu ülkelerinde Türkiye'ye, yirmi yıldır hiçbir önderlik kazandırmamış yalnızca ulusal dil ve kültürde eğitim yerine, yabanci eğitimin Türk kaynaklan ile Türkiye'de yapılmasına bir bahane teşkil etmiştir.

Uluslararası bir Üniversite fikri ve ülküsü çok asıl ve ileri bir fikirdir. Ama uluslararası nitelik ancak çeşitli uluslar ve kültürlerle sağlanacak karşılıklı ve çok yönlü i-

lişkilerle olur. Bir tek, Türkçe yerine her şeyin İngilizce yapılması, Almanya'da, Fransa'da, Türkiye'de iyi yetişmiş bilimcilerin, *"İngilizce olarak okumamışlar"* diye öğretim üyeliğine alınmaması ile, uluslararasıcılık olamaz.

Bugün, yalnız adı ve bütçesinin büyük kısmı Türkleşmiş olan Robert Kolej'in (Boğaziçi Üniversitesi) bir *İngiliz Dili ve Edebiyatı Şubesi* vardır, fakat bir *Fransız, Alman, Çin, Arap, Fars, Rus, Türk, İspanyol Dili ve Edebiyatı Şubeleri* yoktur. Yönetim bilimleri, toplumsal bilimler, beşeri bilimler, yalnız İngilizce olarak verilmektedir. Osmanlı Tarihi bile, o devletin baş düşmanı İngilizlerin ağzından, İngiliz kitaplarından ve İngilizce olarak okutulmaktadır. Böyle bir eğitimde hiçbir uluslararası zihniyetin genişliğini sezemiyoruz. Aksine, ***Türk yurdunda Türkçe'yi yasaklayacak, Türkçe'den bahsetmeyi suç sayacak kadar bir dar görüşlülükle*** **karşılaşıyoruz.**

4. ***"Kendi dilini kullanmak, geliştirmek istemeyi şovenlik; İngilizceyle eğitimi insancılık, ilericilik sayma"*** yanılgısı:

Bugün özellikle dış ülkelerde bir çevre sorunu dikkatleri çekmektedir. Teknik tek yönlü gelişirse doğanın zarar gördüğü, çevre kirlenmesi ile hem insanın, hem diğer canlı türlerinin zarara uğradığı anlaşılmıştır. Bu arada bazı canlı türler nesillerinin tükenmeğe başladığı görülmüş, bu türleri korumak, doğaya kaybettirmemek için tedbirler alı-

nır olmuştur. Doğadaki her canlı türün, doğaya, dolayısıyla insana bir zenginlik kattığı bilinci uyanmıştır.

İnsanlığın, insanlık kültürünün zenginliği de, onun içindeki çeşitli toplumların, ulusların değişik kültürleriyle oluşur. Her dil, her değişik kültür ve düşünce tarzı insanlığa ayrı bir katkıda bulunur. Batı kültüründe bir düşünce tarzı insanlığa ayrı bir katkıda bulunur. Batı kültüründe bir teknik dal gelişmiş olabilir, doğuda insancıllık üstün çıkabilir. Gerçek insancılık, insan kültürlerinin her birine yer vermek, her birini korumak, bağımsız gelişmesini, serpilmesini sağlamaktır. Gerçek insancılık, bir kültürün öbürünü ezmesi, onu boğup yok etmeye çalışması ve bunu ilerleme, kalkındırma maskesi altında yapması değildir. Kişinin, öbür kültürlerin iyi yanlarını takdir ettiği gibi, kendi kültürü ile de ilgilenmesi en temel hakkıdır.

Şovenlik, kişisel, toplumsal ve ulusal bağımsızlık ve onuru korumak değil, şovenlik başka bir kültürü ezip yok etmeğe çalışmak, hele anlamadığı bir kültürü hor görmekdir. *Ânglo-Sakson Dünyası* bu anlamda şovendir. Asya'da, Amerika kıtasında birçok kültürleri yok etmeye, ezmeye çalışmıştır. Türk Dilini yok etmeye çalışanlar yaban şovenleridir. Dünya kültürleri arasında Türk kültürünün de kendine yaraşır şekilde yaşamasını istemek, gerçek insancılıktır.

Biz Türk aydınları, Türk bilimcileri, insanlığa eşit haklarla eş onurla katılacağız. Eğitimimiz yabancı

kültür ve amaçlara hizmet eden, yalnız taklitçiliğe ve uydu kafalılığa yol açan bir eğitim düzeni olmayacaktır. Türk aydını, kendi eğitimine, Kendi dil, kültür ve onuruna, kendi bağımsızlığına sahip çıkmasını bilecektir.

BİLGİSAYAR ÇAĞI ULUSLARARASI İLETİŞİM VE TÜRK DİLİ[16]

Bilgisayar çağı bütün dünyada, ve Türkiye'de de hızla ilerliyor. Önümüzdeki bir iki yıl içinde bu konuda daha da büyük bir patlama olacak. Bilgisayarla iletişim bütün dünyaya hızla yayıldı. En ücra yerlerdeki biriyle anında haberleşmek, çeşitli yerlerden her türlü bilgileri almak mümkün. Dünya adeta tek bir köy haline geliyor. Bütün bunlar olurken, acaba milli kültürlere çeşitli dillere ne olacak? Bu gelişmelere bir göz atalım. Böyle yeni bir dünyada Türkiye'nin ve Türk Dünyası'nın yeri ne olabilir, bunu düşünelim.

Bilgisayar Nasıl Gelişti, Nereye **Gidiyor?**

1950'lerdeki ilk bilgisayarlar binlerce elektronik ampulden oluşan koskoca odaları dolduracak hacimde bü-

yük makinelerdi. Amptfller Ç°k ısı neşrettiği için odalann soğuk hava tertibatı ile soğutulması gerekirdi. Berkeley'-deki ilk *IBM 701* maki**esmi hatırlıyorum. Odasının kapısını bir açıp kapamakta*1 d°ğan <?ok ufak bir sıcaklık değişmesiyle, makine ken^isini söndürürdü. Makinenin hafızası birbirine tellerle b^ğh binlerce ufak manyetik halkadan oluşmuştu. Bu koc^man bilgisayarlara yazılım (çizey-lem, program) ancak m ^kinenm tek anladığı dil olan, 0 ve l'lerden oluşan *makine' diliydi.* Bir çarpma, bölme işlemi için bir sayfa yazılım gerekiyordu. Tabii dolayısıyla bilgisayarı ancak uzmanlar Ve de bazı fenciler kullanabiliyordu. Amaç, bilgisayara çok ı*21111' ve tekrarlı işlemleri bol, sayısal hesaplar yaptırmaktı, Bazı fizik kimya hesaplan için bir makinenin hiç durmada aylarca Çalıştığı olurdu. Bir de insanın makineye veri Ve yazılımlan okutması ve makinenin sonuçlan insana *vert*1^* sorunu vardl_ Makine ancak 0 ve l'lerden anladığı içi**> her bir komut vev;a say|sal veri> el büyüklüğünde kartlar*1 basılan deliklere dönüştürülürdü. Şimdiki küçücük ve btfka<? bir dolara mâlolan, hatta bir kitap büyüklüğünde ola*1 bilgisayarlann yetenekleri, hem hafıza hacmi, hem hız bakımından, 30-40 yıl öncesinin milyonlarca dolar fıyatı^daki dev cüsseli, ama kuş beyinli makinelerinden binlerce defa daha fazla hızh_

Biliyorsunuz, s0nra birkaç cm. büyüklüğündeki tüplerin yerini birkaç m**- boyunda ve de fazla ısı neşretmeyen *"geçirgeç"ler* (transistor) aldı. Bilgisayarlar ufalmağa, maliyetleri düşmeve başladı. Daha sonra binlerce, hatta şimdi bir milyon *"geçirgeç* "in bir santimetre kare üzerine mikroskop altında işlendiği silis (Si) cipleri yapıldı, bugünün bilgisayarları mümkün oldu. Şimdi, koskocaman fabrikalardan çok, insan uzmanlığına dayanan bu *teknik-bilim* (teknoloji) üstünlüğü, Amerika'dan hızla Japonya ve Tayvan'a geçiyor. Daha bugün tesadüfen okuduğum bir bilgisayar dergisinde Amerikalı yazar, hareketin Tayvan'da oluşundan yakınıyordu.

Gelişme sadece bilgisayarın ufalmasında kalmadı. İnsanın bilgisayarla iletişimi büyük bir evrime uğradı. Önce 1970'te teleks makinesi bilgisayara bağlandı. O delikli kartlar yerine, teleksin başına oturup daktilodaki gibi komutları yazıyordunuz. Bilgisayar gene telekste cevap veriyor, okuyordunuz. Bu teleksler çok yavaş ve çok gürültülü idiler. ABD Connecticut eyaletinde anlaşılan ilk teleksli bilgisayan ben Yale'deki odamda kullanmış oldum. Bilimciler gelip bilgisayarla karşılıklı konuşuşumu hayretle seyrederlerdi. Yedi sekiz yıl sonra ilk ekranlı makineler görüldü. Tabii o zamanlar bunlar çok pahalıydı. 1980'lerin başlarında şimdiki gibi ekranlı, ufak, kişisel bilgisayarlar çıktı. Özellikle *Apple* (Elma) şirketi, bilgisayan çok kolay kullanılır, sevimli ve oldukça ucuz hale soktu ve şimdiki, çocuklann bile kullandığı bilgisayar çağı açıldı. Son beş yılda baş döndürücü bir gelişme var. Bilgisayarlar daha da ufalıyor, fiyatları bin dolar civarına düşüyor, daha da düşecek, hafıza ve hız inanılmaz boyutlara çıkıyor, şimdi, bir de, çok ortamlı (multimedia) bilgisayar patlaması başlı-

yor. Bilgisayara komutlar artık, bilim- kurgu filimlerinde olduğu gibi, konuşarak verilebilecek. Bilgisayar sonuçları sesle bildiriyor. Bir 12 cm. çaplı lazer disketine, 20 ciltlik ansiklopedi sığıyor, yazılı metin yanısıra hareket eden resimler, ses, müzik veriyor. Üstelik bu lazer disketlerini hazırlamak Türkiye'de ufak bir şirketin bile yapabileceği bir iş. Çünkü koskoca ansiklopedinin bilgisayara yeniden yazılmasına gerek yok. Basılı yazı, resim, birkaç yüz dolarlık bir tarayıcı (scanner) aleti ile kitap sayfasından doğruca bilgisayara geçirilebiliyor. O halde ne duruyoruz. Haydi bilgisayarcı gençler, hemen ufak şirketler kurun,,Türk edebiyatı eserlerini (tarihi eserleri, mesela *Gazali*[9]*nin Kimya'yi Saadet'* ini de unutmayalım), Türk ve İslâm Ansiklopedilerini lazer disketlerine geçirin. Türkçe olarak fizik, kimya, matematik, biyobilim, coğrafya, tarih öğreten disketler hazırlayalım. Bu disketlerde hareketli görüntüler, sesler de olsun. Hem iyi bir meslekte geçimler sağlanmış, hem de Türk eğitim ve kültürüne büyük bir hizmet edilmiş olur.

Türkiye'de Bilgisayar

196O'lı yılların sonlarına doğru ve 1970'li yıllar başlarında Türkiye'de de o iri gövdeli bilgisayarlar göründü. Ordu ve Karayolları gibi kuruluşlar dışında, ODTÜ ve Hacettepe'de birer bilgisayar merkezi kuruldu. O dönemde Hacettepe'de Sayın Dr. Aydın Koksal ve arkadaşları Türk dili ve yeni çağ Türk kültür ve teknik bilimine çok büyük bir hizmette bulundular. Daha başlangıçta bilgisayar, bilgi-

işlem, bilişim gibi gayet güzel terimler kullandılar. Bu güzel sözcükleri onlara borçluyuz. Bu örnek de gösteriyor ki, bir yeni bilim ve teknik yurda daha ilk kez girerken o işin öncüleri Türkçe konusunda duyarlı, bilgili, ve bilinçli olurlarsa, o dal Türkçe olarak gelişir, o dalda çalışanlarda batıya karşı bir aşağılık duygusu içinde kıvranmadan yaratıcı olurlar. Bu güzel örneğin her dal ve mesleğe de yayılmasını gönülden dileriz. ODTÜ, Boğaziçi gibi maalesef *bir kültürel soykırım ihanetinin en belli başlı belirtisi olan yabancı dille eğitim* (son derece gerekli olan *yabancı dil öğretimi* ile kesinlikle karıştırılmamalı) kamburunu gençlere yükleyen okulların mezunlarına bu konularda özel ve çetin bir sorumluluk ve milli dil, kültür, ve bilince verilen zararı telafi etme görevi düşüyor. Bazıları, iftiharla söyleyelim, bu görevi, milli haysiyet duygularını kurtararak, şerefle üstlenmiş bulunuyorlar. Allah razı olsun !

1980'lerde kişisel bilgisayarlar Türkiye'de de iyice yayıldı. Rahmetli Sayın Turgut Özal her öğrenciye bir bilgisayar hedefi üzerinde durdu. Türkiye, hiç olmazsa kullanım açısından, bilgisayar çağına iyice girdi. Bir milyon bilgisayar en azından iki milyar dolar tutar. Demek ki, Türkiye yabancı bilgisayar şirketleri için önemli bir pazar haline geldi. Son *çıkan DOS 6.0,* yani bilgisayarın yöneticisi diyebileceğimiz işletim dizgesinde (operating system), Türk alfabesi de var. Daha önce sadece 6 dil için harfler vardı. Bu da Türkiye pazarına yeni verilen önemi gösteriyor. Tabii bizim açımızdan bu çok iyi bir gelişme. Çünkü,

Türkiye içinde bile aralannda İngilizce şirket yazışması yapacak kadar benlik zaafına ve özentiye düşen ***tatlı su Amerikalıları,*** Türkler diyelim, ve dışarıda, meselâ ***Amerika'da bültenlerini ora Türklerine toptan ingilizce olarak göndermeğe başlayan Türk dernekçiler,*** artık makinede Türkçe yazmanın zor olduğunu bahane edemeyecekler. Aslında, daha önce de biraz gayretle bilgisayarda Türk harfleri kullanabilmek o kadar zor değildi.

Az yukarda, bilgisayar için dışarıya ne kadar büyük dövizler gittiğini ve gideceğini imâ ettik. Halbuki küçük yatırımlarla, hiç olmazsa bilgisayarların kurgulanması (montaj), birçok ülkede kolayca yapılan bir iş. Bilgisayar sanayii zaten, Uzak Doğu ülkelerinde olduğu gibi, böyle başlayıp gelişiyor. Zor olan mikroskopik yöntemlerle silis ciplerinin imali. Ama o teknik bile önce yalnız Amerika'da varken, bugün Tayvan'da bile gelişti. Kısacası, daha seksenlerde, hükümet ve özel teşebbüs, dışa giden büyük dövizlerin hiç olmazsa bir kısmını bilgisayar sanayii kurulmasına ayırmalı idi.

Bilgisayar *teknikbiliminin* iki tamamlayıcı unsuru var: **1) Donanım; katı ortam** (hardware), **2) yazılım; çizeylem** (software). Birincisi makinenin kendisi, ikincisi onu yöneten, işleten komutlar demeti. Birinciyi yeni doğmuş bir çocuğun beynine, ikinciyi onun öğrenmesi gerekenlere, sonra da eğitime benzetebiliriz. İçine hiçbir algı, bilgi, deneyim konmamış bir beyin, tabiat en üstününü de yaratmış olsa hiçbir işe yaramaz. Onun gibi, en son hazır-

lanmakta olan ve *Power PC* ticari ismiyle anılan yeni, güçlü cipler, yönetici çizeylem tam başanlamadığı için A-merika'da da, Tayvan'da da piyasaya çıkanlamıyor. Diye-ceğimiz, bu çizeylem sanayii makinenin kendisini yapmak kadar önemli hale geldi. Ama bu fazla bir yatırım gerektirmeyen, ancak bol sayıda, yoğun eğitim görmüş kişileri gerektiren bir iş. Yani tam bizim gibi ülkelere göre. Yakında Hindistan'ın dünya yazılım piyasalarında önemli bir güç olacağı söyleniyor. Bu işin iktisadi yönü. Bir de milli kültür ve dille ilgili yönü var. Yukarıda biraz bahsettiğimiz gibi, Türkiye'de bir an önce bol sayıda Türkçe ile çalışan yazılımlar sağlamak gerek. Aslında bu konuda bazı iyi gelişmeler olmuştur. Türk yazılım şirketleri kurulmuş, ve bazı Türkçe yazılımlar piyasaya çıkarılmıştır.

Daha da artması, bilgisayarın Türkçe'ye bir yeni köstek daha değil, bir destek olmasını dileriz.

Uluslararası Bilgisayarlı İletişimde Kullanılan Diller

Hemen hemen her ülkede artıV büyücek bilgisayar merkezleri var ve bunlar birbirlerine bağlanmış durumdalar. Böylece oluşturulmuş ***internete*** *örütbağ* diyebiliriz. Bizdeki 6, 7 üniversite ve TÜBİTAK bu *örütün* birkaç düğüm noktasını teşkil ediyor. Örütbağı kullananların sayısı tüm dünyada her ay yüzbinlerce artıyor. Bilgisayarlara konmuş bilgiler de arttıkça, dünyanın her yerinden bilgiler almak mümkün olacak. Her yerle iletişim çoğu kez beda-

vaya kurulabiliyor. Şimdi bu ortamda herkes İngilizce mi kullanıyor sanırsınız? Hayır. Örütbağa bilgisayarınızdan girip bir bakınız. Karşınıza Macarca, Çekçe, Rusça, Almanca, Fransızca, İtalyancajspanyolca, Fince, Çince, Korece, Japonca, Lehçe,... birçok dillerden türlü haberler, bilgiler çıkacak. Avrupa ***A GORA*** düğümü 6 dil birden kullanıyor, bilgisayar dilleri birbirlerine tercüme edebiliyor. Başka diller de ekleyeceklermiş. Çin, yazısının çetrefilliğine rağmen büyük çapta yazılım işine girişti. Bilgisayar yazılımlarını Çince yapıyorlar. İsrail eskiden beri, gene değişik yazısı olmasına rağmen, yazılımı İbranice yapıyor. Unutmayalım ki, konuşulmayan bir dil olan İbranice, İsrail kurulunca ortak bir benlik hissini kuvvetlendirmek için, diriltildi. Bugün bütün İsrail'in konuştuğu dil oldu. Okullarındaki fen olsun, ilahiyat olsun dersler de tabii ki **İbranice. Zaten *her haysiyetli ülkenin eğitim dili kendi resmi milli dilidir.***

Türkiye'de 1954'te başlayan Türk okullarının misyoner okulu haline dönüştürülüp derslerin İngilizce olarak yapılması ihaneti, dünyanın her yerinde duyanı hayrete ve dehşete düşüren en bariz bir kültür ve dil soykırımı olayı.

Gördük ki, İngilizlerin, sonra onlardan bu görevi devralan Amerikalıların bilgisayar dili konusunda evdeki hesapları çarşıya uymadı. Dünyayı nüfuzları altında tutmak için, 2. Dünya Harbinden sonra çıkarılan, ***dünya dili İngilizce olacak*** propagandasını, Türkiye'deki dahili bedhahlar hariç kimse yutmadı. Şimdi de bilgisayar Anglo sömürgeciliğine hizmet etmek yerine çeşitli dillerin yayılmasına, öğrenilmesine yardım edecek. Bu ara Türk Dünyası'na da yeni bir araç çıkmış oluyor. Biran önce Türk ülkeleri birbirine bağlayan bir *Türk* ***örütbağı*** kuracağız. Bilgisayar haberleşmeleri Türkçe olabilecek. Bilgisayarlarda Türk illerinin coğrafyaları, edebiyatları, lehçe özellikleri, oralardaki çeşitli meslek mensuplarının, kuruluşların adresleri, özellikleri toparlanacak, bilgisayara girip Türkler, Özbek, Türkmen, Kırımlı, Kıbrıslı, Azeri, Başkır, daha nice Türkler birbirleri hakkında bilgi alabilecekler, gittikçe gelişecek ortak bir Türkçe ile ekranlarda birbirleriyle konuşabilecekler.

Her yaştan Türk gençleri, yıllardır üzerimizde oynanan hainlik oyunlarından yılmayınız. Karanlık bir mağarada yakılan bir kibrit nasıl birden etrafı gösterirse, doğruluk ışığı öylece bize gerçek ve haysiyet yolunu gösterecektir. Her yeni buluşu, her yeni tekniği insanları ezmek için değil, milletimizin, Türk Dünyası'nın, ve insanlığın maddi ve manevi refahı için kullanacağız. Çünkü bize atalarımızdan, ve binlerce yıllık Asya ve sonra üç kıtayı barıştıracak zenginlik ve derinlikteki kültürümüzde!^ koca bir gönül, bir insan anlayışı ve insanlık sevgisi miras kalmıştır.

TÜRKİYE'NİN BİLİM ve ÖĞRETİMDE HAMLE YAPMASI[17]

1960'lardan bu yana, Türkiye'de hemen hemen her dalda bir çok bilimci, araştırmacı yetişmiştir. 1962'de kurulmasını önerdiğimiz TÜBİTAK var, başka kuruluşlar var. Binlerce öğrenci dış ülkelerde, özellikle ABD'de doktora ve ihtisas yaptılar. Bir kısmı yurda döndü. Buna karşın yalnız ABD'de 600 ile 1000 arası Türk profesör olduğu söyleniyor. Gel gör ki, Türkiye'de yeteri kadar öğretim üyesi yok. Yeni kurulan 26 Üniversiteye öğretim üyesi ve araştırmacılar bulunamıyor.

Gene 1960'lardan bu yana, devlet bilimsel araştırma için epey kaynak harcamıştır. Fakat bütün bu zahirî gelişmelere rağmen, hangi dalda Türkiye dünya çapında kendini gösterebilmiştir? İthalden öte, hangi teknik bilgileri geliştirmiştir.? Öyle bir durum ki, un var, yağ var, bir türlü helva yok. Acaba niye?

Bence bunun başlıca nedeni bir milli bilim, teknik, araştırma siyaseti çizilmemiş olması, bazı milli hedefler tayin edilerek, bunların üstüne kendine güvenle yürünmemiş olmasıdır.

[17] **Boğaziçi Sohbetleri IV. (1994)**

Son 30 yılda dünyada, meselâ bir moleküler biyoloji ve onun uygulaması olan biyoteknoloji doğdu ve inanılmaz boyutlarda gelişti. Yeni tür bitkiler, hayvanlar moleküler düzeyde tasarlanıyor, üretiliyor. Bakterilere insan genleri takılıp, insulin gibi hormonların kendi kendine üretilmesi sağlanıyor. Bu konularda birkaç Avrupa ülkesi ve ABD ve İsrail başı çekiyor. Bizde ise 30 yıl önce Hacettepe'de moleküler biyoloji başlar gibi olduysa da, hâlâ bu dal yurtta hemen hemen yok.

Dışandaki bilim adamlarımızın tek tük başarılarıyla, duyarsak övünüyoruz. Ancak dışarıda yapılan iş dışarıya yarıyor. Türk bilimi gelişmiş olmuyor. Zaten dış ülkeler de bu bilimcileri ve çalışmalarını kendilerine mal ediyorlar. Başarının Türk başarısı değil, kendi şartlarından, imkânlarından oluşan kendi ülkelerinin başarısı sayıyorlar.

Türk biliminin Türkiye'de gelişmesini önleyecek bir büyük engel de, eğitim düzenimizin gitgide ve hızla yabancılaşmış, adeta misyonerlerin yaptırdığı bir eğitime dönüşmüş olmasıdır. 1953 yılından başlayarak Türk okullarının pek çoğunda yabancı dille, özellikle İngilizce olarak eğitim yapılır olmuştur. 1953'ten önce sadece St. Joseph gibi, Robert Kolej gibi misyoner okullarında böyle bir eğitim uygulanıyordu. 1953'te Türk Eğitim Derneği'nin gerçek bir milli eğitim amacıyla 1930'larda kurulmuş olan Yenişehir Lisesi (ki ben bu okuldan Türkçe eğitim görerek 1953'te mezun oldum), İngilizce ile eğitim yapan Ankara kolejine dönüştürüldü. Bu işi örgütleyen İn-

giliz ***Mk Browning,*** yirmi yıl sonra İngiltere Kraliçesi'nden madalya aldı. Çünkü başlanan yabancı oyunu tuttu ve hızla Türkiye'de yayıldı. Öğrenmeye, ilerlemeye büyük iştiyakı olan halkımız çocuklarımız, yabancı dil öğrensin, diye aldatıldı. Halbuki kendi ana dilini bir kenara atıp orta okuldan itibaren dersleri yabancı dilde okumak şeklinde bir yabancı dil öğrenme yönetimi hiçbir aklı başında ülkede yoktur. Bugün dışarıda, özel yöntemlerle bir yabancı dil birkaç ayda yoğun kurslarda öğretilebiliyor. Bunun için kendi dilini dosdoğru konuşamayan, gitgide yarı Türkçe, yarı İngilizce konuşup, bununla böbürlenen nesiller yetiştirmeğe hiç lüzum yok.

Türkiye içerdeki ve dışarıdaki düşmanları tarafından tarihte eşi görülmemiş bir oyuna getirilmiştir. Hiçbir zaman sömürge olmamış, büyük devletler kurmuş bir millete sömürge eğitimi aşılanmıştır. Bu böyle giderse Türk bilimi şöyle dursun, ne Türk dili, edebiyatı, şuuru, ne de Türk milleti kalır. Sadece, Hamburger ve Koka Kola tüketen, ithal malları almak için hamallık ve acentalık eden, dünyada hiçbir hakkı, hukuku ve haysiyetin olmayan, itilip kakılan bir insan güruhu meydana gelir. Ama üzülmeyiniz. Bu böyle olmayacaktır. Çok şükür milletimizde, sağ-sol diye, lâik / anti-lâik diye bölünmeye çalışılmasına rağmen, ciğerli, yürekli, haysiyetli insanlarımız vardır. Bunlar bir gün dur diyecek ve milletimize sahip çıkacaklardır.

Son birkaç yılda diğer Türk devletleri ortaya çıkınca yukarıdaki kendine misyonerlik yaptırma oyunu yeni

boyutlar kazandı. Şimdi, Türk elleri arasında ortak bir bilim, eğitim, kültür Türkçe'si ve ortak bir yazı geliştirmek için son sürat çalışılması gerekirken, bir de bakıyoruz, bizim kandırılmış insanlarımız hayırlı bir iş yapayım derken, yeni Türk ülkelerinde İngilizce ile eğitim yapan okullar açıyorlar. Yani, kendi kendimize kendi kaynaklarımızla yaptığımız yabancı misyonerliğini bir de öbür Türk ülkelerine taşıyoruz. Bu gafletimizle yabancıların iyice gözüne mi giriyoruz, dersiniz? Şimdi bu tür Türk aydınlarına, bilimcisine, hekimine, meslek sahiplerine ve herhangi bir vatandaşa sesleniyorum. Eğitiminiz, siyasi görüşleriniz ne olursa olsun, içinizde vatanseverlik, insanlık kişiliği ve haysiyet duyguları oldukça geliniz, birlik olunuz, hatta Öztürkçe, Osmanlıca ayrıntılarını bir yana bırakınız, derneklerinizle, üniversitelerinizle, vakıflarınızla toplu sesler çıkarınız. Türk milletlerinin bekası ve geleceği meselesi olan Türk diline sahip çıkınız, masum halkımızı uyandırınız. Türk gençleri artık, Türk edebiyatının tarihini, hatta dinini, İngilizlerin kitaplarından öğrenmemeli. Okullarımızda Türk öğretmenin, Türk çocuklarıyla İngilizce veya başka bir yabancı dille konuşması (yabancı dil dersinin dışında) gibi haysiyet kırıcı bir ruhsal baskıdan öğretmeni, öğrencisi kurtarılmalıdır.

Ey haysiyetli, vicdanlı, vatansever kardeşlerim! Son iki- üç bin yılda birkaç kere olduğu gibi, bu sefer de Türk' ün dili, kültürü, şerefi ve geleceği kurtarılacaktır.

Gazanız mübarek olsun.

21. YÜZYILDA TÜRKİYE'NİN HEDEFLERİ AÇISINDAN EĞİTİM

[18]

Yirmibirinci yüzyılda dünya nereye doğru gidiyor? Yeni güçler kimler olacak, ne gibi güç dengeleri gelişecek, yeni teknik bilimlerin toplumlara, onların kültürlerine etkileri ne olacak? Milli kültürlerin, dillerin yerini, tek bir dünya kültürü, bir dünya dili mi alacak? İnsanların insan anlayışları, birbirlerine davranışları, ahlâkları nasıl olacak? Bütün bunlara, görünen ufuklara önce bir göz atacağız. Sonra, bu görünen ufuklara doğru körü körüne sürüklenip gidecek miyiz, yoksa gidişatımıza bir yön verebilir miyiz? Bunu düşüneceğiz. Her istediğimiz gerçekleşebilse nasıl bir Türkiye, nasıl bir Türk Dünyası, nasıl bir dünya olmasını isterdik? Bunu tahayyül edelim. O parıldayan uzak yıldızlara doğru yürüyelim. Oralara varmak için bizler ancak temeller atabiliriz. Yahut, çoktandır atrimakta olan hainlik temellerini kırar, yerine yenilerini atarız binanın gelişmesini, çatısının kurulmasını ancak önümüzdeki 5-10 yılda yetişmeğe başlayacak nesiller ve sonra onların halefleri görebilecekler.

[18] Yeni Türkiye, Ocak 1995, Sayı 4, Sayfa 5 ayrıca, bkz: Gönüllü Kuruluşlar Birliği'nin İstanbul Cemil Reşit Rey Salonunda düzenlendiği 21. Yüzyıl Kurultayındaki tebliğ...

Atılacak temeller, görünen mavi semaya doğru nesillerin yükselişi ancak, dahili ve harici bedhahların hain elleriyle çarpıtılan eğitim düzenimizin yeniden kurulmasıyla mümkün olacaktır. Onun için, gönlümüzün istediği, bekamızın ise gerektirdiği bir Türkiye'ye doğru yürümeyi mümkün kılacak bir eğitim düzeni ve onun temel ilkeleri üzerinde duracağız. Allah gönüllerimizi bu yönde birleştire, gönül ehline kuvvet vere.

Dünya Nereye Gidiyor, Türkiye Nereye?

İkinci cihan harbinin bitiminde Avrupa ve Asya tükenmiş, ortalıkta bir tek Amerika (Batı Bloku) ve Rusya (Doğu Bloku) kalmıştı. Bu iki güç önce dünyayı aralarında paylaştılar, sonra aralarında amansız bir silahlanma yarışına düştüler. O ara birinin tehdit ettiği ülkeyi, öbürü, "Merak etmeyin, ben sizi korurum." diyerek eline geçirdi. Kimi resmen işgal etti, kimi de dost görünüp içine nüfus edip, kültürüyle, eğitimiyle, toplum yapısı ile oynadı, içinde kendine yardakçı ortaklar yetiştirip yerlerine oturttu, bu suretle o zavallı, saf ülkeyi içinden fethetti.

Ama kırk yıl içinde iki dev güç birbirlerini iktisaden yıprattılar. İkisinin de parası kalmadı. Kendi ülkeleri içinde gereken harcamaları yapamaz oldular, toplumları hızlı bir çöküşe girdiler. Ne iş ahlâkı, ne aile hayatı, ne sokaklarda can ve mal güvenlikleri kaldı. Ancak iki devin kendi nüfusları altındaki ülkeler üzerindeki hakimiyetleri gene de sürdü. Çünkü o ülkelerde her kesime sız-

mış, kendilerine bağlı, kraldan fazla kralcı kadrolar yetiştirmişler, o ülkelerin kendi öz kaynaklarını kendilerine kullandırtarak, dev gücün uzun vadeli amaçlan ve çıkarları yolunda yürüttürmeyi başarmışlardır. Bu, dev-güç ülkeye bir yük olmuyordu artık.

Gene de bu ara Avrupa ve Uzak-Doğu, iktisadi, sınai ve ticari yönden gittikçe kuvvetlendi ve zamanla iki dev güce biraz söz geçirebilir hale geldiler. İki dev güç yalnızca silah üretir ve bu silahları sürekli pazar yaratır, bunun için orada burada komşu kavgaları, iç kargaşalar çı-karır oldular.

Her şeye rağmen iki dev de içinden çökme durumuna geldiler. Sovyetler Birliği dağılır gibi göründü. Dışarıdan pek belli olmamakla beraber Amerika ve İngiltere de içinden iyice çökmeye başladı.

Bu ara Avrupa Birliği ve Uzak Doğu (Japonya, Kore, Tayvan, Singapur, Malezya) yeni iktisadi güçler olarak ortaya çıktılar. Eski iki dev birbirini yıprata dursun, o ara Çin sessiz sedasız büyük bir iktisadi, sınai ve teknik güç haline gelmeye başladı. En zayıf durumda kalan ülkeler ise İslâm Ülkeleri, Afrika ve Güney Amerika ülkeleri.

İkinci Dünya Harbinden sonra bilim, teknik, eğitim, basın-yayın (ve propaganda) üstünlüğü iki dev ülkede kalmış, doğu blokunun geçerli dili Rusça, batınınki ise İngilizce olmuştur. Ruslar Orta-Asya da eğitim dili Rusça o-kullar açtılar. Gerçi Özbekçe, Türkmence gibi çoğu Türk

dilinin lehçeleri olan dillerde eğitim yapan okullar da hâlâ vardır. Ama asıl imkanlar Rusça dilli okullara veriliyor, Rusça okullardan mezun olanlara iş sahaları tanınıyordu. Sonunda Türk dilli okullar ikinci sınıf okul durumuna dü-şürüldüler. Veliler gençler daha imtiyazlı, itibarlı Rus o-kullarına özenir oldular. Hatırlatmaya pek gerek yok aynı stratejiyi özellikle önce İngilizler, hemen arkasından onların tarihi rolünü devralan Amerikalılar uyguladılar. Öyle bir izlenim yaratıldı ki, sanki artık dünyanın dili İngilizce olacak, başka dillere lüzum kalmayacak. Bu strateji dünya üzerinde en çok (nedense?) Türkiye'de başarılı oldu. En büyük ağırlıkta, öyle anlaşılıyor ki, Türkiye'ye verilmişti. Çünkü, herhalde, Türkler birçok imparatorluklar kurmuşlar, onbin yıllık köklü, adeta matematiksel bir yapıya sahip, eşsiz bir kendini yenileme gücü olan bir dile, derin bir tarihe, kültüre ve töreye varis olmuşlardır. Bin yıl İslâm Dünyasının gücü, yöneticisi, koruyucusu olmuşlar, önce Memlûklarla getirdikleri derin Asya kültürü ile İslâm sanatı, yazısı, bilimleri, felsefesi, tekniğine en büyük katkıda bulunmuşlardı. Türk ve İslâm düşmanı hala haçlı seferi ka-fasında olan, bağnaz batılılar önce, Türklerin bu büyük katkılarını İslâm Dünyasında, batıda ve sonunda Türkiye i-çinde unutturmak ve inkâr ettirmekle başladılar. Sonra sıra (tam kırk yıl önce), tarihin, kültürün, milli his ve beraberliğin, törenin üzerinde yaşadığı ortam olan Türk Dili'nin yok edilmesine geldi. Resmi dili kağıt üzerinde Türkçe o-lan Türkiye'nin eğitim dili topyekün İngilizce olmaya başladı.

Bu gelişmeler sırasında Türkiye tam bir benlik bunalımına girdi, ahalisi bölündü, aynı milletin evlâtları, Avrupalı mı, Müslüman mı, Amerika uzatması mı? Ne idüklerini şaşırır oldular. Aynı ailenin fertleri arasında bile derin kültürel uçummlar belirdi.

Türkiye içinden eriye dursun, son beş yılda dünya sahnesinde büyük değişmeler baş gösterildi. Türkiye bunlara ayak uyduracağına, kamuoyu, iç çatışmalar, yolsuzluklar, İktisadî bunalımlarda meşgul edildi. Ama eğitim, kültür, dil üzerinde oynanan oyunlar sessiz sedasız devam etti. Halbuki bu son yıllarda, her ülke, milli eğitimine, kendi kültür ve dilinin korunup gelişmesine yeniden ağırlık vermişti. Artık Rusça ve İngilizce hakimiyeti kırılmış, Almanca, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Japonca, Arapça, Çince yeniden önem kazanmaya başlamıştı. Polonya Polak diline, Macarlar Macarcaya, Koreliler Kore diline son derece önem veriyorlardı. Dahası var konuşanı kalmamış, ölü veya nesli tükenmek üzere olan diller bile di* riltiliyordu. Meselâ İsrail İbranice'yi yeniden diriltti, onu eğitim, hatta bilgisayar dili yaptı. Çok önceden ***İngilizlerin kültürel ve lisani soykırımına uğramış olan İrlandalılar*** kendi eski *Gaelik* dillerini diriltmeye uğraşıyorlar. Amerika yerlileri, dillerinin yok edilmesi için her türlü baskı yapılmış olmasına rağmen yeni bir kendine dönme ve dillerini kurtarma çabası içindeler. Bütün bunlan görünce, insan, Türklerin adeta kitle halinde benlik intiharı yansına girmiş olmasına şaşıyor ve dehşet içinde kalıyor.

Az önce Kore, Polonya gibi ülkelerden, onların ibret alınacak tutumlannda bahsetmiştik. Halbuki o ülkeler, resmen veya gayri resmi olarak son yarım asrı adeta yabancı işgali altında geçirmişlerdir. Bugün, tarihte hiçbir zaman fazla yayılmamış olan Japonca'yı Amerikalılar, Avrupalılar hani hani öğreniyor. Japonya yabancı öğrencilere burslar veriyor, verirken de Japonca öğrenmelerini şart koşuyor. Türkiye ise Orta Asya Türk ülkelerinden acilen bir ortak Türkçe yaratma faaliyetlerine gireceği yerde oralarda, ikinci elden İngiliz-Amerikan misyonerliği yaparcasına -kimi maalesef yaptıklan kötülüğün farkında bile olmadan- eğitim dili İngilizce olan okullar açıyor. Son üç dört yıldır, en büyük görevleri oralarda Türklük bilincini, kültürünü -ki Türk dili olmadan bunlar olmaz- yaşatmak olması gereken *Türk Dernekleri, daha önce Türkçe olan bültenlerini tümüyle İngilizce yazıp oradaki Türklere dağıtıyorlar.* Ocak 94'te Washington'da yapılan *Amerika*daki Türk Bilim Adamları Derneği Toplantısı* 'nda, Türkiye'den katılan Orta-Doğu Teknik Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi mensupları da başta olmak üzere bütün konuşmacılar -Sayın Murat Karayalçın hariç- konuşmalannı İngilizce olarak yaptılar. Halbuki dinleyiciler hep Türk'tü, arasıra katılan tek tük bir iki Amerikalı Türkiye Uzmanı da pek iyi Türkçe biliyorlardı. Utandım, sıkıldım, kendimi Hindistan'da (ki onlar bile eski amirlerine şimdi lanet ediyor, kendi, değimleri ile, şu İngiliz belâsından kurtulmaya çalışıyorlar) veya Filipinler de zannettim. En ağırıma giden de,

bir Orta- Doğu (ODTÜ) şahsiyetinin Türklere karşı İngilizce konuşurken besbelli ne kadar kıvanç duyduğu oldu.

Dönelim tekrar haysiyetini koruyan ülkelere. Son yıllarda en hızlı gelişen ve dünyanın çehresini değiştirecek nitelikte olan bilim ve *teknikbilim* (teknoloji) dallan; Moleküler Biyoloji (bizde hemen hemen hiç yok), bilgisayar ve uluslararası, kimi bilgisayarlı iletişim teknikleri. Bilgisayarla dünyanın her bir yanı ile (Türkiye dahil) anında görüşebiliyor, haber ve bilgileri alabiliyorsunuz. Bu, İngilizce'nin uluslararası dil yapılması çabalarına rağmen, birçok dilin yayılmasına araç oluyor. Pek çok Almanca, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Lehçe, Macarca bültenler karşınıza çıkıyor. ODTÜ'den alt düzeydeki hayırseverler sayesinde olacak, tek Türkçe bir 'Türk basınından özetler" bülteni de var.

Nasıl Bir Türkiye Olabilir?

İnsanın ve toplumun saadeti sadece maddi refaha dayanmaz. İşte görüyorsunuz, Batı Dünyası maddî refahı yerinde, ama birbirinden kopmuş, gönülleri kurumuş pek çok mutsuz insanlarla doludur. Bize de aşılanmak istenen örnek budur. İnsanların saadeti maddi ve manevî zenginliğin beraberliği ile mümkün olur. Bunun Hazret-i Mevlâna Mesnevi'sindeki bir hikâyeyle pek güzel ifade etmiştir. A-talarımız manevi bilimlerde bugünkü batıdan daha çok ileride idiler. Bir alimin gerçek bir alim olabilmesi için, hem maddi, dünyevi, hem manevi, yani iç alemin ilimlerine va-

kıf olması gerekirdi. Maddi bilimler fizik, kimya formülleri birşeyin nasıl oluştuğunu nasıl yapılacağını gösterir, ama ne yapılmasını gerektiğini söylemez.

Neyi seçme, insanın ve milletlerin kültürlerine, manevi âlemlerine dayanır. Manevi ve insanlık yönü zayıf olanların yaptığı bilim ve teknik gelişmeler çoğu kez insanlığın zararına kullanılır. Bir televizyonu alalım: Bu harika teknik araçla insanlığın eğitim düzeyi kültür ve ruh zenginlikleri son derece geliştirilebilecekken, bugün çoğu, meselâ Amerika TV'leri insanlara vahşet, dolandırıcılık, ahlâksızlık öğretmekte, insanları beyni olmayan (veya olup da yıkanmış) bir koyun sürüsüne döndürmektedir.

Bizler hem Asya'yız, hem Avrupa, hem Ortadoğu. Coğrafî konumumuzun bahşeylediği kültür ve maneviyat zenginliğimizden bahsediyorum. Doğunun manevi zenginliği, insan anlayışı ile batının maddiyatı arasında köprü kurabilecek bizden daha münasip bir kavim yoktur. Perişan bir aşağılık duygusu içinde, Haçlı Seferi kafalı Avrupa'ya yalvarıp duracağımıza, Asyalı tarafımızdan kıvanç duyan, tarihi manevi zenginliklerimizle, maddiyatı, en yeni becerilerle, insanı ezmek, sömürmek için değil, insanın yükselmesi, saadet, kardeşlik, ve huzura kavuşması için kullanan bir millet olmalıyız. Yüzyıllar boyunca olabildiğimiz gibi.

Son zamanlarda batının içine düştüğü manevi bunalım, dış davranışlarına da tekrar yansımış, o sathi mede-

niyet kisvesi altında batının ne derece hunhar, bencil, .ve barbar olduğunu göstermiştir. Demokrasi, Birleşmiş Milletler, insan hakları, batının sadece kendi çirkin emelleri için kullandığı örtü ve maskelerden ibaret kalmıştır.

Türkiye, batıya olsun, doğuya olsun, insanlık örneği bir ülke olabilir. Nerede bir mazlum millet haksızlığa uğruyorsa, orda Türk'ü, barış kurulmasını çalışan, arabuluculuk yapan, her uluslar arası ortam ve örgütte sesini duyuran, insanlığa davet eden en faal bir barışçı olarak bulmalıdır.

İlerinin Türkiye'si bir yeni Japon harikası olacak, bilimde, teknikte en ön saftaki yenilikleri ile hem kendine, hem insanlığa hayırlı olacak şekilde çalışacaktır. Türk genci hem kendi tarihini, dilini, edebiyatını, hem dış dünyayı, tekniği bilecektir. Türk, ne dışarıda hor görülecek, ne içerde kendi benliğinden vazgeçecektir.

Türk, Asya ülkeleri ve de İslâm dünyası ile arasına sokulan nifakları, aşılanan hor görme, hatta düşmanlık duyguları yıkacak, çeşitli ülkelerle kültür, eğitim, bilim, dayanışma ilişkilerini geliştirecektir. Yeni Doğu Avrupa ülkeleri ile, Orta Doğu ve Asya ülkeleri, hatta Afrika ve Güney Amerika ile yepyeni ilişkiler kuracağız. Eski dost, düşman herkes bizim insanlık ve becerilerimize imrenecek, bizden örnek alacaktır.

Orta Asya Türk devletleri ile sıkı kültür, eğitim, teknik, ticaret ilişkileri kurulacak siyasi bir emel gütmeden

bir köprü olma görevini üstlenir. Eğitim, bir yandan, insani, manevi, kültürel değerler verir, insanın kendine güven duygusunu arttırır, bir yandan ona bilim ve teknik beceriler verir. Yoksa eğitimin amacı, bizde son kırk yılda olduğu gibi, kişiyi milletinden, dilinden, tarihinden, milli kültüründen koparmak, onu topluma, töresine, atalarına yabancılaştırmak değildir. Eğitimin amacı, ***batılılaşma*** da değildir, bilim ve teknikte en ileriye gitmektir. Artık bilim ve teknik Uzak-Doğu'da; onun için şimdi de *doğululaşma* mı diyeceğiz? Türkiye bilim ve teknik bahanesiyle batı misyonerliği oyununa getirilmiştir.

1)Türk eğitim düzeyinin eğitim dili her dalda, her
düzeyde Türkçe olacaktır. Bu aşırı bir istek veya görüş de
ğil. Sömürge ruhuna itilmemiş her ülkenin eğitim dili,
kendi resmi dilidir.

2)Meslek dalının gereksinimine göre çeşitli yaban
cı diller, ayrıca özel ve hızlı yöntemlerle iyi öğretilecektir.
Bu özel yaz kurslarıyla bile halledilebilir.

3)Ezberci, kopyacı, kalıpçı yerine araştırıcı ruhta
gençler yetiştirilecektir. Üniversitelerde, özenti değil, ger
çek anlamda araştırmaya ağırlık verilecektir. Bu araştır
malar dış siyaset olsun, iktisat olsun, bilim ve teknik ol
sun, tarih olsun, her dalda devlete, hükümete, orduya,
millete ışık tutacak, bilgi verecektir. Üniversite, devlet, sa
nayi arasında sıkı bir dayanışma kurulacaktır. Bilgi topla-

ma da, benliğinden feragat etmeden, bilimciler her türlü uluslararası bilim ilişkilerinden faydalanacaklardır.

4) Gençlerimizin ve velilerinin aklı, fikri dışarı gitmek, dışarıda okumak, okutmak olmamalı. Bugünkü en başarılı iş adamlarımız, eğitim dili o zaman tamamıyla Türkçe olan İstanbul Teknik Üniversitesinde yetişmiştir. Bizim nesil lisede iken, en özendiğimiz şey İTÜ'ye girebilmekti. Şimdi, ise sadece bir kırk yıl sonra, herkes, dışarı gitmeye, o da olmazsa, *eğitim dili İngilizce'dir* diye, ODTÜ veya Boğaziçi'ne girmeye çalışıyor. Gençlerin bir sene fazladan, yabancı dil hazırlık sınıfı okuması da başka ülkelerde görülmeyen bir zaman ve kaynak israfıdır. Bir yıl fazladan okunacaksa herkes bir yıl matematik okusun, işte o zaman öbür devletlerin de önüne geçer, sadece acentacı yetiştirmemiş oluruz. Dışarıda okuma devletin ve özel kişilerin sarfettiği dövizin hemen bir toplam hesabı çıkarılmalı, bu milyarlarca doları bulan kaynağın, hiç olmazsa bir kısmı, derhal, mevcut üniversitelerin sağlıklı ve araştırma ruhuna dayalı bir hale getirilmesine ayrılmalıdır. Dışarıya, ancak ülkenin hedeflerine yönelik, dikkatle seçilmiş konularda, mesela bizde hiç olmayan dallarda doktora öğrencisi ve doktora üstü, uzmanlaşacak kişiler gönderilmelidir. Basından öğreniyoruz ki, bu konularda şimdiki YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu) ve saygıdeğer başkanı Prof. Mehmet Sağlam önemli adımlar atmaktadır, kendilerini kutlarız.

5)Orta öğretimde olsun, yüksek öğretimde olsun, gençlerimiz hem batı, hem Türk - İslâm ve Asya kültür, ta rih ve felsefesini öğrenmelidir. **Descartes'i bilen ama, GazalPyi hiç duymamış bir Türk genci düşünülemez.**

6)Bu üniversite ve araştırma kurumlarımızda milli hedeflere dönük araştırmalar yapılmalı, bu arada moleküler biyoloji, bilgisayar, iletişim konularında hamle yapıl malıdır.

7)Orta, Lise, ve yüksek okullara, Türk dünyası, karşılaştırmalı Türk lehçeleri, Türk illeri edebiyatları ve ta rihleri, bugünkü toplumsal yapıları, ve coğrafyalarını da i-çeren dersler konmalıdır. Yaz aylarında okullar, o ülkelere öğrenci gezileri düzenlemeli, öğrenci, öğretmen alışverişi yapılmalıdır.

8)Eğitim düzenimiz, vatanını, milletini, ve insanı nı seven, tarihini kültürünü, Türkçe'yi iyi bilen, batıyı da, Asya'yı da tanıyan, Avrupa dili olsun, Arapça, Farsça, Ur du dili veya Hintçe olsun, Japonca, Çince olsun, bir ya bancı dili seçeceği mesleğe göre yeterince bilen, kendi benliğini ve haysiyetini yitirmeden her yerden her yeniliği öğrenebilecek, kendisinin ve toplumunun maddi ve mane vi refahına katkıda bulunacak, elinde geçerli belli bir bece ri, yani kolunda bir altın bilezik olan insanlar yetiştirmeli dir.

Haydi, bu seferberliğe hep birlikte girelim.

[19] Kültürel Etkinlikler Kurultayı, İslam Dergisi, 27 Kasım 1995

ANCAK BAŞKASININ BİLMEDİĞİ BİLGİ "GÜÇ'TÜR »

Türkiye'de bilgi çağı lâfını 1990 ve 1991 yıllarında işittim ilk kez. Geçmişte de bilgi vardı, her devrin bir bilgisi vardı. Onun için her devir bir bilgi çağıydı. Öyleyse bu "Bilgi Çağı"yla ne demek istiyorlar?! Üstelik bu kavramda bir tercüme hatası olmuştur. İngilizce'de bazı terimler karmaşaya yol açar. Çünkü Türkçe'de "bilgi" kökenli birçok kelime türetebilirsiniz, ama İngilizce'de böyle matematiksel yapı yok. Çünkü ***İngilizce beş dilden teşekkül etmiş; kuralları kalmadığı için öyle kolayca terimler türetilmez**** Dolayısıyla, bir *enformasyon* bir de *enformatik* var; işte o kadar. Bizde 20 tane çıkar, hemen anlaşılır; bu dilde de iki tane çıkar. Dolayısıyla İngilizce öyle ahım şahım bir dil değil. Yâni tercüme hatası olmuş, bu "İnformation Age" lâfını oralarda senelerce duydum, burada da "bilgi çağı"nı duyduk. O zaman "Tamam" dedik, "şimdi anlaşıldı".. Bilgisayar kelimesini ilk defa bilimciler arasında duymağa başladık. Fizik, kimya, matematik, mühendislik gibi dallarda büyük hesaplar yapmak isteyen bilim ve teknik adamları bunu 1950'lerden itibaren kullanmaya başladı. Tabii kullanılan bilgisayarlar büyüktü 70'lere, hatta 80'lere kadar, ve belirli uzmanların elinde bulunan bir şeydi bilgisayarlar.

Bilgisayarlar zamanla teknikteki gelişmeler sebebiyle küçüldü. Bu adamlar oturup da, "Bunu daha küçük yapalım" diye düşünmediler. Bu nereden geldi? İlk Kennedy, J.F.K., Amerikalılara bir hedef göstermiştir. Demiştir ki, "Ay'a gidelim." Birçok tartışmadan sonra bütün memleket onun üzerinde çalışmaya başladı. Bu dönem Amerika'nın altm çağıydı, bir daha herhalde olmaz diyorum. Ay'a gitmek için birçok hesap yapmak gerekti. Öte yandan füzenin kendi rotasını kendisinin ayarlaması gerekiyor. Dolayısıyla yürütülmesi zaruret oldu. Sıradan Amerikalılar arasında bile yaygın olan ve söylenen bir konu var: ABD'de Kennedy'den sonra milli hedef gösteren bir başkan gelmemiştir. İşte bu sebeple toplumda farklı bir durum ortaya çıkıyor. Amerikan toplumu artık kendi çıkarlarını, ne alıp ne sattığını, gündelik uğraşlarını, tüketimlerini konu ediniyor. Yani hedef gösterilmezse insanlar bu tür şeylerle uğraşıyorlar. Bu da tatminsizliğe sürükler insanlığı. Öte yandan farklı bir yolun olduğunu da düşünmüyor Amerikan toplumu. Onlar diyorlar ki, madem bu ülke bir sanayi toplumudur, insanlar da buna razı olmak durumundadır. Biz de duyuyoruz ki, hayır, sanayileştiğin zaman şehirlerin batakhaneye dönmesine, gençlerin uyuşturucu pençesine düşmesine gerek yok, sanayi toplumun getirdiği bir sonuç değildir bu. Sizde böyle olmuş, çünkü bir eksiklik var, ama mesela Japonya'da öyle değil. Onların bir Asya gelenekleri var, daha derin eski kültürleri var. Onlar da sanayileşmiş ama hiç öyle sorunlar olmamış. *Bilgi çağı,* bir tercüme hatası. Anladık ki, bundan kasıt *"Bilişim Ça-*

ğı" imiş. Bunlar *bilgisayar teknolojisi çağına girdik* demek **istiyorlarmış; aslında basit bir kavram.**

Amerikan ahlâkında önemli olan para kazanmaktır, nasıl kazanıldığı değil. Ölçü bu, *maksada ulaşmak için her yolun mübahlığı* şeklindeki pragmatist düşünce. Amerika'da iş ahlakı ölmüştür. Amerika'da sınaî üretim durdu, artık bol bol silâh yapıyorlar. Bunun için de yeni pazarların yaratılması gerekiyor. Şimdi de diyorlar ki, "Biz bu üretimi kasten yapmıyoruz, durduk artık." Demiyorlar ki, Amerikan halkı gevşedi, iş ahlakı diye bir şey kalmadı. Herkeste bir köşe dönme sevdası aldı başına gidiyor.

Bizim gözümüzde çok büyütülen Batı, hele Amerika, hiçbir şey değil. İçi kof büyük bir cüsseden ibaret: "Artık büyük hacimli mallan yapmıyoruz. Onun Asyalılara bıraktık. Bu kaba saba malları bu hamallar yapsın ucuza, biz de, ürettiğimiz için, bilginin depolanması, aktarılması vb. gibi işleri yapalım. Sigorta gibi emek gerektirmeyen işleri yapalım." Adamlar geçtiğimiz aylarda yaptıkları açık oturumlardan birinde ne yapalım diye kara kara düşünüyorlar, "Bilgisayar işini biz yürütüyorduk, Asyalılar elimizden kaptılar" diye. Karşı taraf da hiç umursamadan, "Olsun, o da hamallıktır. Biz şimdi *yazılım* (Software) yapıyoruz, diyor, meselâ bir Microsoft Şirketi'nin yaptığı gibi. Artık havayı kirleten işler yerine bu tür temiz işler yapıyorlar. Birtakım insanlar bunu savunuyor.

Yine söylüyorum, "Amerika'dan korkmayalım" demekten kastım, "onlardan bu bilgileri almayalım, onları

ciddiye almayalım" anlamına değildir. Tam tersine söylemek istiyorum. Yani "Ancak bu adamların aklı erer, bunlar yapar. Biz de sonradan duyarız" gibi düşünceleri silmek için bunları söylüyorum. Yani bunlardan ne korkuyoruz? Bunlarda akıl varsa bizlerde de akıl var. Bu sadece kendine güven meselesi. Yâni akıldan çok, akılla beraber, bir gönül meselesi. Dolayısıyla kendimize güvenelim, onlardan iyisini de yaparız. O mânâda onlardan korkmayalım. Onlar yapıyorsa biz de yapabiliriz, bizim onlardan eksiğimiz yok.

ABD'de şöyle bir lâf var: "Bilgi kuvvettir." Biz de diyoruz ki, "Tamam ama eksik söylüyorsun. Bildiğin her bilgi kuvvet değildir, kimsenin bilmediğini. biliyorsan o zaman kuvvetlisin, yoksa herkesin bildiği bilgi kuvvet değildir."

Borsayla uğraşanlar bilirler: Herkes bilse ki, yarın falanca şirketin kâğıdın değeri iki misli olacak veya döviz iki misli olacak, burada kim zengin olur? Herkes bildiği için kimse zengin olmaz. Ama öte yandan bunu kimse bilmese de ben bilsem, "onlar gider Mersin'e, ben giderim tersine" yaparım. Neden? Kimsenin bilmediği bilgi bende olduğu için... Onun için, biz diyoruz ki, herkeste olmayan bilgi kuvvettir. Tarihte bunun örneğini, İslam Dünyası'nın sahip olduğu bilgilere Ortaçağ Avrupası'nın sahip olmayışından görüyoruz.

Batılıların sahip olduğu alt yapıya sahip olduktan sonra üstüne kendimiz bir şeyler ekleyebilelim ki, onları aşabilelim. Burada ***soru sormanın önemi*** ortaya çıkıyor.

Bizde soru sorması öğretilmez, kendi tarihini bile bilmeyen turist rehberi yetiştiriyoruz. Kafanın ve gönlün gerçek eğitimi gerçekleştirilmelidir. Türkiye'nin kendi problemlerinde çözümün ilk kaynağı yine Türkiye'nin kendisi olmalıdır, gidip de şuradan buradan çare aramaya gerek yok.

Batıda bilim, matematik; Descartes ile, Newton ile başlamadı. Bunlar 1000 sene önce Türk İslam alimlerinin icat ettiği veya geliştirdiği gökbilim, matematik, kimya, ilmi simya... gibi bilimlerle başladı. O zaman kuvvet kimdeydi, bizdeydi Çünkü onların bilmediği bilgi bizde vardı. Daha sonra onlar bu bilgiler üzerine yeni bilgiler geliştirdiler ve bu bilgiler bizde olmadığı için biz kuvvetsiz düştük.

Bakın şimdi buradan ne sonuç çıkıyor: Amerika'da, Avrupa'da birtakım bilgiler var, bizde yok. Öyleyse o bilgileri alalım, kitaplara bakalım, örütbağdan (Internet) bilgiler alalım diyoruz. (Aslında bu Intemet'te de pek bir şey olmadığı görülür iyi incelenirse. O da reklam ve pazarlamadır, başka bir şey değil.) Üçbin tane doktora öğrencisi gönderiyorlar dışanya. Kim karar verdi diye sorduğumuzda, bilmiyoruz diyorlar. Yani gönderenler bilmiyor buna kimin karar verdiğini. Kaç milyar dolar dışarı gidiyor? Bir sürü öğrenci Amerika'ya gönderiliyor doktora için... Kim karar vermiş? Meclis mi karar vermiş? Hayır. Bakanlar Kurulu mu tartışıp karar vermiş? Bu işi yapanlar bilmiyor kimin karar verdiğini. Kurcalıyorsunuz, ancak bir dedikodu duyuyorsunuz. Doğramacı, Demirel'e söylemiş, olmuş.

Nereden öğreniyoruz bunu? Amerika'ya doktora için gidenlerden öğreniyoruz. Böyle durumlar var. İşte böyle binlerce adam gitti. Bu şekilde kuvvetli olunur mu? Biz bu faraziyeye göre kuvvetli falan olamayız. Çünkü herkeste olan bilgiler bizde de olsa hiçbir değişiklik olmaz. Ya ne lâzım? O bilgiler taban olarak elbette bulunacak, onun üstüne ilave yapacaksınız.

Peki bu zor mu? Hayır değil, bize aşağılık kompleksi aşılanmış. Esas iş ***soru sormasını*** *bilmektir.* Bizde soru sorması öğretilmiyor. Bizim eğitim İngilizce öğretir, kendi tarihini bile bilmeyen turist rehberi yetiştirir, ***acenta kafa*** yetiştirir, onun için tepe de *acentadır.*

Birkaç yıl önce denizciliğe merak sardık, Karadenizli de değiliz ama, istiyoruz ki şu deniz haritalarını görelim. Diyorlar ki, "sırdır". Gittik o haritaları New-York'tan aldık. Bu iş tıpkı gümrük birliği anlaşması gibi. Bizim profesörlere, Türk yetkili makamları, "Anlaşmanın metni gizlidir" diye vermemişler, onlar da faks çekip Brüksel'den anlaşmanın metnini almışlar. Şimdi kime karşı bu gizlilik? Millete karşı tabii ki. Soru sormasını bilen insan yetiştirecek bir eğitim gerekiyor. Kendine güvenecek, kendi kimliğinden utanmayacak, kendi tarihine ve geçmişteki tecrübelerine güvenerek, gönlümüzü pekiştirerek, inançla, törelerimizle, ahlâkımızla, bizim için gerekli olan sorulan sorarak bilgiyi biz üretiriz. Türkiye'de ne lâzım diye Türkiye'den bir soru sorulduğu zaman Amerika'nın falanca araştırma şirketine sormak ayıptır.

Böyle olmaz, ama öyle yapıyorlar. Türkiye'de neyi öğrenmek istiyorsanız Amerikan şirketlerine sorun, böyle şey olur mu? Bilim ve teknikte bile, onlarda olmayan, bize gerekli bilgi bizde olmalı. Bunu biz yapacağız. Bu şekilde bir bilgi çağı bize lazım, yoksa tercüme bilgi çağı değil. Dinimizin yüce prensiplerinden olan "ilim neredeyse onu alın" prensibini uygulayacağız, o bir taban teşkil edecektir. Biz onun üstüne çıkacağız. Demek istediğim, bu sadece bir kafa yapısı meselesidir, yönelme meselesidir, hedef meselesidir. O bakımdan bu dışarıdan gelen lâflardan ürkmemek gerekir, bilişim çağı, bilgi çağı, vs...

Bence bu asrın ön önemli icadı telefondur. Şu an telefon mu önemli yoksa bilgisayar mı önemli hayatımızda? En çok bilgisayar kullanan için de telefon önemlidir. Peki neden o zaman telefon çağı açıldı, küreselleşme gerçekleşti. Aslında küreselleşme en çok etkiyen telefon oldu.

Bilgisayar çağı, iletişim... Bunun arkasında yazılım şirketlerinin, Türkiye ve benzeri ülkeleri önemli bir pazar olarak görmesi yatar. Böyle bir sürü âletler satıyorlar, "Bununla her tür bilgiye erişebilirsiniz" diyorlar. O ağların içinde de bir şey bulamıyorsunuz. Burada şunu demek istiyorum: Bütün bu teknik gelişmelerde, yalnız bu teknik gelişme ve alet değil, içerik önemlidir. Şu an Türkiye bilgi çağma girmiştir, herkeste bilgisayar var. Rahmetli Özal her okulda bir bilgisayar olacak diye kampanya açtığı zaman bunu becerdi. Biz o zaman dedik ki: *"Şu kadar milyon insanda, tanesi şu kadar dolardan şu kadar bilgisayarın*

toplam maliyeti şu kadar milyar dolar eder Şunun yüzde 20 sini bari yatırıma ayır " Bu bilgisayarların hepsi oradan alınacak, zaten alındığı anda eskiyor. Dur yenisi çıksın da onu alayım diyemezsiniz, çünkü bilgisayar teknolojisi sürekli yenilikler icat ediyor. Böylece bu şirketler için tam yeni bir pazar durumuna düşeceksiniz. Dolayısıyla ortalıkta büyük bir vaveyla ve vesvese... Aksine ortada bir şey yok, bir içerik yok. Türkiye'de yazılım ve donanım konusunda yetişmiş birçok insan var. Bu CD-ROM'lan yapıp piyasaya sürmek fazla bir sermaye istemez. Bu CD-ROM'larla Roma ve Yunan'dan başka kendi tarihimizi, Türk - Müslüman ilim adamlarının eserlerini aktarabiliriz. Bu şekilde içerik kazandırır ve bununla eğitime ve milli kültüre hizmet edebiliriz. Amerika'daki gibi içi boş şeyleri allayıp pullayıp satmak yerine fayda ilkesini gözeterek üretmeliyiz. Bizde bunun olması lâzım. Bir hizmet vermeliyiz toplumumuza, insanlara. İlla para kazanalım diye paketlenmiş hava cıva satmanın alemi yok. Amerikan şirketleri hava cıva satar. Kendileri söyler bunu. Maksatları satmaktır.

TV ile telefon birleşecek. TV güzel bir alet ve bu aletle dünyanın kültür seviyesi ve ruhi seviyesi çok ileri gidebilirdi 30-40 senedir. Onun yerine ne oldu, TV'ler renklendi, kanallar arttı. Teknik bakımdan geliştiği oranda içerik bakımından seviye düştü. Amerika'da 100 kanalın hepsinde, sabahtan akşama kadar birer marifetmiş gibi de

süslenerek, dehşet, vahşet, fuhuş gösteriliyor. Bunlardan başka bir şey yokmuş gibi sanki.

Eğitim ve kültür aşılama işini eğlendirerek de yapmak mümkündür televizyonda. Bu teknik gelişmeler insanımıza faydalı olabilir. Eğer bu imkanlar gönül terbiyesi almamış insanların eline düşerse insanlığa faydası değil zaran olur. Onun için bizim gençlerimizin eğitiminde akıl ve gönül terbiyesi şarttır. Dünyada imrenilecek yerlere geleceğimize inanıyorum, eğer kafa ve gönül birlikteliğini sağlayıp kendimize hedefler belirlersek.

EĞİTİM Mİ, ERİTİM Mİ?.. 20

Karga Sekmez Yokuşunun tepesinden taa aşağılardaki şimdi bataklık olmuş eski çeltik ovalarına bir bakalım, her mertebede eğitim düzenimiz ne hallere düşmüştür hele bir göz atalım:

1) Hazırlık Sınıfı: İlkokulu, ortaokul veya liseyi yeni bitirmiş çocuklara soruyoruz kaçıncı sınıftasınız diye. Hazırlık sınıfındayız diyorlar. "Neye hazırlanıyorsunuz?"... "İngilizce öğreniyoruz"... "Başka ne?"... Hiiç!..

"Allah Allah!" diyorum kendi kendime; bu nice iştir?.. Bu ülkenin eğitim imkânları fazla mı geliyor ki böyle

fazladan birkaç sene daha okul, öğretmen, öğrenci vakti dolduruluyor? Yüzbinlerce öğrenci gidecek okul, evrenkent (üniversite) bulamazken, eğitim imkânlarının % 40'ı bu *'hazırlık sınıfı*[9] garabetine ayrılıyor. Dünyanın hiç bir yerinde *'hazırlık* ***sınıfı***[9] diye bir inanılmaz israf, bir saçmalık, daha doğrusu milletine bir ***ihanet*** görülmemiştir. Ha olabilir, bir ülkeye yabancı bir öğrenci gelir, oranın tabii olarak eğitim dilini anlamaz, onun için de, orada okula başlamadan önce 6 ay oranın dil kursuna gider. Tabii bu da bir israf ve olağandışı bir durumdur; kendi ülkesinde bir an evvel kendi dilinden asıl eğitimine başlasa daha iyi. Görülüyor **ki,** ***Türkiye[9]de Türk öğrenci kendi ülkesinde yabancı öğrenci durumuna düşürülmüştür.*** **Bu garip durum** Türkiye'de İngiliz parmağı ile 1953'te başlattırılmıştır. Bir ülkenin eğitim dili her yerde olduğu gibi kendi dili olmalı ki$_5$ böyle saçmalıklar olmasın, çocuğu, genci, velisi böyle bir ***hainliğe*** kurban gitmesin.

2) Dershaneler: Yabancı dille eğitimin yarattığı gençliğe bir ikinci zulüm de gene ülkemize mahsus dershaneler olayıdır. Anadolu Liseleri, "Kolejler", yabancı dilden evrenkentler, hiçbir haysiyetli ülkede rastlanmayan kaynakları yerli, mahiyetleri yabancı, ingiliz misyoner türü okullardır. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın. Bırakın da bari misyonerliği İngilizler kendileri yapsınlar. Bizim kuruşlarımız, **milletimiz** ***kendi kendini tarihten sildirecek bir soykırım harekâtına*** niye kendi parasını harcıyor? Ancak 1953'ten beri milletimiz öyle bir oyuna getirilmiş, kamuoyu öyle bir aldatılmıştır ki, herkes, başka bir şey öğrenmeme pahasına da olsa, yalnız ve yalnız bir sokak İngilizcesi öğrenmeyi, kendi dilini, edebiyatını, tarihini, kimliğini bilmemeyi, bir yılışık özenti, bir taklitçilik, bir ***acenta kafalılık*** içinde kıvranmayı marifet sayar olmuştur. Onun için de bu yerli misyoner okullarına sun'i bir rağbet yaratılmıştır. Şimdi velisi, öğrencisi bu ihanet sistemi okullarına girebilmek için çırpınmakta, ana konuları ve düşünmeyi değil de, giriş sınavı geçmeyi öğreten dershane önlerinde geceleri, hafta sonları gençler perişan olmaktadırlar. Bu dershaneler, çarpık düzenin beslediği büyük bir ticari kâr kesimi geliştirirken, olağan, zavallı, milli okullarda okumak veya öğretmek durumunda kalanlar en şerefli konumda oldukları halde aşağılık duygusuna itilmektedir. Ruslar da Sovyet zamanında Türk illerinde böyle yapmışlar, Rus okullarına gidenleri imtiyazlı, millilerine gidenleri aşağılık göstermişlerdi. ***Türkiye[9]de gazetelere İngilizce olarak reklâm veren yerli işverenlerin gerçek amaçlarının ne olduğu düşünülmelidir.***

3) İngiltere'den Gelen Ders Kitapları: Giderek, yabancı dilden (sonunda hepsi İngilizce olacak) eğitim yapan, yani -hâlâ bu kavram karışıklığını bilerek, bilmeyerek yapan varsa- çeşitli dersleri kendi dilinden değil de İngilizce öğreten okullardaki ders kitapları İngiltere'den gelmeğe başlamıştır. Tanesi 30 - 40 dolardan bunun İngiliz ve Amerikan kitap şirketleri için ne güzel bir pazar oluşturduğunu siz düşünün. Zaten daha 1973'te dışarıda şöyle bir araştır-

ma yapılmıştı: *"Yakın bir gelecekte Türkiye'de anaokulu, ilk, orta, lise, evrenkent, tüm okullarında ingilizce eğitim dili olduğunda, İngiliz-Amerikan kitap şirketleri için ne hacimde bir pazar oluşacaktır?"* İşte bizi ilelebet tarihten silmek için uygulanan bu "kendi dilini unutturma" oyunu, bunu yaparak bir insanlık suçu işleyenlere bir de güzel para kazandırmaktadır.

4) Dışa Gönderilen Öğrenciler ve **Kaynak:** Milli Eğitim Bakanlığı, YÖK, çeşitli kamu kuruluşları yıllardır özellikle Amerika ve İngiltere'ye binlerce öğrenci gönderiyor. Özel gidenler de ayrı. Son iki yıldır Y^-K aracılığı ile birkaç bin doktora öğrencisi gönderildi. Bu sayının birkaç yılda 20.000'i bulacağı söyleniyor. Devlet adam başına yılda 30.000 dolar masraf ediyor, bir öğrenci 5 yıl kalıyor. Bu rakamlar korkunç boyutlarda. Milyarlarca dolan buluyor. Böyle büyük bir yatırımın yapılmasına meclis mi, bakanlar kurulu mu, kim, nasıl, niçin karar vermiş, söyleyen yok. Dışa akıtılan bu kaynak, Türkiye'deki tüm evrenkentlerin toplam bütçesinden büyük olabilir. Bu kaynağın onda biri Türkiye'de araştırma, yenileme, Türkçe bilim kitaplarının teşviki için harcansa evrenkentlerde, ülkenin bilim düzeyinde önemli bir kalkınma olur.

Doktora için gönderme durumu ilginç. Amerikan evrenkentlerinde, özellikle bilim ve teknik dallarında doktora için öğrenciler para vermez. Evrenkent, ABD devlet ve özel fonlarından öğrenciye para verir. Çünkü doktorada ABD'ye gerekli araştırmalar yapılmaktadır.

Şu ara Amerikan ve İngiliz evrenkentleri büyük malî sıkıntı içindedirler. İşte biz, kendi ülkemiz için kaynak bulamazken Amerikan, İngiliz evrenkentlerini ihya ediyoruz. Onların iktisadının da temeli olan araştırmalarını mümkün kılıyoruz. Ne kadar hayırsever bir ülkeyiz değil mi?

Bu, dışa kaynak ve gençlerimizi hibe etmeler, belli bir kalkınma planına, eksik tekniklerimizi tamamlama hedeflerine göre mi yapılıyor? Hayır. Bu işin söylenmeyen bir tek gayesi var anlaşılan: Kafaları oralara göre ayarlanmış, kendi dilinden çok İngilizce'yi bilen (başka ne bildiği önemli değil!), yurda dönenleri Türkiye evrenkentlerinde tüm konularda İngiliz kitaplanndan İngilizce olarak ders verecek öğretim üyeleri yetiştirmek. O kadar ki, yeni ilahiyat bölümceleri (fakülteleri) için gereken kişilere dahi, Amerika'da, her Hıristiyan mezhebinin kendisi için papaz yetiştiren, Müslümanlıkla ilgili hiçbir dersi bile bulunmayan Teoloji okullarında "ilahiyat doktorası" yaptjrtılmaktadır.

5) Öğretmen Sorunu: Ankara Yenişehir Lisesi'nde çok değerli bir kimyacı olan kimya hocamız Fazıl Bey vardı. İyi Fransızca da bilirmiş, ama tabii bu bizi ilgilendirmezdi. Çünkü tüm derslerimiz gayet güzel bir Türkçe ile verilirdi. Ayrıca yabancı dil dersinde, mesela İngilizce'yi de yeteri kadar öğrendik. Önceki yazılarımda belirttiğim gibi, biz mezun olduktan sonra 1954'te bizim okul "Kolej", yani ilk ***İngiliz misyoner okulu tipi "Türk Oku-***

lu" oldu. Unutmayalım ki Fransızlar I. Dünya Harbinden sonra Antakya'yı aldıklarında ilk işleri Türk okullarının eğitim dilini, tüm derslerde Fransızca'ya dönüştürmek olmuş. Tabii Atatürk Hatay'ı kurtardığında dersler gene Türkçe olmuş. Acaba şimdi Hatay'da kaç tane gerçek, yâni Türkçe dilli Türk Okulu kalmıştır? Yoksa çoğu "Anadolu Lisesi", "Kolej" filân mı olmuştur? Ayrıca *bu **"Anadolu" lâfına dikkat edelim. Özellikle seçilmiş bir kelimedir.***

Dokuz yıl sonra ABD'den profesör olarak döndüğümde okulumu ziyaret ettim. Başöğretmenim Rahmetli Fikriye Hanım hâlâ ordaydı. Bütün ilkokul çocuklarını toplayarak bahçede güzel bir merasim düzenledi. Sonra okulu gezdim, bazı dershanelere girdim. Kimya dersinde genç bir ODTÜ "mastır" talebesi *tarzanca* gibi bir İngilizce ile kimya anlatmaya çalışıyor, asayişi pek kalmamış çocuklar belli ki anlamıyorlardı. Aklıma o muhteşem Fâzıl Hocam geldi. "Nerede?" diye sordum. Yanma götürdüler. Şükran hisleriyle elini öptüm. "Bize nazaran şimdiki kimya öğrencileriniz nasıl?" diye sordum. "Ah evlâdım, bana kimya dersi vermiyorlar ki! ben Fransızca bilirim ama İngilizce bilmem." "İşte bu odada oturuyor, öğrenci sayıtımlan (istatistikleri) ile uğraşıyorum." dedi. İçim burkuldu. "Şu memleketin hâline bak; Türk gençleri en iyi hocalarından, hem de kendi dillerinden mahrum ediliyor. Sadece ve haysiyetsizce bir tarzanca öğrenmek uğruna düşünme yetenekleri yok ettiriliyor, üstelik feleğini şaşırmış veliler de bu toplu intihar kervanına katılabilmek için varlarını yoklarını harcama yarışına girişiyorlar." diye düşünekaldım.

Görünen Batak Manzara

Yukarıdaki maddeler herhalde göstermiştir ki ülkemizin artık bütün eğitim kaynakları, ve hatta fazlası, mantıksız gibi görünen dehşet verici bir israfla bilimde, kültürde, teknikte, bilgisayar çağında kalkınmak için değil, bir tek açıkça söylenmeyen gaye için kullanılmaktadır: O gaye, Fransızların, İngilizlerin başka sömürgelerinde yaptıkları gibi, Türk Milletine, Türk Cumhuriyeti halkına Türk dilini unutturmak, hiç öğretmemek, onun yerine her ferdin Amerikanca gibi 250 kelimelik bir İngilizce'yi yeni dili olarak, Türkçe yerine konuşur olmasını sağlamaktadır. Bu iş, iç ve dış düşmanların kendi kaynaklan ile değil de Türk Milleti'nin öz kaynaklan ile yaptırılmakta, hatta, iç ve dış hainler bu işten bol para kazanmaktadır. Tıpkı, ölüm döşeğindeki bir hastanın son kalan varlığını iyi etmek umudu vererek sömüren sahtekâr, leş kargası doktorlar gibi.

Son aylarda, eğitim dilini değiştirerek Türkçe'yi yok etme planı uygulanmasında büyük bir hızlanma fark e**dilmektedir. Hatırlayalım ki *bir ülkenin eğitim dili tümüyle yabancı bir dile çevrildiğinde o ülkenin kendi dili bir buçuk nesil sonra yok oluyor.* Yakın tarihten öoıeklerini vermiştik. İlk önce, *babalar kendi çocukları ile kendi dillerinde konuşamaz oluyorlar,* Kazakistan'da, İrlanda'da,** Cezayir'de olduğu gibi... Sonra, eğer uyanıp uyan-

dınp tedbir alan aydınlar çıkmazsa o ülkenin, milletin adı bile tarihten silinip gidiyor. Hani nerede Hititler, Likyalılar, Keltler? Ama sadece dilini, inanç ve kültür kimliklerini, ***devletleri olmadığı zamanlarda bile*** **korumasını bilmiş** olan 5000 yıllık kavimler hâlâ duruyor.

Batı hâlâ Türk kimliğini bitiremediğinden, hâlâ alttan yeşermeler olduğundan tedirgindir. Onun için, *yeni* ***Orta-Doğu plânına da uygun olarak,*** **artık üç yıl içinde** Türkçe'yi, dolayısıyla Türk lâfını tarihten silme oyununun son perdesi oynanacaktır. Anaokulu, ilk ve ortaokulların (bu üçü en önemlisi) hepsinde, lise ve ayarı okullar ve de evrenkentlerin tümünde eğitim dili ingilizce yapılacaktır. Bunun için işgal altındaki ülkelerdeki gibi zorbalıklara lüzum kalmamıştır. Artık kamuoyu, cemaatleri ile, Atatürkçüleri ile, sağcıları, solcuları ve iş adamları ile nerdeyse tümüyle uyutulmuş, bu işten birçok çevrelere kısa vadeli çıkarlar sağlanmıştır. Şu son günlerdeki sessiz faaliyetler, üstü kapalı dolaşan "Avrupa ile bütünleşmenin gereği yeni eğitim düzeni", "yeni yasa tasarıları" eğitim dilinin toptan İngilizce olmasıyla ilgilidir. Avrupa ile bütünleşmeye kim karar verdi? Millet böyle bir yetkiyi kimseye verdi mi? "Bütünleşme" ne demektir? Ne için? Nasıl? Faydası, zararı? Avrupa'nın diliyle mi? (O hangisi?) Diniyle mi? Şu an ki iktisadî buhranı ile mi? Perişan gençliği ve esrarkeşleri ile mi? Yok olmakta, yozlaşmakta olan kültürü ile mi? Bunları tartışan, halka açıklayan, tanımlayan yok. Sadece gökten zembille inmiş bir kanunmuş gibi "Avrupa ile bü-

tünleşeceğiz!" deniyor^ İşin garabetine bakın ki, ***sanki Avrupa Birliği*nin dili İngilizce imiş gibi, Avrupa ile bütünleşmek için dilimizi yok edip yerine İngilizce'yi yerleştirecekler. Avrupa'nın neresi İngilizce oldu ki biz oluyoruz? Almanya'da hiç İngilizce kalmadı; herşey Almanca. Fransa'da De Gaulle Havaalanında bile herşey yalnız Fransızca ve Almanca; İngilizce hiç yok. Öbür ülkelerde de benzeri durumlar. Yoksa bizim tatlı su Anglosaksonları güdümünde bir Avrupa Birliği mi tahayyül ediyorlar?*** İngilizlerin böyle bir emellerine destek mi olmağa çalışıyorlar? İlginç ihtimâller.

Sonuçta öyle görünüyor ki, tarih boyu bekamızın temel şartı olan ***milli*** *eğitimin* yerini, tarihten bizi hızla silecek **bir *milli eritim* almış.**

Neredesiniz Atatürk'ün güvendiği öğretmenler?
Neredesiniz kendilerine emanet bırakılmış gençlik?

Neredesiniz kimliğimizi korumak isteyen inanç sahibi gönül ehli?

Neredesiniz sömürgeciliğe karşıyız diyen solcu gençler?
Neredesiniz Türkçüler, milliyetçiler?
Neredesiniz aydınlar, profesörler, gazeteciler?
Neredesiniz eğitimciler?

TÜRKİYE GÖTÜRÜLÜYOR! EY CİĞERLİLER NEREDESİNİZ? 21

Dil, **Eğitim ve Yeni Üniversite Kanun Tasarısı**

Eğitimin Amacı

Eğitimin amacı, 1) İnsanı kendine ve toplumuna değer katacak düzeye getirmek, 2) Bir milletin geçmişiyle geleceği arasında sağlam köprüler oluşturarak, geçmişine dayanan ve geleceğe hazırlanan gençler yetiştirmektir.

Çeşitli Ülkelerde Eğitim Dili

Her ülkenin eğitim dili,çoğunluğunun ana dili olan resmi dilidir. Her haysiyetli, şerefli, bağımsız ülkede bu böyledir. İşte bakın tümüyle Avrupa'ya, bütün Güney Amerika'ya, Rusya, Lehistan, Bulgaristan, Macaristan, Çek ve Slovakya'ya, İsrail'e, Japonya, Çin ve Kore'ye, daha nice nicesine: Kendi dilini bırakıp da, ne dosdoğru dil kuralları, ne bir matematiksel açık seçikliği olan İngilizce gibi geçmişi birkaç yüz senelik, dört beş dilin kırması uyduruk bir yabancı dilden eğitimini yapan bir ülke daha göremeyeceksiniz. Ha bulabilirsiniz: Yakın zamanda İngiliz veya Fransız sömürgesi olmuş, sonra resmen bağımsız sa-

1996

21

yılmış, ama ***dil*** *emperyalizmine kurban* ***gittiği için bir türlü*** *gerçek sömürgelikten kurtulamayan* ***zavallı ülkeler*** bulursunuz; Cezayir ve Tunus gibi... Sahi bir de Türkiye var. Allah Allah, diyor insan; Türkiye ne zaman sömürge olmuştu ki? Olmasın diye niçin Kurtuluş Savaşı verdi ki? Sonunda bir avuç şerefsizden oluşan bir hiyanet şebekesi, İngiliz Muhipleri ve Amerikan Mandacılarının ahfadı, binlerce yıllık koca Türk Milletini toptan uyutsun, tarihini, dilini, töresini, inancını unuttursun, onu çil yavrusu gibi dağıtsın, arasına olmadık nifak soksun, sanayiini, tarımını, hayvancılığını yoketsin, parasını çürütsün, Avrupa'ya kör bir pazar, İngiliz'e hamal etsin diye mi?

Dil ve Bilim

Bilim ve tekniğin yöntemleri *evrenseldir,* ***uluslararası*** denilebilir; ancak, bilim ve tekniğin amaçlan, ne yönde geliştirileceği, onunla ne için ve ne yapılacağı, ülkelerin kültür ve temel yaşayış felsefelerine göre değişir, ***ulusaldır.*** Türkiye'nin de kendi bilim ve tekniğini geliştirmesi, kendi amaç ve gayelerini saptaması gerekmektedir. Eğitimini başka bir dilden yaptıran, gençlerinin düşünme kabiliyetini her gün böylece körleten, her gün onlara ***sömürge evlâdı ruhu, acenta kafalılık*** ve *aşağılık* ***duygusu*** aşılayan bir ülke bunu yapamaz. Gereken yabancı diller, her yerde olduğu gibi ayrıca öğrenilir ama kendi muhteşem dilini kaldırıp atmak gafletlerinin en büyüğü, attırmak, buna âlet olmak ihanetlerin en alçakçası ve hesabı bir gün sorulacak bir ***insanlık*** *suçudur.*

Dil ve Gönül

Kişinin hem kendine hem toplumuna yararlı bir insan haline gelebilmesi için yalnız aklının değil gönlünün de eğitilmesi lâzım. Batıdaki birçok bilim adamı gibi yalnız bilim-teknikte ilerleyip gönlü gelişmeden kalan, insanlık anlayışı olmayan bilim adamından fayda değil zarar gelir. Bir iş adamı veya onların topluluğu olan bir şirket i-çin de bu böyledir.

Sık sık haberlerde görüyoruz; dünyanın en büyük şirketlerinden bir Amerikan sigara şirketi tütünlerine zehirli olduğunu bile bile yüzlerce kimyasal madde katıyor. Fazladan bir de nikotin yüklüyor, daha çok alışkanlık yapsın diye. Bu açığa çıkıyor. Amerikan TV'lerinde günlerce Senato, Meclis soruşturmaları izleniyor. Bu şirket müdürlerinin inkâr yalanlan yüzlerine vuruluyor. Rezil ediliyorlar. Sonunda o şirketler Amerika'da sigara satamaz oluyorlar. Sandık ki, bu kıyamet koparken Türk basını da bu olaylardan bol bol bahsedecek, halkı uyaracak. Ne gezer, hiç bahsedilmiyor. Aylar sonra bir tek ufak haber gördüm bir Türk gazetesinde. Konudan bahsetmiş, ama sonunu şöyle getirmiş: "Ama bizde sattıklara sigaralara bu zehirleri katmıyorlar." Eh insaf, işte gönülleri terbiye görmek şöyle dursun, yürekleri kuruyup kalmış, yabancı dille eğitim görüp kimliğinden öte, insanlığını bile şaşırmış perişan takımının yapabileceklerinden bir örnek.

O Amerikan şirketlerinin,başlarına gelenlere tepkileri ne oldu biliyor musunuz? "Ne olacak, Amerika'da sigara satmayıveririz. Biz Asya halklarını sigaralarımıza alıştırdık. O koca pazar yanında Amerikan pazarı devede kulak kalır. Asya'da geleneksel olarak hanımlar sigara içmezdi, şimdi onları alıştıracağız. Düşünün birkaç milyar kişilik bir pazar daha!" dediler ve borsada hisse senetlerinin fiyatları yükseldi!

Şimdi de bizim TEKEL işte bu şirketlere satıldı. Satanların da, yabancı dille eğitim yapan, evlâtlarımızı kendi tarihlerine, inançlanna, dillerine yabancılaştıran yerli, yabancı misyoner türü okullardan yetiştiklerinden hiç şüphemiz olmasın. Dil, gönlü yüzdüren gemidir. Dil gemisi batarsa gönül de batar.

Onun için milletimiz 1953'ten beri *yabancı dil böyle öğrenilir* diye kandırılmış, okullarımızda resmi dilimiz Türkçe yerine dersler İngilizce olarak verilmeye başlanmıştır. *Türk* Liselerinin yerini, isme dikkat ediniz, ***Anadolu*** yani ***"Anatolia"*** liseleri alıyor, misyoner okulundan başka hiç bir anlamı olmayan "Kolej "ler artıyor. Askeri liseler 1970'lerde, en son da İmam - Hatip Liseleri bile "Kolej" oldu. Gençler kendi ülkelerinin dili yerine derslerini İngilizce hatta İngiltere'den ithal kitaplardan görüyor. Son aylarda Türk dilini yok etme faaliyeti sessizce ama son derece hızlandırıldı. Birkaç yıl içinde Türkiye'de Türkçe ile eğitim yapan bir tek okul bırakmayacaklar, ne anaokulu, ne ilk, ne orta, lise, ne evrenkent, yani "üniversite"... İşte o zaman, tarihteki misaller gösteri-

yor ki, ***bir nesil sonra babalar çocukları ile kendi dilinden konuşamayacak,*** İstanbul'da başlamış olduğu gibi Hıristiyanlaşanlann sayısı hızla artacak, sonra kısa sürede Türk adı bile tarihten silinip gidecek. Batının tasarladığı, hızla yürürlüğe koydurduğu işte budur. Başına bu felâketler gelmiş milletlerden ibret alınız. Türkiye'de bu ihanete âlet olanlar, bundan menfaat umanlar da bilsinler ki, Batının, Anglosakson'un hiç vefası yoktur. Önce kendi kolçaklarını harcar. Kendisine sığınanları ülkesinde çöpçülüğe lâyık görür. Biraz vakit kalmışken ders alalım. Ülkemizin geleceğine, onun garantisi olan Türkçe'mize sahip çıkalım. ***Yabana dille eğitim hıyanetine milletçe Hayır!*** **diyelim.** Daha ne bekliyoruz? Yerimizden,yurdumuzdan olmayı mı?

Yeni Üniversitesi Kanunu Tasarısı

Birkaç aydır hükümet buhranı varken yeni bir "üniversite yasa tasarısı" hazırlanmış, hükümet yok gibiyken kim çabucak ve nasıl hazırlamış belli değil. Nihayet bir sureti ortaya çıktı da gördük. Tahmin ederim ki bu kanun meclisten geçiverecek, her parti buna oy verecek. Niye mi? Çünkü bu tasanda meşhur *"sandöviç yöntemi"* var. Çoklarının istediği pidelerin arasına yutulması istenilen İngiliz deli danasından yapılma sucuk sıkıştırılmış.

Önce pide: Birçok kesim özel yüksek okullara izin verilmesini istiyor. Aralarında gençliğe iyi bir eğitim vermek isteyen hayırseverler yok değil. Onların gerçek hayırsever olup olmadıkları açacakları okulların eğitim dilinin

Türkçe olup olmamasından belli olacak. Ha bir de, İngiliz misyoner türü okul açmanın kârlı olacağını zannederek, maddi hırstan ağzı sulananlar var. Onlara bu kânn Türk milletinin geleceğini satmaktan oluşacağını ve de çok sürmeyeceğini hatırlatırım. Çünkü sokaktaki herkes 250 kelimelik bir *Tarzan İngilizcesi* konuşur, başka hiçbir şey bilmez, kendi dilinden de habersiz hâle gelince artık ingilizce bilmek beş para etmeyecektir. Daha şimdiden bir İngilizce okutman aranıyor ilânına ayda 5 milyon lira için bin kişi müracaat ediyor. Yakında Türkçe bilen memurlar aranıp da bulunamayacak. Asıl onlar para edecek. Osmanlıca için de öyle olmadı mı? Tarihi belgelerimizi okutmak için artık dışandan uzman getirmek icap ediyor.

Tabii özel okulların açılmasından birçok faydalar doğabilir. Bunların gerçekten milli ve bilimsel bir eğitim vermelerinin sağlanması şartıyla.

Şimdi de ingiliz deli dana sucuğu: Kanun tasarısının içine belli belirsiz sıkıştırılmış iki yarımşar cümlecik var. Daha uzun olsalardı *Truva atı* derdik. *Geminin altından açılacak iki delik* desek daha uygun olur. Bu delikler Türkiye gemisini batırabilecek niteliktedir. Cümlecikler şöyle: 1) Yabancı üniversiteler Türkiye'de şube açabilir. 2) Yabancı uyruklular profesör kadrosuna atanabilir.

Sömürgeci ülkeler sömürgelerinde, Kolej, Anadolu Lisesi gibi sömürge Hıristiyan misyoner okulu tipi okullar açmışlardır; ama sömürgelerinde bile kendi ü-

niversitelerinin şubelerini açmamışlardır. Yabancı üniversite şubeleri, ancak eyaletlerde açılır.

Açılacak şubelerin ABD ve İngiltere'nin en adı sanı duyulmamış, sadece adı "üniversite" olan kuruluşlarına ait olacağından şimdiden emin olabilirsiniz. Oralarda böyle binlerce beş para etmez aç "üniversitecik" var. Daha da önemli bir nokta; **buna çok dikkat:**

ABD gibi ülkelerde çeşitli Hıristiyan mezhepleri cemaatlerinin açtığı ufak tefek pek çok yüksek okul veya üniversitecik var. Misyoner teşkilâtlan ile içice olan bu okullar Türkiye'de derhal şubeler açmak isteyeceklerdir. Bunun için kendi paralarını harcamaya da gerek kalmayacak, çünkü bizim iş adamlarından Türkçe, dolayısıyla Türkiye'nin yok edilmesinden kâr etmeye ağzı sulanan takım yatırımı yapacak. Bir de bakınız, Müslüman cemaatlerin okul açmasından son derece tedirgin olup "lâyıklık"larını kabartanlar, Hıristiyan okullarının şube açmalarını alkışlayacaklar. Bu sahte Atatürkçüler bilmiyorlar mı ki, Atatürk, Osmanlı Devletinin yıkımını hazırlamış olan yabancı okullan kapatmış, yenilerinin açılmaması için nice önlemler almıştı. Bu gibilerin ne Atatürkçülük maskesine ne lâyıklığına inanılabilir. Bunların derdi Batının derdiyle ortaktır: Yalnız bu illerden değil, dünyadan Türk ve Müslüman kimliğini,varlığını silmek.

Tarihinde binbir badireye, birbir ihanete göğüs germiş,sonunda yine de varlığını korumuş Türk milleti daha ne kadar aldatılabilecek?

Eğitim Kapitülasyonları; Yani...

Eğitimimizin yabancılara, İngilizlere terkedüişi "kapitülasyonların en korkuncudur. Osmanlı Devleti'ni daha azı ticari "kapitülasyonlar, bir de yabancı misyoner okulları yıkmadı mı? ***"Kapitülasyon" Latincede "kafayı teslim etmek", "kelleyi vermek" demek değil mi?*** Bu yazıyı yazarken, şimdi (28 Nisan' 96) öğrendim ki yeni üniversite kanununu meclisten apar topar 15 günde geçirmek için acele ediyormuş. Birçok (kamuoyunda ismi bilinen) kişiler yabancı okul şubesi açmak üzere faaliyete girişmişler bile. Haberiniz ola: **Türkiye'nin ve Türk'ün defteri duruluyor! Ey ciğeri sağlam kalabilmiş vatanseverler, neredesiniz?**

ANADOLU İMAM HATİP LİSELERİNİN ŞU GEREKÇESİNE BAKIN!.. 22

Çok merak ediyorum: Nasıl olur da İmam-Hatip Liseleri "Anadolu Lisesi" ne, yâni "Kolej"e dönüştürülmeye başlar? Neden mi merak ediyordum? Çünkü "Kolej" lâ-

fi Türkçe'ye bir çıban başı gibi Hıristiyan misyoner okulu "Robert Kolej"den girmiştir. "Anadolu Lisesi" ise onun tam benzeri ve "Türk Lisesi"nin zıddıdır. Türk Lisesi demek, bütün derslerin Türkçe olarak öğretildiği lise demektir. **Her haysiyetli ve sömürgeleştirilmemiş ülkenin dersleri kendi resmi dilinden olur. Resmi dil ülke çoğunluğunun ana dilidir.** Kolej veya Anadolu Lisesi'nde **ise *Türk hoca, Türk öğrenciye dersleri İngilizce verir, hem de İngiltere'den ithal İngiliz kitaplarından.* Bu suretle** İslam'ın en büyük düşmanı İngiliz kendi Hıristiyan kültür ve ahlâksızlığını da sokuşturur. Sonunda Robert Kolej gibi okullardan yetişenler arasında kendi halkına yabancılaşanlar çok olduğu gibi, resmen Hıristiyan kesilenlerin sayısı da artmaktadır.

Nihayet bu son Anglosakson azizliğinin, yâni */-mam-Hatip Liselerinin "kolej"leştirilmesi oyununun* **ne**
kılıf uydurularak becerildiğini öğrendim; daha doğrusu bu işe âlet olan zât-ı şerif kendi kendini ortaya çıkardı. Yaptığım bir konuşmada konuya değinmiştim. Söz konusu zâta söylemişler, meğer geçmiş eğitim bakanlarındanmış, uzatmayaİım, telefonda bir görüştük. Bakın ne diyor sabık bakan:

"Avusturya'da okulda Türk çocuklarına din dersi verilmesini istedik. Olur dediler;' ancak dersleri Almanca vereceksiniz, çünkü Avusturya anayasasına göre eğitim dili, yâni dersler, ancak Almanca olabilir. Dedik bize Almanca bilen İmam-Hatip öğretmeni lâzım. Onun için Beykoz'da bir okulu Anadolu İmam-Hatip (Almanca) Okuluna çevirdik. Sonra da işte 15 kadar dersleri İngilizce olarak verilen Anadolu İmam-Hatip okulu açıverdik."

Ben de şöyle diyorum: İyi niyetle, hayırlı bir iş yapmış gibi görünüyorsunuz, ancak dediklerinizde mantık açısından iki çelişki var:

1)Bakın Avusturya kendi ülkesinde yabancı öğren
cilere bile Almancâ'dan başka bir dilden eğitim yapılması
na müsaade etmiyor. Her haysiyetli ülkede de bu böyledir.
Eğitim, çoğunluğun ana dili olan resmi dilden olur. Peki
siz nasıl olur da Türkiye'de eğitim dili Türkçe olmayan bir
sürü okul açarsınız, hele hele imam-hatip okulu?

2)Almanca bilen, kimi İngilizce, kimi Rusça, kimi
Kore'ce bilen, her birinden 5-10 tane imam, hatip, din a-
damı gerekebilir. Bunlar gidip hatta o ülkelerde Müslü
manlığı yaysınlar. Öyle ya, *Yahova Şahitleri* de Türkiye'de,
Kazakistan gibi diğer Türk Ellerinde Hıristiyanlığı yaymı
yor mu? Üstelik imam-hatibin Osmanlıca, Arapça, Farsça
da bilmesi gerekmez mi? Yabancı dilleri öğretmenin yolu
yabancı dil dersi, yabancı dil kursu vermektir; bütün ders
leri, yâni eğitimi yabancı dilde yapıp Türk okullarını İngi
liz Hıristiyan misyoner okullarına benzetmek değil.

İşin burasında sabık bakan pek sinirlendi; hiçbir tutarlı lâf bulamadan neredeyse hakaret etmeğe başladı ve filim koptu. Sonradan öğrendik ki bu üstat meğer mühendis imiş, kendisine telefon gelip de eğitim bakanı yapıla-

cağı söylendiğinde çok şaşırmış, önce şaka ediyorlar sanmış, sonra acele bir ilk okul öğretmeni bulup eğitimin ne olduğu hakkında bilgi istemiş.

Demek bu işler böyle hallediliyor. Daha derindeki niyeleri, nasılları düşünüp çıkarmayı okurlara bırakalım.

AVRASYA ÜLKELERİNİN ORTAK SAVUNMASI İÇİN ÖNERİLER 23

"Önce bezgin ve bezirgan ederler... "

Bakkal Ali

Önce, Avrasya'nın çeşitli ülkelerinden gelen değerli arkadaşlan içten selâmlar, hoş geldiniz derim. Burada ortak dertlerimizi ortaya serip ortak çareler bulacağımızdan eminim.

Amerika Birleşik Devletlerinde Bşk. Reagan döneminin sonuydu. Başkanları Reagan kalkmış; Sovyetler Birliği'ni çökerttiklerini övünerek anlatıyordu. Yalnız, söylemediği bir şey daha vardı: O da, ABD'nin de içinden çöktüğü idi. Nedense, buradaki basına pek yansımıyor a-

Avrasya Seçeneği Toplantısı 19 Kasım 1996

ma, özellikle Vietnam'daki kanamadan sonra ABD'nin parası bitmiştir. Bugün ABD iç ve dış borçlan en yüksek olan ülkelerden biridir. Daha da önemlisi, toplumu içinden çürümüştür. İş ahlâkı, aile hayatı, gençliğinin devingenliği kalmamıştır. Kimse etrafına faydalı bir iş yapmak istemiyor, yoktan bol para kazanmak istiyor. Halbuki, biliyorsunuz, bu tabiatın, fiziğin temel yasalarına, ısıldevingenliğin (termodinamik), erkenin sakinimi ilkesine aykırıdır. Erke (enerji) sarfetmeden hiçbir şey yoktan var edilemez. Dolayısıyla bu ters anlayış eninde sonunda insanları ve toplumu yoksulluğa, en sonunda da çalışan, üreten ve yaratan ülkelerin köleliğine iter. Son yıllarda öyle görülüyor ki, bu "yoktan köşeyi dönme" zihniyet ve hastalığı Türkiye'ye de bulaştırılmıştır. Bu zihniyetle birlikte köleleşme süreci de son derece hızlandırılmıştır.

Çocukken "Gençliğe Hitabe"yi okur, Atatürk'ün ilerde başımıza gelebileceğini söylediği felâketlere şaşar, "artık Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyetinde bunlar nasıl olabilir?" derdim. Fakat heyhat! Meğer ne kadar yanılmışım. Ne bilecektim ki 40-50 yıl sonra Atatürk'ün tasvir ettiğinden de korkunç durumlara gelecekmişiz.

Dönelim şu Amerika hikâyesine:

Amerika'nın içindeki çürümeyle birlikte birçok dalda üretimi de hemen hemen durmuştur. Ne mal alsan Çin'den, Kore'den, Malezya'dan, yâni çoğu Asya'dan. Amerika şimdi başlıca iki şey üretiyor: Biri silah, öbürü

"filim". (Bunu kasten "filim" diye yazıyorum. Türkçe'de öyle söylenir, öyle yazılır. Türkçe'de aynı hecede yan yana iki sessiz harf olmaz. Yakınlarda buna "film" demeye başlayanlar züppelik ve aşağıda belirteceğimiz gibi, bilinç altı ya da üstünden Anglosaksonlaştıklannı belirtip itibar görmek için bunu yapıyorlar. Yoksa illâ da tek tük bir yabancı sözcük kullanılacaksa herkes onu kendi imlâsına göre yazar, söyler.)

Şimdi "filim" derken sinema, TV, bilgisayar CD'si, çizgi-resim kitapçıktan gibi insanların beynini ve gönlünü hedef alan etkinliklerin tümünü kastediyorum.

Denilebilir ki, ABD içinden bu kadar zayıfladığı hâlde nasıl oluyor da birçok Avrasya ülkesi üzerindeki egemenliğini hâlâ sürdürebiliyor? Bunun yanıtı işte şu "filim" meselesinde. Biri *silâh,* biri ***filim*** dedik ama asıl önemli silâh bu ikincisi; kafalara yönelik silâh. Önce kafaları köleleştirirsen iktisadî, siyasî kölelik hemen arkasından gelir.

Daha da derin filimcilik bir ülkenin eğitimine el atmak, onu yabancılaştırmakla olur. Osmanlı Devleti'nin son döneminde "iktisadî kapitülasyonlarla birlikte "eğitim kapitülasyonu" da almış yürümüştü. Yabancı sözcük, özellikle İngilizce'den geleni kullanmamalıyız; bu "kapitülasyon" lâfını kasten ve tırnak içinde kullandım, çünkü bu lâf biz küçükken bize iyice ezberletilmiş, Atatürk'ün bunlardan bizi nasıl kurtardığı iyice anlatılmıştı. Şimdi ise iki

çeşidi de daha da artarak geri gelmiş bulunuyor. *"Eğitim kapitülasyonlarının* adını geçenlerde ben koydum, ilginç **ki, *"kapitülasyon"* Latince'de *"kafayı teslim etmek",* yani** *"kelleyi vermek"* demek oluyor. Gerçekten yabancı eğitimle bugün gittikçe artarak Türkiye'de kelle gidiyor, insanlar âdeta ameliyatla beyinleri alınmış hale getiriliyorlar. Kelle gidince tabii arkadan gövde de gider. Düşünemez, sorgulayamaz hale getirilmiş insanlardan bu yabancı eğitimle ancak ***acenta kafalar,*** toplumuna yabancılaşanlar, sanayiini, tarımını, dış ve iç siyasetini, hatta toprağını, ve de gençliğinin eğitim kurumlarını, dolayısıyla ülkesinin geleceğini üç paralık aracılık çıkarları için, hiç çekinmeden, hatta büyük bir iştah ve özenti gururuyla sömürgeci ülkelere teslim edenler yetişir.

Bugün Türkiye'de İngiliz okullarının düpedüz şubeleri açılıyor, anaokulundan ilkokula, liseye kadar İngiltere'den öğretmenler getiriliyor, çocuklara İngiltere'den direk ithal İngiliz kitaplarından (sadece buradan İngiltere'ye giden parayı hesaplayın!!) çeşitli dersler İngilizce olarak veriliyor, beyinleri Hıristiyanlık hurafeleri ve İngiliz hayranlığı ile yıkanıyor. Şu hâle bakın ki, bunun için özel okullara tonla para veren özenti veliler, "Türk öğretmen istemeyiz, daha çok İngiliz hoca getirin" diye baskı yapıyorlar. Bu gelen İngiliz de kim? Burada uyuşturuculuk, cinsi sapıklık yapan bir takım zıpırlar! Beyler! İşte Türkiye 1954'te ilk atılan İngiliz tohumuyla ve bacayı saran yardakçı takımıyla bu hale getirilmiştir. Bunun için mi Avras-

Kültürel Çevrecilik ("Ekoloji")

Dil sorunu üzerinde durmanın, yukarıdaki nedenlerden gayrı, bir nedeni de şu:

Çevreciler haklı olarak diyorlar ki: Tabiatta her tür bitkinin, her bir canlının önemli bir işlevi vardır. Bunların arasında (matematiksel kurama da dökülmüş) nâzik bir denge bulunur. Bir tür yok olsa zincirleme ile birçok canlı türünü, sonuçta insanı da etkiler. Onun için, doğayı, doğa-daki hçr yaratığı korumalıyız; haşaratla uğraşırken bile dengelerin nasıl bozulacağını, dengenin yerine gelip gele-meyeceğini çok iyi hesaplamalıyız. Dünyada pek çok çeşit türün oluşu tüm tabiatın, dolayısıyla insan yaşamının zenginliğidir. Şimdi bunlar tamam ve çok güzel. Peki bu konuda hassaslaşmış Batı ülkeleri nasıl oluyor da çeşitli insan topluluklarının, topluluk türlerinin en bariz ayracı olan çeşitli dil ve kültürlerin de tüm insanlığın zenginliği olduğunu düşünmüyorlar. Düşünmek şöyle dursun, her gittikleri yerde değişik dil ve kültürleri yok etmeğe, yani ***kültürel soykırıma*** yükleniyorlar?

"Kültürel çevrecilik" lâfı ve kavramı 1970'lerin başlarında aklıma geldi. Şimdi bunu tüm dünya ulusları i-çin yeniden bir ilke olarak ortaya koyalım:

İnsanların Kültürel Haklan Beyannamesi için öneri:

1)Çeşitli diller ve kültürler tüm insanlığın zengin
liğidir. Her birinin yaşatılması, korunması, geliştirilmesi i-
çin tedbirler alınacaktır.

2)Hiçbir ülke başka bir ülkenin dilini, kültürünü
yok etmeye çalışmayacaktır. Çalışırsa, insanlık camiası ta
rafından "Kültürel Soykınm"la suçlanacaktır. Bir ülke
başka bir ülkenin eğitim dilini gizli veya açık yöntemlerle
değiştirmeye çalışırsa bu en korkunç bir sömürgecilik oyu
nu ve kesin bir kültürel soykırım etkinliği sayılacaktır.

Kültürel soykırımla uğraşanlar çoğu kez genel anlamında soykırım suçu da işlemişlerdir. İşte bakınız Roma İmparatorluğunun, sonra İspanyol İmparatorluğunun, daha da yakınlarda İngiltere'nin, Amerika'nın tarihine. Şu anda bu suçu en çok işleyenler İngiltere-Amerika, Kuzey Afrika'da ise Fransa'dır. Şu anda en yoğun biçimde İngiltere-Amerika Türkiye'ye kültürel (dil, eğitim,...) soykınm uygulamaktadır. Bu insanlık suçunu işleyenler mazlum ülkeye gelip de "insan hakları"ndan bahsetmesinler, bu lâfları sömürgeci emelleri için örtenek olarak kullanmasınlar. Onlara "insan haklan" dersi verilmelidir.

Kültürel soykırım, sömürgeciliğin ve hatta işgalciliğin en büyük silâhıdır. Avrasya ülkeleri insanlığa öncülük etmeli, bu silah susturulmalıdır. Avrasya ülkeleri bu konularda hep birlikte halklannı bilinçlendirmeli, içlerinde sömürgecilerin kurduğu çoğu görünmez kültürel soykınm teşkilâtlarını, yetiştirilmiş iç düşmanlan çok iyi tanımalı,

açığa çıkartmalı, onlan sinsi etkinliklerini yürütemez hale getirmelidir.

"Küreselleşme, Özelleştirme" Edebiyatı ve **Kültürel Soykırım, yani Mazlum Ülkelere** Önce Beyin **Ameliyatı**

Küreselleşme, Özelleştirme edebiyatı önce, bir iki yıl, Amerika'da üretildi. Avrupa'ya sonra da basm-yaym ve yabancı eğitim yoluyla Avrasya ülkelerinin içindeki sömürgeci taşeronlarına taşındı. Böylece önce mazlum ülkelere beyin (ve ciğer) ameliyatı yapıldı; arkasından o ülkelerin bütün maddi kaynaklarına, KiT'lerine, iletişim, u~laştırma, erke (enerji) üretim merkezlerine el konuldu, konulmakta. Geç kalmıyor; yaygın bilinçlenme bir an önce başlamalıdır.

Dil, Matematik ve Eğitim

Gerçek bilim dili matematiktir. Bu bilim dili aynı zamanda uluslararası niteliktedir.

Gençliğe, seçecekleri meslek ne olursa olsun, yüksek matematik öğretilmelidir. Bu suretle her konuda açık seçik düşünebilen, sorgulayabilen, kendine güvenen, yaratıcı insanlar yetişecektir.

Bir dil ne kadar bir matematiksel yapıya sahipse, ne derece yeni terim türetme kurallarına, yeteneklerine sahipse o derece *bilim dili* olabilir. Ancak böylesi diller *uluslararası bilim dili* olmaya adaydırlar. Rusça, Türkçe, Latince

böyle dillerdir. Bilime ve bilgisayar-yazıhm teknikbilimine en uygun olmayan dil ise ingilizcedir. Düzgün ve kurallı bir yazılış sistemi olmayışı da bu uygunsuzluğu kat be kat arttırmaktadır.

Avrasya ülkeleri eğitim kaynaklarının önemli bir kısmının ve gençliklerinin zaman ve erkelerinin ***ingilizce hazırlık sınıfı*** gibi sömürgeci uygulamalarla heba edilmesini önlemelidirler. Eğitimleri kendi dillerinde olmalıdır. Zaten bu en verimli, en iktisadî eğitim yoludur. Ayrıca yabancı dil uzmanlık yüksek okulları açılmalı, buralarda çeşitli meslekler için tercümanlar yetiştirilmelidir. Ülkeler çeşitli dallarda telif ve tercüme eserleri desteklemelidirler.

Avrasya ülkeleri birbirlerinin dillerini öğrenmelidirler. Birbirlerini üçüncü elden, sömürgeci ülke kanalıyla değil, doğrudan ve dolaysın tanımalıdırlar.

Avrasya Ortak Haber Ajansları

Avrasya ülkeleri birbirleri ile ilgili haberleri sömürgeci ülkelerin haber ajansı tekellerinden almaktadırlar. Bu suretle çoğu kez birbirlerine düşman edilmektedirler. Ben buna şahsen 1976'da Hindistan'da şahit oldum. O sırada bir de baktım ki Hint basınında ***Türklerin Hindistan'a karşı tutumu*** diye yalan bir haber çıkmış. Aynı anda **Türkiye'de *de Hindistan'ın düşmanca tavrı* diye gene** yalan bir haber daha çıkmış. Halbuki tam o sıralarda Hindistan ve Türkiye'nin birbirleriyle dayanışma içinde olmaları gerekiyordu. Bayan Gandi de başbakandı. Dedik ki:

Bunlar kasıtlı yalanlardır. Avrasya ülkeleri aralarında ortak ve sömürgecilerden bağımsız haber ajansları kursunlar. İşte şimdi de bu öneriyi tekrarlıyorum.

Ayrıca "filim" ile beyin yıkamada kullanılan bir sömürgeci taktiği Avrasya ülkelerinin sinema, TV, basın kuruluşlarını ele geçirmek, onların bağımsızlık ve yaratıcılıklarını baltalamak, yerine yalnızca sömürgeci ülke filim, TV dizileri, kitapları, dergileri bırakmaktadır. Ülkelerimizde basın-yayın için en önemli unsur olan dağıtım şirketlerini tekelleştiriyor ve güdümlerine alıyorlar. Bu suretle yerli ve bağımsız gazete, dergi ve kitaplar basılsa bile dağıtılamıyor, halkın eline geçemiyor. Onun için ikinci önerimiz şu:

Bağımsız Basın - Yayın ve Dağıtım Şirketleri

Avrasya ülkeleri tek tek ve de ortaklaşa bağımsız ve etkin basın - yayın ürünleri dağıtım şirketleri kurmalıdır. Halklarına kendilerinin ve birbirlerinin kültür, fikir ve sanatlarını tanıtmalı, bu suretle onlan sömürgeci pop-top ve tüketici kültürsüzlüğü istilâsından da korumalıdırlar.

Avrasya Bilgisayarlı İletişim Örütbağı Kurulmalıdır

Bilgisayarlarla bilgilere erişmek ve iletişim için örütbağ ("internet"e Türkçe karşılık olarak "örütbağ"ı önermiştim; kullanıyorum) gelişmektedir. Avrasya ülkelerinin kendi örütbağ düğümlerini kurmaları, kendi bilgilerini içeren dosyalar geliştirmeleri, Avrasya dillerinden ve yazılanndan iletişim kurmaları, dilleri birbirine çeviren bilgisayar yazılımları geliştirmeleri gerekmektedir. Bunlar da üçüncü önerimiz.

Avrasya ülkelerinin tüm bağımsızlık ve onurluluk âşığı şerefli insanlarına tekrar sesleniyor, ortak bağımsızlık savaşımızda basandan başarıya koşmalannı diliyorum

BİLİM, BİLİM POLİTİKASI ve ÜNİVERSİTELER 24

Günaydın; Sayın Rektörler, değerli eğitimci ve araştırmacı arkadaşlar,

Üniversitenin görevi eğitim ve araştırma yapmaktır. Yalnız burada değil, birçok ülkede zaman zaman üniversitede eğitim öğretim mi daha ağırlıklı olmalı, araştırma olmalı mı, niye olmalı tartışmaları yapılır. Halbuki, eğitim ve öğretimle araştırma içice ve birbirine tamamlayıcı olmalıdır. Çünkü, en iyi öğrenme bir işi yaparak öğrenmektir. Birisini dinleyerek -ne kadar allame-i cihan birisi anlatsa- bir hocayı dinleyerek fazla birşey öğrenilmez. O ancak bazı yollar gösterir, asıl öğrenme ondan sonra,* insan kendisi sorular sorarak, konunun can alıcı noktalarını görerek, kafasını o konuda çalıştırarak, meseleleri çözerek o konuyu kendi beyninin içine maletmekle

olur. Bu, araştırmanın başlangıcıdır. Araştırma yapmayan yaptırmayan bir öğretim üyesi sonunda bir CD (eskiden olsa gramofon plağı diyecektik) haline gelir, kendini yenileyemez ve heyecanı kalmaz. Heyecan olması için yeni bilgi üretmek, onun heyecanını duymak lazımdır ki o heyecanı gençlere de aşılayabilsin.

Bu araştırma nedir? Biz şimdi tereciye tere satacağız. Araştırma... Herkes araştırmacı. Türkiye'de araştırma, işte 1962 yılından beri TÜBiTAK'ın kuruluşundan beri, araştırma yapılıyor. Birileri doktora için yahut doktora üstü, dışan bir ülkeye gider. Niye gider? Ne konuyu öğrenecek? Gelip o-nunla Türkiye'ye ne faydası olacak? O hiç düşünülmez. Rasgele nereden kabul kağıdı bulabilirse oraya gider. Gittiği yer hakkında kendisine hiç malumat verilmemiştir. O ülkeyi de tanımaz, gittiği yeri de tanımaz. O daldaki önemli kişileri yahut faydalı, yeni işler yapanları da bilmez. O üniversiteye gider ve orada, onu yanına kim kabul ederse, lütfen onun yanında bir araştırmaya başlar. Yani başkasının araştırmasına yardımcılık eder. Tesadüfen bir konuda, işte bir iki yayın yapar, bir doktora vesaire alır ve Türkiye'ye döner. Şimdi Türkiye' ye döndüğü zaman gördüğüm, birçok arkadaşlarda, çeşitli üniversitelerde, yıllardır Türkiye'de gördüğüm, ilk gelenler önce bir ahu vah ile işe başlarlar. Efendim biz burada nasıl araştırma yapalım, işte şu yok bu yok, şu da yok bu da yok falan. E, niye yok? Bir kere onun yapmak istediği, dışarıda tesadüfen yaptığı o araştırmanın ucunun ucunu Türkiye'de devam ettirme gayreti. Yani bu, Türkiye'de şimdi niye yapıla-

cak, ne olacak, öyle bir mesele yok. Dolayısıyla, bunlann bir kısmı birkaç sene direndikten sonra ya dışan kaçar yahut da kaçamayan bir müddet sonra sisteme uyar, işte öyle idare e-der. Şimdi bakıyoruz hakikaten Türk üniversitelerinde araştırma yapmak öyle her babayiğidin harcı değil, çünkü bir kere diyoruz kaç saat ders veriyorsunuz, işte ne bileyim 40 saat falan... Yahu hayret nasıl olur, yani lisede bu kadar yok. Diyorlar ki, vallahi işte çok ders verirsek çok para alıyoruz ne yapalım, geçim dünyası. Peki, araştırma yapan? Araştırma yapan fazla teşvik edilmiyor. Yani öyle anlaşılıyor ki, tabii o-ralannı pek bilemiyorum, zaman zaman gelip gittiğim için bazı arada kopukluklar oluyor, Türkiye'de aslında 70'lerde başlamış olan bir araştırma geleneği, bazı üniversitelerde, da zayıflamış ve adeta üniversiteler birer lise haline getirilmiş yahut getirilmek istenmiş. Buna rağmen, herşeye rağmen, i-çinde o bilim heyecanını duymuş veya duymakta olan kişiler olduğu için, onlar insanüstü gayretlerle araştırma yapmaya devam ediyorlar. Ben de Yıldız Üniversitesi'nde çeşitli bölümlerde bu gibi arkadaşlan tanıdım, çok memnun oldum ve asıl onlan kutlamak gerekir. Çünkü dışanda, bir laboratuara, her imkân verilip, konmuş birisi araştırma yaparsa, eh, yapar ama bu şartlar içinde bu gibi araştırma yapan insanlan gerçekten takdir etmek gerekiyor.

Şimdi, bu araştırma da, işte araştırma yapıyoruz, birkaç yayın yapıyoruz, işte dolayısıyla doçentlik tezi oluyor vesaire gibi, sadece bunun için araştırma yapılmaması gerekir. Şimdi, dünyada araştınlacak çok konu var; bütün

insanlık dünyanın bütün nüfusu, her ferdi yüzde yüz seferber olsa, bütün kaynaklar araştırmaya ayrılsa ve yüz sene uğraşsalar, daha tabiatın sırlarının ne kadarını çözebilirler? Araştırılacak çok konu var. Hiçbir ülkenin gücü hepsini a-raştırmaya yetmez. O halde seçim çok önemli; seçmek... Neler araştınlacak, ne için araştırılacak? Bunun için de her ülkenin bir bilim politikası, bir araştırma politikası vardır. Bu da kopuk, kendi başına bir iş değildir. Bu politika bilim ve teknoloji, araştırma politikası, eğitim politikası, iktisadi politika ve dış politika, bütün bunlar içice birbirine bağlıdır. Bunların hiçbiri olmazsa araştırma politikası da olmaz. Sorarım size, Türkiye'nin bir dış politikası var mıdır elli **yıldır?** ***Türkiye'nin dış politikası Avrupa ve Amerika'ya yalvarmaktan ibarettir,*** başka bir dış politika göremiyorum. İktisadi politika, işte burasını tamamıyla bir pazar yeri haline getirmekten ibaret kalmıştır. Maalesef gittikçe öyle oluyor, görünüyor. Yani şimdi, *Mc Donalds* ve *Fizza Hut'dan* geçilmiyor ortalık. Yani yabancı sermaye yatırımı bu muydu? Bununla mı kalkınacağız? Dolayısıyla, bunların hepsi birbirine bağlı. Şimdi bu şartlarda araştırma görevlerinin işi hakikaten zor. Ama işler zor olmazsa o işin tadı da olmaz, kolay işten ne olacak? Buraya, mesela dışarıda biraz araştırma yapıp gelip de bana yakman, işte o yok bu yok, nasıl yapalım diyenler, hep şöyle diyorum; önemli olan bu şartlar içinde ne yapabilirsek yapmamız lâzım ve bunu yaparken de ne için yaptığımızı düşünmemiz lazım. Eğer devletimiz bunu düşünmüyorsa, bari biz düşünelim. Ne yapalım, başka çaremiz yok. Yapılan araştırmanın tabii

bu ülkeye bir faydası olması lazım. Dışarıya beşbin tane öğrenci, doktora öğrencisi vesaire gönderilip, milyarlarca dolar harcanıyor. YÖK'müş, Milli Eğitim Bakanlığıymış, çeşitli kuruluşlarmış, özel kişilermiş, ***dışarıya giden dolarlann bir hesabı daha hâlâ yapılmamıştır. Fakat şöyle tahminen bir düşünseniz, milyarları buluyor dolar olarak ve bu ara bu miktarlar, kafanızda şöyle kaba taslak bir hesap yaparsanız göreceksiniz ki, Türkiye'deki bütün üniversitelerin tüm bütçesinden fazladır.*** **Böyle eğitim** sistemi olur mu? Bundan beklenen gaye nedir? Ben size söyleyeyim, *söylenmeyen* ***bir*** *gaye* vardır bunda, yani biraz dikkat etmek lazım. Bence bundan beklenen, söylenmeyen gaye, bu gidenlerin sadece dışarıda dışarıların kafalarına uygun, Türkçe'den daha çok ingilizce'yi bilen, onu seven, **burada gelip** ***Türk gençlerine Türkçe değil, ingilizce olarak ders vermekten başka marifeti olmayan kopuk insanlar*** yetiştirmektir. Bununla Türkiye'ye bir fayda gelmez. Evet dışarıya belli sayıda insan gönderilir, bizde olmayan becerileri, bilgileri edinmek için; ama bunlar Japonların yaptığı gibi belirli amaçlarla, herkese belirli görevler vererek, bir temel politikanın parçaları olarak vazifeyle gönderilir, o vazifeyi yapmadan dönmezler. Böyle bir durum yok tabii. Rasgele gidilir, bütün gaye işte gelsinler burada İngilizce olarak ders anlatsınlar. Ayrıca o konuyu da, hep anlatıyoruz, ayrıca eğitim dilini toptan kaldırıp a-tıp, dilini tamamıyla İngilizce yapmaya çalışan bugün dünyada başka ülke bulamazsınız. Sömürgelerde bile, yani resmen sömürge olanlarda, bir de resmen sömürge olmuş

olan veya hâlâ öyle olan ülkelerde bile bunun tersine, kendi dilleriyle eğitim yapmak, kedi dillerini, kültürlerini kal-kındırma gayreti ve politikası bugün son derece, daha da artmıştır. Bütün bunların yanında Türkiye'ye baktığınız zaman topyekün olarak bir benlik, kişilik ve kimlik intiharına kalkışmış bir toplum daha göremezsiniz. Ve milletimiz maalesef bunu, işte zaman zaman bizim gibi Don Kişot'lardan duyuyorsa da, hâlâ bunun vehametini hissedebilmiş değildir. Nereye gittiğimizin farkında değiliz.

Bütün bunlarda, bu genç araştırma görevlisi arkadaşların şimdi ve ileride oynayacakları çok büyük roller var. Evet çok çetin şartlar olacak, şimdi ve ileride de. Ama onlar olmadan zaten bu işin zevki olmaz. Aslında böyle çetin şartlarda, bu kadar büyük güçlüklerde uğraşmak bizim gibi insanlara ve bu genç araştırma görevlilerine büyük bir lütuf ve nimettir. Herşeyin oturduğu bir toplumda çalışan insanlar, tıkır tıkır sabah akşam işte normal vazifesini gören insanlar, böyle uğraşırlar, duyulacak heyecanlan duyamazlar ve o kadar mutlu olamazlar. Onun için, hep beraber bu toplumun lâyık olduğu eğitim düzeyine, araştırma kafasına, yapıcı, sorulan kendi sorucu, ondan bundan cevap dilenmeyen, danışma dilenmeyen kafada insanların yetişmesine çalışmak için inşallah seferber olalım. Sağolun.

İNGİLİZCE ÖĞRENMENİN YOLU

Kimse buna "görüş" falan demeğe yeltenmesin! Şimdi size uluslararası çok önemli, önemli ne demek, hayati bir gerçeği bir kez daha söyleyeceğim:

Kişinin mesleğine göre değişen, ona göre gereken bir yabancı dili, o mesleğe yetecek tarzda öğrenmesi çok faydalıdır. Peki, böyle bir yabancı dili öğrenmenin en kestirme, en iktisadî, en doğru yolu nedir?

Kendi aklının kendisi sahibi olan yâni Uganda, Filipinler gibi sömürgeleşmemiş tüm dünya ülkelerinde yabancı diller gece veya yaz kurslannda, görsel-işitsel dil la-boratuarlannda, okullarda ayn yabancı dil derslerinde öğ-retilir ve gayet iyi sonuç alınır.

Avrupası olsun, Asyası, Güney Amerikası olsun, yabancılann oyunlanna gelmemiş hiçbir ülkede yabancı dil öğretiyoruz diye ülkenin dilini kaldırıp atıp da okullarda çeşitli dersleri yabancı bir dilde yapmak şeklinde bir yabancı dil öğretme yöntemi yoktur! Her yerde bu yabancı dil eğitimi yerine *yabancı dille eğitim* bir ülkeye, bir ulusa yapılabilecek en büyük hainlik, en büyük alçaklık ve bir insanlık suçu olan "kültürel soykınm" sayılır. Dolayısıyla her bağımsız, her şerefli ülkede yabancı dille eğitim o ül-

[25] 3 Aralık 1997

kenin anayasasına aykırıdır, bu konuda hiçbir taviz verilmez.

Türkiye'de 1954'e kadar İngilizce ile eğitim yapan hiçbir Türk okulu yoktu. Zaten bu her devirdeki anayasalarımıza, Atatürk'ün "tevhid-i tedrisat" kanununa, Lozan'a tamamıyla aykırıydı; halen de öyledir. Atatürk eğitim dilinin tümüyle Türkçe olması üzerinde ısrarla durmuş, eğitimin "milli eğitim" olmasının baş şartını buna bağlamıştır. Atatürk milli bir eğitim içinde yabancı dil nasıl öğretilir örnek olsun diye 1930'larda *Türk Eğitim Derneğini* kurmuş onun özel okulu Ankara Yenişehir Lisesi'nden haftada 10 saat yabancı dil dersi konmuş (bugün takviyeli yabancı dil denen düzen) ama bütün dersler güzel bir Türkçe **ile verilmiştir.** ***1954'te ne yazık ki benim bu şahane okuluma yabancı çengeli atılmış, Atatürk'ün örnek okulu, İngilizce ile eğitime geçen ilk Türk okulu oluvermiştir.*** Birkaç yıl sonra da "Anadolu Liseleri" aldı yürüdü. Arkasından *Orta-Doğu* sonra alıştıra alıştıra *Boğaziçi,* derken *Bilkent,* sonra sayısız özel okullar, vb... Kimse bu gidişin tesadüfen veya cahillikten veya talepten olduğunu sanmasın. Bu 2000 yıl önce Romalıların Keltlere, 1890'da İngilizlerin zorla İrlandalılara yaptığı tarihten silme oyununun aynıdır. Tarihteki acı misâller gösteriyor ki, ***bir ülkede eğitim dilini yabancı dile çevirmek oyunu anaokullarına kadar indikten bir buçuk nesil sonra o ülkenin kendi dili kayboluyor, ana babalar kendi çocukları ile kendi dillerinden konuşamaz oluyorlar, az sonra da o ülkenin, o***

ulusun adı bile tarihten siliniyor. **O halklar bir köle kalabalığından** ibaret kalıyorlar. O ülkelerde artık asırlarca ne bir yaratıcılık, ne bir ilerleme görülebiliyor.

İşte Türkiye'ye biçilen kaftan, daha doğrusu kefen budur. Türk dili bitince (ki hızla bitiyor) ne Türkiye Cumhuriyeti kalır, ne tarihteki on bin yıllık Türk varlığı ve adı.

Yabancı dille eğitimi Türkiye'den tümüyle silip atmak bu ülkedeki her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının, **her *gerçek Atatürkçü'nün,* her *gerçek milliyetçinin,* her *gerçek solcunun,* her *gerçek bilimcinin,* din ve gönül ehlinin, her *gerçek hümanistin,* her *gerçek lâik* ve *çağdaşın,*** her *gerçek eğitimcinin,* her şerefli basın-yayın mensubunun, **her *gerçek dünya vatandaşı eğilimlinin,* her Türk** gencinin birinci davası olmalıdır.

Çünkü

1.Bu ülkenin bütünlüğü, bu ülkenin dünya yüzün
deki haysiyeti, şerefi, itibarı, dünya ülkeleri arasındaki eşitliği Türkçe'nin varlığına bağlıdır.

2.Atatürkçü olmanın temel şartı Türk diline, Ata
türk'ün "Türk kültürü içinde çağdaşlaşmak" ana ilkesine sahip çıkmaktır.

3.Kimliğine, kültürüne, tarihine sahip çıkmak an
lamına gelen milliyetçilik, dilinden, geçmişinden, töresin
den kuvvet alarak bilimi ile tekniği ile ileriye yürümek **demektir.** ***Türkçe'yiyoketmek gayreti içinde olup da mil-***

liyetçiyim diyen, Türk milliyetçisi değil, olsa olsa İngiliz-Amerikan, yani Anglo-Sakson milliyetçisidir. Amacı olsa olsa Türkiye Cumhuriyeti halkını Anglosakson'a ilelebet köle etmektir.

4. Solcular "emperyalizm"e, yâni sömürgeciliğe karşı olduklarını söylerlerdi. En korkunç sömürgecilik *eği tim kapitülasyonları* yoluyla beyinlerin sömürgeleştirilmesidir. İktisadi, siyasi vb. sömürgeleştirme hemen arkadan gelir ve uzun vadeli yerleşme ortamını bulur. Okul ders kitapları bile İngiltere'den direkt ithal edilir oldu. Yabancı okullar Lozan'a aykırı olduğu halde yenileri açılıyor, bazıları örtünüp Türk okulu diye yutturuluyor. Kimse buna "ilericilik", "Türkiye'yi 21. yüzyıla taşımak", "Türkiye'yi dünyaya taşımak" diyerek ahlâksızca halkı uyutmaya ça lışmasın. *Hiçbir ileri ülke yabancı dille eğitim yoluyla i-lerlemedi.* Oynanan oyun Türkiye'yi hızla ancak Uganda, Filipin düzeyine taşımaktır. Yabancı dille eğitim ve eğitim kapitülasyonlarını savunmak ve bu *en büyük insanlık su çuna* hizmet etmek *ilericilik* değil, en büyük *gericiliktir.* Türkiye'yi 100 yıl önceki en bariz Batı sömürgeleri çağına, çok gerilere taşımaktır. Türkiye, sömürgelere ümit veren, örnek olan *Kurtuluş Savaşım* bu günlere gelelim diye mi verdi?

5. Yabancı dille eğitim Türkiye'ye Hıristiyan mis yoner okulları ile girmiştir. Yabancı dille eğitim yapan devlet veya Müslüman cemaat okulları İngiliz Hıristiyan misyonerliğine taşeronluk etmiş oluyorlar. Bunu bilmeden

yapmış olduklanm iddia edecekler varsa işte şimdi artık biliyorlar; serden hayra dönmeleri zamanı gelmiştir. Bütün bu *ingiliz misyoner tipi okullar* derhal gerçek Türk okullarına dönüştürülmeli. İmtiyazlı taraflarını takviyeli yabancı dil dersleri vermekle koruyabilirler, ama bütün diğer dersleri Türkçe olmalıdır ki öğrenciler gerçekten bir şey öğrenebilsinler, ezbercilikten kurtulsunlar, kendine güvenle düşünebilir, sorgulayabilir duruma gelsinler.

6.Nerede görülmüş ki hoca öğrenciye öğretmekte olduğu bir yabancı dilde mesela derin bir fizik kavramını anlatıyor. Yahu insaf! Bari çocuklarınıza acıyın. Çocuk o kelime İngilizce ne demekti? Sıfat mıydı, neydi? Onu mu düşünsün yoksa kendi ana dilinde bile anlatmakta zorlana cağı derin fizik kavramını mı düşünsün. Bu yolla ne ya bancı dil, ne fizik öğrenilir. Üstelik anadil de unutulur. İşte onun için hiçbir aklı başında ülkede yabancı dille eğitim yapılmaz, yaptırılmaz. Demek ki başkalarında olmayan dehşet bir yabancı dil öğretme yöntemini Türkiye bulmuş. O halde ya Türkiyeliler dünyanın en akıllı halkı, ya da A-ziz Nesin eksik söylemiş.

7.Çeşitli dillerin, kültürlerin varoluşu bütün insan lığın zenginliğidir. Her biri korunmalı, yaşatılmalı. Ben buna 1971'den beri "Kültüre! Çevrecilik" diyor, çeşitli ül kelerde anlatıyorum. Bir dili yok etmenin kestirme yolu e-ğitim dilini yabancı dile dönüştürmektir. *Yabancı dille e-ğitim "kültürel soykırım "dan başka bir şey değildir.* Ya bancı dille eğitimi desteklemek dolaylı ve dolaysız yollar-

dan sağlamak ***yalnız o ulusa karşı değil, insanlığa karşı*** *işlenmiş bir suçtav.* Herkes ona göre davransın.

Öğretmenler! Atatürk size güvenmedi mi? Neredesiniz? Hangi kuvvet, hangi ücret sizi bir Türk çocuğuna .V< ders verirken, yabancı dil dersi dışında, İngilizce konuşmaya zorlayabilir, teşvik edebilir? Derslerinizi Türkçe veriniz ki çocuklar konuyu iyi öğrensin Onların kafasına her gün vurur gibi ***aşağılık*** *duygusu,* ***ulusal*** *kimliksizlik* aşılamayı kabul etmeyiniz

Öğrenciler, gençler! Atatürk'ün gençliğe hitabesi işte bu günler için yazılmıştı. Siz sömürge evlatları olmayacaksınız. Atatürk'ün ümidini boşa çıkartmayacaksınız. Yabancı dilleri de, ama önce kendi dilinizi, edebiyatınızı, tarihinizi iyi öğreneceksiniz. Bilim, matematik derslerinizi ortaokul ve lisede Türkçe anlattırınız, bu dersleri Türkçe kitaplardan çalışınız. Meseleler çözmeğe, düşünmeğe alışınız. Fen, matematiği böylece iyi öğrenirsiniz, ezbersiz. Sonra bildiğiniz konunun -İngilizce, Almanca, Rusça her ne yabancı dilse- terimlerini öğrenmek birkaç günlük işten , .ibaret kalacaktır.

Türkiye'nin resmi dili çoğunluğun ana dili olan ,. Türkçe'dir. Türkiye'nin bölünmezliğinin, ilelebet var-*.. lığının harcı Türkçe'dir. Yabancı dili gerekene öğretmek yerine eğitim dilini İngilizce kılmak Türkçe'yi yok etmek, Türkiye'yi parçalamak, Türk Dünyası'nda dil ve kültür birliğinin yeniden gelişmesini önlemek, Türk

adını tarihten silmek, Türk gençlerini cahil, ezberci, acenta ve **kalıp kafalı ve sömürge ruhlu etmek içindir. Tarihin en korkunç ve haince oyunlarından bu oyuna alet olanlar iyi düşünsünler.**

TÜRKİYE'DEN TÜRK DÜNYASINA TÜRKÇE'NİN GELECEĞİ"

1997

1956'da Amerika'ya ilk gittiğim yıllarda, o sıralarda yeni basılmış bir kitap okumuştum; adı: **"Pantürkizm"..** Kitap, Amerika' nın Türk Dünyası üzerine daha o zamanlar araştırma yapan belli başlı Evrenkentlerinden birinde verilmiş bir doktara teziydi. Amerikan hükümeti, çoğu kez onun istihbarat ve gizli eylemler kolu olan CIA, böyle çeşitli evrenkentlerde, seçtiği profesörlere araştırma fonları tahsis ederek araştırmalar yaptırır.

Kitapta, Türkiye ve diğer -o zaman çoğu Sovyetler Birliği'nde olan Türk Ellerinin- kültür, dil, eğitim durumları uzun uzun inceleniyor ve kitabın sonunda şöyle bir sonuç çıkarılıyordu: Amerika, İngiltere, Türkiye halkını Anglosaksonlaştınyor; eğitim dilini İngilizce yapacak Türkçe'yi unutturacak, halkın dilini İngilizce yapacak. Sovyetler'de ise Ruslar Türk halklarını Ruslaştınyorlar,

orda da Rusça ile eğitim yapan okulların sayısını arttırıyorlar, halkı böyle okullara özendiriyorlar. Rusça okullara ve mezunlarına tüm imkânlar sağlanıyor. Türkçe okullar gittikçe söndürülüyor. Böylece, birkaç nesil sonra dünyada ne Türkiye Türkçesi, ne diğer Türk lehçeleri kalacak. Zaten Amerikan nüfuzunda olsun, Rus nüfuzunda olsun bütün Türk Ellerinde *Türk Dünyası* kavramına biraz merak saranlar derhal cezalandırılıyorlar. Dolayısıyla, ***Pantürkizm diye bir tehlike kalmadığı gibi yakında Türk dilleri de biteceği için Türk lâfı bile tarihe karışacaktır.*** Hititler ve Keltler gibi... 1956'dan bu yana Anglo-Sakson gayesi yolunda ne kadar mesafe katedilmiş olduğunu okuyucularımız takdir edeceklerdir. Yalnız, 90'larda Sovyetler dağıldı, *Türk Dünyası* önünde birden beklenmedik imkânlar belirdi. Ama *Türk Dünyası* hazırlıklı değildi. Amerika ise hazırdı. Amerika, İngiltere ve İsrail hemen oralara el attılar. Özellikle Amerikan misyonerleri, ***çok iyi Kazak Türkçe'si öğretilmiş Amerikan ajanları*** Türkistan Ellerinde yoğun faaliyete giriştiler. Geçen yıl Kazakistan'da iken Çimkent şehrinde 1 ay içinde 3.000 Kazağın Hıristiyan edildiğihi öğrendik. Derhal Amerikan okulları açıldı, bizdeki Robert Kolej gibi tohumlar atıldı. Ama aşağıda göreceğiniz gibi daha da önemli, uzunca bir vadede işi bitirecek dolaylı etkinlikler var.

Türk Dünyası İçin Uzun Vadeli Gayelerimiz

Siyasi birlik hayalleri üstünde durmaya hiç gerek yok. Zaten kendi iç siyaset durumumuz ne halde ki, bir de

birçok hastalıkları oralara bulaştıralım. Önce Türkiye kendisini toparlamalıdır. Ancak, şimdiki fırsatlardan faydalanarak uzun vadeli meseleler üzerinde durmalıyız. Bunların başında ***Türk dil birliği*** gelir. Onun için de Türk dilini, önünde hazırlanmış korkunç uçurumlara düşüp yok olmaktan korumak gerek. Bir dilin yaşayıp gelişmesi eğitime bağlı. Eğitim düzenini yabancı boyunduruklara kaptırıp sömürge eğitimine geçen, yani yabancı dilleri ayrıca öğretmek yerine, tüm derslerini kendi dilleri yerine yabancı bir dilde veren, hele hele bunu anaokullanna kadar indirmek ihanetine uğrayan ülkelerin dili, dolayısıyla önce kimliği, sonra bütünlüğü ve nihayet adlan ve varlıkları tarihten silinip gidiyor. Türk dilinin çeşitli lehçeleri var. Bunlardan Azeri Türkçesi 50 yıl önceki Türkiye Türkçesinin hemen hemen aynıdır. İçinde biraz Osmanlı Türkçesi var. Türkmen Türkçesi ile de fark fazla değil. Kazak, Kırgız, Tatar, Başkır lehçeleri, *İslâm öncesi saf Türkçe* gibi. Nitekim doğru olarak Cumhuriyet Türkiyesinde Türkçe'ye ağırlık verilip Türkçe'nin eşsiz matematik gibi kurallarına uygun kelimeler türetilirken bu lehçelerden de birçok kökler yeniden alındı, en eski Türkçe böylece geri geldi. ***Kimse, hele Türk Dil Kurumu bu güzel Türkçe'ye "uydurukça" diye iftira etmesin.*** Ama, kimse de Osmanlı atalarımızın Arapça, Farsça kök ve kurallarla türettikleri güzelim ***Osmanlı Türkçesine*** de düşmanlık etmesin. Eskisi de, yenisi de Osmanlısı, Çağatay'ı da hepsi hepsi Türkçedir. Yeter ki sözcükler dilimizin kurallarına uygun biçimde türetilsin ve kullanılsın.

İşin ilginç yanı, Türkçe 1980'lere kadar çok güzel bir gelişme içinde iken, son yıllarda Türkçe bütünü ile baltalanmış, eskisiyle, yenisiyle pek güzel Türkçe kelimeler varken ve herkes tarafından kullanılırken, birden İngilizcelerini sokuşturmak moda edilmiştir. Bunda yabancı dille eğitim yapan okulların artmasının, dolayısıyla Türkçe'yi pek bilmeyen yeni nesillerin yetişmesinin de büyük ' payı var. "Mebus", "milletvekili" . olmuşken birden "parlamenter" oluverdi.

Kendilerine "Parlamenter" diyerek Avrupalı süsü veren miletvekillerini hicaba davet ediyorum. Unutulmasın ki, ***"parlamenter", yabancı dil kökeninde, "lâf yapan, lâf üreten"*** *demektir.* Biz milletimizin vekillerini istiyoruz, mesleği boş laf üretmek olanları değil. Bunun gibi nice örnek var. "Vekiller Heyeti", "Bakanlar Kurulu" olmuşken arada bir özenti "Kabine" lâfı duyulmaya başlandı. Ne ayıp! ***"Kabine"yabancı dilde, Kazak Türklerinin "hacethane" tâbir ettiği "tuvalet" anlamına gelir.***

Türkçe'nin ve de Türk dil ve kültür birliğinin önündeki en büyük düşman, en büyük tehlike, bugün İngilizce ile eğitim yapan okulların hızla yayılıp Türk okullarının yakında hiç kalmaması, yeni nesillerin Türkçe bilmemesi ve bu âfetlerin Türkiye taşeronluğu ile diğer Türk Ellerine de taşınmasıdır. Artık Türk dilini sevenlerin Türk Dünyasını sevenlerin birinci görevi Türk varlığını, Türkçe'yi tarihten silmek için sinsice ama hızla çalışan iç ve dış düşmanları engellemektir.

Yazı Birliği: Bilindiği gibi 1917' ye kadar hemen hemen bütün dünya Türkleri İslâm'ın kabulüyle gelen Arap harflerini kullanıyorlardı; arada epeyce bir kültür birliği de vardı. Ruslar bazı Türk Ellerine Latin alfabeleri verdiler. Ama Atatürk Türkiye' yi de Latin türü alfabemize geçirince, bu sefer Ruslar, Lenin'den sonra Özbekistan, Kazakistan... diye böldükleri Türkistan Sovyet Cumhuriyetlerine bile değişik Kiril alfabeleri verdiler. Bu suretle Türkiye ve diğer Türk Elleri arasında karşılıklı yayın okuma imkanı halklar için kalmadı. 70 yılda kültür birliği top yekûn bozuldu. Son bir kaç yıldır eski Sovyet, yeni Türk Cumhuriyetleri Latin Alfabelerine geçiyorlar. Ancak bu konuda bence büyük hatalar işleniyor. Bir kere, Sovyetlerin Türk halklarına yıllarca "ayrı ayrı milliyetlerdir" demeleri ve güttükleri bölücü siyaset izlerini devam ettiriyor. Ayrıca sanırım Özbek gibi ellerde yazı değişikliğinden sorumlu kişiler Türk dilinin ses uyumları gibi temel kurallarından habersiz gibi davranıp Türkçe'ye uymayan imlalar çıkarıyorlar. Halbuki Türkiye'deki yazım, Batılı bilimcilerin bile hayranlıkla seyrettikleri tam fonetik, tam Türkçe'nin kurallanna uygun bir yazım ve alfabedir Sonradan şapkaların kaldırılması hariç! Bu şapkalar (inceltme işareti ^A) mutlaka geri getirilmeli.. Şimdi böyle uygun ve güzel bir Türk alfabesi varken, örneğin "ı" yerine "y", harika "ç" yerine "eh" kullanmanın anlamı yok. Bunu ancak yeni ülkelerdeki birikimsizliğin doğurduğu bir cehaletle açıklayabiliyoruz.

Çeşitli Türk Ellerinin şive ve lehçeleri arasında telâffuz farkları yok mu? Elbette var. Böyle farklılıklar Almanya'nın da, Fransa'nın da, Türkiye'nin de kendi içlerinde de vardır, ama her birinde bir standart yazı ve yazı dili basın ve yayınlarında, eğitimlerinde kullanılır. Türk Elleri arasında yeni belirmekte olan yazı karmaşasını henüz yerleşmeden bertaraf edip tek tür bir ortak Türk alfabesine ve yazımına geçmek gerekmektedir. Bunun çaresi bir ortak *Türk Dünyası Yazı Kurulu* oluşturmak, çeşitli ülkelerden hızla uzmanlar yetiştirmek ve Atatürk'ün yazı devriminden önce yaptığı gibi çok seri ve yoğun çalışmalarla ortak yazıyı derhal ortaya koymaktır. Bu başanlınca 250 milyonluk büyük bir kitap, dergi, gazete piyasası oluşacak; kültür birliği kendiliğinden gelişecek; Türkçe, İspanyolca ve İngilizce gibi büyük bir dünya dili olacaktır. Böyle muazzam konular dururken, Türkiye'deki aydınların sadece sağ-sol, sonra lâik-dindar, yok Susurluk, yok İmam-Hatip gibi dışardan tezgâhlandığından hiç şüphem olmayan gündemlerle meşgul edilmesine ne demeli?

Türk Dünyası İçin Ortak Türkçe

Yazı meselesinin halli ortak Türkçe'nin gelişmesinde büyük rol oynayacak. Ayrıca çeşitli bilim dallarında, hukukta, ticarette ortak ve tam Türkçe terimler Türkçe'nin kurallarına göre türetilmelidir. Bu konuda Hoca Ahmet Yesevi Türk - Kazak Evrenkenti'nde, Sayın Namık Kemâl Zeybek'in önderliğinde önemli adımlar atılmıştır.

Türk Dünyası evrenkentlerinin kurulması; ortak *Bilim ve Teknik Araştırma Merkezleri; Türk Dünyası Örütbağı; Ortak Sanat ve Spor Etkinlikleri; Ortak Türk Dünyası Tarih Kurumu; Ortak Türk Dünyası Dil Kurumu;* şu başlıklardaki önerileri' tek tek açıklamaya gerek yok. *Türk Dünyası Haber Ajansı, Türk Dünyası TV'leri* gibi konularda gene Sayın Namık Kemâl Zeybek'in Devlet Bakanlığında önemli adımlar atılmaktadır. *Hoca A. Yesevi Türk - Kazak Evrenkenti* ise kurulması gereken ortak eğitim kurumlarının dpğru bir örneğidir. Şöyle ki: Bu evrenkentteki temel ilkemiz eğitim dilinin tümüyle Kazak ve Türkiye Türkçesi olması, her öğretim üyesinin, her öğrencinin bir Türkçe'yi çok iyi bilmesi, bilmiyorsa, sınavı geçinceye kadar Türk Dilleri kurslanna gitmesidir. Ancak bu koşuldan sonra Rusça gibi, İngilizce gibi, Çince gibi diller mesleğine göre yardımcı dil olarak öğrenilmelidir,

Türkiye'den devletin veya özel kuruluşların açtığı okullann çoğunluğunda durum Yesevi ilkesine terstir. Kırgızistan'da Yüksek Öğrenim Kurumu'nun açmakta olduğu *Manas EvrenkentVnde* eğitim dili, Amerikan Hıristiyan misyoner okulu Robert Kolej ve onun uzuntısı, Amerikan taktiğiyle kurulmuş Boğaziçi (" Bosphorus ") "University " gibi İngilizce olacak. *Çünkü* ***Atatürk TürkiyesVnin tüm okullarının dilini İngilizce yapmakla görevli Kemal*** *Gürüz,* Türk dili unutturulup Türk adının bile Hititler gibi tarihten silinmesi ile " Türkiye'yi 21. yüzyıla taşıyacağına " inanır gibi konuşuyor.

Türkçe gibi on bin yıllık üstün, matematik gibi yapıya sahip bir dilin unutturulup yok edilmesi yalnız Türk Dünyası'na en büyük bir *ihanet* değil, aynı zamanda bir *insanlık suçudur.* "Kültürel soykırım" suçu. Türkiye'de olsun, öbür Türk Ellerinde olsun açılacak her lisede, her evrenkentte eğitim dili o ülkenin Türkçesi olmalıdır. Rusya gibi, Arnavutluk gibi şâir ülkelerde açılan Türk okullarında da eğitim dili o ülkenin dili olmalıdır. Yoksa oralarda da "kültürel soykırım"a -ki bunda İngilizler çok mahir olduklarını defalarca göstermişlerdir- âlet olunmuş olunur. Peki yabancılar niye başka bir ülkede kendi okullarını açarlar ki? Sebebi basit: En iyi niyetlisi o ülkede okul açanın kültürünü dilini bilsinler onu tanıyan ona yakınlık hisseden insanlar yetişsin diye. Bu amaca o ülkeye zarar ver- ■ meden kültürel soykırım uygulamadan ulaşmanın yolu işte eğitim dilini o ülkeninki yapmak, ancak sahibi yabancı ülkenin dilini, kültürünü de yan derslerde öğretmektir. ***Samanyolu okulları da bu insanî ve makûl yolu seçmelidirler.***

Ortak Türkçe'nin Birleşmiş Milletler gibi kuruluşlarda ve dünya örütbağında büyük diller arasında haklı yerini alması: Biz kendimize gelip, sömürge olma hevesinden silkinip, Türkçe'mize sahip çıktıkça, dünyanın Türkçe'ye ve Türk Dünyasına verdiği önem de artacaktır. Bu a-ra dili, kültürü bize çok yakın olan Uygur kardeşlerimizi de unutmayalım. Çin'le iyi ilişkiler kurarak Uygur haklarını savunmalıyız. Türk Dünyası hatta bütün insanlık Uygur'lara çok şey borçludur. 2 bin, 3 bin yıl önce Uygurlar gelmiş geçmiş en büyük medeniyeti kurmuşlar, dünyaya insanın refah ve saadetini önde tutan devlet anlayış ve yönetim düzenini, birçok sanat ve tekniği, en ileri tarım, sulama ve bostancılığı icat etmişlerdir. Sonraki Türk devletlerinin, Osmanlı dahil büyük başarılan işte Uygurlardan geliyor. 1950'lerde Doğu Türkistan'da Don Huang mağaralarına gizlenmiş Uygur dilinde binlerce el yazmaları, kitaplar bulundu. Yirmi yıl önce Japonya'daki yoğun etkinliklerim sırasında Japonların ilgisi uyandı. Şimdi araştırmalar yapıyorlar. Japonlarla ortak bir ***Uygur Araştırmaları Merkezi*** kurmalıyız. Hızla İngilizce arşiv belgelerini araştıracak bir bilim ordusu yanında, bir de çok sayıda Uygur dili, yazısı, tarihi uzmanları yetiştirmeliyiz. Türk Dünyası'nın gelecek gençlerine çok iş düşüyor. Yeter ki onları sadece 250 kelimelik İngilizce bilen, Türk dilinden, edebiyatından, tarihten habersiz, tüketimden başka hiçbir şey düşünemeyeıı, bilinçsiz, onursuz bir güruh haline gelmelerini hedefleyen ***Anglosakson güdümlü sömürge eğitimi düzeninden*** kurtarabilelim.

Sonuç

Önümüzdeki Çağda iki yol ayrımı: Hangisini seçeceğimize göre Türkçe'nin geleceği: Ya ulusça uyanıp kendimizi iç ve dış düşmanların kültürel soykırımından koruyacağız, ya da bir iki nesil sonra Türkçe bilen kalmayacak, Türk adı tarihten silinecek. Efendiler, seçim artık sizin.

DİL ve SÖMÜRGE EĞİTİMİ

r~

Dil bir milletin kültürünün temel unsurudur. Dile ve dilde yenileşmeye gerekli önemi vermeyen eğitimini yabancı bir dilde yapan milletler yaratıcı düşünce ortaya koyamaz. Yabancı dilde eğitim bir milleti sömürgeleştirmenin en etkin yoludur. Bu konuda İngilizlerin İrlandalılara yaptıklarının iyi incelenmesi gerekir. Ayrıca Japonların kendi dil ve kültürlerine sımsıkı sarılarak bilim ve teknikte bugünkü düzeye geldiklerini unutmayalım. Bu sömürgeleştirme oyunu Türk okullarına atılan ilk Amerikan İngiliz çengeli vasıtasıyla 1950'lerin başlarında başlamıştır. Milletimiz için zararlarını ve bundan sıyrılmanın yollarını şöyle sıralayabiliriz.

1-İngilizce ile bilim eğitimi sonucu, Batı hayranı kendi kültürüne yabancılaşan ve onu aşağılayan bir nesil yetişir. Böyle yetişenlerle bilim yapılamaz. Ayrıca İngiliz ce'nin evrensel olduğu fikri de yutturmacadır. Bir insan bilimi en iyi en rahat en hızlı bir şekilde kendi dilinde öğ renir.

2-Dil, bir milletin onurudur. Ancak onurunu koru yabilen milletler dünyada ciddiye alınır; ünlü Alman tarih çisi ve dil bilgini Brockelmann'ın şu sözleri çok önemli dir: ***"Dil*** *bir milletin özelliklerinin sadık aynasıdır. Milli*

[27] **Ankara Eğitim Kurultayı, 6-7 Aralık 1997.**

benliğini, ulusal özelliklerini bilinçle kavrayabilecek düzeye erişmedikçe hiçbir millet siyasi ya da manevi yönden kendisinden üstün olan yabancı milletlerin kültürel etkisine ve bu kültürün taşıyıcısı olan yabancı sözcüklerin anadiline girmesine engel olmak gerektiğini tam olarak kavrayamaz."

3- Bilimin uluslararası olan yanı yöntemleridir. Ama hangi konuda araştırma yapılacağı, ne üzerinde çalışılacağı yani bilimin amaçlan ulusaldır, toplumsaldır, kişiseldir. Bilim kişinin doğa ile etkileşiminde ortaya çıkar. Doğa sınırsız kişiler ve toplumlar ise sınırlı olduğundan, her ülkede bilimin o dönemdeki sınırlı olduğundan, o ülke bilimcilerinin düşün, istem ve kültür yapısına, o ülkenin kendine en çok gereken konu ve uygulamalarına göre genişler. Onun için bugün fen dallarında bile bir Fransız molekül biyolojisini (özdecik dirilbilimi) bir Amerikan fiziğini, bir Alman kimyasını, başka ülkelerin dirilbilimi fiziği kimyası yanında ayırt etmek, bir üslûp ve yön ayrıcalığını sezmek mümkündür. Bu üslûp ve yön ayrıcalığını yaratan o ülkelerin kültürleridir. Anadilinde bilim eğitimi yapmayan toplumlar kendine özgü bilim okulları (ekolleri) kuramazlar.

4- Bilgisayar teknikbilimi geliştikçe millî dil ve kültürleri yok etmek yerine onları da beraberinde geliştiriyor. Bilgisayardan örütbağa (internete) girildiği zaman karşımıza Macarca, Çekçe, Rusça, Almanca, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Fince Korece, Japonca, Lehçe ve birçok

başka dillerden bilimsel makaleler, türlü haberler ve bilgiler çıkar. Çeviri yazılımlarıyla bilgisayar dilleri birbirine tercüme edebiliyor,

1960'lann sonu ve 1970'lerin başlarında ilk kez bilgisayarlar Türkiye'ye girdiğinde Hacettepe Bilkenti'nde Dr. Aydın Koksal ve arkadaşları daha başlangıçta ***bilgisayar, bilgi-işlem*** gibi güzel terimler kullanarak Türk dili ve yeni çağ Türk kültür ve teknik bilimine büyük bir hizmette bulundular. Yazılım teknikbilimine yeterince önem verirsek, yani Türkçe ile çalışan yazılımlar üretirsek dilimizi ve kültürümüzü İngilizce'nin etkisinden koruyabiliriz.

5-Türklerde matematiğe karşı büyük bir yatkınlık vardır. Türk tarihi ve Cumhuriyet dönemini incelersek bu nu açıkça görürüz. Çünkü Türk dilinin yapısı matematik seldir. Ayrıca, Türkçe okunduğu gibi yazılan yazıldığı gibi okunan bir dil olduğundan bilgisayar için en yatkın dildir. Türkçe bilim yapar, yanımızda da bilgisayar teknikbiliminin olağanüstü olanaklarını alırsak, matematik gibi olan bu dille harikalar yaratırız. Buna kısaca ***yerel düşünüp küresel davranmak*** diyebiliriz.

6-Bir ulusun dilinin yok edilmesi en büyük kölelik ve bir kültürel soykırımdır. Bu soykırımı önlemek için eskiden 3. Dünya dediğimiz şimdiki Avrasya ülkelerinin ortak bir haber ajansları olmalıdır. Haberleri doğrudan birinci elden almalılar ve birbirlerini tanıma imkanları olmalı.

Birbirimizin dillerini öğrenmeliyiz. Avrasya evrenkentleri kurulmalı.

Doğadaki her bitki ve her hayvanın doğaya bir katkısı vardır. Benzer şekilde dünyadaki çeşitli dillerde insanlığın zenginliğidir. Buna kültürel çevrecilik diyoruz. Bir dilin diğerini yok etmeye hakkı yoktur.

7-Bilim ve tekniğin baş döndürücü bir hızla ilerlediği günümüzde eğitimin her düzeyindeki İngilizce ***hazırlık sınıflan*** büyük bir zaman israfıdır. Ayrıca yabancı dilde bilim eğitimi yolu ile özellikle Amerikan-İngiliz kitap şirketlerine büyük miktarlarda para aktarımı olmaktadır. Bu büyük bir iktisadî savurganlıktır.

8-Eğitimin amacı a) İnsanı kendine ve toplumuna değer katacak düzeye getirmek b) Bir milletin geçmişiyle geleceği arasında sağlam köprüler oluşturarak geçmişine dayanan ve geleceğe hazırlanan gençler yetiştirmektir.

Her ülkenin eğitim dili çoğunluğunun anadili olan resmi dilidir. Yabancı dilde eğitim Türkiye ve birkaç başka sömürge ülkelerinde görülmektedir. İngilizce ile bilim eğitim kapitülasyonların en korkutucu olanıdır.

9- Bilim ve teknik yeni buluşlar yapanlar bu buluşlarla ilgili kavramların kendi dillerindeki karşılıklarını türetmekle yükümlüdürler. Bundan dolayı bilimin ön saflarındaki bilim adamlan yabancı diller kadar kendi dilinin

yapısını sözcük ve terim türetme kuralarını çok iyi bilmelidir.

10- Yabancı dil öğrenmenin yolu, yabancı dilde eğitim yapmak değildir. Yabancı dil yabancı dil derslerinde özel yöntemli görsel-işitsel dil kurslarında "doyurma" teknikleri ile birkaç ayda öğretilebilir.

Sonuç olarak ***yabancı dil ile bilim eğitimi*** Batının Türkiye'nin geleceğini karartmak için pazarladığı dehşetli bir oyundu. Bu konu sağ-sol çekişmelerinin ötesinde ulusal bir sorundur. ***Türkiye'nin kurtuluşu, Türkçe'nin kurtuluşuna bağlıdır.*** Bu amaçla ***"Kültürel Kurtuluş Savaşı"*** vermek durumundayız. Bu savaşı kazanır, Türk Dünyası ile sağlam kültürel ilişkiler kurarsak 21. yüzyıl bir Türk yüzyılı olur. Atatürk'ün son nefesindeki şu sözleri unutmamalıyız:

"Arkadaşlar selâm, dil çalışmalarını sakın gevşetmeyin

TÜRKÇESİ DURURKEN İNGİLİZCESİ AYIP...28

İngilizler bilim ve teknik terimlerini Latince ve Eski Yunanca'dan türetirler. Çünkü 4-5 dilin kırması, sadece birkaç yüzyıllık geçmişi olan İngilizce'nin kendinden te-

[21] **1998***

rim türetme yetenekleri hemen hemen hiç yoktur. Osmanlı aydınlan bilim, teknik, tıp terimlerini Arapça, Farsça köklerden türettiler, *tayyare* ve *zatürreemde* olduğu gibi. Araplar'a hediye ettiğimiz böyle kelimeler onlar tarafından hala kullanılıyor. Halbuki buna hiç gerek yoktu. On bin yıllık Türkçe'nin matematik gibi kuralları var. Köklerden, takılardan ses uyumlarını da kaâle alarak bir milyon sözcük türetilebiliyor. Üstelik en teknik bir konuda böyle türetilen bir terim halka bile birşeyler ifade edebiliyor. Amerikanca'da bu mümkün değil. Ziya Gökalp'le başlayan dönemde ve cumhuriyetle Türkçe'ye dönüldü; Atatürk geometri terimlerini bizzat türetti. Rahmetli Prof. Abdullah Kızılırmak gibi, Sayın Aydın Koksal gibi Türk dilini kurallarıyla, yapısıyla iyi bilen, onu seven bazı bilim adamları 1980'e kadar kendi dallarında Türkçemize "gökbilim" "bilgisayar" gibi nice güzel terimler kazandırdılar. Her dalda terim sözlükleri yayınlanırdı. Orta öğretimde de kullanıldı. Sonra birden bu sözcükler adeta yok edildi. Pek çok okulda (yakında hepsi öyle olacak) çeşitli veya bütün dersler İngilizce olarak verilmeye başlandı. Bunun tabii bir sonucu da dilini bilmeden yetişenlerin Türkçesini bilmedikleri için, Türkçe düşünemedikleri için ya da daha kötüsü, etrafa kendilerini beğendirirler zehabıyla, Türkçe kelimeler yerine "Anglomanlıca" tâbir ettiğim ingilizce bozuntusu lâflar sarfetmeleri. Halbuki her ülkede, bizden de on, onbeş yıl öncesine kadar olduğu gibi, kendi dilini güzel ve temiz kullananlar takdir edilir. Araya yabancı kelimeler sokuşturmak ayıptır; kimlik, kişilik yoksunluğuna delâlet eder.

Şimdi bazı örnekler vereceğim:

Yaygın olarak kullanılmış, halk diline kadar geçmiş daha eski veya daha yeni güzelim Türkçeleri dururken, kulak tırmalayan, diken gibi batan *İngilizcemsi* uydurmasyonları kullanmak niye? Çoğu zaman bu *özentifikasyonlardan* gülünç mânâlar da çıkıyor.

"Cankurtaran" yaygındı, birden "ambulans" hatta ***"ambulance"*** oluverdi. Bu çirkin ingilizce lâf, kökeninde *"dolaşan"* demektir. Eh uygun. Öyle ya, bu araba keşmekeşinde gariban can kurtarmıyor, dolaşıyor!..

"Meclis" birden ***"parlamento"***oluverdi. "Milletvekilleri" de ***"parlamenter"*** kesiliverdiler. Hayrola, bu lâfla kendilerine bir hava vermekte olanlara hatırlatalım: ***"Parlamenter", italyanca kökeninde "lâf üreten" demektir.*** Halbuki millet laf üretenlerini değil, vekillerini bekliyor! Bize "lâf üretilen" (hem de bütçeye büyük bir yükle) yer değil, Atatürk'ün anlamlı bir şekilde adını koyduğu "Türkiye Büyük Millet Meclisi" lâzım.

Sırası gelmişken ekleyelim: Sakın kimse "Bakanlar Kurulu"na ***"kabine"*** demeye kalkışmasın. Onun İngilizce çok ayıp; hükümete hakaret olur.

İznizle, eski veya yeni Tükçe'leri herkesçe bilinip kullanmaktayken, birden basın-yayın ve tv'cilerin de etkisiyle *Anglomanlaşıveren* sözcüklerden derlediğim ufak bir lügatçeyi aşağıda veriyorum. Dilimizi kirletip ayıplan-

maktan sakınalım. Unutmayalım ki "gönlü temiz olanın dili de temiz olur"

Sözlükçede yeni bir terim türetmedim. Sadece TV'de, çarşıda duyduğum, gördüğüm İngilizce özentisi laflan kaydettim. Bunlar, ortada yokken yeni yeni dilimize batınlmaya başlanmış dikenlerdir. Halkımızın böyle sözcükleri kullananları ayıplayacağına, bunlann yerine zaten bildiği Türkçe'lerini kullanacağına, diline, dolayısıyla millî onuruna ve kimliğine sahip çıkacağına inancım büyük.

"ambulans" > **cankurtaran** • "trend" > **gidiş, gidişat** • "erozyon" > **toprak aşınması, kayması** • "parlamento" > **meclis** • "parlamenter" > **millevekili** • "kabine" > **bakanlar kurulu, vekiller heyeti** • "medya" > **basm-yayın** • "diyazn" > **tasarım** • "kompanse" > **telâfi** • "fastfood" > **tezyemek** • "servis" > **hizmet** • "filtre" > **süzgeç** • "mobil" > gezgin • "termik" > **ısıl, ısı** • "brifing" > **bilgilendirme** • "elektrifikasyon" > **elektriklendirme** • "miting" > **toptanım** • "radikal" **> aşırı, müfrit** • "politika" > **siyaset** • "kaliteli" > **nitelikli, vasıflı** • "kompozisyon" > **tahrir** • "center" > **merkez** • "shopping center" > **alışveriş merkezi** • "market" > **bakkal, çarşı, pazar** • "star" > **yıldız** • "süper" > **ülken, üstün, koca, yüce** • "şanlı" > **bahtlı, bahtı açık** • "sosyal" > **toplumsal, içtimai** • "sprey" > **püskürteç, püskürtmeli** • "deterjan" > **arıtmaç** • "fuel-oil" > **yakıt yağ** • "petrol" > **taşyağ, neft,**

neftyağı • "sabotaj" > **baltalama** • "terör" > **tedhiş** • "terörist" > **tedhişçi** • "transfer" > **aktarma** • "defans" > **savunma, müdafaa** • "enternasyonel" > **uluslararası, beynelmilel** • "detay" > **ayrıntılı teferruat** • "pozisyon" > **durum, konum** • "reyting" > **sıralama** • "airlines" > **havayolları** • "catering" > **ikram** • "final" > **son sınav, son imtihan** • "lider" > **önder** • "alternatif > **seçenek, karşın seçenek** • "legal" > **yasal, kanunî** • "illegal" > **yasadışı, gayri-kanunî** • "organize etmek" > **düzenlemek** • "organizasyon" > **örgüt, düzen, teşkilât** • "komünikasyon" > **iletişim, muhabere** • "provokasyon" > **kışkırtma** • "deklarasyon" > **beyanname** • "ekonomi" > **iktisat** • "prestij" > **itibar** • "rezervasyon" > **yerayır(t)ma** • "resepsiyon" > **kabul** • "enformasyon" > **bilgi, danışma, malumat** • "tekstil" > **dokuma, mensucat** • "doküman" > **belge** • "konsensüs" > **fikirbirliği, mutakabat** • "komisyon" > **yarkurul, encümen** • "komisyoncu" > **aracı** • "ambargo" > **yaptırım** • "aktivite" > **etkinlik, faaliyet** • "sponsor" > **destekçi** • "sektör" > **kesim** • "izolasyon" > **yalıtım** • "agressif' > **atılgan, saldırgan** • "operasyon" > **ameliye, işlem** • "bariyer" > **engebe** • "operatör **Dr."** > **cerrah** • "dekore etmek" > **süslemek** • "dekorasyon" > **süsleme** • "antik çağ" > **eski çağ** • "proses" > **süreç** • "aktif > **etkin, faal** • "pasif > **edilgen** • "galeri" > **sergi, teşhir yeri** • "spesiyal" > **özel.**

İşte sayın okuyucular, Türkçe'niz mübarek olsun; diliniz de gönlünüz gibi temiz olsun.

ATATÜRK BALOSUYLA MUĞLA'YA "KOLEJ" »

Bir kaç gün önce TRT'de şöyle bir haber gördüm: *Kenan Evren Vakfı* bir *Atatürk Balosu* düzenlemiş. Büyük bir Atatürk resmi de açık artırmayla satılmış. Balo ve resim gelirlerinin tümüyle Muğla'da bir *"kolej"* kurulacakmış.

Haberde, üstüne basılarak, kıvançla ifade ediliyor ki *eğitim dili İngilizce* olacakmış. Müsaadenizle bunu biraz daha açalım. Yani: *Türk hocalar Türk öğrencileriyle İngilizce konuşacak,* bilim olsun felsefe olsun (hâlâ böyle bir ders varsa) dersler *İngilizce* anlatılacak; büyük ihtimalle ders kitapları pahalı pahalı direkt İngiltere'den ithal.. İngiltere'yi ihya ediyoruz!. Dikkat edelim: Muğla'nın Türk çocuklarına en iyi şekilde matematik, bilgisayar, fizik, kimya, edebiyat, tarih, dünya ve Türk Dünyası öğretilecek, gençler kendine güvenmeyi, sorgulamayı, sorunlara çözüm bulmayı öğrenecek, araştırmacı, yaratıcı, yoktan var edici ruhta yetişecek diye övünülmüyor. Hatta hatta 21. yüzyılda Türkiye'nin bütün dünya pazarlarına açılması için gerekecek yabancı diller de ayrıca takviyeli, etkin yabancı dil derslerinde iyi öğretilecek de denmiyor. (Bu diller İspanyolca, Çince, Rusça, Almanca veya İngilizce, Japonca da

1998

olabilir.) Zira günümüzde, ***yeni iletişim ve bilişim çağında.*** çeşitli dillerin önemi gitgide artarken, İngilizce'nin önemi azalmakta ve yalnızca geçen asrın bakiyesi, çağın İngiliz Muhipleri Cemiyetlerinin gizli, açık üyelerine ve de Anglo -Sakson sömürgelerine münhasır kalmaktadır.

Atatürk Balosu**'nda sadece ve sadece** ***"eğitim dili İngilizce olacak"*** **(yani;** ***Türkçe olmayacak,*** **dolayısıyla** gençler artık ***Türkçe'yi unutacak,*** dosdoğru bilmeyecek, **tarzanca gibi bir dil konuşacak,** ***dükkânlarının üstüne İngilizce adlar yazacak,*** **sokaklarda** ***göğsünde Amerikan bayrağı*** *gömleklerle* dolaşacak, açık seçik düşünemeyecek, milliyetini, zaten artık bilemeyeceği kültürünü, şerefli tarihini ***inkâr*** *edecek)* diye iftihar ediliyor.

Bir vakfın Muğla'da iyi bir okul açması elbette takdir edilecek bir hayırseverlik faaliyetidir. Bunun ***Atatürk adına*** yapılmasını da ayrıca alkışlarız Amma, olayda derin bir çelişki göze çarpıyor. Şöyle ki: Haberden üstünkörü çıkarılacak sonuç; Vakfın ve Balo'yu düzenleyenlerin Atatürkçü olduğu, Atatürk'ün ise Türkçe yerine İngilizce ile eğitimi yeğlediğidir. Yani Atatürkçü "çağdaş"lığın yeni nesilleri Türkçe'nin bütünlüğünden mahrum etmek, onları ***İngilizleştirmek,*** Türkçe'nin körleşip sonunda yok olmasıyla mümkün olacağı ima ediliyor. Hâlbuki bu tutum ***Atatürk'ün ısrarla üzerinde durduğu eğitimin milli olması gereğine taban tabana zıttır.*** Bakınız Atatürk neler söylüyor:

"Türk demek Türkçe demektir; ne mutlu Türküm diyene" (Meğer meşhur sözün birinci kısmı da varmış!)

"Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması, milli hissin gelişmesinde başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindendir, yeter ki bu dil şuurla işlensin. Ülkelerini yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır." **(ve tabii korumalı)**

"Kâfi olarak bilinmelidir ki Türk milletinin millî dili ve millî benliği bütün hayatında hâkim ve esas olacaktır." (Elbette "bütün hayaf'tan kasıt siyaset, hukuk, teknik, bilim, eğitim, sanat, tıp, kültür ve edebiyattır; hayatın her yüzü.)

"Batı dillerinden hiçbirinden aşağı olmamak üzere, onlardaki kavramları anlatacak keskinliği, açıklığı hâiz Türk bilim dili terimleri tespit edilecektir." **(Atatürk** bizzat kendisi bu dava uğruna çalıştı. Bugün askerlikte olsun, matematikte olsun kullandığımız birçok terimleri Türkçe'nin derinliklerinden çıkarıp bize armağan etmiştir. Altmış beş yıldır bu konuda çok ilerleme kaydedilmiş, her yeni bilimsel kavram tam Türkçe'siyle ifade edilebilir konuma gelinmişken ne hikmetse şimdi kilit noktalara oturtulmuş bazı kirli eller bu gelişmeyi ve Türkçe'yi hızla yok etmekle uğraşıyor.)

Daha 1924'te: *"Milli eğitimin ne demek olduğunu bilmekte hiçbir tereddüt kalmamalıdır. Bizde milli eğitim esas olduktan sonra onun lisanını, usulünü, vasıtalarını da milli yapmak zarureti münakaşa edilemez"*

1938'de vefatından az önce: ***"Türlü bilimlere ait*** *Türkçe terimler tespit edilmiş, bu suretle dilimiz yabancı dillerin tesirinden kurtulma yolunda esaslı adamını atmıştır. Bu yıl okullarımızda tedrisatın Türkçe terimlerle yazılmış kitaplarla başlamış olmasını kültür hayatımız için mühim bir hadise olarak kaydetmek isterim. "*

Ve nihayet Türk bilimci ve eğitimcisine şu vasiyeti: *"Bakınız arkadaşlar, ben belki çok yaşamam. Fakat siz, ölene dek Türk gençliğini yetiştirecek ve Türkçe'nin bir kültür dili olarak gelişmeye devamı yolunda çalışacaksınız. Çünkü Türkiye ve Türklük, uygarlığa ancak bu yolla kavuşabilir."*

Görülüyor ki, Atatürkçülükle, yabancı dilden eğitim, Hıristiyan misyoner okulu modeli demek olan *kolej* (veya benzeri *Anadolu Lisesi)* yanlısı olmak kesinlikle bağdaşmaz. O halde şu sonuç kaçınılmaz. Ya, bu işler bilmemekten oluyor (ama en azından *şimdi* biliniyor, değiştirip doğrusu olan yabancı dil takviyeli Türkçe Fen liseleri veya *Ülken* (süper) liseler açılsın) ya da Atatürk ismi bir örtenek olarak kullanıp başka gayelere hizmet ediliyor. Hangisinin doğru olduğunu göstermek yetkililerin elinde. Karar da okuyucunun.

30

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKÇE

Cumhuriyet'in Dört Dönemi:

İster dış siyaset, iktisat, sanayileşme, ulaştırma olsun, ister eğitim, kültür, dışa tanıtım ve **gezim** (turizm) siyasetleri ve Türk Tarihi ve Türk Dili ile ilgili çalışmalar, 75 yıllık Cumhuriyet'imizde dört ayrı dönem gözlüyoruz. **1. Dönem** (1923-1938), **2. Dönem** (1939-1950), **3. Dönem** (1951-1980), **4. Dönem** (1981'den bugüne)

1. Dönem: 1923-1938 Atatürk Dönemi, Türk Kimliği ve Türkçe

Atatürk Türkiye Cumhuriyeti'ni *"Türk kalarak çağdaşlaşmak"* ve *Türkçülük* esaslarına göre kurdu. Ziya Gökalp de *"Türk harsı (kültürü), Batı medeniyeti"* demişti. O devirde *"Batı* "dan kasıt, *çağdaş, ileri bilim ve teknik* idi; çünkü şimdiki gibi meselâ Japonya ve Doğu henüz Batı kadar ilerlemiş değildi. Batı ise, bugünlerde olduğu gibi gerilemeye başlamamıştı.

İlginçtir ki, Osmanlı Türk Devleti'nin bazı şaibeli ileri gelenleri yukarıdaki esasların tam tersine bir "batılılaşma" siyaseti ile Tanzimat hareketini yapmış (Sultan Abdülhamit Han siyaseti ve bazı "ciğerli" aydınların meselâ Tıbbiye'de ve Mekteb-i Mühendishane'de etkinlikleri

1998

hariç), herhalde onun için de faydadan çok zararla defterini kapatmıştır. Halbuki, bizdekinden 29 sene sonra başlayan *Meici Tanzimatı'nda* Japonya ***"Japon harsı, Batı tekniği"*** ilkesini benimsediği için başarıdan başarıya koştu, bütün dünya milletlerinin karşısında saygınlık kazandı. Evet, çünkü insanoğlunun tabiatı böyle. Bir insan kendi kimliğine sahip çıkarsa, haysiyet ve vakareti varsa ona saygı gösterirler. Başkasına yaltaklanan, kendini aşağı gören, haysiyeti yıpranmış zavallılara ise kimse itibar etmez. Milletler için de bu böyledir.

On bin yıllık tarihinde Türk milletleri zaman zaman büyük dalgalanmalar geçirmişlerdir. Tabii öyle olacak: O kavimler ki üç kıtada cirit atmış, yeni yeni rekabetler, hasımlar, değişik hars ve medeniyetlerle karşı karşıya gelmişlerdir. Her defasında önce bir bocalama kendi kendini ayarlama dönemi geçirilmesi olağan, ama her defasında Türk kendini yenilemiş, yeni bir güç kaynağı haline gelmiştir. Son dönemlerde her yerdeki Türkler, Doğu Türkleri ("Avrasya Türkleri" de diyebiliriz) Rusya ve Çin karşısında, Batı Türkleri- ise önce Avrupa, sonra Amerika (ve şimdi de İsrail) karşısında tarihlerinin en büyük bocalama devrini yaşamaktadırlar. Ama bu da geçecek ve gene toparlanacağız.

Kırk yıl önce, Türkiye'de halktan, köyden herhangi birine sorsanız "Türk" ve "Müslüman"ı birbirine eşitlerdi. Şimdi ise bazıları bu iki kavramı birbirine çelişkili zannetmeğe başlamış, daha doğrusu, herhalde ustalıklı dış

"kültür mühendislikleri "nin marifetiyle öyle zannettirilmiş. Ö halde, hayret ki, tekrar sormak gerekiyor: **"Türk kimdir?"** Benim cevabım şöyle: **"Türk herşeyden önce dili Türkçe olandır."** Bir insanın dili ne kadar Türkçe ise onu o kadar "Türk" saymalıyız. Dili evinde, işinde, sokakta, mesleğinde, eğitiminde Türkçe mi, değil mi? Ne kadar Türkçe? Herhalde, binlerce yıl üç kıtada cirit atmış, elbette gittiği yerlerdeki halkla da az veya çok karışmış, ama kimliğini kaybetmemiş, ***kendini Türk saymışların soyunu sopunu, ırkını karıştıracak değiliz.*** Tam Asya tipi Türk de var; Avrupalı'ya, Orta-Doğulu'ya benzeyeni de... Hangi millete baksanız bu böyle. Kendini saf Aryan sayan bir Almanı da kurcalasanız içinden en azından yüzde otuz Kelt ya da Hun, yani Türk çıkar! Yabancı bir ülkede dolaşırken rasladığımız birinin "Türk" olduğunu nereden anlıyorsunuz? Önce Türkçe konuşmasından (ama sonra bir de kendini Türk sayıp saymadığından ve hissiyatından.) O halde, matematiksel tabiriyle, ***"Türk" olmanın gerek şartı dilinin Türkçe olması.*** Kişilikte yeter şartlann oluşması da Türkçe'ye bağlı; kişiliği oluşturan aile, eğitim, meslek etkinliklerinin Türkçe olmasına bağlı.

Peki, Atatürk *"Ne* ***mutlu Türküm diyene"*** derken Türk'ten kimi kastetmiş? Haa, meğer bu sözün bir diğer yansı daha varmış. Demiş ki: ***"Türk demek Türkçe demektir; ne mutlu Türk'üm diyene."***

İşte onun için Cumhuriyetin birinci döneminde Atatürk *Türk Dil Kurumu*'nu kurdu. Yukandaki esasları

sağlamak için eğitimin her dalda Türkçe olması üzerinde ısrarla durdu. Atatürk özellikle fen, matematik terimlerinin Türkçe olması için bizzat çalıştı. Türkçe'nin her konudaki yeni kavramlara karşılık türetecek yetenekte matematik gibi keskin kuralları var. Atatürk'ün 1. dönemde verdiği örneklerden 2. ve 3. dönemde de Türk Dil Kurumu her bilim ve meslek dalı için Türkçe köklerden, Türkçe takı veya kuralları ile yeni terimler türetip türettirmeğe ve terim sözlükleri (aynca halk dilinden ve Türkçe'nin lehçelerinden tarama, derleme sözlükleri) yayınlamağa devam etti. O ara ben de naçizane, fizik, kimya, matematik ana terimlerini hazırlayıp, *"Fiziksel Kimya Terimleri Sözlüğü* "nü yayınladım. (TDK, Ankara 1978)

2., 3. ve 4. Dönemlerde neler olduğuna göz atarken ve Türk ile Türkçe bağıntısından sonra, bir de Türkçe'den ne kastetmeli, ona bakalım:

Hangi Türkçe? (2., 3. ve 4. Dönemler)

Dili iki boyutlu gibi düşünebiliriz: Birincisi matematiksel boyut, Nesnelere ve fiillere verilen isimler bir dilden başka bir dildekine değiştirildiğinde fazla bir kayıp olmayabilir. (Bir denklemdeki "a"yı "b"ile değiştirdiğinizde denklemin içeriğinin değişmeyeceği gibi). İkinci boyut ise çağrışımlar boyutu. Adeta her kelimenin üstünde bir "çağrışım bulutu" var. Şu cam bardağa Türkçe "bardak"* İngilizce "glass" diyebilirsiniz. Aynı nesne tanımlanmış olur. Ancak, Türkçe "bardak" bana bir Karacaoğlan şiirini

(Elifin elinde ***bardak*** *I* Yeşil başlı gövel ördek,...) çağrıştırır. İngiliz'e ise "glass" viski içmeyi çağrıştırabilir. İşte bu "çağrışım bulutlan" dilden dile, kültürden kültüre değişir.

Dil bir milletin *anılarının,* yani *tarihinin, kültür birikiminin ve de ortak hissiyatının* depolandığı unsurdur.

Dil gönlü yüzdüren gemidir. Toplumun, milletin gönlüne ise "hars-kültür" diyoruz. Demek ki toplumun kültürünü yüzdüren gemi, gene dil.

Dil olmazsa kültür olmaz. Kültür olmazsa kimlik, kimlik olmazsa haysiyet, onur olmaz. O halde Türk Devletinin birinci görevi Türk adını, varlığını, kimliğini korumak, tarihten silinmesini önlemek olacağına göre, Türk Devletinin başta gelen işi, milli savunma görevi, Türk dilini yaşatmak, gelişmesine destek olmak, onun için de eğitimini Türkçe yapmak, her dalda, edebiyatta, bilim ve teknikte *Türkçe telif ve tercüme eserleri teşvik etmek,* olmalıdır. Son yıllarda bu görevin yerine getirildiğini düşünmek mümkün mü? O boşlukta birileri, belli ki sistemli bir şekilde 1953'ten beri peyderpey adeta Türkçe'yi yok etmeğe, eğitim, bilim, teknik, araştırma, hatta neredeyse edebiyat dili olmaktan çıkarmaya çalışıyor. Küreselleşen dünyada herkes kendi diline daha fazla ağırlık vermeğe başlamışken, *bir çok dilin önemi artar, İngilizce 'nin önemi azalırken,* bilgisayarlarda, hatta PC için, 33 dili birbirine tercüme eden yazılımlar (bilgisayar programlan) 70 dolara satılırken, Türkiye'de ne oluyor? Hiçbir ülkede benzeri gö-

rülmedik bir şekilde, Türkiye'nin her ferdi, çoluk çocuk, doçenti, asistanı, milletvekili, kaymakamı işi gücü bıraktırılıp İngilizce kursuna tabi tutuluyor; terfi için, işe almak için kimsenin meslek bilgisine, Türkçe yeteneğine bakılmıyor, *sadece İngilizce sınavına* sokuluyor. *Âdeta Türkiye Cumhuriyeti 'nin dilini İngilizce yapmak hazırlığı* gibi yo--ğun, son birkaç yıldır gittikçe hızlanan bir faaliyet var. "Milli Eğitim"in adı hâlâ "milli" olmasına rağmen, eğitim dili Türkçe olan (yani derslerin Türkçe olarak verildiği) hiçbir okul bırakılmıyor. ***Halbuki 1954'e kadar, eğitim dili İngilizce olan hiçbir Türk okulu yoktu.*** Dünyada böyle bir yabancı dil Öğretme yönteminin bulunmadığını, gereken yabancı dili gerektiği kadar öğrenmenin doğru yollarını önceki yazılarımızda uzun uzun anlatmıştık.

Bu korkunç "kültürel soykırım" etkinliği doludizgin gidedursun, Türkçe'yi sevenlerin bile bir kısmı, edebiyat ve dil konularında mevki sahibi olanlar ve söz sahibi olabileceklerin pek çoğu sessiz duruyor veya 50 yıl sonra hâlâ *"kelime"mi? "sözcük"mü?* kavgasıyla iştigal ediyorlar. Halbuki şimdi ülkesini, milletini, Türkçe'yi sevenlerin birleşme ve tek vücut olarak savunmaya ve kurtuluşa doğru koşma zamanıdır. Bunu sağlamada "Hangi Türkçe?" sorusuna verilecek *bireşim cevap* daha da bir önem kazanıyor.

Cumhuriyet kurulduğunda Türkçe'nin durumuna bir göz atalım:

Osmanlı Türkiyesi'nde yeni bilim, tıp ve teknik terimleri meslek erbabınca Arapça, Farsça kök ve kuralları ile türetiliyordu. Bu terimler başka Müslüman ülkelere de geçiyordu. İngilizce'de de terimler Latince, biraz da eski Grekçe'den türetilir. *Ancak İngilizce'nin başka seçeneği, kendi kuralları hemen hemen yoktur.* Sadece 400 yıl kadarlık bir mazisi olan 5 *dilin kırması* uyduruk *İngilizce'nin* ***sokak dilinin bile %60'ı Latince.*** (Roma İmparatorluğu bilinçli bir şekilde bugünkü Fransa'nın, İspanya'nın, Romanya'nın dillerini toptan Latinleştirdi. *Hadrian Duvarı'na.* kadar işgal edilebilmiş İngiltere'ninki ise *kısmen* Lâtinleşti. Geri kalanın da çoğu 1066 Norman istilasıyla Fransızlaştı. Uzmanlara göre ***İngilizce'de bugün gerçek öz İngilizce sözcüklerin sayısı sadece %15!...*** Böyle bir dil için onbin **yıllık** 250 milyonun dili -dilbilimcileri şaşırtacak keskinlik ve yetenekteki bir dil; Türkçe- feda edilir mi?

Türkçe'nin terim türetme yetenekleri ise her dilden fazla. Hem de yeni türetilen Türkçe sözlerden halk bile bir şeyler anlayabiliyor. (Amerikanca'da mümkün değil) Onun için Atatürk bilimsel terimlerin türetilmesinde Arapça ve Farsça kurallarını değil, Türkçe'yi esas aldı.

1000 yıllık İslâmi tarihimizde Halk Türkçesi'ne bile doğal olarak bazı Arapça, Farsça kökenli kelimeler girmişti. (Ama unutmayalım; bu etkileşim karşılıklı. Arapça ve Farsçaya da Türkçe'den geçmiş binlerce kelime var.) Türkçe'deki bu kelimeler ortak bir İslâmi kültür oluşturan

Azerbaycan, İran, Türkistan, hatta Kuzey Hindistan'da kullanılıyordu. Cumhuriyetin 2. ve 3. dönemlerinde, artık iyice ve yaygınca Türkçeleşmiş böyle birçok kelime de tasfiye edilip yerine daha öz Türkçeleri konmaya çalışıldı. ***Halbuki bu*** *Türkçe sözcükler* ***mevcut eskilerine ilâveten alınmalıydı.*** Her dilde yakın anlama gelen sözcük kümeleri bulunur. Bu "eş-isimli"ler ("sinonim") arasında zamanla anlam kaymaları ve ufak farklılaşmalar meydana gelir; bunlar dile zenginlik katar. Öyle olacağına (ki sonradan, yani şimdilerde epey oluyor) ortaya, dili bilim ve teknikte genişletmek yerine, tasfiyecilik olayı ve bunun bağnazları çıktı. Bir çok edebiyatçımız haklı olarak bu olaya büyük tepki gösterdiler. Hissediyorlardı ki, tasfiyecilerin asıl derdi, öz Türkçe meraklan değil, İslâm ve Osmanlı düşmanlığı-

Tasfiyeciliğe tepki gösteren muhafazakârlar diğer Türk-İslâm ülkeleriyle ortak kelimelerimizin yok edilmesinden de haklı olarak yakınıyorlardı. Ancak, maalesef bu sefer onlar da tek taraflı düşünür oldular. Tasfiyecilik karşısındaki üzüntüleri öz Türkçe düşmanlığına dönüştü. 1960'dan sonra da Amerika'nın kasten yarattığı sun'i sağ-sol bölünmesiyle tasfiyeciliğe karşın *Osmanhcacıhk -Öztürkçe* çekişmesi, *sağ-sol* kavgası, hatta kişisel husumetler ile karıştı. Arada olan Türkçe'ye oluyor, nesiller birbirini anlamaz, geçmişini okuyamaz hâle gelirken Öztürkçe'ye karşıtlık bilimsel terimlerin ve Türkçe bilim dilinin gelişmesini engelliyor, bir yandan da sinsi bir gö-

rünmez el okullarından Türkçe ile eğitimi, hatta Türk edebiyatı derslerini kaldırıyor, yerine İngilizce'yi sokuyordu. Bu acıklı duruma dikkati çekmek için birkaç yıl önce, yukarıda bahsettiğim *"Osmanlıca, Öz Türkçe Derken İngiliz Atını Alan Üsküdar'ı Geçti"* makalesini yazdım. (Yeni Türkiye 1995). Son yıllarda ise, ***Müslümanlığı kendilerinin tekelinde imiş gibi göstermeğe çalışan bir kesim, eskiden solculara yaptırıldığı gibi "Türk" ve "Türkçe" lâfına karşı bir tavır takındılar.*** Mesela bir Tıp Bölümcesinde öğretim üyesi olup sık sık TV'lerde görünen genççe bir zat *sözcük* kelimesine "uydurukça" demeğe kalkmaz mı? Ben de kendisine ufak bir kedisi olup olmadığım, "kedicik" lâfına da uydurukça mı diyeceğini sordum. Bu zat-ı muhterem herhalde bu derece mantık yoksunu olamazdı; olsa olsa sözlerinin arkasında *batının tuzağından gelme bir Türk ve Türkçe düşmanlığı* yatıyordu. İşte Türkiye ve Türk böyle bölünür!

Tasfiyecilik karşıtı iyi niyetli Türkçeseverlerin bir kısmı bir hataya daha düştüler: Evet, tasfiye edilen kelimeler mesela Azerbaycan'la olan ortak dilimizi de zayıflatıyordu ama, unutmayalım ki mesela Kıpçak Türk lehçelerinde (Kazak, Kırgız,...) hâlâ var olan, ama Batı Türkçe'sinde unutulmuş birçok gerçek Türkçe sözcüğü Türkiye'de yeniden canlandırmak veya o lehçelerde duran köklerden Türkçe'nin kurallarıyla yeni kelimeler türetmek elbette Türkçe'nin geliştirilmesinde kullanılacak en uygun yollardandı. Bu "yeni", ama çoğu aslında çok eski söz-

cükleri "öz Türkçe" diye bir ayrıma tabii tutmamalı, eskisi^ yenisi hepsine "Türkçe" demeliyiz. Avrasya Türkleriyle ortak dilimizin zayıflayacağından endişe edenler ise yalnız Azeri Türkçe'sini değil, Kazak, Kırgız, Tatar ve daha nicesinin Türkçelerini de hesaba katmalıdırlar. Bu Türkçeseverler erkelerini (erke, "enerji") Türkçe konusunda bölünmeler, çekişmeler yaratmak veya devam ettirmeğe değil, Türkçe'nin karşısına bugün sinsice dış ve iç düşmanlarca diktirilen İngiliz, İngilizce istilâsına karşı etkin bir mücadele vermeğe harcamalıdırlar.

Sonuç olarak

"Hangi Türkçe?", daha doğrusu **"Nasıl bir Türkçe?"** istediğimize cevabımız şu olacak:

1-Osmanlıca, Öz Türkçe diye bir ayrım yoktur; ikisi de Türkçe'dir.

2-**Eğitim dili** her **aklı başında ülkede olduğu gi bi tümüyle resmi dil,** yâni Türkçe **olacaktır.**

Aksini yapanlar, bilerek bilmeyerek Türkçe'nin, dolayısıyla Türk varlığının kuyusunu kazmaktadırlar. ***Yabancı dille*** *eğitim, zaten Anayasaya* ***aykırı olduğu*** *için* ***kesinlikle yasaklanmalı,*** ama bunu yaparken yabancı dilleri isteyene ayrıca doğru yöntemlerle öğretmek için tedbirler alınmalıdır. Dili Türkçe olması kesinlikle gereken özel okullar pahalı ayrıcalıklarını korumak için çeşitli yabancı diller, bilgisayar, gerçek bilim dili olan matematik,

işletme ve diğer mesleklerde üstün bir eğitim verme rekabetine girmelidirler.

3-Eski ve yeni Türk Dil Kurumu'nun uzmanları, etkinlikleri bir araya getirilmeli, ikisinin de birikiminden yararlanmalı, 3. Dönemde basılmış bilim, teknik sözcükle ri yeniden basılmalı, okullarda kullanılmalıdır.

4-Eski veya "yeni" ("öz") Türkçe kelimeler, söz cükler ve de şimdi öbür Türk illerinde öğrendiğimiz lehçe kelimeleri, hepsi, sözlüğümüzde, konuşurken, yazarken kelime dağarcığımızda bulunmalıdır. Bu suretle Türk Dün yası'nda ortak Türkçe gelişmesi de daha kolay sağlana caktır. Eskisi, yenisi, alışılmış Türkçe'leri varken özellikle son 5 yılda basın-yayının da büyük etkisiyle ortaya çıkan İngilizce bozuntusu kelimelerden her Türkçesever ve her vatandaş kesinlikle kaçınmalı, dilimize kasten batırılan bu dikenlerden son derece rahatsız olacak bilinci yeniden ka zanmalıdır.

Hele hele yabancı kelime, hatta yer adlan, on yıl öncesine kadar yaptığımız gibi Türkçe imlâ ile ve Türkçe ses uyumlarına uymuş şekilleriyle yazılmalı, söylenmeli (her ülke öyle yapar) *yabancı imlâ kullanılmasından böbürlenme değil utanç duyulmalıdır.* Bu ara Türkçe'ye **4.** Dönemde yapılmış olan bir başka hainlik, imlâdan şapkalann (^) kaldınlması bozgunculuğu düzeltilmeli, bütün basın-yayında, kitaplarda, yazışmalarda, okullarda şapkalar tekrar geri getirilmelidir.

5-*Dükkân, şirket, işyeri adlarını yabancı dilden koymak marifet değil, aşağılık duygusu ve haysiyetsizlik* ***belirtisidir.*** Bunu herkes böyle bilsin, bilmeyeni ikaz etsin.

6-Gençlerin, üstünde *İngilizce yazılı, hatta Amerikan bayraklı gömlekler* giymesi tam bir *kafaların sömürgeleşmesi* işareti. Böyle mallan kasten yapıp piyasaya çıkaran şirketlere karşı tedbir alınmalı, halkça tepki gösterilmeli, başörtüsü konusunda aslan kesilenler asıl bu ciddi şahsiyetsizlik, kim idüğü bilmezlik, onursuzluk karşısında hassaslaşmalıdırlar. [1]

7- Türk Devleti'nin birinci görevi Türk adının, kimliğinin, varlığının, onun için de Türk dilinin, tarih ve kültürünün yaşamasını sağlamaktır. Ayrıca *Türkiye Cumhuriyeti vatanının toprak bütünlüğü bile buna bağlıdır.* O halde devlet açık seçik ve kararlı bir şekilde Türkçe'nin korunması, yaşaması ve gelişmesini baş siyaseti yapmalı, bunun için *yabancı dille eğitimi toptan ve kökünden sö* ***küp atmalı,*** Türkçe bilimsel, teknik ve meslek dergilerinin tekrar çıkarılmasını, Türkçe telif ve tercüme eserlerin yazılıp basılmasını, yayılmasını teşvik etmeli, fiilen destek lemelidir. Hatta gayemiz Türkçe'yi her ülkede yaymak, öğrenilmesini teşvik etmek, Türkçe'yi hak ettiği yere Birleşmiş Milletler ve diğer kuruluşlarda oturmak olmalıdır. ***Almanya,*** *Amerika gibi ülkelerdeki Türk azınlıkların yaptıkları toplantılarda Türkçe yerine İngilizce (Almanya'da bile İngilizce!!) konuşulmasını isteyen, hatta emreden diplomatlarımız hakkında soruşturma açılmalıdır.*

Türkçe İçin Önümüzde yeni Dönem 2000 yılı ve sonrası:

Gördükki, Cumhuriyetin 1. Dönemiyle Türkçe altın devirlerinden birine girdi, ama sonra 2. ve 3. Dönemlerde iş tasfiyeciliğe döküldü. Her alanda olduğu gibi Türkçe konusunda da aydınlar tekrar bölündüler. Sonuç olarak, bir kısmının eski Türkçe'ye, bir kısmının ise yeni türetilen terimlere karşı çıkmasıyla Türkçe büyük bir darbe yer gibi oldu, açılan boşluğa kasten İngilizce sokuşturulmak istendi. 4. Dönemde, yâni bu dönem, artık görünmeye başlayan görünmez eller, iç ve dış düşmanlar, Türkçe'nin, dolayısıyla Türk adının tarihten silinmesi için son perdeyi oynamaya başladılar: Eğitim dili toptan İngilizce'ye dönüştürülüyor. Türkçe bilim, teknik yayınları kaldırıldı, evrenkentlerde ("üniversite", "dar-ül fünûn") Türkçe yazmak çizmek âdeta yasak hâle getiriliyor. ***Türkiye'nin dilini*** *Türkçe değil İngilizce yapmak gayretinin* son derece hızlandığı belli; *Fransızların Kuzey Afrika'dan Arapça'yı kaldırdıkları gibi.*

Şimdi 2000'de yeni bir döneme gireceğiz. Şu anda ise binlerce yıllık Türk ve Türkçe tarihinin en can alıcı dönüm noktasında bulunuyoruz: Ya Türkçe ve dolayısıyla Türk kimliği yok olacak, buralardaki insanlar onun bunun kölesi kavimlere dönüşecek, ya da her bıçak kemiğe dayandığında olduğu gibi bu millet dış kaynaklı saçma sapan bölünmeleri, ayrt-gayrıhkları bir kenara bırakacak. Türkçe'sine tümüyle can simidi gibi sarılacak, ona sahip çıka-

cak, kim olduğunu, nasıl bir Türkiye, nasıl bir dünya istediğine karar verecek, sinsi iç ve dış düşmanlarla mücadele edecek.

...ve eminim galip çıkacak...

ÜLKEMİZDE MASRAFI BİZDEN ÇIKAN MİSYONER OKULLARI VAR..'

Unutmayalım ki, Bulgar isyanının çıkması ve birçok ülkenin bizden ayrılması, ***Robert Kolej'den yetişmiş insanlar tarafından*** gerçekleştirildi.

Üniversiteye giremeyen yüzbinler varken, başka ülkelerde 4 yıl olan öğrenimi biz bir de *hazırlık sınıfı* koyarak 5 yıl yapıyoruz. Matematik, fizik gibi dallarda bir yıl ara verilemez, daima egzersiz yapmak lâzımdır. *Hazırlık sınıfı* heba edilen bir yıl oluyor. ODTÜ'de her şeyden önce dil değiştirilmelidir.

ODTÜ'de ***sol*** *forum* düzenleyen üç-beş öğretim görevlisi, ***Ford Vakfı'nın Türkiye'deki politikasını yürütmekle yükümlüydüler.***

ODTÜ ve Boğaziçi Üniversitesi'nin sistemlerinin Amerikan Üniversiteleri sistemleri olduğu söyleniyor. A-

merika'da da böyle üniversiteler yoktur. Amerika'yı ziyarete gelen bir yabancıya sırf yabancı vatandaş olduğu için çok daha fazla para verildiği görülmemiştir. Başka bir ülkenin o ülkenin üniversitesine gelerek masa altından dolar çekleri dağıtması diye bir düzen yoktur. Şimdi durum bir sağ-sol meselesi mi, parti meselesi mi? 1953'te daha ben lisede iken Türk Eğitim Derneği, Ankara Koleji, o zamanki ismiyle Yenişehir Lisesi'nde idim. O güne kadar bu güzel okulun, Türk Eğitim Derneği okulunun eğitim dili tamamen Türkçe idi. Yalnız haftada 10 saat kadar kuvvetli bir yabancı dil dersi veriliyordu. Ben bu düzende yetiştim. Oradan Amerika'ya gittim. 1953 yılında bu okulda büyük bir değişiklik yapıldı ve okula 15 İngiliz, Amerikan hoca geldi. Bunun kaynağının ne olduğu hâlâ ilân edilmemiştir.

Türk harsı içinde, yabancı dil öğretmek ve Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarında her tarafı sarmış bulunan misyoner okullarıyla rekabet edip, Türk gençlerini buraya çekmek amacı ile kurulmuş olan bu okul Türkiye de Türk adı altında yaşayan bir misyoner okul haline getirildi. Eğitim dili İngilizce'ye çevrildi. O zamana kadar Türkiye'de yabancı okullar vardı, misyoner okulları vardı, hâlâ, da vardır, fakat Türk adını taşıyan Türk hocalarının başkalarının işini yaptığı bu şekilde bir okul yoktur. Aradan bir- iki yıl geçtiği zaman, aynı şekilde okulların değil özel bir vakıf, özel bir dernek tarafından, Milli Eğitim Bakanlığı'nın kendi eliyle Anadolu'nun her tarafında kurulduğunu öğrendim. O sırada dışanda bulunuyordum. Çok

üzüntü duydum ve bunun sonunun nereye varacağını o zaman tahmin ettim. Şu konuştuğunuz durumun nereye geleceğini ve daha da nereye gideceğini öyle sanıyorum daha 1952'de anlamak mümkündü. Ondan sonraki birkaç yıl içinde Anadolu'nun böyle misyoner okulunun bulunup da kapatılmış olan yerlerde Türk Milli Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim dili İngilizce olan belki bazılarında da bir iki tane Amerikan danışmanı bulunan bir takım okullar a-çıldı.

Türkiye'deki Kolejin anlamını müsaade ederseniz açıklayayım. ***Türk dilinde Kolej Türklerin Kendi içlerinde başkalarının amaçları*** *için* ***kendilerinin yaptırmış olduğu misyonerliğin yürütüldüğü okul demektir.*** Kolej sadece bu demektir. Kolej'in manası başka dillerde bu değildir tabi. Bu arada mezun olacak çocuklar için bir üniversiteye ihtiyaç vardır.

Yabancı okulların tehlikeleri Osmanlı İmparatorluğu zamanından bilindiği için, önemini unutmayalım ki Osmanlı İmparatorluğu'nda Bulgar isyanının çıkması birçok ülkelerin bizden ayrılması Robert Kolej'de yetişmiş insanlar tarafından yapılmıştır. Bu okulların daha fazla büyümesi hiç olmazsa önlenmiştir. Ne var ki, zamanla yasaklanan bu kolejlerin yerine, Türk okulları adı altında müesseseler aldı. Ve bu *kolejlerden,* bu okullardan mezun olanlar içinde Üniversiteler açıldı. Üstelik bütün harcamaları, masrafları Türk Hükümetinden çıkmak şartıyla...

Nitekim Boğaziçi Üniversitesi de kurulurken, ODTÜ şeklinde; yani *eğitim* ***dili*** *İngilizce,* yani bir takım *özel* ***imtiyazlara,*** yani ***Amerika ile*** *göze* ***görünmez bağıntıları olacak*** **ve** ***devlet içinde devlet olma şeklinde yürüyecek*** şekilde kuruldu...

ODTÜ'ye gelelim üniversiteye geldiğim ilk günlerde ***gençler arasında sol forumlar düzenleyen 3-5 öğretim üyesi aynı zamanda Ford Vakfı'nın Türkiye'deki politikasını yürütmekle yükümlüydüler. Hem TÜBi-TAK'ta hem ODTÜ'de Amerikan Büyük elçisinin arabasını yakanlar, bir takım tedhiş hareketleri yapanlar, Ford Vakfı'nın kaynaklarıyla derhal Amerika'ya bursa gidi-yorlardı.*** Ben önce bunları anlayamıyordum. Sonra işin i-çinde bir oyun olduğunu Amerika'ya gittiğimde ve Ameri-kalıları yakından tanıyıp incelediğimde anlamıştım. Bir gün ODTÜ'de arkadaşım olan bir Amerikalıya *"Siz ne ya-pıyorsunuz? Size karşı olanları, yani komünistleri finanse edip Amerika da okutuyorsunuz. Bu ne iştir? "* diye sordu-? ğumda soğukkanlı bir şekilde: *"Ne olacak onlar liberaldir."* cevabını vermişti. Başka Amerikalı ise *"Türkiye'de* ***asıl solculardan değil milliyetçilerden korktuklarını"*** ifade etmişti. Ben bunları herhangi tarafı tutmak için açıkla-mıyorum. Bu oyunlann çoğu solun şemsiyesi ve maskesi altından yapılmaktadır. Ve böyle olduğu zaman herkes ikiye ayrılıyor ve asıl konular unutulup, konuşulmaz oluyor.

Ben bu konuyu sadece bir ODTÜ konusu olarak görmüyorum. Kolejlerden de bahsetmemiz de onun için

gereklidir. Bu gün artık ilk okuldan başlayarak meslek hayatına atılıncaya kadar birçok dallan Türkçe okumadan birçok insan yetişmektedir. Bu durum çok önemli ve vahim neticeler doğuruyor ve doğurabilir. Ayrıca Türk Milli Eğitiminde bir zaman kaybı da söz konusudur. En az 300.000 öğrenci Türkiye'de üniversiteye girememektedir. Her yıl bu sayı hızla yükselmektedir. Ayrıca bu üniversitelere harcanan paranın büyüklüğü de meydandadır. Hal böyle iken eğitime bu şartlar altında bile gücümüz yetmezken her yerde 4 yıl olan üniversite öğretimini biz sun-i bir şekilde 5 yıla çıkarıyoruz, bir *hazırlık sınıfı* koyarak yani , ODTÜ'ye girme fırsatını bulan bir genç bir senesini lisan eğitimi ile harcamaktadır. Oysa üniversiteye girerken matematik, fizik gibi sahalarda aklın, melekenin durmaması gerekir. *Matematik bir keman ilmi* ***gibidir. Daima £gzersiz yapmak*** *gerekir.* Ne var ki bu heba edilen bir yıl içinde öğrencilerin sadece İngilizce öğretilirken okutulan cilt cilt kitaplar bir Amerikalının hazırladığı bir Türk gencinin Amerika'ya gidişini konu eden kitaplardır. Bu kitaplarda bir Türk genci Amerika'da bir Amerikalı gibi görünmekte ve daha ilk yıllarda bu fikir körpe dimağlara adeta nakşedilmektedir. Bu usûl hiçbir ülkede yoktur. Sadece yabancı lisan öğreten durumu vardır. O da kurslarla ek derslerle yapılmaktadır. Eğer Türkiye ODTÜ'nde lisan öğrenme mecburiyeti yüzde yüz nasılsa gençlerin yaz aylarında güneşleneceklerine kurs görerek bu işi yapmaları gerekmektedir. Ve bu durumda ısrar etmek gerekir. Ben herşeyden önce üniversitenin dilinin değiştirilmesinin gerektiğine kaniyim.

JAPONYA, HİNDİSTAN, MEKSİKA, ABD, RUSYA ve TÜRKİYE' DE ARAŞTIRMA SİYASETİ"

Çeşitli ülkelerdeki bilim ve teknikte araştırma siyasaları incelendiğinde, araştırmaların, kendi ülkelerinin temel sorun, erek ve çıkarlarına yönelik ve güdümlü olduğu görülmektedir. Ancak ülkeden ülkeye bu güdümün sağlanış biçimi değişmektedir.

Doğu Bloku'nda devlet bilim akademileri, devlet iktisat planı gibi hazırlanmış ana plana göre araştırma yaptırmakta, bu akademilerin enstitüleri bazen ayrı, bazen evrenkentlerle (Üniversitelerle) içice çalışmaktadırlar.

Daha az bilinen ise, ABD'de bile araştırmada güdüm sağlandığıdır. *"Yalnız burada kişisel özgürlük vardır"* izlenimini vermek için güdümün üstü kapalıdır. Washington'da toplanan ufak kurullar ve de sürekli kuruluşlar, Savunma Çözümleri Kurumu "İnstitute for Defense Analysis" gibi çeşitli devlet kesimleri, ordu ve üst düzeyde birkaç bilimci arasında eşgüdüm (koordinasyon) sağlarlar. Buralarda temel sorunlar, erekler, ordunun ivedi gereksinimleri saptanır. Bunlar için hangi dallarda, ne yönde te-

1976

mel ve uygulamalı araştırmaların gerektiği belirlenir Ondan sonra bir bakarsınız, birkaç ay sonra, nereden geldiğini bilmeden, bütün bilimciler yeni moda oluvermiş o dallara koşuyorlar, hepsi o konularda araştırma yapmak için yanşıyor ve araştırma önergeleri de o dallarda oldu mu, çeşitli kuruluşlardan mali destek görüyor.

Meksika, Hindistan gibi ülkelerde ülkelerinin çıkar ve amaçlarına doğru araştırma yapmanın yardım beklemek gafletinden sıyrılıp dış devletlerin oyunlarını önleyecek bağımsız düşünmenin kıvancı yaşanmaktadır. Hindistan, Batı Ülkelerinden "Lisans" satın alma, "anahtar teslimi" kurgu sanayii kurma yerine, daha önceleri Japonya'nın da araştırmasına dayalı sanayi ürünleri geliştirmektedir. Ayrıca, Hindistan batıdaki gibi **anamal - yoğun** değil, **emek -yoğun** bir **orta sanayii** türü oluşturmaktadır.

Bizde ise, şimdiye dek sadece bir özenme özendirme, pazar yeri geliştirme siyasası uygulanmıştır. Sanayi, araştırma yerine, lisans satın alma, dış şirketlerle ortaklık kurma yolunu tutmuştur. TÜBİTAK ise, Devlet Plânına bile bakmadan, ayda bir iki kere toplanan, birbirini seçerek yenilenen 6-10 kişilik bir *"bilim kurulu "mm* yönetiminde, yönsüz, plânsız, amaçsız milyonlarca lira harcama, dış ülkelere nereye, ne için gittiği, ne üzerinde araştırma yapacağı, dönüşte nerede iş yapacağı belli olmayan yüzlerce öğrenciyi gönderme, ondan sonra da dış basında moda olduğu zaman *"beyin göçü"nden* sözetme yolunu seçecek biçimde ve öyle bir kanunla kurulmuştur.

Bu ara, Türkiye'nin sorunları tanımlanma, çözümlenme, üzerlerine yürüme beklemektedir. ***Araştırma*** *ise* ***özentilerle,*** *ulusal beyin gücünü dağıtmayı amaçlamış gibi ve 1960'larda Ford* ***Vakfı'nın ODTÜ*** *ekibi* ***ile attığı temellerden*** *yürümektedir.*

Artık, bilim, eğitim, kültür, araştırma siyasamızı çizmek, ulusal öncelik ve ereklerimizi saptamak, Türk bilimcileri, aydınları, eğitimcileri, araştırmacıları olarak bütün gücümüzü ülkemiz için gerekli belirli doğrultulara yöneltmek zamanı gelmiştir.

Isıldevinge'de (Termodinamikte) olduğu gibi, artık **dağıyı** (Entropi'yi) azaltalım, işi çoğaltalım.

İPEK YOLUNUN İKİ UCU TÜRKİYE ve JAPONYA [33]

Japon ve Türk kültürlerinin ne kadar derinden benzerlikler gösterdiği bu iki ülkede de pek az bilinmektedir. Tabii bu benzerlik bir rastlantı eseri değildir. Türkler tarihin ilk çağlarından beri Doğu Avrupa'dan Çin Duvarına, Asya'nın doğu kıyılanna kadar uzanan geniş bir bölgede yaşamışlardır. Yüzyıllar boyu, Avrupalının gözünde ***Asya*** ve ***Doğu*** (Orient) demek ***Türk*** demek olmuştur. Gene bu

[33] **Milliyet, 04 Ocak 1976**

yüzyıllar boyu, Batının Uzak Doğu ile başlıca bağı olan /-*pek Yolu'nu* Türkler yönetmiştir.

Fakat yaşam tarzındaki, geleneksel sanat ve harstaki bu benzerlikler İpek Yolu ilintisinden de öteye gider.

Japonca'da, Türkçe'de aynı dil öbeğine, Altay dilleri öbeğine bağlı iki dildir. İki dilin yapılarındaki, takılanndaki, birçok ortak ve Altay kökenli sözcüklerindeki, deyiş tarzlanndaki benzerlik ve eşlik bunu göstermektedir.

Japonca'daki *"Nan des ka?"* Türkçe'de *"Nedir ki?"; "Kyoto de (da)"* Türkçe'de *"evrenkent-e gitmişti"*. Japonca'da *"Kyoto de daigaku e iltimasta"* olmuştur. Japonca'da *"İyi des" >"İyi-dir"*. Japonca ve Türkçe'deki rasgele seçilmiş şu sözcüklerin benzerliğine bakınız: "sono > şunun, katay > katı; kuray > kara; uçi > içi; samuku > soğuk; aru > var; kangae > kangı (kanı)", ye daha pek çok örnek.

Japonca'daki ses dalgalanmaları, bazı sözcüklerin sonundaki özel "N" sesi, şive, Türk'ün kulağına pek âşinâ geldiği gibi, ona ülkesinin doğu illerindeki, oradan da doğuya Asya'daki Türk şivelerini hatırlatır.

Japonya'yı ilk defa gören Türk, kendi ülkesinden bildiği fakat başka yerlerde rastlamadığı bazı şeylerin çok benzerlerini Japonya'da görünce hemen şaşırır, hem bir memnunluk hisseder. Hele kendi "bohça" ve "çıkın"ına, "ruroşiki" adıyla, "nalın" veya "takunya"sına "geta" adıyla

bayağı geleneksel bir önem verildiğini, büyük şehirlerde, hatta üniversitelerde bile aydın kişilerin içeri girerken kapıda ayakkabılannı çıkarttıklannı görüp, kendi ülkesindeki tutumla karşılaştırdığı zaman şaşmaması elinde değildir.

Geleneksel Jar>bn evinde, geleneksel Türk evinin aynısı, geniş ve Türk halısı gibi dokunmuş hasır halı ile kaplı bir oda, bu odada batının rahatsız edici tıkış tıkış eşya kalabalığı yerine, sükunet verici bir sadelik, birkaç, minder, bir sini, birkaç vazo veya ibrik vardır. Türk odasında akşam *sini* 'nin kalkıp, yerine *yüklük'ten yatak-yorgan* çıktığı gibi, Japonya'da tam aynı şekilde *"oşi-ire* "den (yüklük), *"kakebuton"* (yatak-yorgan) çıkar, yere serilir. Yemek yeniş tarzı, *sini* 'nin etrafında oturuş tarzıdır -ki bu *"bağdaş kurma "* dünyanın birçok yerinde *"Türk oturuşu "* diye adlandmlmaktadır- ziyaretçi Türk'e bir yakınlık hissi vermeğe yeter.

Türkiye'de olduğu gibi, Japonya'da da hemen herşeyin bir "Batı" (alafranga), bir de Japon (alaturka) şekli vardır. Şu farkla ki, Japonya'da en makbul ve meselâ otellerde, v.b. gezmenler (turistler) için en pahalı ve aranan şekil "alaturka"(alaJapon) olanlardır.

, Benzerlikler saymakla bitmiyor: En az binyıllık geleneği olan Türk *yağlı güreşi* gibi Japon *"sumo "* güreşi, Türklerdeki eski *"bahadır"* veya *"yiğit"* töresi gibi Japonya'da *"samuray"* ahlak ve mertlik anlayışı -ki bunlar batıdan tamamıyla farklıdır- Bursa'nın *çifte su verilmiş kı-*

lıç yapma geleneği, Ergenekon Destanı'ndaki demirci geleneği gibi, Japon *Kabuki* oyununda çelik ve kılıç destan ve dansları, Türk *saz* ve *dümbeleğine* çok benzeyen Japon *şamizen* ve davulu *"çuzumı",* 18. yüzyıl *Levnz* nakış ve resimlerinde aynı Japonlarınkine benzeyen giyimler, rakkaseler, çalgıcılar, çiçek açmış kiraz ağaçları, 12. yüzyıl *Türk Nasrettin Hoca* 'sınınkine çok benzeyen Japon *"Ikyu-san Hoca* "nın tarihi nükteleri. Türk ve Japon'un şiir anlayış ve duygusu, insan bağıntıları, saygı, sevgi esasları, bu yönlerde eksik ve aksak kalmış Anglo-Sakson dünyasından ne kadar farkhysa, birbirine o kadar yakındır.

Japonya ve Türkiye'de "batılılaşma" hareketleri de koşut gitti. Türk Tanzimat dönemi (1839); Japon *Meici Tanzimah* (1868). İki ülke de bir *Doğu - Batı Bireşimi* (sentez) yapmak zorunda kaldılar. Böyle dengeli bir bireşim ihtiyacı iki ülkede de günümüze dek sürüp gelmiştir. Atatürk'ün ***"Türk harsı içinde çağdaş uygarlığa erişme"*** ilkesi Japonya'da *Meici Döneminden* beri benzeri bir temel ilkeydi. Orada da ***"Japon ruhu, Batı tekniği"*** (Va kon yo say) diyorlardı.

Ne yazık ki, bütün bu benzerliklere rağmen, Japonya'da Türkler hakkında hemen hemen hiçbir bilgi yoktur. Mevcut izlenimler de tamamen yanlış ve hatta her Türk'ü rencide edecek niteliktedir. Buna şaşmamak gerek. Zira bu izlenimler, iki ülke arasında bir temastan değil, dolaylı olarak batıdan Japonya'ya gelmiştir. Batı, yüzyıllarca, derinine tanıma gayreti bile göstermeden doğuyu ve Türk'ü ya

sadece değişik veya garip olarak görmüş, veya doğrudan doğruya, çoğu zaman dine dayalı bir önyargı ile Türk'-ün karşısına çıkmıştır. Süregelen bu durumda, Japonya ve Türkiye'nin bir an önce birbirlerini yakından tanımaları ve yakınlaşmaları gerekmektedir. İki ülke de hâlen, dünyada, meselâ Orta-Doğu'da yeni bağlar kurma çabasındadırlar. Türklerin hem Asya, hem Orta-Doğu ve hem batıda olan geçmiş ve aşinalıkları, Orta-Doğu'da ve üçüncü dünya ülkeleri ile kurulacak bağlarda, bilim, hars, teknik ve iş dallarında Japonya ve Türkiye arasında kurulması gereken işbirliğini daha da faydalı kılacaktır.[34]

[34] Prof. Oktay Sinanoğlu'nun Japon Hükümetinin davetlisi olarak Japonya'da yaptığı çalışma ve kültür ilişkileri temasları arasında Kyoto - Şimbun gazetesinin yayınladığı iki makaleye dayalı Türkçe makalelerden ikincisini aşağıda veriyoruz. Japon gazetesinde makaleye ek not olarak, gazete kendisi hakkında şu bilgiyi vermiştir: "Prof. O. Sinanoğlu, Türkiye Cumhuriyeti Profesörü, ayrıca Yale Üniversitesinde iki kürsü sahibidir. Kendisi dünyanın belli başlı fizik kimyacılarından olup, atom fiziği, maddenin molekülsel, elektronik yapısı üzerine teori ve buluşları ile tanınmıştır. Ayrıca çeşitli ülkelerde bilim ve eğitim siyaseti, bilim ve kültür uluslararası ilişkileri üzerine danışmanlıklar yapmış, sayısız konferanslar vermiştir. Japonya'dan önce Almanya, Fransa, Sovyetler Birliği, Kanada, Çekoslovakya, Meksika hükümetlerinin davetlisi olarak o ülkelerde bilimsel ve kültürel etkinliklerde bulunmuştur. Yale Üniversitesinde 26 yılda en genç profesör olmuş, sonra ilk Türk Bilim Ödülünü T.C. Cumhurbaşkanından almış, yakınlarda Bilim ve Sanat Akademisine seçilen ilk Türk olmuştur. Bu akademiye Japon fizikçisi Nobel ödüllü Dr. Hideki Yukavva' da üyedir. Japonya'da birkaç aydır yaptığı hem bilim konuşmaları, hem de Japonya'da pek az tanınan Türk ulusunu ve kültürünü tanıtıcı konuşmaları ilgi toplamıştır."

Ortadoğu'da Türk-Japon İşbirliği Niye **Kurulmadı?**

Japonca ve Türkçe dilleri başta olmak üzere, Türk ve Japon harsları derin benzerlikler göstermektedir. İki ülkenin, 19. yüzyıldaki çağdaşlaşma hareketleri de koşut gitmiş olup, iki ülkede de, dengeli bir Doğu - Batı hars bireşimini başarabilmek günümüzde sürüp gelen birer sorun teşkil etmiştir.

Japonya'da, Türkiye'de aralarındaki bu hars yakınlığı temeline oturtulacak bir işbirliği ve yakınlaşma ile, özellikle Orta - Doğu'da çeşitli ülkelerle kurulacak yeni ilişkilere yakınlaşma ile, özellikle Orta - Doğu'da çeşitli ülkelerle kurulacak yeni ilişkilere ortaklaşa girişmekten yarar göreceklerdir.

Türkler, Avrupa ve Asya arasında olduğu gibi, harslarının Uzak - Doğu'ya yakın Asya kökeni ile 9., 10. yüzyıllardan sonra içine girdikleri İslâm dünyası arasında da bir köprü teşkil ederler. Unutulmamalıdır ki, Türkler, yakın yıllara gelinceye dek, yüzyıllar boyunca, bütün İslâm dünyasına her yönden önderlik ve yöneticilik etmişlerdir.

Bugünkü koşullarda, Türkiye ve Japonya arasında ne gibi bağlar ve işbirliği kurulabilir?

Hâlen Türk evrenkentlerinde[35] ("üniversite"), Çince, Farsça, İtalyanca, Yunanca, Rusça, Sanskritçe, v.b. bölümleri olduğu halde bir *Japon Dil, Tarih ve Harsı* bölümü yoktur. En az, Ankara ve İstanbul'da böyle birer bölüm biran önce kurulmalıdır. Japon ileri gelenleri ile yaptığımız temaslardan anlıyoruz ki, Tokyo'daki *Japonya Vakfı,* ve *Japon Milli Eğitim Bakanlığı* ("Mombuşo") bu konuda işbirliğine hazırdırlar. Aynı zamanda Japonya'da (Tokyo, Kyoto, Hakkaido) halen mevcut Türkbilim şubeleri kuvvetlendirilmeli, Türk sanatı, müziği, tarihi, dili ve bütün Türk Dünyasını kapsamak üzere genişletilmelidir. Bu amaçlarla bir *Türk - Japon Harsları Araştırma Kurumu* kurulmalı, bunun Türkiye ve Japonya'da birer merkezi olmalıdır.

Bu gibi teşebbüslerde, Japonya'da halen şahsen yapmakta olduğumuz gibi, bilim ve evrenkent kişileri arasında doğrudan temaslar kurulmalı, bağıntılar sadece resmi birer hars antlaşması kağıtları üstünde kalmamalıdır.

Eğitim dalında, Türkiye'nin Japonya'dan örnek alacağı pek çok şey vardır. Örneğin, ***Japonya Amerikan İşgaline uğradığı, anayasası Harp'ten sonra General MacArthur tarafından yapıldığı halde, bütün eğitim, ve bilimini katiyen İngilizce olarak değil, tümüyle Japonca olarak yapmaktadır.*** Bu, 19. yüzyıldan beri ve hep böyle

[35] **Japonca'da "üniversite"ye Batı sözcüğü kullanmak yerine "daegaku" dendiği gibi, biz de bu söze karşılık olarak Türkçe "evrenkenfi önerip kullanacağız.**

olmuştur. İngilizce ile eğitimi ilerlemek için şart gibi gösterenlerin Türkiye'de 1950'lerden beri bulunur olmasına karşılık; Tanzimatı Osmanlı'dan 29 yıl sonra başlayan Japonya yabancı dille eğitime hiç başvurmadan çok daha fazla ilerlemiş, kendi harsına verdiği itibar ölçüsünde de dünyanın hayranlığını kazanmağa başlamıştır.

Eğitim dalında, özellikle Doğu - Batı hars bireşimini sağlayacak nitelikte eğitim düzenleri tasarlanmasını içeren ortak toplantılar, yayınlar önemli olacaktır.

Bilim ve teknik dallarında, kâh Türkiye'de, kâh Japonya'da yapılacak ortak toplantılarda özellikle çevre sorunları da ele alınmalıdır. İki ülkede de, Kyoto ve İstanbul gibi tarihi ve tabii güzellikleri korunması gereken şehirler, dengesiz bir gelişme ile araba gürültüsü ve egzoz gazlarına, kâh beton yığınlarına boğulmağa başlamıştır. İki ülkenin de güzel kıyılan ve de iç huzuru sağlayan insancıl ve köklü yaşam tarzları mahvolmuştur.

Japon ve Türk bilim adamları, fenciler de dahil olarak üzere, toplumsal ve hars konularında toplumlarını daha da uyarmak, bu konularla ilgilenmek sorumluluğundadır.

Unutulmamalıdır ki, bilim ve fennin yöntemleri uluslararası olmakla beraber, bilim ve fen ile ne yapacağımızı, bilim ve fenni ne yönde geliştireceğimizi saptayan, yani amaçlar, ulusaldır, toplumsaldır, hatta kişiseldir. Bunlar ise ulusal harsa bağlıdır. Batı yöntemlerinden ya-

rarlamrken, amaçlarımızı batıdan taklit yoluyla almamalıyız. O Batı ki, insancıl konularda eksik ve aksak kalmıştır.

Sanat dallarında, iki ülkenin de kendine özgü harslarını gösteren konserler, gösteriler düzenlenmelidir. Örnekle, Japon *koto, şamizen* musikisi, *Türk* klasik *sanat müziği* (Japonların yaptığı gibi Türk'ün kendi giyimleri ile), Japonların geleneksel *Kabuki* tiyatrosu, Türk *Orta Oyunu,* Japon kukla oyunu *Bunraku,* Türk *Karagöz'ü,* v.b.

Aynı şekilde, iki ülkenin geleneksel sporları da karşılıklı gösterilmeli, işlenmelidir: Türk *yağlı güreşi,* Japon geleneksel güreşi *"sumo",* Türk sporu *cirit,* Japon tahta kılıç oyunları *"kendo ",* (kızlar için *"naginata ").*

Üzerinde önemle durulmalı ki, bu gibi değiş -tokuşlarda esas, her ülkenin kendi harsı ve kendi harsına olan itibarı olmalıdır. Yoksa, amaç, iki ülkenin birbiriyle bir *Batı taklitçiliği yarışmasına* girmesi değildir. Bugünün dünyası, özellikle *Üçüncü Dünya Ülkeleri'nin,* kendilerine güvenle, kendi harslarını aşağı görmemesini, kendi değerlerini bulmasını gerektirmektedir.

Ancak her ülkenin kendine güven duyması, kendi harsını geliştirmesi, koruması ile, yarının uluslararası dengeli ve uyumlu dünyası zuhur edebilecektir. Ancak öyle bir dünyada her ülke insanlığa katkıda bulunabilecek, başka ülkeler tarafından sömürülemez, taklitçilik modalarının, aşağılık duygusunun yaratılamayacağı birer ülke haline gelecektir.

Umarız ki, bu ruhta kurulacak Türk - Japon bağlan geleceğin dünyası için bir örnek teşkil etsin.

TÜRKÇE İLE JAPONCA ARASINDA ÜSTÜNDE DURULMAYAN PEK ÇOK BENZERLİK VAR...'

Japonya *"Şinkansen* "leri (dünyanın en hızlı treni, ***kurşun tren),*** evimizdeki elektronik araçları, kentimizdeki köprüleri, köyümüzdeki üreteçleri yapan, bunun yanında pilavını tahta çubuklarla yiyen, en çağdaş görünümlü apartman yapılarındaki evlerine girince, *kimono* **(giyşey)'**-lerini giyip yerde hasır kilimler üzerine bağdaş kurup oturan kişilerin ülkesi. Ya sanat ve yaşam zevkleri? Nilüfer çiçekli, kırmızı balıklı gölceğizlerin kenarında asude, sessiz oturup, rüzgârın ağaçlarda çıkardığı sesi, doğadaki hüznü (mono-no avare), bizim maniler gibi kısacık, birkaç fırçalık resimleri gibi *"ha iku"* şiirlerine yansıtabilen duyarlılığın sanatı.

Bilim ve teknikte Amerika'yı geçen bir *çağdaşlaşma* ile Asya'nın ruhsal ve toplumsal inceliklerini bağdaştıran Japonya.

[36] **Milliyet Sanat, Sayı 239, 8 Temmuz 1977**

"Batılılaşma" hareketlerinin bizimkinden 29 yıl sonra başladığı bu ülkenin gizi nedir acaba? Bir türlü kalkınamadığından yakınan, hâlâ Doğu ile Batı arasında bocalayan Türkiye'nin kuşkusuz bu ülkeyi yakından incelemesi gerekmektedir.

Japonya bambaşka sonuçlara ulaşmış olduğuna göre, Türkiye'den toplumsal yapı olarak çok değişik bir ülke midir?

Japon sanatına, geleneksel resmine, çalgı araçlarına, giyim kuşam, el sanatları, halk ve saray seyirlik oyunlarına, efsanelerine, halk edebiyatına baktığımızda Türk sanatları ve tarihsel yaşamı ile büyük benzerlikler görüyoruz. İki ülkenin çağdaşlaşma atılım ve sonuçlarını karşılaştırma, o zaman daha da bir önemli görünüyor.

Bu karşılaştırmalara başka yazılarımızda değinmeyi umarız. Şimdi en köklü ve önemli ve de ne Türk, ne Japon kamuoyunda pek bilinen bir benzerlik ve ortak noktaya dikkati çekelim: Dil.

Japonca deyince aklımıza ne gelir? "Çok zor bir dil", "Çince gibi bir şey", "yazısı imkânsız!"...

Aslında bu yanlış izlenimler bize Batıdan gelmiştir. Batılılar için Japonca gerçekten zor bir dildir. Onların tümce yapısının tam evriği, Hint - Avrupa dillerinin her açıdan karşıtı. Ama bizim için? 1975 ve 1976'da ilk kez Uluslararası bir Japon Bilim Ödülü, ikinci kez Türk - Ja-

pon kültür ve bilim ilişkileri kurulması üzerinde çalışma nedeniyle Japonya'nın çeşitli adalarında, güneyinden kuzeyine, 5 ay geçiriyorduk. Bu ara Japonca'nın dilbilgisi kurallarını, sözcük, terim ve deyişlerini gördükçe, Türkçe'ye ne kadar benzediğine şaşmamak elde değildi. Çünkü bu iki dilin yakınlığı üzerine ne Türkiye'de, ne Japonya'da , ne de Batı ülkelerinde, hatta dilbilginlerince fazla bir şey söylenmişti.

Japon dilinin hangi dil kümesine bağlı olduğu hakkında dilbilginleri arasında kesin bir bilgiye, bir görüş birliğine rastlanmıyordu. Zaman zaman bazı kuramlar ortaya atılmış, ama ayrıntılı, bol örnekli bağlantılar kurulmamıştı. Japonya'daki çalışmalarımız sırasında bulduğumuz pek çok temel yakınlığa, çeşitli Japon ulusal TV'si NHK'de belli başlı gazetelerden Mainiçi - Şimbun, Asahi - Şimbun vb.'deki yazı ve görüşlerimizde dikkati çektik. Bu konuya daha önce Japonya'da pek eğilinmemiş olmasına, bugün hemen her ülkede olduğu gibi *Japonya'da da, Türkiye'ye ve Türk olan her şeye karşı batıdan gelme bir ilgisizliğin bulunmasına* yormak gerek.

Ya bunun kökeninde kendimize olan ilgisizliğimizin payı yok mu? Neyse, o da ayrı konu.

Şimdi gelelim Japonca ile Türkçe'ye.

İki dil arasında ekler, takılar, eylemler, çekimler, pek çok eski kökenli, yabancı dillerden geçme olmayan

sözcük, tümce yapısı ve söz diziminde birebir koşutluk görüyoruz.

İşte birkaç takı: Kyoto-nun (T) > Kyoto-no (J); a-raba-da (T) > kuruma-de (J); pabuç-u (T) > kutu-o (J); evrenkent-e (T) > dagaku-e (J).

Daha başka: Ne-dir ki? (T) > Nan-des ka? (J).

Ya şu eylemler: İmiş (T) > imas (J); gitmiş (T) > ikimaz (J); konuşmuştu (T) > hanaşimasta (J); gitti (T) > itta (J); varmış (T) > arimas (J)...

Japonca takılardaki a harfinin, Türkçe takılarda ı, i' ye kaymasına dikkat ediniz (ka > ki;z kayma kurallarını daha ayrıntılı inceleme maştyazımızda bir dilbilim dergisinde be-a >lirteceğiz.

mist Ya şu sözcüklere ne denir?

i; ta

> ti; Kuray (J) > kara (t); katay (J) > katı

vb. (T); iyi (J) > iyi (T); aci (J) > acı (T); sono

gibi) (J) > şunun (T); ima (J) > imdi (şimdi) (T);

. Bu agaru (J) > yukarı (T); gi (J) > giy (T);

ve tsuer (J) > sürer (T); haşi (J) > koşu (T) ve

başk daha pek çokları...

a

sesli Japonca konuşulurken tümcelerin

ve Türkçeyle matematik çakışımını ve Türk'ün

sessi kulağına gelen yakınlığı anlamak için şu iki tümceye bakınız:

Kusuriya-e itte kusuri-o kaimaşta
Eczane-ye gidip ecza-yı almıştı

Ya şunlar: .

ittari kitari site imas gideri geliri ede(r) imiş.

Ame ga tuttara iki mas
Yağmur (ca) yağarSa gid(er)miş.

Bu birkaç örnek konuyu tattırmaya yeter sanırım.

Bu benzerlikler yalnız dilde değil. Yukarıda ve başka yazılarımızda da belirttiğimiz ve belirteceğimiz gibi, *Türk - Japon kültür ve yaşamlarının hemen her yanında aynı derinlikte benzerliklere rastlıyoruz.*

Buna iki ülkenin aynı yıllarda Batılılaşma hareketlerine girişmesinin de (Tanzimat 1839, Meici 1868) eklenmesi acaba bir rastlantı mı?

İki ülkenin ve kültürün karşılaştırılmasında bizim için büyük yararlar olacaktır. Dileriz ki, evrenkentlerimizde Japon bilim kürsüleri kurulsun. T.C. Dışişlerine birkaç ay önce ayrıntılı olarak önerdiğimiz bir *Türk Kültür Merkezi* de Tokyo'da oluşturulsun. Ortak araştırmalara,

yoğun kültür alışverişine girilsin. TRT'ye Japonya'dan seçip sağladığımız kültür filimleri dileriz bunun ufak bir başlangıcı olsun ve tabii *Amerikan polisiye dizileri yerine biraz da bunlar* gösterilsin; değil mi ama? Yoksa şimdi de TV'mizdeki Amerikan polisiye dizileri ile mi "Batılılaşma "yi umuyoruz?

TÜRKÇE - JAPONCA [37]

Bu yazıyı beni ilk kez uluslararası bir Japon bilim ödülü (1975), ikinci kez Türk - Japon kültür ilişkileri üzerinde çalışma (1976) nedeni ile konuk eden Japon dostlara ithaf etmeyi bir onur bilirim. Umarım, tarihsel ipek yolunun uzak, fakat sanıldığından daha yakın bu iki ucu Japon ve Türkiye arasında mecazi manada yeni bir ipek yolu kurulsun.

Japon dilinin dil kümelerinden hangisine bağlı olduğu hakkında dil bilginleri arasında kesin bir bilgiye, bir görüş birliğine hâlâ varılmış değildir. Zaman zaman bazı kavramlar ortaya atılmışsa da ayrıntılı ve bol örneklerle bağıntılar kurulamamıştır.

Bunda, herhalde batıdaki Japonca uzmanlarının Uzak Doğu kürsülerinden yetişip, örneğin tümüyle apayrı bir

[37] Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Haziran 1983

yapı ve özellik gösteren Çince üzerine bilgili olmakla birlikte, örneğin genellikle Ural - Altay dillerine yakın olmamaları, aynı şekilde Ural - Altay dilcilerinin de çoğu kez Japonca ile yakından ilgilenmemiş olmalarının yeri olacak, Türkiye'de ise henüz Japon dil, tarih ve kültürü ile ilgili bir kürsü kurulmamıştır.

Japonca, batılılarca çok zor bir dil diye bilinir. Bizde de batıdan gelme böyle bir izlenim vardır. Halbuki, 1975'de Japonya'da Japonca'nın dilbilgisi kurallarına, sözcük, terim ve deyişlerine bakarken Japonca ile Türkçe arasında büyük benzerlikler, koşutlar fark ettik.

1975'te Japonya'da uzunca bir süre Japonya'nın çeşitli adalarındaki belli başlı bilim merkezleri ve evrenkentlerinde[38] konuşmalar, araştırmalar yapıyorduk. O ara, Tokyo, Kiyoto, Nogoya, Osaka, Kiyuşu (Fukuoka, Kumamoto), Senday ve Hokkaido evrenkentlerindeki çeşitli doğubilimciler ve dilcilerle de görüştük. Buralarda da bu konunun işlenmemiş olduğunu, hele Türkiye'ye pek ilgi duyulmamış olduğunu gördük.

1976'daki ikinci ziyaretimizde **Japonya'nın bilim, eğitim, dil ve kültür** siyasası üzerine araştırma ve temaslarımıza devam ederken bir yandan da Japon ulusal TV'si NHK'da, belli başlı gazetelerinden Mainiçi - Şimbun,

[38] Japonların Batı sözcüğü "Üniversite'ye "daigaku"dedikleri gibi biz de kavram karşılığı olarak "evrenkent"sözcüğünü kullanıyoruz.

Kyoto - Şimbun, Asahi' Şi'deki görüş ve makalelerimizde Türkçe ve Japonca arasındaki benzerliklere dikkati çektik. Konu üzerinde, epey bir ilgi uyandırmış olduğumuzu sanıyoruz.

Bu konuda gördüklerimizi Türk dilseverlerine de duyurmayı, saygıdeğer Türk dilbilginlerinin dikkatlerini yeni ve daha derin araştırmalar bekleyen bu konuya çekmeyi bir görev sayıyorum.

Aşağıda, iki dil arasında rastladığımız benzerlikle ri, ekler ve takılar, tümce yapısı, eylem çekimleri, sözcük ler olarak vereceğiz. Ses kaymalarında da birkaç kural fark edeceğiz.

Yalnız böyle bir karşılaştırmada Türkçe'deki ve Japonca'daki bir sözcüğün iki dilde de o dilin gerçek bir sözcüğü olmasına, yabancı kökenli olmamasına dikkat etmek gerekiyor. Bazı yanıltıcı örnekler de çıkabiliyor.

Örneğin ***kazan*** Japonca'da ***yanardağ*** anlamına geldiğinden, bir anlam kaymasıyla Türkçe'de ki *kazan* sayılabilir. Halbuki *kazan* (J), Çin özgeleriyle yazılıp Çin okunuşuna göre söylendiği için *telâffuzu Japonlaşmış Çince* bir sözcüktür.

Japonca'da bir sözcüğün Çince kökenli olduğunu ayırtetmek için bir kolaylık var. Sözcük Çin özgeleriyle (*"Kanci"* yazı biçimi) yazılıyorsa, bugünün Japoncasında iki türlü okunabilir. Çin özgeleri resim - yazıdan gelme ol-

Japon hece - yazısı dolayısıyle (n - ng) dışında bütün heceler sesli ile, pek çok kere ile bitmekteyse de konuşulan dilde çoğu zaman bu son -ı düşmektedir. "Desı"nın 'des' diye söylenmesindeki gibi.

Japonca'da *Ka* takısı bütün tümceleri soruya dönüştürmekte kullanılmaktadır.

Türkçe'de ise "ki"ye ilaveten çeşitli biçimler oluşmuştur.

Eylemler ve Eylem Çekimleri

Yukanda (dır, des) çiftini gördük, Şimdi başka eylem ve çekimlere bakalım:

Türkçe	**Japonca**
imiş	iması
gitmiş	ikiması
konuşmuştu	hanaşimaşta
yazmıştı	kakemaşta
gitti	itta
Yürüyerek	arvi - nagara
koşup da gitti	haşitte itta
var	ara
varmış (varımış)	ariması
yazarsa	kakeraba
yemez	Tabemay
görmüs	miması

Türkçe	**Japonca**
görülmüş	mir - are - ması
göstermiş	mi - s - aşe - ması
ye - miş	tabe - ması
yenil - miş (yenmiş)	taber âre-ması
ye-dir-il-miş	tabe sase-rare-ması
gideyim	
gidesin	ikitay
gide	
giderse	ittara
gidiver	itte kıdasay
yazabilirmiş	kakı dekiması

Son iki örnekte Türkçe'de olduğu gibi vermek, bilmek, gibi eylemleri, eylemin sonuna ekleyerek yeni biçimler türetilmektedir.

Sesli, sessiz kaymalar

Türkçe'deki -miş, -misti, Japonca'da - mas, -maşta oluyor, hafif bir anlam kaymasıyla da olsa, köklerdeki benzerliklerde bazı Türk dilleri veya lehçeleri arasında bile görülebilen türden ses kaymalarına rastlanıyor.

k > k h > h

y > k z > d

dh > yi > ng n > y

Fakat daha da ilginç, yeni bir sesli kayması var ki, başka örneklerine rastlanılmış olduğunu sanmıyorum:

k a > k l > k i maşta > mıştı, misti
mas > mış, miş

-ta > ti, ti

Bu kayma bazan a(J.) > a (T.) a (J.) > u (T.) oluyor. Belki o (J.) > I,u (T.) kayması ile de yakınlığı var.

Bu sesli ve sessiz kaymalarına "kun"okunuşunda da başka çeşitli sözcüklerde de rastlanıyor. Rasgele bulduğumuz bazı sözcük benzerliklerine daha bakalım:

Japonca	**Türkç**
nan	Kara alaca
kono	yakşi, yahşi moruk söylemişti neye ne
	bunun (bu)

Japonca	**Lurkce**
ano	onun (o)
nazeraba	neyesiyse (çünkü)
ue	üst
iru	gir
onna	ana
tomar	durur
dasu	dışa, dışla
azak	ayak
kado	kapu, kapı
akeru	açar
uçi	iÇi
kireru	kırar
wakereru	ayırır
toku	çöz
kuu	yut
ie	ev
heya(koya)	oda
yo, yoru (gece)	yorgun, yorgan
tsüreru	sürer
kazu	sayı
akay	ala
iyi	iyi
katay	katı
akacan	afacan
aci	acı
nan	ne
sono	şunun

Japonca	**Türkç**
sorede	sonra da
ima	imdi, şimdi
aguru	yukau, yukarı
çisay	kısa
ko	ço (cuk)
de	dış
aşi	aşık kemiği
hanaşi	konuş (konuşmak)
ada	ara
tou	sor
ta -	tarla
vareru	yarar
tsuma	kuma
taberu	toprak (yer)
gi	giy (giysi)
yama	yamaç
nagareru	akar
hayay	hızlı
yaki	yak
uku	uç
ato	öte
yamay	yasn
omou	ummak
samui, samuku	soğuk
Ou	kov
haşi	koşu
odorinagara	oynayarak
yamu	keri-beri er
kongae	kişi
omoy (omoi)	
oru	
ataeru	
kara	
eray hito	

Daha pek çok örnekler herhalde bulunacaktır.

Buradakileri fazla dizgesel bir tarama yapamadan, dediğimiz gibi rastladıkça fark ederek bulduk.

Yukarıda bazı örneklerin yanına bir * koyduk. Bunlar Japonca ile Türkçe arasında Türkçe'nin kendi lehçeleri ve Ural - ALtay dilleri arasında da olduğu gibi, bazı ufak anlam kaymaları gösteren, fakat hemen birbirini a-nımsatan örnekler. "Tsuma", "eş, zevce" demek; "kuma" i-se Türkiye'nin bazı yörelerinde bilindiği gibi "ikinci zevce" anlamına geliyor. Böyle kaymalarda *yoru (J.)yoru-gan* (T.) örneğini özellikle ilginç bulduk, *"yur-", "yoru-'* kökü Batı Türkçesinde unutulmuş olduğu halde, yorgan ve yorgun sözcüklerinde yaşıyor. Japonca'da ise *"yor, yoru"; "gece"* demek. Japonya'daki günlük yaşam gelenek ve a-raçları arasında aynı Türkiye'dekinin eşi, nakışlı, aynı tür kılıflı, atlas yorganların kullandığını görmüştük. (Fakat bugünün Japonca'sında "yorgan"ın adı çok değişik).

Çok yer tutacağı için öbür örneklerin üzerinde teker teker durmayacağız. Fakat kuşkusuz, okuyucu, her bir örnek üzerinde durdukça ilginç noktalar fark edecektir,

Tümce Yapısı, Sözcük Dizimi

Japonca, Hint-Avrupa dillerinden ayrı, çoğu kez, tam tersi bir tümce yapısı ve tümcede sözcük dizimi gösterir. Batılıların Japonca'yı zor bir dil bulmalarının önemli bir nedeni de budur. Halbuki bu yapı, dizim ve deyiş tarzları Türkçe'nin aynıdır. Aşağıdaki örnekler bunu gösterecek. Japonca bir tümceyi, bir deyişi dinlerken, hem ses, hem yapı bakımından Türkçe'yi ne kadar anımsattığına şaşmamak elde değil. Japonca ve Türkçe tümceleri alt alta yazarken Türkçesini bugünün Türkçesinden en olağan şekil olması bile, Japoncasına en çok benzeyen şekliyle alacağız. Tabii Türkçe'ye gene de aykırı düşmeden:

Yamabe-şan va Furansigo ğa Furansıcjn guray dekimasi
Ahmet-can Fransızçayı Fransız kadar bilir (mis)

Kusurkiya e itte kusuri a kavmaştza. Eczane e gidip ecza yj almıştı.

Hiyo ano hito va şono tabemono o tabenakatta Bugün o kişi su yiyeceği yedi

Arukinagara hanaşite imas
Yürüyerek konuşmakta imiş, (konusuda)

Hasatta node tsukareta. Koştuğundan yoruldu.

Bu örnekteki ilginç *"node"* takısına bakınız. (Türkçe "nun-dan" oluyor (... ğundan)

Nihon to Toruko no ayda o ittari kitari tşite imas., Japonya ile Türkiye'nin araşın-ı ileri geri ede (r) imiş,
(gideri geliri") (gider gelir")

Ame ga futtura ikiması. Yağmur (ca) yağarsa gidermiş.

Yukkuri hanaşamede kıdasay Yavaş konuş (u) mayı-ver

Yasuy nara kayması. Ucuzjşe al(ır) mış.

Ano hito ga kino no gogo anata to
O(nun) kişi-ce dün (ün) öğle sen (in) le (nin)

İtte sakanaya de katta
gidip de balıkçıdan aldı(ğı) (alınan)

akina akay sakana büyük (ğü) ne ala balık

Yukarıdaki örnekler arasında Batı dilleri ya da başka dil kümelerinde rastlanmayan karmaşık yapılar bulunuyor. Buna rağmen iki dil arasındaki birebir koşutluk, adeta bir çakışma göstermektedir ki, buna hem Japonca'da hem Türkçe'de çok eski olan sözcüklerin benzerliğini, hele takılar da ekleyince iki dilin aynı dil kümesinde ve epey yakın olduklarından başka bir sonuç çıkarmak zor görünüyor. Bu sonuç şimdiye dek Batılı dilbilimcilerce çıkarılmış olmadığı gibi, yukarıdaki kadar ayrıntılı bir karşılaştırmanın da yapılmış olduğunu sanmıyoruz.

Yazıyı sona erdirmeden önce, iki dil arasındaki ayrılıklar ve ses uyumu üzerine bir varsayımımızı verelim:

Ayrılıklar ve Ses Uyumu Hakkında

Türkçe'de Ural-Altay dillerinde ses uyumu önemli bir yere tuttuğu halde, Japonca'da ses uyumuna rastlanmıyor Biz bunu Japonların Burhancıhkla birlikte 6. yüzyıldan başlayarak Çin yazısını almalarına yoruyoruz. Japonlar Çince'de köklere eklenen fakat tek başlanna anlamlan olmayan takılar olmadığı için, özellikle böyle takılar için *Hiragana'yı* keşfetmek zorunda kalmışlardı. Hiragana'da 50 kadar hece özge var. Eğer,

örneğin -«o- takısı, Türk-

çe'deki ses uyumuna göre *nin, nun, nün, nın, in, in* şekillerine girdiyse aynı anlamdaki aynı takı için en az dört katı daha çok hece - özge kullanmak zorunda kalacaklardı. Aynı şekilde, seslilerin arasına Türkçe'deki gibi sessiz harfler ekleselerdi, gene çok daha fazla hece-özgelerle yazmak gerekecekti. Gerçi Çince'de onbinlerce özge bulunuyor ama, bunların her biri ayrı anlamda bir kök sözcüğü gösteriyor. Japonlar yabancı sözcükleri ayrı bir *"Katagana"* hece-özge yazısı ile yazıyorlar...

Kullanılan yazı türünün, ya da aynı yazı türündeki yazımın (imlâ) zamanla konuşulan dilin telâffuzunu da etkilediği biliniyor. *Elizabet İngilizces*i'nden bugünkü İngilizce'ye olan değişmelerdeki gibi.

Bizim de varsayımımız, daha eski çağlarda, eski Japonca'da ses uyumunun bulunmuş olacağı, fakat Çin özge yazısı etkisiyle, yazımda tutum ilkesine göre, zamanla hem ses uyumunun, hem ilinti harflerin (bazıları halâ kalmış) çoklukla kaybolduğu. Nitekim, *Hakkaido EvrenkentV*ndeki Japon dilbilimci bir tanışımıza Haziran 1975'te varsayımdan söz etmeden, "Eski Japonca'da ses uyumu var mıydı? diye sorduğumuzda, 8. yüzyıldan önceki Japonca'da bulunduğunu söyledi.

Aynı şekilde, Türkçe'deki, Japonca'dakinden **çok** daha gelişkin çekim (takılar) (örneğin; *ben, sen, o, biz, siz, onlar)* ı belirten eylem takılar da *{giderim, gidersin, gider)*

belki aynı nedenle Japonca'dan düşmüş, sadece 3. kişi takılan kalmış olabilir.

Bu konular dilbilimcilerin araştırmalarını bekliyor. **Sonuç:**

Yukarıdaki çeşitli örnek ve benzetmeler Japonca ile Türkçe'nin aynı dil kümesinden olduğunu göstermektedir. Sekizinci yüzyıldan sonraki Japonca'ya birçok Çince yabancı sözcük girerken, bir yandan da herhalde Çin yazısının, hece-özge yazımında tutumluluk için olacak, Türkçe'de halâ bulunan daha ayrıntılı çekim takılarının bazıları Japonca'dan düşmüş fakat dil yapısının ahahatlan ve ana takılar kalmıştır. Anahatlannda, iki dil birebir, adeta matematik bir çakışıkhk göstermekte, iki dilin eski ve öz pek çok sözcüğü de birbirine benzemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

SÖYLEŞİLER

YÜKSEKÖĞRENİMDE YABANCI DİL SORUNU

Hayat Mecmuası, 1970

Bu yoğun trafik içerisinde, Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu'-ndan randevu alabilip karşısındaki koltuğa oturduğum zaman, bir süre söze başlayamadım. Karşımda 26 yaşında Yale'de profesörlük unvanı kazanmış,yıllardır uluslararası bilim dünyasında çalışmaları ve çeşitli buluşlarıyla kendini kabul ettirmiş, ö.-düller kazanmış bir Türk bilim adamı vardı. O kadar ki, 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 23. Maddesi uyarınca, Üniversitelerarası kurul, profesörün çalışma ve buluşlarının uluslararası nitelikte olması nedeniyle, Ona ilk kez olarak 27 Haziran 1975'te Türkiye Cumhuriyeti Profesörü unvanını vermişti.

Profesörün, Atom Fiziği, maddenin temel yapısı, sıvı ve gazların, yakıt moleküllerinin özellikleri üzerine temel kimya fizik çalışmalarının buluşlarının olduğunu hatırlayarak sordum:

-Sayın Profesör, acaba Türkiye isterse atom bombası yapabilir mi? Biraz düşündü, şöyle purosunu yakacak kadar...

-Bu bilimsel ve teknik bir soru olmaktan çok, siyasi bir konu. Fakat bugün teknik insan gücü açısından, iyi örgütlendi ğimiz taktirde, yapabilecek durumdayız.

***

Meksika'dan kısa bir süre önce dönmüş Prof. Sinanoğlu. Meksika Üniversitesi'nde yeni kurulan Teorik Fizik Şeref Kürsüsü'nü vermişler kendisine. Bir ay süreyle konferanslar ver-

miş. Konuşurken, durmadan aklıma takılan bir konuyu, bir ara sordum.

-26 yaşında nasıl profesör oldunuz sayın Sinanoğlu?

-Eskiden Türk Eğitim Derneği Ankara Koleji, Yenişehir Lisesiydi Türkçe öğrenim görür, ayrıca yabancı dil öğrenirdik. 1953 yılında mezun oldum. Türk Eğitim Derneği beni Ameri ka'ya gönderdi. Türk dilinde öğrenim gördüğüm halde, Berkeley Üniversitesi'nde iki yıl atlayarak sınıf geçtim. Bunu söylemekten amacım, yabancı ülkelerde başarı kazanabilmek i-çin, yabancı dilde örenim görmek gerekmediğini anlatabilmek. Bir süre kimya mühendisi olarak çalıştım. O sıralar yaptığım bir *"Atom Fiziği Teorisi "nin* bilim çevrelerinde geniş ¸ilgi toplama sı nedeniyle 1962 yılında 26 yaşında profesör oldum.

***

Bir ayağı Türkiye'de profesörün. Yurt dışındaki çalış-malarının yanısıra, ODTÜ'ince verilmiş özel unvanla danışman profesör olarak çalışıyor. Üniversitede yeni bölümler kurulma-sında katkıları büyük. Teorik kimya bölümünü kurması, doktora yapan Türk Öğrencisi yetişmesini sağlamış.

Profesör Sinanoğlu'nun tüm konuşmalarında özellikle ü-zerine bastığı bir konu var: Yabancı dilde öğrenim görmenin ge-reksizliği. Nedenini soruyorum cevap şöyle:

- Boğaziçi Üniversitesi'nde, en son ve bence en önemli önerim, dil konusunda oldu. Tüm dersler, hatta Osmanlı tarihi bile İngilizce dilinde öğretiliyor. Bence bu sakıncalı. Tüm derslerin Türkçe öğretilmesini, yalnız İngiliz dili ve edebiyatı değil, Türk Dili ve Edebiyatının, yanısıra diğer dillerin edebi yatlarının da konulmasmı önerdik. Madem ki böyle bir üniver sitede yabancı dile gerek var, önemli teknik eserleri Türkçe'ye

çevirip, eser kazandırsınlar dedim. Bütün bu son öneriler, öğ-renciler ve öğretim görevlilerince son derece olumlu karşılan-dığı halde, değişiklik yapılmadı.

-Bilimde yabancı dil öğrenmek, uluslararası ilişkilerde önemli değil mi?

-Bilimcinin kendi ülkesi için yararlı çalışmalar yapması gereklidir. Ayrıca uluslararası bilim ortamı ile de ilişkisi olma lıdır. Bilimcinin açık seçik düşünebilmesi ve öğretebilmek için, kendi mesleğinde ana diline hakim olması gerekir. Ek olarak birkaç yabancı dilli de dış yayınları izleyebilecek kadar bilmeli elbette. Bakın size bir örnek vereyim. Japonya'da bütün bilim dili Japonca dır. Ayrıca Türkçe, bilim dili için çok uygun. Bunu yabancı dilciler de söylüyor. Her ülkede yabancı dil, ek olarak verilir. Ana dil olarak kendi dilleri kullanılır. Hatta Porto Rico'-dabile.

-O halde yeterli yabancı dil nasıl Öğretilir?

-Yabancı dili her meslekte yetecek kadar öğrenmek zo rundayız. Ancak, bunun için bizde uygulanmayan özel yön temler vardır. Örneğin bugün bir Amerikalıya 3-6 ay arasında Çince'yi bile öğretiyorlar. Hele İngilizce gibi kolay bir dil, bir kaç ay içerisinde öğrenilebilir.

-Nedir bu yöntemler Sayın Sinanoğlu?

-İki yıllık kaybı önlemek için, yoğun üçer aylık kurslar. Günde sekiz saat, kulak dolgunluğu ile, üniversitelerde her yaz yabancı dil kursları açılabilir. Böylelikle 100-150 bin öğrenci girecek üniversite bulamazken, iki yıl sıralar boş yere işgal etti rilmemiş olur. Dört yıllık öğrenimin altı yıla çıkarılması zararlı bence. Bu yöntem öğrencinin iki yıllık kaybını da önler.

Üniversiteler, yabancı dilde eğitim yapacak yerde, kendi istedikleri oranda, teknik yabancı dil diye, özel bir ders koyabilirler, Bu derste, o öğrencinin seçtiği meslek dalı ile ilgili teknik terimler öğretilmiş ve tercüme yeteneği de verilmiş olur. Orta öğretimden itibaren, yabancı dilde öğrenim görmüş bir çocuğun Türkçe'si sağlıklı olamaz. Bu şekilde yetişenler Türkçe terimler kullanmakta zorluk çekiyorlar. Şöyle cümleler çıkıyor karşımıza: *"Bu line 'in slop 'u plus mü, minus mü? "* Yani, *"Bu doğrunun eğimi artı mı, eksi mi? "* Ben bu kırma dile ***Angolamanlıca*** diyorum. Türkçe'den Arapça ve Farsça sözcükler çıkarıldıktan sonra, Türkçe bu sefer de İngilizce ile mi doldurulacaktı?

- *Uluslararası bilim dünyasına kendini kabul ettirmiş, fakat Türkiye' yi düşünen bir bilim adamı olarak ne diyorsu nuz?*

- Haysiyetli her ülkede olduğu gibi, bu kadar köklü bir ta rihe, bu kadar sağlam bir dile sahip olan Türk ulusu da, kendi diline, kendi kültürüne, ülkesinin, halkının çıkarlarına sahip çıkmalıdır. Bugün bir çok ülkede kabul edilmiştir ki, bir dış kuvvetin, bir ülkenin doğrudan doğruya bir eğitimine el atması, kültürel antropoloji, sosyoloji, halk içinde anketler, nüfus kont rolü araştırmaları gibi araştırmalar yapması, o ülkenin iç işleri ne müdahale demektir. Kesinlikle bu yasaklanmalıdır. **Yabancı dil amaç değil araçtır.**

EĞİTİM REFORMU ve DOKUZUNCU EĞİTİM ŞÛRASI

Milliyet, Ali Gevgilili, 16 Haziran 1974

Eğitim sorunu, yeni Türk toplumunun 74 yazında en çok tartışılan ana konularından birisidir. 24 Haziran günü Ankara'da başlayacak olan Dokuzuncu Eğitim şurası, Türkiye'de e-ğitimin yapısına ilişkin sorunları çok yanlı olarak tartışma fırsatını verecektir.

Türkiye'de eğitim reformu konusunda düzenlediğimiz bu forumda öncelikle Dokuzuncu Eğitim şurası, dolayısıyla önerilen değişiklikler değerlendirilecektir. Bu arada, eğitim ile toplumsal gelişim ve ekonomi arasındaki ilişkilere de değinilecektir.

-Sayın Prof. Sinanoğlu, siz Türkiye'de eğitimin günümüzdeki güncel sorunlarını ne şekilde görüyorsunuz? Özellikle Türkiye' de yakın yıllarda gittikçe ilginç bir sorun haline gelen dışa öğrenci akını, yabancı dil sorunu ve ulusal eğitimin konusunda neler düşünüyorsunuz?

-Türk Eğitiminin birinci amacı, önce Türk toplumuna uyabilecek, Türk toplumu için çalışacak, bilim ve tekniği Türkiye de topluma uyumlu bir şekilde uygulayabilecek insanlar yetiştirmektir. Türk eğitiminden geçen bir genç önce kendi toplumuna yararlı olma özlemini duymalıdır. Türkiye'de yetişen temel bilimciyse yapıcı, yaratıcı ruhta bir kişi olmalı, bir araştırma ortamı, yaratmalı; mühendis ise yine bir yaratıcı ruh içinde Türkiye'ye uygun çalışabilmelidir.

Yabancı dil, bu amaçlarla bilim ve tekniğinin kullanılması ve alınması için bir araçtır. Bilim teknik ve öteki dallarda yabancı dil önemli bir araçtır. Ancak yabancı dil Türkiye'de verimsiz bir şekilde iyi öğretilememektedir. Yeni çağdaş yöntemler uygulanması gerekirken, Türk toplumuna büyük yük olan ve dış ülkelerde benzeri olmayan bir takım yöntemler uygulanmaktadır. Bunun başlıcası, özellikle son yirmi yılda yaygınlaşmış olan yabancı dilde eğitimdir. Hem bir yabancı dili, hem de çoğu öğrenciye zaten zor gelen fen konularını aynı dille öğretmek diye bir yöntem olamaz. Bu sadece ezberciliğe ve zihin karışıklığına yol açar. Ayrıca bu yöntemle üç yıllık lise beş yıla dört yıllık üniversite beş yıla çıkar. Oysa yüz bini aşkınöğrenci üniversitelere giremezken, hatta orta öğretim düzeyindeki o-kullara bile girmesi çok zorken bu öğretim süresini uzatmakla büyük bir israfta bulunmuş oluyoruz.

Türkçe Anadil, Yabancı Dil İse Yardımcı Olmalı

İlkokuldan başlayarak Üniversite sonuna kadar yabancı dilde eğitim gören öğrenci, çoktur. Türk dilini tümüyle bilememektedir. Türk dilini tümüyle bilmeyen, mesleğini kendi dilinde konuşmayan mühendis nasıl olur da, Türk toplumunda, Türk işçisiyle veya yöneticisiyle çalışabilir? Ayrıca, sadece fizik, matematik, kimya dersleri yabancı dilde olmalıdır şeklinde başlayan bir tutum kısa sürede bütün dallara yayılmış, bugün yöneticilik bilimleri, toplum bilimler ve hatta Türk tarihi bile bazen İngilizce öğretilir bir duruma gelmiştir. Türk toplumu içinde çalışacak bir Türk yöneticisinin kendi mesleğinde ve genel bilgilerde Türkçe ders görmeden yetişmesi kadar garip bir düzen dünyanın hiçbir yerinde düşünülemez.

Yabancı dil yalnız ve yalnız bir araçtır; ana dilini çok iyi ve tümüyle bilen bir insanın yabancı dili, ayrıca, ek olarak öğ renmesi gerekir. Bunun için Anayasaya göre resmi dili Türkçe olan Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün okullarında eğitim dili Türkçe olmalıdır. Yabancı dil ise ek olarak iyi öğretilmelidir. Bunun için çağdaş laboratuar yöntemleri kullanılmalı, yazın dil kursları açılmalı, yabancı dil okulları, çevirmen okulları açıl malı. Yabancı ülkeleri yakından tanıyacak ve ülkeler üzerine bilgi verecek şekilde çeşitli yabancı dillerde uzmanlar yetişti rilmelidir. Atatürk'ün de önemle özerinde durduğu Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim dilinin Türkçe olduğu konusunda hiçbir taviz verilmemelidir. -

Dıştaki Öğrenciler Kaça Maloluyor?

Yabancı dilde eğitimin büyük bir sakıncası da Türk top lumuna uyacak ve toplumda mutlu olarak çalışabilecek insanlar yerine, daha çok dışa gidici, dışa yönelik insanlar yetiştirmesi-dir. Türk kaynaklı yabancı tip okullardan yetişenler genellikle? dış ülkelere gitmektedirler. Gidenlerin pek çoğu dönmemekte,, dönenler de mutlu olmamakta ve Türk, toplumuna uyamamak-tadırlar.

Bu dışa gidişte de büyük bir israf var. Üç bini aşkın öğrenci hükümetin döviz kaynaklarıyla dışarıda okutulmaktadır. Bunlar bir plan üzerine dışarıya gönderilmiş değildir; gidenlerin çoğu lisans altı yani ast öğretim düzeyinde okumaktadırlar. Rasgele konuları rasgele yerlerde, rasgele bir şekilde Öğrenmektedirler. Bunun Türkiye'ye olan malî yükü bütün üniversitelere ayrılan yıllık yürürlük bütçesinin yüzde 80'i kadardır (1974 yılında; 1999'da bu altı katı oldu!). Yüz bini aşkın öğrenci gidecek yer bulamazken, üç bin kişi plansız bir şekilde dış

ülkelerde eğitim görmekte ve Türk kaynaklarıyla okumaktadır. Ayrıca, dışarıda kazandıkları parayla okuyan on binden fazla öğrenci daha vardır. Dışa gidişte hem malî kaynaklar, hem de insan gücü yönünden büyük bir kayba uğramaktayız. Bu doğrudan doğruya Tanzimat'tan gelen kötü bir alışkanlık şeklinde devam etmektedir. Türkiye'de bulunmayan yeni teknoloji dallarını Türkiye'ye getirmek bilinci ve amacıyla yapılmamaktadır.

Atatürk'ün *"tevhid-i tedrisat"* yani *eğitimde birlik* ilkesi vardı. Bununla iki ayrı eğitim düzenini ve kültürünü birleştirip Atatürk bir tek eğitim düzenini çıkardı. Ancak, tam bu başarılmışken, arkasından eğitimde yeni bir ikilik, üçlük, dörtlük ortaya çıkmıştır. Bugün yabancı tip okullar ve bir de Türk okulları vardır. Kaynaklar ve imkânlar çokluk bu yabancı tip okullarda ağır bastığı için Türk okulları ikinci planda kalmakta ve çocuğunu buraya gönderen veli adeta bir utanç duymaktadır. Oysa, Atatürk'ün ortaya koyduğu en önemli ilke, eğitimin tam anlamıyla Türk olması ve tam anlamıyla bağımsız düşüncede ruhta Türk gençleri yetiştirmesiydi.

NE YAPMALI?

Yankı, 16 Temmuz 1974

-Eğitim Şur'asının kapanışında gözlemci üyeler adına son konuşmayı siz yaptınız. Milli Eğitimimizin amaçları hakkında ne düşünüyorsunuz?

-Eğitimimizin amaçları Türk kültürü içinde çağdaşlaşmak, bunda müspet bilimi kullanmak, Türk toplumuna uyabilen

ve önce kendi toplumuna her yönden katkıda bulunma özlemini duyan gençleri ve üretici insan gücünü yetiştirmektir.

-Türk kültürü ulusal bir kavram. Müspet bilim ise ulus
lararası... Eğitimimizde bu ikisi bağdaştırılabilir mi?

-Eğitimimizde bu iki ana öğe arasında hiçbir çelişki
yoktur. Çünkü; müspet bilimin yöntemleri evrenseldir. Ulusla-
rarasıdır. Fakat erekleri ulusaldır, toplumsaldır, kişiseldir. Her
ülkenin kendi kültüründen doğan bilim ve teknik erekleri vardır.
Bizim de kültürümüz müspet bilim ve teknik ile ne yapacağımı
zı saptamamızı sağlayacaktır.

-Son yıllarda Türkiye 'de yabancı dil öğrenme arzusunun
arttığını sanıyoruz. Bu konunun eğitimimizdeki yeri hakkında
ne düşünüyorsunuz?

-Birçokullarımızda iyi öretil-
ok melidir. Ancak eğitimimizin amacı yalnız yabancı
mesl dil öğretmek
ekler değildir.
de *-Yabancı dil Türkiye de iyi öğretilemiyor, iyi*
ulusl *öğretmek i-*
arara *çin ne yapmalıyız? Başka ülkelerde ne yapılıyor?*
sı -Son on yılda özellikle ABD de çok verimli
bilgi yeni
alışv yöntemler geliştirildi. On haftalık yoğun yaz
erişi kurslarıyla, sonra
için haftada üç saat, bazı dallarda terimleri veren
ya ayrı yabancı dil
banc dersleriyle dilleri çok iyi öğretiyorlar. Bizde bu
ı dil yöntemler uy
öne gulanmıyor.
mli *-Bizde 1953 'den beri eğitim dili yabancı dil olan*
bir *birçok*
araçt *kolej ve üniversite açıldı. Bizde yabancı dili iyi*
ır. *öğretmek için*
Onu *birçok derslerin yabancı dilde yapılması gerekli*
n *diye bir inanış*
için *belirdi. En iyi yöntem bu değil mi?*

-Hayır. Yabancı dili öğretmek için böyle bir yöntem yoktur. Kamuoyuna son 20 yılda yanlış bir izlenim bırakılmış tır. Her ülkede eğitim dili bilim ve teknik dili kendi ana dilidir. Yabancı dil ayrıca öğretilir. Ana dil ikinci plâna atılmaz.

-Bahsettiğiniz bu yabancı dille okullarda yeni bir artış bekleniyor mu?

-1953 e kadar yalnız Osmanlı döneminden kalma ve ya bancıların açtığı genellikle misyoner kuruluşların böyle birkaç okulu vardı. Atatürk bunların artmasını büyümesini engelle mişti. Çünkü Atatürk daha 1924 de "Eğitimimiz milli olduğuna göre, onun lisanının da bütün dallarda milli olması gereği üze rinde hiçbir şüphe kalmamalıdır". Demiştir. Biz ise 1953'den sonra Türk parasıyla, hatta devlet eliyle birçok yabancı tip okul açtık. Bu Milli Eğitim Temel Kanununun 10. Maddesine ve ay rıca gene Atatürk ün Tevhidi Tedrisat ilkesine de aykırıdır. Bu gün Anadolu'nun birçok yerinde eğitim dili yabancı olan okul ve fakülteler açılmaktadır. Bu gidiş Türk dilinin, Türk kültürü ve benliğinin temel öğesi olduğuna göre, Türk kültürünün 1000 yıldır karşılaştığı en büyük tehlikedir. Bugün Hindistan bile u-lusal bir Hindu diline dönme çabası içindedir.

-Türkçe ile bilim ve teknik olmaz diyenler çıkıyor. Ne dersiniz?

-Bunu diyenler ilk okuldan başlayarak mesleğe atılınca-ya kadar birçok dalları yalnız yabancı dilde öğrenip yabancı tip okullarda Türkçelerini hiç görmedikleri için böyle yanlış bir izlenime kapılmış olanlardır.

Atatürk'ün 1935 te örnek olsun diye kendi yazdığı Türk-çe geometri kitabından buyana Türk bilim ve teknik dili her dala yetecek kadar gelişmiştir. Çünkü; Türkçe son derece tü-

retme gücü olan, yabancı dil uzmanlarının bile hayran kaldığı bir dildir. Kendi çalışmalarımda kimyanın bazı en yeni konula-rını, yaptığım yeni araştırmaları, önce Boğaziçi Üniversitesin-de, İstanbul Kimya Fakültesinde, önce Türkçe olarak verdim. Ondan sonra geçenlerde Kanada'da Uluslararası Kimya Kurul-tayında İngilizce karşılıklarını kendim bulmam gerekti. Türk-çe'de bilimsel karşılıklar çok daha açık seçik ve daha kolaylıkla türetilebiliyor. Çünkü Türkçe'nin matematik gibi olan özel ya-pısı, buna çok elverişli.

-Son 15 yıldır uluslararası bilim ortamında yabancı dil de bilimsel yayınlar yapan birçok ülkede bilim konferanslar ve ren bir bilimci olarak bu konudaki öneriniz ne olur?

-Dokuzuncu Milli Eğitim Sur 'asmın son günü başka ko nularda çeşitli düşünüşlerde olan 15 kadar saygıdeğer şura üye si sayın Milli Eğitim Bakanı'na yazılı bir dilekçe verdiler. Di lekçe alınıp tescil edildi. Gördüğüm bu dilekçeye ben de katılı yorum. Bu dilekçede şöyle deniliyordu:

1-Orta ve yüksek öğretimde yabancı dilde eğitim yapan bütün programların takviyeli yabancı dil öğretimine dönüştü rülmesini, ■ ■ *y*

2-Türkiye Cumhuriyeti 'nin bütün okullarında Anayasaya göre resmi dilimiz olan Türkçe'nin tümüyle eğitim dili yapıl masını,

3-Yabancı dillerin ayrıca ve ek olarak, yeni yöntemlerle en verimli bir şekilde öğretilmesi için tedbirlerin alınmasını,

4- Yukarıdaki konularda en kısa sürede bir uy gulama planı hazırlanarak yürürlüğe konulmasını saygıları mızla öneririz.

SALT AKIL YETMİYOR...

Cumhuriyet, Yalçın Pekşen, 09 Ocak 1987,

"İnsanın potansiyelini ortaya çıkarabilmesi için iç alemini de geliştirmesi lâzım... Akılla beraber gönlünü de geliştirmesi lâzım... İnsan aklı gönlünün emrinde olmalı..."

Akıl, zekâ, üstün zekâ ve en sonunda deha... Bütün insanların imrendiği, fakat çok azına kısmet olan bu farklılığın bir örneğini uzun süreden beri arıyordum. İlgili kaynaklar psikologlar, pedagoglar, yaşayan bir tek ad üzerinde birleşiyorlardı; ABD' nin Yale ve Hanvard Üniversitelerinde kimya profesörlüğü yapan Oktay Sinanoğlu... Sanatçı Esin Afşar'ın kardeşi o-lan Sinanoğlu geçen günlerde kısa bir Türkiye ziyareti yaptı. Afşar'ın yardımlarıyla kendisini buldum ve konuştum...

-Sayın Oktay Sinanoğlu, Türkiye 'de bir dahi var mı? di ye araştırdım... Konuya yakın kaynaklar sizin adınız üzerinde birleştiler. Başka bir isim ortaya çıkmadı. Gerçekten dahi misi niz efendim siz?

-Valla, ne bileyim, çocukluğumdan beri böyle birtakım şeyler dolaşır?

-Çocukluğunuzdan başlasak öyleyse... Nasıl başladı bu birtakım şeyler...

-Beni 1. sınıftan alırlar, 5. sınıfa götürürlerdi. Ben ne oldu ğunu bile anlamazdım. Tahtaya kaldırırlar, 5. sınıfın matematik problemlerini çözdürürlerdi.

-Çözebilir miydiniz?

-Evet çözerdim.

-Hiç matematik okumadan... Yani 1. sınıfı matematiğiy-le... Nasıl çözerdiniz?

-Bunu hiç bilmiyorum, ama çözerdim... Soruyu anlatır lardı, hemen çözerdim...

-O zaman mı "dahi" dendi size...

-Benim hiçbir zaman böyle bir iddiam olmadı... J3en böyle şeylere hiç aldırmam ve aldırmadım...

Hoşuma giden şeyler...

-Tabii sizin iddianız değil zaten bu... Ayna herkes öyle söylüyor...

-Valla, şimdi ben daima hoşuma giden şeylerle uğraşmı-şımdır... ilkokuldan itibaren hep öyleydi... Ben ders çalışmaz dım, ama hoşuma giden her mevzuda okurum, çalışırım, arada çıkar oyun oynarım, her türlü keyfi de ederim. Not kendiliğin den gelirdi...

-Nasıl notlarınız?

- Şöyle anlatayım... Liseden sonra Türk Eğitim Derne-ği'nin bursuyla Amerika ya gittim. Biraz da geç kalmıştık. Sö mestrinin ortalarında girdim üniversiteye... İngilizce öğrenmiş tim, ama ben burada her şeyi Türkçe okumuştum, matematik falan.. Orada da ilk gün.. Daha ben yolculuk sersemiyim... O zaman yolculuk 36 saat sürüyor... İlk gün ilk derste cebirden imtihan vardı... Soruları yaptık... 100 mü 99 mu ne almışız... Millet afalladı, Yahu sen yeni girdin, nasıl oldu falan... Neyse bu geçti... Başka derslere giriyorum. Kimya,fizik... Bana çok kolay geliyor. Bir süre sonra dayanamadım, Beni daha yüksek sınıflara soysanız olmaz mı? Araştırma yapmak istiyorum falan dedim. Bana güldüler bunlar... İşte bir Türk oğlan gelmiş... 17

yaşında...Olur mu öyle şey falan... O zaman sene sonu imtihanlarını verseniz dediler bana... Daha okula girdiğimin ilk haftası... Hemen imtihana aldılar bizi ve biz sene sonu verilecek olan imtihandan gene 100 alınca ortalık birbirine girdi... Bir iki imtihan daha, beni pat diye üçüncü sınıfa aldılar... Büyük şaşkınlık yarattı bu...

-Hiç olmamış mı böyle bir şey?

-Olmamış... Kısacası ben 4 yıllık okulu 2 yılda bitirdim. Biz bunu bitirince M.I.T. gibi Amerika'nın en zor teknik üni versitesinden burs geldi... Her şeyi onlar karşılıyorlar... Master yapmak şartıyla...

-Masteri ne kadar sürede tamamladınız?

-7 ayda...

İki ayda doktora...

- *Normalde ne kadar sürer?*

- Normali 2 senedir... 1 seneden kısa olmaz... Biz bunu bitirdik, Kaliforniya Üniversitesi Berkeley'den gene şatafatlı bir burs geldi... Doktora... Ne bileyim 4 seneden 6 seneye kadar süren bir hikayedir... Temel bilim teorik kimyadan doktora ya pıyoruz... Ben orada bir profesör buldum, şu konuda çalışmak istiyorum dedim. Yap dedi... Bir iki ay sonra bana rastladı... Yahu hiç görünmüyorsun... Duyduğuma göre kayağa gidiyormuş-sun hakikaten de gidiyordum. Kızdı bana... Ne yaptın dedi. O mevzuu bitirdim dedim. İnanmadı, götürdüm gösterdim... Aradan 15-20 gün geçti... Ben durumu sormak için profesöre git tim, "Sen doktoranı verdin" dediler... "Yahu yapmayın, daha ben bir şey öğrenemedim" falan... Zorla doktorayı verdiler... Bilim doktoru olmuşuz...

- Hâlâ sizin aklınıza gelmiyor mu, bende bir farklılık var diye?

- Valla gelmiyor, ama bir şeyler hissediyorum, çünkü bütün Amerika'da duyulmuş neredeyse bizim yaptığımız işler... Amerika'nın her yanından davetler geliyor. Uçak biletleri gön deriyorlar. Gel bizde konuşma yap falan... Gidiyorum konuşma yapıyorum. İlle buraya gel, sana şu kadar maaş . Daha ben ken dimi talebe sanıyorum, onlar profesörlük teklif ediyorlar... Böylece Yale Üniversitesi'ne girdik hoca olarak

- *Kaç yaşındaydınız o zaman?*

-24...

-Artık biraz şüphelenin kendinizden Oktay Bey... Ne olu yor yani. Bir Türk öğrenci, 24 yaşında Yale 'ye profesör olu yor...

-Valla şüphelenmedim kesin... Gayet normal geliyor bu iş...

-Peki hiç ölçme olmadı mı? IQ testi mesela...

-Ölçme bir kere oldu. Bir yerde bir ders alıyorduk, peda goji dersi.... Zekâ testi falan... Zekâ testinin iki kısmı vardır... Biri lâflarla olan şeyler.. Biri de resimler, şekillerle olan kısmı... Bu testin matematikle olan kısmından çok üstün bir şey almı şım...

Einstein düzeyinde...

- *Ne kadar meselâ?*

- Valla hatırlamıyorum ve utanıyorum da bunu söyleme ye, ama Einstein'lar falan düzeyinde çıktı... Yahu ben bu konu ları konuşmaktan hoşlanmıyorum, ama siz soruyorsunuz...

-Siz de biraz fazla mütevazı davranıyorsunuz... Peki efendim sonra ne oldu, profesörlükten sonra...

-Bir vaveyla koptu... 100 senelik bilim tarihinde en genç profesör olarak rekor kırmışız... Time mecmuası *"mucizeprofesör"* diye yazdı... *Newsweek'ts, New York Tımes\&* da sayfalar dayız... Koca bir resim... Günlerce sürdü bu... Oradan Avrupa dergileri aldı. *Der Spiegel'de* falan çıktı... Kıyamet koptu sizin anlayacağınız...

-Siz hâlâ yahu ne oluyor mu diyorsunuz?..

-Ben bir şey demiyorum, ama şikâyetçiyim... Çalışmaya vakit kalmıyor... Binlerce davet... Ve bu iş senelerce sürdü. En nihayet ben yoruldum... Çünkü ben sessiz sedasız bir kimya te orisi geliştiriyordum... Dört başı mamur çalışmak için bir kena ra çekilip çalışmam şart... Ama ben *rock'n roll* yıldızı gibi ora dan oraya koşuyorum... 1976 yılında kendimi bir inzivaya sok tum. Dersimi veriyorum, ama diğer işlerden elimi ayağımı çek tim... Ne yapıyorsun diyorlar, söylemiyorum, Bu iş 80'e kadar sürdü.

-Ne yapıyordunuz gerçekten...

- Kimya'ya yeni bir sistem getirmeye çalışıyordum. Kimya ilminde sistem azdır, teori azdır. Formüller vardır. Bun lar ezberlenir... Ben yeni bir anahtar bulmaya çalışıyordum ki, bu anahtarla her kimyacı basit bir formülle tabiata olan kimya olaylarını önceden çıkartabilsin, anlayabilsin...

Basit formül...

-Bulabildiğiniz mi?

-Önce oturdum 4 sene yeni bir matematiğini geliştirdim, işin.. Bu çalışmanın sonucunda tahmin ettiğim gibi... Çünkü

bende bir içgüdü vardı ve bana bu işin basit bir formülü olacağım söylüyordu.. Gayet basit bir sonuç çıktı..

-Bu basit formülü biz de anlayabilir miyiz?

-Tabii çok basit..

(Oktay Sinanoğlu sözün burasında formülünü anlatmaya girişti., çok basit dediği bu formülün içinden benim aklımda sadece suyun formülünün H2O olduğu kaldı. Bunu da zaten daha önceden biliyordum. Sinanoğlu'nun 12 yaşında çocuğa bile öğretmek mümkün dediği formülünü hem köşemiz için çok uzun olduğu hem de anlaşılması kendisinin ileri sürdüğü kadar kolay olmadığı için buraya alamıyorum. Sadece söz konusu formülün bu yıl kimya dalında Nobel 'e adaya olduğunu, ABD gazetelerinin kısa bir süre önce birinci sayfalarından verdiklerini açıklamakla yetinmek istiyorum.)

-Oktay Bey iş hayatınızdaki bu başarılar özel yaşamınızı ne şekilde etkiledi? t

-İlk yıllardaki bu çok çabuk başarılar ve gördüğümüz il gi, maddi durumun iyileşmesi.. Ne istediysem, hatta istemediysem önüme getirdi. Şimdi başkaları zanneder ki, ben mesut ol dum.. Halbuki ben o sıralarda mesut değildim.. Gergin ve huy suzdum falan..

-Halbuki kendi sorunlarınızı da rahatça çözmeniz lâ zım.. Bu zekâyla..

-Çözüyordum, ama bana çok büyük saadet vermiyordu.

- *Neye bağlıyorsunuz bunu siz?*

Akıl ve gönül

- İnsanın iç alemi.. Gönül meselesi.. Batı akılcı, biz de akılcıyız tabii, ama akıldan öte insanın bir iç alemi var ki, insa-

nın aklıyla yaptığı işlere de büyük etkisi var bunun.. Meselâ akılla matematik problemlerini çözüyoruz, ama bizi bunu yapmaya heveslendiren ne?

-Bilmiyorum nedir?

-İnsanın potansiyelini ortaya çıkarabilmesi için iç alemini de geliştirmesi lâzım.. Akılla beraber gönlünü de geliştirmesi lâzım.. İnsan huzura kavuşunca bu, beyin faaliyetini de arttırıyor.. Ve endişeler, vesveseler yerine yaratıcılığa verilecek daha çok enerjisi kalıyor..

-Sağladınız mı o huzuru siz?..

-Şöyle sağladım.. Bu işleri salt kendim için değil, bütün insanlık için, başkaları için yaptığım zaman o hem bir itici güç oluyor hem de huzur veri-yor. Yalnız olmadığını hissetmek, başkaları için çalışmak gerçek saadeti bu veriyor.

-Peki Oktay Bey, bize kimya alın dışında dahiyane bir şey söyleyebilir misiniz?

-Yapmayın.. Ama bir dakika.. Dahiyane mi, bilmen fakat ben şunu söyleyeceğim, **salt akıl yetmiyor insan aklı gönlünün emrinde olmalı..** .

NOBEL'E ADAY TÜRK

Bilimin Penceresinden, Kemal Çiftçi, Şubat 1993

Amerika'da görev yapan bir Türk bilim adamı: Prof. Oktay Sinanoğlu. Burslu olarak gittiği Amerika'da adeta; bilim müptelası olan Sinanoğlu, Türkiye'ye geri dönmekten vazgeçerek 26 yaşında dünyanın en genç profesörü olmuş. Bugün ise adı Nobel ödülü kulislerinde duyuluyor. Amerikan bilim çevrelerinin kapalı kapılar ardındaki çalışmalarını bir gözlemci titizliği ile anlatan Prof. Dr. Sinanoğlu, Türkiye'nin bilimsel kalkınmasında anahtar rolü oynayabilecek mekanizmaları değerlendiriyor.

1950'li yılların Türkiye'si. Ankara'da memur bir ailenin çocuğu,Yenişehir Lisesi'nden mezun oluyor. Diğer lise mezunlarından pek de farkı yok bu gencin. Her nasılsa öğretmenleri, onu Amerika'ya göndermeye karar verirler. Orada kimya tahsilini yapıp öğretmen olarak aynı okula dönmesini istiyorlar. Sırf bunun için kendisine burs veriliyor. Ama o, Amerika'dan bir daha dönmeyecektir. Girdiği üniversitede, sınıf atlayarak kısa zamanda mezun olur, mastır ve doktorasını tamamlar. Bu arada, Türkiye'ye dönmesi için kendisine yazı gelmiştir. Gerçek potansiyelini keşfetmiş ve bilimin esiri olmuş bu gence, bürokraside ki yavaş işleyen çarkı, bir avantaja döndürmesini bilmiş, gelen mektuplardaki bazı hususları anlamadığını yazarak zaman kazanmış. Ve henüz 26 yaşındayken profesörlüğe adım atmış, dünyanın en genç profesörü unvanını almış. Buradan aldığı maaşla mecburi hizmetinin karşılığını ödemiş. Bugün Nobel Ödülü kulislerinde adı dolaşan bu insan, Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu'dur. Bütün bu başarılarına rağmen mütevaziliğinden hiçbir şey kaybetmemiş bir bilim adamı olan Sinanoğlu, her ne kadar Yale Üniversitesi'nde görev yapıyorsa da, Türkiye'yi sık sık ziyaret ediyor ve memleketin kalkınması için gayret sarf ediyor. Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu ile yaptığımız sohbette, Türkiye'nin meselelerini çeşitli yönleriyle ele aldık.

- Sayın Sinanoğlu, Türkiye dünya bilimine yaptığı katkılar bakımından 42. sırada. Halbuki yurt dışında görev yapan

Türk bilim adamlarının büyük başarılar elde ettiklerini görüyoruz. Size göre bunun sebebi nedir?

-Birkaç çeşit araştırma var. Bilimin milletlerarası olduğu söylenir. Bu, genel manada doğrudur. Ama bilimde ekoller var. Yani matematik her yerde, matematiktir. Ama buna rağmen, bir Alman matematiğinden Fransız matematiğinden ya da Ameri kan fiziğinden bahsedebiliyoruz. Çünkü belli yerlerde ekipler oluşmuştur. Bir takım hocaların etrafında toplanan talebeler so nunda bir ekol meydana getiriyorlar. Bilim ancak bu şekilde gelişir. Araştırılacak konu o kadar çok ki, bunların hepsini A-merika gibi bir ülke bile tek başına yapmaya kalkışmıyor. Çün kü bilimin sonu yok'. Bulduğunuz her yeni şey başka başka ka pılar açıyor. Tıpkı bir ağacm dallara, budaklara ayrılması gibi....

-Yeni her yeni kapı, başka kapalı kapılara mı götürüyor?

-Evet. İlerledikçe daha derin ummanlara dalıyorsunuz. İ-şin heyecanı da burada. Bu kadar geniş mevzular söz konusu olunca neyi araştıracaksın, neyin üzerinde çalışacaksın? sorusu önem kazanıyor. Burada insanın kendi kişiliği ve kültürü de ö-nemli rol oynuyor. Meselâ bizde matematiğe karşı büyük bir kabiliyet yakut eğilim var. Sovyetler Birliği'nde de öyle. Bizim kimyacı, fizikçi olarak tanıdığımız başarılı Türk bilim adamları, sadece matematik yapıyorlar. Yani kimyanın, fiziğin matemati ğini.... Bence bu bizim kültürümüzden geliyor. Çünkü Türkçe başka dillerde olmayan bir matematik yapıya sahip. Türklerin yaptığı matematikte bile belli bir stil var.

-Hintlilerde, Pakistanlılarda ve iranlılarda da matema tiğe yatkınlık var. Bunda şarklı olmanın tesiri var mı?

-Hayır, onlarınki farklı. Hintliler daha çok İngiliz ekolü nü takip ediyorlar. Bizdeki ise, düşünme tarzımızdan kaynakla-

nıyor. Bakın sanatımızda bile geometri var. Her milletin kendi kültürüne ve geçmişine bağlı bir ekolü var.

-Bizdeki eksikliğin esas sebebi bu mu? Yani bilimdeki yetersizliğimizi, belli ekollerin olmayışına mı bağlıyorsunuz?

-Tabii bilimi yönlendiren bir etken daha var. Amerika, bunu para musluklarını açıp-kapamak suretiyle yapıyor. Rusya da ise, bu yönlendirme zorla yapılır. Fakat ABD'deki sistem çok ustaca. Vatandaş bunun pek farkında değil. Biz bile bunu çok geç fark ettik. Zaman zaman bilim adamlarını Washing-ton'a çağırıyorlar. Tabii yanlarında birkaç da general bulunuyor. Kapalı kapılar ardındaki bu toplantılarda diyorlar ki:

Bize şöyle bir şey lâzım. Bunun için hangi temel bilimlerin gelişmesi gerekiyor? Orada bir takım kararlar alınıyor. A-raştırmacılara burs veren kurum ve kuruluşlar, gelen proje tek-liflerini kabul ederken bu kıstasları esas alıyorlar. Bir de bakı-yorsunuz ki, belli sahalara daha,çok para ödeniyor. O zaman herkes ister istemez o yöne kayıyor. Çünkü diğer çalışmalara ya hiç para verihniyor veya çok az veriliyor. Sonra, belli konular moda olup çıkıyor. Basın da bunda önemli bir rol oynuyor. Çoğu araştırması, farkına varmadan, gündemde olan konular üzerinde çalışıyor. Halbuki Washington, yıllar öncesinden buna karar vermiş. Uzaktan bakınca da, Amerika'da herkes bildiğini o-kuyor, zannedersiniz. Aslında güdümlü bir bilim var orada.

- *Bilimin güdümlü olmasına karşı mısınız?*

- Aslında tamamen karşısında değilim. Çünkü bu iş tam başıboş olmaz. Çok çeşitli mevzu var. Herkes istediği konuda çalışırsa, ekoller meydana gelmez karşılıklı bilgi alışverişi ol maz. Genel sınırlandırmalar olmalı. Ama bu saha çok dar tu tulmamalı. Amerika'da serbesti var ama belli ana hatlar çizil-

miş. İlkenin işine yarayacak araştırmalar ancak bu şekilde ortaya çıkıyor.

Her konuda bir numara olamayız. Buna gücümüz, kaynağımız,insanımız yetmez. Ama belli kollar tespit edilir ve o konularda dünyada bir numara olmaya azmedilirse, bunu başarabiliriz. Öyle olmalı ki, bu sahalar söz konusu olduğunda, herkesin aklına Türkiye gelmeli. Rahmetli dedem şöyle derdi: İstersen mahallede ayakkabı tamircisi ol. Ama en iyisi ol. Önemli olan da bu. İşte o zaman Türkiye'nin adı duyulur. Bugün Amerika bile her şeyi birden yapmaya kalkmıyor.

İkincisi, seçtiğimiz bu geniş bilim alanlarında tatbikata da ağırlık vermek suretiyle Türkiye'nin gelişmesini hızlandırmak mümkündür. Bunun için de planlama ile sanayi arasında bir irtibat olmalıdır. Bakın Amerikalılar şöyle düşünüyor. Elbiseyi Çinliler yapsın. Japonlar televizyon yapsın. Biz de harp sanayi yapalım. Bunun içindir ki, harp sanayi için lüzumlu olan bütün bilim dallarına öncelik veriyorlar.

Japonya'da serbest ekonomi var. Ama hükümetleri, on sene evvel karar veriyor: Biz şimdi birçok sahada bir numara haline geldik. Önümüzdeki on yıllık dönemde bilgisayarda da bir numara olmalıyız. Diyor. Neticede hükümet, sanayi ile akademik çevreler arasında işbirliği yaparak bilgisayara büyük ağırlık veriyor. Bugün gerçekten bilgisayarda bir numara olmuşlardır.

-Türkiye 'de böyle uzun vadeli hedefler var mı?

-Bizzat şahit olduğum bir konuyu nakledeyim. TÜBi TAK'ın kuruluşu sırasında biz de vardık. Birkaç fizikçi ile bir likte bir şema çizmiştik. Aynı şema üzerine kurulan bu araştır-

ma kuruluşunda, amaçların kısa zamanda tamamen değiştiğini gördük.

- *Bu amaçlar nasıl değişti?*

Bunda *Ford Vakfı'mn* rolü oldu. Bir de baktık bu vakıf yardım vaadiyle devreye girmiş. Yardım dediği de birkaç kişiye verilen burs.

-Yabancı bir kuruluş neden bizimle ilgilenme ihtiyacı duymuş olabilir?

-Bu konuda hayal gücümüzü çok fazla çalıştırsak paranoid oldu diyecekler belki. Fakat bazı gerçekleri düşün memek elde değil, şurası muhakkak ki, ne Amerika, ne de Av rupa dört başı mamur bir Türkiye istemez. Amerika'dan Hin distan'a kadar, bütün ülkeleri dolaşıyor, görüyorum. Hepsinin ödü patlıyor. Dünyada iddialı, kuvvetli ve kendini bilen bir Türkiye istenmiyor. Türkiye'nin azametli bir devlet olmasından korkuyorlar. Üstelik böyle bir potansiyel olduğunu da çok iyi biliyorlar. Bu korkular gayet normal. Bütün topluluklar arasında bir rekabet var. Yerine göre başkalarına çelme takacaklar. Dün ya böyle. Biz de herkesle dost geçineceğiz, gerektiğinde işbirli ği yapacağız. Ama haysiyetli olmak zorundayız. Kendi kültü rümüzü de bileceğiz, başkalarının kültürünü de. Bunu en iyi tutturan da Japonya oldu. Kendi değerlerini, kültürünü yok et medi. Bunun için bir sürü tedbir aldı.

Bu kadar bilim adamıyla, mevcut kaynaklarımızla dünyada hatırı sayılır bir ülke olabilirdik. Tabii bu, millet olarak kendimize güven duymamızı gerektirir. Her konuda, sanki başkalarım taklit etmek zorundaymışız gibi bir düşünce var. Kendimize güven duymuyoruz. Eskiden daha da kötüydü. 196O'lı yıllarda şöyle bir şey vardı: Meselâ Amerika'dan beni çağırsa-

lardı, 100 dolar gibi bir harcırah verirlerdi. Benim en kötü talebem buraya çağrılsaydı 1000 dolar alırdı. Sırf yabancı olduğu için. Halbuki bu adam. Amerika'da benim odama girmeye cesaret edemez. Beraber buraya geleceğiz. Bana 100 dolar ödenecek. Burada önemli olan para değil. Türk vatandaşı olmamdan dolayı gördüğüm muamele.

-Her şeye rağmen ülkemizde önemli gelişmeler var, değil mi?

-Evet. Gerçekten de büyük bir ilerleme var. Bununla iftihar ediyoruz. Her gelişimde bu farkı görüyorum. Biraz da iddia sahibi olabilseydik, daha akıllıca hareket edebilseydik meseleleri kolayca çözerdik. Japonya'nın gelişmesi de öyle olmadı mı? Oraya sık sık giderim. Japon dostlarım bana şöyle demişlerdi: Baktık ki harp sanayiinde Amerika ile baş edemiyoruz. Kültürümüz ile bir bir numara olmayı azmettik planımızı yaptık, onun üzerine yürüdük.

Kültür konusunda bizde tehlikeli bir gidiş var. Anadolu'nun en ücra köşelerinde bile bütün ilanlar, reklamlar İngilizce... Yabancı dilleri elbette öğrenmeli. Ama kendimizi koruyarak.. Nasıl ki bütün bitki ve hayvan türlerinin korunması çare için gerekli ise, insanlığın zenginliğini sağlayan kültürlerin muhafaza edilmesi de aynı derecede önemli. Kültürlerin her biri, binlerce yılda bu seviyeye gelmiştir.

Bizim harika bir dilimiz, binlerce yıllık bir kültürümüz var bizim olan her şeyi hakir gördüğümüz var. Bizim olan her şeyi hakir görmüş oluruz. Biz böyle yapıp Avrupa'ya ve Amerika'ya yamanmak istedikçe, onlar da tekmeyi vurur, bizi kenara iterler. Henüz nerede olduğumuza bile karar vermiş değiliz. Dünya küçülmüştür. Meseleleri milletlerarası seviyede düşünmek lâzım. Buna karşı değilim. Artık kapalı yaşamanın imkanı yok. Ama nasıl ki her ferdin bir şahsiyeti varsa toplumların da böyle şahsiyetleri olmalı. Her fert toplum içinde belli roller oynuyor o toplum içinde yaşıyor. Ama yine de herkesin ayrı bir şahsiyeti var. Şahsiyetsiz insandan ne kendisine ne de topluma fayda gelmez. Dünyayı da böyle bir cemiyete benzetirsek; aynı zamanda kendi şahsiyetini de muhafaza edecek.

Sadece maddi ilerleme insanları mesut etmeye yetmiyor. Amerika'da görüyoruz. Zengini, fakiri, yüzde 90'ın mesut değil ve üstelik bunun sebebini de bilmiyor. Onlara biraz maneviyattan bahsedince hayretler içinde kalıyorlar. Sadece maddi gelişme ile insanların mutlu olamayacağını Japonlar çok iyi biliyorlar.

-Bunun için mi Batıda mistisizme bir kayma var?

-Bizde öyle bir intiba oluşmuş ki, sanki bilimle uğraşan insan maneviyatla ilgilenmemeli. Bunun tersi de var. Zamanla bu Türkiye'de sağ-sol ayrımı şeklinde ortaya çıkmış. Bunda dış etkilerin rol oynadığından eminim. Bir bilim adamı biraz manevi değerlerden bahsedince Türkiye'de hemen gerici damgasını yer. Peki bunlar bilmiyorlar mı ki, Einstein bir taraftan fizik teorileri kurarken, bir taraftan da *siyonizm* üzerine makaleler yazardı. Şimdi o gerici olmuyor da biz *Gazalimden* bahsedince mi gerici oluyoruz? Bize zamanında öğretmemişler. Ama Amerika'da iken *Gazali'nin* eserlerini bulup okuyunca dünyam değişti, hayretler içinde kaldım. *Kimya-ı Saadet* 'i okurken gördüm ki, Gazali, bugünkü Batı dünyasından beş yüz yıl ilerideymiş. Ben bunu Davos'ta anlattım. Şimdiki Cumhurbaşkanı Özal'ın da bulunduğu bir milletlerarası toplantıda, Gazali'den, Mesnevj'den biraz bahsettim. Çeşitli ülke başbakanlarının, dünyaca

ünlü işadamlarının katıldığı toplantıda dünyanın meseleleri tartışılıyordu.

Onların düşünce ve tekliflerini dinleyince dayanamadım *Mesnevimden, GazalVden* bir iki şey anlattım. Maddi ve manevi dünyanın iç içe olması gerektiğini aktardım. Başlangıçta bende bir çekingenlik, hatta korku vardı. Adamlar öyle bir meraklıdırlar ki, ondan sonra bana dört tane konferans verdirdiler. İşadamları, birinci mevki uçak biletleri gönderip beni ülkelerine davet ediyorlardı. Batı, bu konudaki eksiğini anlamış. Bunun içindir ki, Japon tarikatları, Amerika'da hızla yayılıyor. Amerika'nın ileri gelen devlet adamları ve yöneticileri, bu faaliyetleri gösterenlere çeşitli ödüller veriyorlar. ,

1917 yılında Rusya'da komünizm ihtilali oldu. Ruslar sonunda bu işin yürümeyeceğini anladılar ve pes ettiler. Çin'de aynı şeyi yaptı. Diyeceğim şu: Dünya çok büyük bir hızla değişiyor. Amerika'da bu değişme karşısında, büyük bir dinamizm ve arayış içinde. Onların en önemli özelliği bu. Bugün için doğru olan şey bir bakıyorsunuz. 6 ay sonra geçersiz olmuş. Amerikalılar devamlı surette kendi kendilerini soruşturuyorlar. ABD'nin birçok zaafı var. Ama onları ayakta tutan, bu arayış ve dinamizm. Hâl böyleyken bizim 60-70 sene önceki sloganların peşinde takılıp kalmamış çok hatalı.

-İnsanlarımızın belli kalıplar içinde sıkışıp kaldıklarını, çoğu zaman bilim adamlarının bile çok katı ve önyargılı ol duklarını görüyoruz. Bunu nasıl izah ediyorsunuz?

-İlkokul birinci sınıftan itibaren, bazı şeyler, bize sene lerce ezberletildi. Bunlar o kadar kafamıza yer etmiş ki, 40-45 yaşına gelinceye kadar, yabancı ülkelerde bulunduğum halde, beynim adeta bazı şeylere kapalı kaldı. Bildiklerim dışında da

gerçekler olabileceğini hiç düşünmedim. Bunun için bir şok geçirmem gerekiyordu, belki de. Amerika'da bir kış gecesiydi. Gecenin yarısına kadar çalışmış, sabaha doğru, karlar içinde yürüyerek evime gidiyordum. Kafamda matematik, kimya formülleri vardı. O zamanlar pek gazete filan da takip etmezdim. Koşarken sanki kafamda bir şimşek çaktı. Birden şunu düşünmeye başladım: Bize böyle (böyle) öğretmişlerdi. Ama ya öyle değilse.. Bilimin verdiği enerjiyle sanki kafamda bir perde aralanmıştır, kendi kendime bazı sorular sormaya başladım.

-Öyleyse mesele eğitim sistemimizden kaynaklanıyor.

-Tabii. Bazı konularda çok hassas davranılmış. Kimse farklı düşünmesin, diye de çok tedbirler alınmış. Nitekim bazı belgeler hala gizli tutuluyor. Ama şimdi bakıyorum da, insanlar uyanmaya başladı.

Okuduğumuz tarih kitapları, asırlarca at üstünde kılıç sallayarak yaşadığımızı yazar. Bu yanlış. Tarihi inceleyenler görüyorlar. Uygurların oluşturduğu medeniyet sanatıyla insanlık anlayışı ve teknolojisiyle bence gelmiş geçmiş en büyük medeniyetlerden biridir. Bunu kimse bilmiyor. Öyle bir medeniyet ki, Çin'e Japonya'ya hatta Batıya tesiri olmuş. Batı medeniyetinin ancak 200 yıllık bir geçmişi var. Altını biraz kazırsanız, barbarlık çıkar. Osmanlı gibi devletler, kılıç sallamayla, zorbalıkla ayakta kalamaz. Batıya çok şeyler öğretmişiz. Bunları bilmek ve gençlerimize öğretmek zorundayız.

-Türkiye 'nin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

-Bizim dünyada haysiyetli bir yerimiz olmalı. Eskiden insanlarımız daha gevşek yürürlerdi. Şimdi bakıyorum da her kes hızlı, enerji dolu. Burası Japonya gibi olabilir. Önümüzde muazzam imkânlar var. Bunları kullanabilirsek ve haysiyetimi-

ze sahip çıkarsak kendimize dünyada önemli bir yer edinebiliriz. Aksi takdirde bir Güney Amerika memleketi gibi kalabiliriz.

AMERİKALILAR TÜRKİYE'Yİ BİLMİYOR!...

Saadettin Kaşıkçı, 3 Haziran 1995

Sinanoğlu tam bir bilim aşığı. Kendisi de başarılarının sebebini bilim aşıklığı ve ilk aldığı eğitime bağlıyor. Sinanoğlu'nun bilime aşıklığı hâlâ sürüyor. Hafta sonları ve gece yarılarına kadar çalışan Sinanoğlu ile bir tatil günü görev yaptığı Yıldız Teknik Üniversitesindeki odasında görüştük.

Bilime dalıp gidiyorum

-Son 300 yılda Batı dünyasında en genç Profesör olma başarısını nasıl sağladınız? Ne kadar çalışarak bunu başardı nız?

-Normal çalışıyordum. Fakat şu vardı ki şan, şöhret, para için çalışmadım. İlme dalıyordum, kaptırıyordum kendimi ve uzun süre çalışıyordum. Bu hâlâ daha geçerli. Hafta sonları ve geceleri çalışırım. Çünkü bilimle uğraşmak bana huzur veriyor. Adeta beulm için ibadet gibi bir şey. Ben bilime kendimi verdi ğim zamanlarda Türkiye'de bilim falan yoktu. Herkes bana bi lime girme, aç kalırsın, hariciyeci, doktor ol diyordu, bende aç kalırsam ka'"vım benim merakım buna diyerek girdim. Artık Türkiye'de uc gençler Amerika'daki gibi nerede daha çok para kazanacaksa ona gir-meye çalışıyor. Halbuki bu iş böyle olmaz, neye merakın varsa ona gireceksin.

-Özellikle Fizik, Kimya konularım siz mi seçtiniz?

- Tabii ben özellikle bu konuları seçtim. Bizim bütün sü lâle edebiyatçıdır, sanatçıdır. Aslında bende öyle şeylere me raklıyım. 16 yaşında iken kısa hikâyeler yazıp edebî dergilerde yayınlıyordum. O arzum ve yeteneğim hâlâ saklı, her fırsatta her konuda yazıp çizmeye devam ediyorum.

-Geliştirdiğiniz yeni sistem sayesinde dünyada isminiz den söz ettirmişsiniz. Neydi bu sistem?

-Kimya için yeni bir sistem matematikten çıkıyor. Biz birtakım matematikler geliştirdik ve ondan sonra kimyayı raatematikleştirdik. Matematik yoluyla kimyanın sırlarını çözdü ğümüz dışarıda söyleniyor.

Çok zorluklar çektim

- *Hocam başarınızda acaba Amerika da size sağlanan imkânla rın etkisi var mı?*

- Amerika'da sağlanan imkânlar belli noktalara kadar oluyor. Sen işi daha da büyütüp başa güreşmeye başladın mı ba sma binbir belâ geliyor. Orada bilimde çeşitli mafyalar var. Onlar kendilerinden başka birinin sivrilmesini istemezler. Biz otuz yılda çok çektik orda. Herkes sanır ki Amerika insanlara imkân sağlıyor. Eğer sen onlara çıraklık yapacaksan seni çalış tırmak için biraz imkân tanıyorlar. Eğer sen yalnız başına bir şeyler başarmaya başlarsan o zaman sana etmediklerini bırak mıyorlar.

-Amerika'ya onları içerden tanımak ve ona göre müca dele etmek niyeti ile gittiğinizi söylediniz. Nasıl tanıdınız Ame rikalıları?

-Bunu Amerikan düşmanlığı olarak almamak lâzım. Amerika'da şunu öğrendim ki, insan insandır. Her yerde iyi insan da var, kötü insan da. Her insanın içinde yatan bir iyilik cevheri

var, mühim olan bu cevheri bulup ortaya çıkarmaktır. Amerikan kültürü bu cevherin ortaya çıkmasına mâni olan bir kültürdür. Yani çok maddiyatçı, çok bencil, insanlık anlayışı olmayan bir kültür. Bu da İngilizlerden kaynaklanıyor. İngilizler dünyanın en ırkçı, haçlı kafalı, fakat bunu çok usturuplu yapan bir milletidir. Batılıların hepsi aynı karakterdedir. İnsanlıktan bahsederler ama aslında insanlıkla alâkaları yoktur. İngilizler gitmiş kızıl derilileri yok etmişler, İspanyollar gitmiş, Güney Amerika'daki bütün medeniyetleri yok etmişler, kitaplarını yakmışlar, bu hadiseler hâlâ devam ediyor. Amerikalılar kötü de Avrupalılar iyi mi? Avrupalıların kafası aynı haçlı kafası, ama bizimkilerde bir Avrupa hayranlığı sürüp gidiyor. Bizi AB'ne alın diye yalvarıyorlar da, demiyorlar ki; siz gidin kendi işinize, bakın bunun sebepleri, aşağılık duygusu ve bağımlılık. Fakat çok şükür halk Avrupa'yı istemiyor.

-Amerika 'da Türkiye nasıl görünüyor?

-Bu soru bana çok soruluyor. Bende diyorum ki, bunun cevabı çok basittir; Görünmüyor. Türkiye diye bir yer görün müyor, adı sanı yok. Türkiye diye bir yerin varlığından kimse nin haberi yok.

Ne zaman gittim ki?

-Çok uzun bir süre Amerika 'da kaldıktan sonra Türki ye 'ye döndünüz. Neden döndünüz?

-Bana diyorlar ki ne zaman döneceksin? Benim cevabım şu oluyordu; ne zaman gittim ki? Otuz yıllık ömrümün yarısı yollarda senede 4-5 kere kendi fedakârlığımla gide gele geçti. Önceleri Türkiye'de daha az kalabiliyorum. Artık Türkiye'ye geldiğim zaman daha uzun kalabiliyordum. Yıldız Üniversite sinde de çalışıyorum.

-Türkiye 'deki Üniversiteleri nasıl buldunuz?

-Benim sosyetik geçinen akrabalarım, neden Boğaziçi Üniversitesine gitmiyorsun diye bana sorduklarında onlara ben Amerikan taslağı bîr Üniversitede çalışmak isteseydim Türki ye'ye gelmezdim, orada çalışırdım. Ben, " Türk Üniversitesine gitmek istiyorum." dedim. Yıldız'a geldikten sonra baktım ki, üniversite çok iyi. Çok iyi kimyacılar, matematikçiler, mühen disler var. Genelde de Türkiye'deki bütün üniversitelerde çok değerli arkadaşlarımız var.

Bir millet diliyle hisseder

-Dil konusunda çok hassassınız. Bu hassasiyet neden kaynaklanıyor?

-Bir milleti millet yapan dini ve dilidir. Zaten inançlar ü-zerinde çok oynanmış, darmadağın edilmiş. Ona rağmen millet dinine sahip çıkmış. Dil bizim açımızdan çok önemli.

Meselâ batı dillerinde gönül sözcüğünün karşılığı yok. Eğer siz bütün eğitiminizi misyoner okullarında yaparsanız, ister istemez onların dilinden düşünürsünüz. Türkçe konuştuğu zaman ya, abuk sabuk bir Türkçe konuşuyor, ya da yarısı İngilizce bir dil çıkıyor ortaya. Dil olmayınca insanların benlikleri olmaz. İnsanlar kendi kültürlerinden kopar ve ondan sonra devletle millet arasında bir bölünme meydana gelir. İnsan diliyle beraber düşünür ve hisseder. Elbette ki yabancı dil öğrenmeyelim, demiyorum. Yabancı dil öğrenmesi gereken kişi gereken yabancı dili öğrenmelidir. Meselâ birçok ülkenin devlet baş^ kanları gittikleri ülkelerde ve toplantılarda İngilizce bildikleri halde kendi dilleri ile konuşurlar, bu bir haysiyet meselesidir. İngilizce konuştuğu ile övünen iki tane devlet başkanına rastladım şimdiye kadar. Bir tanesi Filipinlerdir, diğeri Türkiye. Her-

kesin İngilizce konuşması gerektiği ikinci dünya savaşından sonra İngilizlerin yaydığı bir emperyalist oyundur. Onun için de her ülkenin içinde birtakım adamlar ayarlayarak bu propagandayı yaptırdılar. Yok efendim bilim evrenseldir onun için herkesin dili İngilizce olmalıdır. Yok öyle bir şey. Bilimin yöntemi evrenseldir. ***Bizimkiler şimdi Türk Cumhuriyetlerinde İngilizce öğrenim yapan okullar açıyorlar. Bırak da bu misyonerliği İngilizler yapsın!***

-Fakat Hocam sizin kuruluşunda bulunduğunuz üniversitelerde eğitim dili İngilizce. Bu bir tezat değil mi?

-Çok şükür bizim resmi dilimiz Türkçe'dir. Eğitim dili resmi dilden olur. Zaten bir yabancı dil öğreneceğim diye kendi dilini atarak başka dillerde eğitim yapan bir başka ülke dünyanın hiçbir yerinde yok, bir iki sömürge hâricinde. Bize yuttur muşlar yabancı dil böyle öğrenilir diye. Neden başka ülkeler böyle öğretmiyor. Yabancı dille eğitim Türkiye'nin ve Türk dünyasının kıyımı olur. Birkaç nesil sonra bu iş biter. Nitekim İngilizler İrlanda'da bu işi uyguladılar ve iki nesil sonra İrlandalıların dili yok oldu. Ben her hükümete bu durumu anlattım o zaman beni dinlemeyenler meğerse, cahilliklerinden değil bu işi kasten yapıyorlarmış. Bu çok büyük ihanettir. Fakat şimdi yavaş yavaş bu durum anlaşılıyor. Yabancı dille eğitim yapan üniversitelerin kurulmasına gelince biz belki içerden düzeltiriz diye birkaç yıl uğraştık ama olmadı. Sonunda açıkça gelin bunu Türkçe eğitim yapan bir üniversite yapalım dedik ve bizi aforoz **ettiler.** Boğaziçi'nde de aynı durum söz konusu oldu.

-Amerika'ya gidecek misiniz? Yoksa sürekli Türkiye'de mi kalacaksınız?

-Her ne kadar Türkiye'de çalışıyor olsam da bilimde uluslararası ilişkileri, bilgi alışverişini devam ettirmek lâzım. Onun için arada bir oraya da gidiyorum. Otuz yıldır devam ettiğim gibi arada bir gidiyorum, ama zamanımın çoğunu Türkiye'de geçiriyorum.

-Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

-Geçtiğimiz günlerde İLESAM bana bir ödül verdi. Sayın Demirel ödülleri takdim ettikten sonra bir konuşma yaptı. Cumhurbaşkanı'nın konuşmasından sonra benden bir konuşma yapmamı istediler. Ben de dedim ki, benim diyeceklerim üç kelimelik bir formülle izah edilebilir. ***Matematik + Bilim + Gönül.*** Eğer evrensel bir şey öğrenmek istiyorsanız herkes bir yıl fazladan matematik öğrensin o zaman bütün dünyanın en ileri milleti oluruz. Ayrıca dedim: Bir dilin büyüklüğü matematiğe olan yakınlığı ile ölçülür. Ne kadar matematiğe yakınsa bir dil, o kadar büyük bir dildir. Bu açıdan Türkçe matematik yapıya sahip bir dildir. Onun için böyle özelliği olan bir dili Allah bize bahşetmiş, bunu geliştirmek ve dünyaya yaymak bizim boynumuzun borcudur dedim. Bu bir, ikincisi evet "Bilim evrensel dir." diyorlar; Bilimin yöntemi evrenseldir. Ama bilimde ne yapılacağına karar verdiren ulusal kültürdür, gönüldür. Gönül terbiyesi, eğitimi almamış bir bilim adamından fayda değil zarar gelir, dedik ve oturduk.

BU SÖMÜRGECİ EĞİTİMLE ANCAK ACENTALAR YETİŞİR!..

13 Haziran 1995, Aydınlık

Bir insan ancak kendi dilinde bilim yapabilir. Yabancı dille eğitim, batılıların bu ülkenin geleceğini karartmak için pazarladığı dehşetli bir oyundur. Bilim yapmak için önce ateş sonrada haysiyet, kendine güven gerek. Bu yöntemle aşağılık duygusunu baştan aşılıyorlar çocuklara. Böyle yetişenlerle bilim yapılamaz.

Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu Türkiye'nin kimya ve fizik alanında yetiştirdiği dünya çapında bilimcilerden 26 yaşında Profesör olmuş, bu özelliği ile dünya rekorunu elinde tutuyor. Uzun yıllar ABD'de çalışmalarını sürdürmüş. Dünya bilim çevrelerinde Nobel'e en yakın temel bilimci olarak biliniyor. Prof. Sinanoğlu Türkiye'ye kesin dönüş yaptı ve İstanbul Teknik Üniversitesinde çalışmalarına başladı. Beni gece 22:00'ye kadar arayabilirsiniz. Bu saatte bir ben bir de bekçi kalır üniversitede, diyen Prof. Oktay Sinanoğlu ile Amerikan ve Türk Eğitim Sistemi hakkında konuştuk.

-Oktay Bey, diyorsunuz ki; " Türk halkının aptal olduğu fikri doğru değil. Amerikan halkı daha eğitimsiz, eğer aptallık kıyaslaması yapılacaksa, Amerikan halkı, Türk halkından daha aptal." Uzun zaman ABD 'de kaldınız, çalıştınız. Hangi göz lemlere dayandırıyorsunuz bu fikrinizi?

-Tabii, konuyu kültür ve eğitim açısından konuşuyoruz yoksa genetik değildir, aptal veya zeki olmak. Şimdi Ameri ka'da kendi basınlarına göre de, en büyük sorun eğitimdir. Bilhassa ilk ve orta öğretim. ABD'deki eğitim düzeni, dünyadaki en berbatlarından biri.

Çocukların büyük çoğunluğu, yüzde doksanı halkın vergileri ile işletilen okullara gidiyor. Yüzde ondan bile daha az olan elit kesimin çocukları da özel okullara. Elitin gittiği okullarda üniversite düzeyine kadar ve ciddî bir eğitim yapılıyor. Fakat aynı kasabadaki halk çocuklarının gittiği okullara bakın, tam bir rezalet. Bu okullardan çıkanlara ilişkin ABD'nin kendi gazetelerinde çıkan istatistikler var. Liseyi bitirenlerin yüzde altmışı doğru dürüst okuma yazma bilmiyor. ABD ekonomisi biraz daha iyiyken durum böyle idi. Son yıllarda daha da beterdir, öğretmenlere soruyoruz, matematik, cebir, kimya vs. öğretiyor musun diye. Gülüyorlar, ne matematiği, ne kimyası... Sınıfta şu bir saat geçsin, biri tabancasını çıkarıp başka birisini vurmasın veya bizi vurmasın, bunu başarabilirsek tamam diyorlar, ne eğitimi? Tam bir kepazeliktir gidiyor.

Amerikan eğitim sisteminde zincirleme sınıf ayırımı

-Zengin çocuklarının gittiği okullar nasıl?

-Yüzde onun gittiği okullar ise genellikle niteliği yüksek yerler. Tabii bunlar çok pahalı, dönemi 25 bin dolar civarında. Son derece lüks binaları ve bir de çok iyi öğretmenleri var. Kü çük bir azınlığın çocukları buraya gidiyor.

Ayırım üniversite de devam ediyor. Binlerce üniversite var. Ama içlerinden bazıları, Yale, Harvard gibi, bunlar çok ö-zel üniversiteler. Özel liselerden çıkanlar, para aristokrasisi diyebileceğimiz çok zengin kesimin çocukları, bu üniversitelere giriyor. Çok pahalı üniversiteler bunlar. Diğer okullardan çıkanlar da, yani yüzde 90, diğer üniversitelere gidiyor. Bunlarda paralı ama, az bir para. Yani büyük bir sınıf ayrımı var.

Sınıf ayrımı ve kastlaşma, bu çok özel üniversiteler içinde bile sürer. Örneğin Yale'de birtakım binalar vardı, eski Mısır anıtları gibi. 30 sene önünden geçiyoruz. Neyse adını bilen çıktı. Ama içini görene daha rastlamadık. Bunlar gizli cemiyetmiş. En meşhurunun adı: *"Skull and Bones",* yani *"Kurukafa ve Kemikler"*.. Şimdi, seçkinin seçkini olanların çocukları bu tür cemiyetlerde örgütleniyor. Gizli toplantılar, âyinler vs.. Bunların en meşhurlarına, işte biri *"Skull and Bones",* üye olanlara, en azından yılda 100 bin dolarlık bir iş garanti ediyorlar. Zaten çok varlıklı ailelerin çocukları ama, yine de bu parayı garanti ediyorlar. Yani bu üniversitelere zaten elit zümre giriyor. Fakat bu zümre içinde bile daha ayrıcalıklı bir kesim var.

Bu üniversitelerden mezun olanlar ve bir de bu gizli cemiyetlere üye iseler, devletin en önemli mevkilerinde, sanayinin tepelerinde yer alıyorlar. Sistem bu. Ben bir ifşaatta bulunuyorum. Sistemin böyle işlediğini ABD'de herkes bilir ve yazar, ortadaki bir şeydir bu. Ülkeyi ve ekonomiyi yönetecek elit zümre bu şekilde yetiştiriliyor.

ABD'nin yaptığı kendi hastalığını buraya bulaştırmak

Şimdi benim bozulduğum şu. Kırk senedir bizim eğitim düzeni gittikçe çöküyor. Bu yıllar içinde ister sağ, ister sol hükümet olsun, hep Amerikalı danışmanlardan akıl aldılar. Eskiden ABD öduyordu bu danışmanların paralarını, şimdi onu da bize ödetiyorlar. Hani Amerikan eğitim iyi olsa, ne yapalım bize öğretiyorlar diyebilirsin. Adamların ki dünyanın en berbat eğitim düzeni, bir de bize mi akıl verecek! Yaptığı, kendi hastalığını buraya bulaştırmak. Onun için Türkiye'de de eğitim çöktü. Ben buna bozuluyorum. Sadece, biz çağırmıyoruz. Amerikalılarda illâ biz öğreteceğiz diyorlar. 40 senedir böyle.

ABD'de elitin gittiği seçkin üniversitelerin dışındaki diğer üniversitelerde, ilk birkaç sene de doğru dürüst eğitim olmaz. İşleri güçleri sabahtan akşama bira içsinler, sabaha kadar partiler, bir sürü yozluk yapsınlar, aklınıza gelebilecek her rezilliği yaparlar. Yani üniversitelerin de çoğunda ilk birkaç sene bir ciddiyet yoktur. Toplum bile bunu kabullenmiş.

Doktoraya gelince iş ciddileşir

-Peki neden bir sürü insan ABD'de lisans-üstü eğitim görmek istiyor?

-Hele son yıllarda ABD'deki doktora öğrencilerinin çoğu yabancı. Genellikle Çinliler, Hintliler, Asya kökenliler. Bu öğrenciler çok da çalışkan oluyor.

Şimdi, doktoraya geldin mi iş değişir. Orada ciddiyet başlar, orası ciddi ve dünyada en iyisi. Öbür tarafları dünyada en berbatı, ama iş doktoraya geldi mi o zaman çok iyi.

Doktora, dört sene daha ders okumak değildir. Hatta en iyilerinde ders bile alınmaz. Çünkü bir iş, yaparak ve araştırılarak öğrenilir. Bir konuyu araştırmaya başlarsın, yenilikler bulmaya çabalarsın, bunu yaparken eksiklerini öğrenirsin. Gerçek öğrenme budur, gerisi palavra. TV seyreder gibi eğitim olmaz, konuyla sen uğraşacaksın ki, o bilgi beynine mal olacak.

Doktorada iş ciddileşiyor çünkü yaparak öğrenme burada başlıyor. Aslında en iyi eğitim biçimi, gerçi yaygın olarak mümkün olmuyor ama, usta-çırak usulüdür. Nitekim doktora da bu usul geçerli. Usta yanına çırağını alır, yetiştirir. Çırak, ustanın yanında yapa yapa öğrenir. îşte Batıya 12.yy.'da bizden geçen bu doktora düzeni de bir usta çırak yöntemidir.

Para peşinde koşarak yaratım olmaz

- *Türkiye 'ye kesin dönüş yaptınız. Nasıl bir eğitim siste miyle, bilim hayatıyla karşılaştınız?*

- Bizim üniversitelerimizde genellikle sabah 09:00 - 10:00'da gelinir. 17:00'de mesai biter, memur gibi. Derslere gi rilecek, toplantılar olacak, vs... Arada bir de araştırma yapıla cak, mesai bitene kadar. Aslında, asgari günde 12 saat sırf araş tırmayla uğraşmadan, ciddi bir yaratım olmaz. Hatta 12 saat de yetmez. Günde 18 saat çalışıyorsan, Cumartesi-Pazar dahil, o zaman bir yaratım olur. Yoksa sıradan ve göstermelik işler olur. Kendini kaptıracaksın, kimse sana 18 saat çalış demeyecek, a- ma sen bırakamayacaksın, yemeyi, uykuyu unutacaksın. Bir merak, bir ateş kapılıp gideceksin. Zekâ da böyle gelişir, çalış madan zekâ olmaz. Merak ve ateş olmazsa, zekâ bir işe yara maz. Para peşinde koşarak, yaratım olmaz, sıradan bir adam o- lursun.

Bizde üniversitedeki çeşitli dallara nasıl öğrenci giriyor? Çocuğa hangi dalda okuduğunu soruyoruz. Coğrafya, diyor. îl- ginç, nereden aklına geldi diyoruz. Diyor ki istediğim bölümü kazanamadım, onun için coğrafyaya girdim, öte yandan, Avru- pa'da, Japonya'da en üstün öğrenciler,matematiğe, fiziğe girer. Bizde ise genellikle, hiçbir yere puan tutturamayanlar matema- tiğe, fiziğe giriyor. Aklında doktor, hariciyeci olmak var, ama matematiğe puan tutturmuş. Şimdi bu öğrenciden matematikçi çıkar mı? Çoğu öğrenci, hiç ilgilenmediği, aklına bile gelmeyen dallarda üniversite okuyor. Böyle bir sistemden hayır gelmez.

Türkiyeli Amerikalıdan daha zengin

- *Sorun üniversiteye giriş sisteminde mi, ilkokul, ortao kuldan itibaren taşınan aksaklıklar yok mu?*

- Aslında büyük sorun üniversiteden önce başlıyor, temel eğitimde. 50'lere kadar oldukça düzgün bir eğitim sistemi var- ken, sonra giderek bozuldu. Hem de kökünden bozdular. Orta öğretim bozuk olursa, istediğin kadar üniversiteyi düzelt, hiçbir şey olmaz.

Orta öğretimin amacı nedir? Bir kere eğitim, insanın, hem kendisi için hem toplumu için değer yaratacak düzeye gelmesini sağlamaktır.

İkinci bir tarihi akışın içindeyiz bilgi birikerek ilerliyor. İnsanlığın geçmiş yaratımları. Bir de insanın kendi kültüründen aldıkları var. Bakın, ABD'de fakir de zengin de mutsuz. Gözler ya donuk ya da katil gibi bakıyor. Türkiye'de hala insanlar arası iletişim bitmemiş, ahbabınla, komşunla konuşabiliyorsun. Yüzün gülüyor. Zenginlik sadece cebindeki dolarla ölçülmez. Türkiye'deki insanın geliri daha azdır ama, sözünü ettiğim türden etkenleri de zenginlik kavramına katarsan, buradaki birçok in- sanın yaşam düzeyi, kokuşmuş Batı insanının yaşan düzeyinden daha yüksek bence. Bu açıdan, eğitimin en önemli amaçlarından biri de, insanın ve toplumun geçmişi ve geleceği arasında bir köprü kurmaktır. Şimdi bizde bu zayıfladı. Eğitim; geçmiş ile ilişkiyi tamamıyla kesip atmak, onun yerine öğrencinin beynine yabancı bir kültürü doldurup adeta başka bir toplumun insanı haline sokmak anlayışıyla yapılır oldu.

Sömürgeleştirmek istiyorsan dilini ve kültürünü unuttur

-Uzun yıllar ABD'de kaldınız, ama yabancı dille eğitime çok karşı olduğunuz biliniyor. Bugün ise tam karşı bir gidiş var ülkede, yabancı dille eğitim yapılan okullar çoğalıyor.

-Türkiye'nin son 40 yıllık eğitim düzenine baktığımda bir tek amaç görüyorum, herkes ingilizce konuşsun, Türkçe'yi

unutsun. Başka hiçbir davaları yok. Bir karar verilmiş, gidiş **o** gidiş. Niye böyle olmuş? Toplumları sömürgeleşmek istiyorsan, en iyi yol diline ve kültürünü unutturmaktır. İngilizler bu yöntemi İrlanda'da hayata geçirdiler İngiltere gidiyor, 30 sene kadar önce İrlanda'yı işgal ediyor. İrlanda'nın Anglosaksonlardan çok daha eski bir kültürü ve dili var. Filozofları, şairleri, hukuk sistemleri var. O dönem İrlanda'da ozanlar çok önemliymiş bütün eğitim işlerini ozanlar idare edermiş. İstilacı İngilizlerin ilk yaptığı iş bütün ozanları toplayıp kafalarını kesmek. Yapmadıkları barbarlık ve hunharlık kalmıyor. Fakat yinede insanları İrlandalılıklarından vazgeçiremiyorlaf. Bunun üzerine 20'nci yy. gelinirken bunu nasıl yapacaklarını düşünüyor. İngilizler: *"Başında valimiz var, gık diyenin kafasını kesiyoruz, ama hâlâ bu adamlar İrlandalı olmaktan vazgeçmiyor ne yapacağız?"* sonunda şu sonuca varıyorlar: Bunların dili olduğu müddetçe İrlandalı olmaktan Vazgeçmezler, kültürlerinden kopmazlar. İngiliz valisi 1890'da bir emir çıkarıyor. Yüksek eğitim kurulu diye bir kurul oluşturuyorlar. İçinde İngiliz yöneticiler ve kendi yardakçıları var, kurul bir karar alıyor: ***Bugünden itibaren ilk, orta, lise, üniversite bütün okullarda eğitim dili İngilizce olacaktır.*** Bu uygulamanın sonucunda, nüfusun yüzde 90'ı İrlanda dili konuşurken iki nesil sonra bu oran yüzde 30'a düşüyor. Bunun üzerine ülkesini seven İrlandalı aydınlar birtakım gizli dernekler kuruyorlar, semtlerde İrlanda dilini öğrettikleri kurslar a-çıyorlar. Millet işinden çıktıktan sonra kendi ana dilini yeniden öğreniyor. Bunun yarattığı bilinçlenme sonunda 1920'lerin başında sanıyorum, bağımsız İrlanda Cumhuriyeti

kuru
ldu
ve
ilk
yapt
ıklar
ı iş
ise
res
mi
dille
rini
tekr
ar
İrla
nda
ca
yap
mak
oldu
.
Şim
di
hâlâ
bu
İngil
izce
bela
sınd
an
ve
topl
um
için
den
yar
attı
ğı

ikiliklerden kurtulmaya uğraşıyorlar. Bu ibret verici bir örnektir.

Misyoner Okulları Kurtuluş Savaşı'nda Beşinci Kol

-*Cumhuriyetin ilk yıllarında yabancı dil eğitimine nasıl bakılmış?*

-Biliyorsunuz; Atatürk'ün üzerinde en çok durduğu konu, dil ve eğitim meselesiydi. Osmanlının son zamanlarında İngiliz işbirlikçiliği, Amerikan mandacılığı peşinde koşanlar var, biliyorsunuz. Bunlar nasıl çoğaldı? Misyoner okullarının büyük rolü vardır. Önce sadece azınlıkları eğitmek bahanesiyle başlamışlar. Sonra bizim zengin çocukları da özenip gitmişler. Halide Edip de oralardandır. Ve misyoner eğitim yayılmış. Her taraftan misyoner okulları peydah olmuş. Harput'ta, Merzifon'da akla gelmeyecek yerlerde Amerikan Kolejleri. Kurtuluş Savaşından sonra bunun farkında, bütün bu okulları kapatmak istiyor. Çoğunu kapatıyor. Ama *Robert Kolej, Saint Joseph* gibi birkaç tanesi gibi batı devletleri Lozan'da direttiler, bu konuda taviz vermiyorlar. Bu okullar kalacak yoksa İstiklal Savaşına yeniden başlarsınız diyorlar. Hükümet bu okulları kapatamıyor. Nedense Türkiye'de bunların misyoner okulu olduğu lâfı hiç edilmez. Bunlar, *Robert Kolej, Saint Joseph* düpedüz misyoner okuludur. Daha altı ay önce TV seyrediyorum. Misyoner teşkilatlarının başkanları konuşuyor, dün Kongresinde yaptıklarından söz ediyorlar; diyorlar ki: ***Türkiye'de Lübnan'da açtığımız okullarla işte Robert Kolej, Beyrut'taki Amerikan Üniversitesi vs. öğrencileri belki Hıristiyan yapamadık ama kafalarını kendimize göre değiştirdik.*** Öyle övünüyorlar daha altı ay evvel.

Atatürk kapatamamış ama iyice sınırlamış

Atatürk bu okulları kapatamayınca, bu sefer 1930'larda Türk Eğitim Derneğini kuruyor. Bu derneğe bir özel okul açtırıyor. Ankara Yenişehir Lisesi amacı şu: Yabancı dile heveslenen olursa, misyoner okuluna gitmesin buraya gelsin. Çünkü bu okulda batının bilimi, çağdaşlığı öğretilecek, ama Türk kültürü içinde. Yani eğitim tamamıyla Türkçe olacak, yabancı dile ise ayrıca özel derslerle öğretilecek zaten dünyanın her tarafındaki yöntemde budur. Ben de bu okula gittim, çok iyi bir eğitim aldık. Matematiği, fiziği, kimyayı aldığım eğitimle ABD'ye gittiğimde, Amerika'nın en iyi üniversitesinde 3 sene atladım. Şimdi her şeyi İngilizce okuyan Amerikan özentiliği ile yetiştirilen kişiler gitsinler de ABD'ye üç sene birden atlasınlar. Var mı bir tane, olamaz. Atatürk ayrıca birde kanun çıkartmış: Bir misyoner okulları genişletilemez, ekler yapılamaz, hatta çatısını tamir etmek istese, devletten özel izin alması gerekmektedir: Kapatamamış ama iyice sınırlıyor.

Ünlü kimyacıyı İngilizce bilmediği için kızağa çektiler

1950'lere kadar böyle gelindi. Tam liseyi bitireceğiz, bize dediler ki "Okul iflâs edecek, gelecek sene başınızın çaresine bakın". Yaz bitti, okul hâlâ var mı diye geldik. Okul var, ama ondan fazla İngiliz ve Amerikan öğretmen gelmiş. Sorduk, okul iflâs ediyordu, peki bu öğretmenler nereden bulundu. Kafamıza takılmıştı gık yok. Sonra bir laf çıktı. Gelecek sene burası kolej olacak Robert Kolej gibi. Bugün herkes normal bulur, zaten bütün okullar böyle olmuş. O zaman İngilizce eğitim yapan bir tek Türk okulu yok, böyle bir şey düşünülemiyor bile. Bu yüzden çok yadırgadık bu söylentiyi. Atatürk'ün tam ters amaçla kurduğu okulu kolej yapıyorlar birde gelen hocalar

derslerde, Hıristiyanlık propagandası yapmaz mı, bizde isyan çıkardık okulda. Bir iki tanesini kovaladık. Daha sonra ABD'ye gittim, okudum, 26 yaşında Profesör oldum, geldim. Eski okulumu ziyaret ediyorum. Bir kimya hocamız vardı, Fazıl Bey, çok güçlü bir kimyacıydı, üniversite düzeyinde ders verirdi. Baktım Fazıl Bey hala orada "Hocam bize kıyasla şimdiki öğrencileri nasıl buluyorsunuz?" diye sordum. "Evladım, bana artık kimya dersi verdirmiyorlar ki!" dedi. " Ben Fransızca bilirim, İngilizce bilmem". Fazıl Bey büyük bir kimya hocası, buna rağmen ona kimya dersi verdirmiyorlar, ingilizce bilmiyor diye, sonra gittim bir kimya sınıfına girdim. Bir mastır öğrencisi doğru dürüst ne kimyadan ve ingilizceden anlıyor. Türk çocuklarına tarzanca kimya anlatmaya çalışıyor. Şimdi ne olur eğitim bu durumda?

ingilizce'nin evrensel olduğu yutturmaca

Sonra birde gördük ki, böyle okulların sayısı neredeyse yüzleri bulmuş. Anadolu Liseleri, vs. almış yürümüş. Kamuo-r yuna öyle yayılmış ki, herkesin aklı fikri İngilizce öğrenmek, yabancı okula gitmek. Korkunç bir sömürgecilik yöntemidir. Bu tarihte eşi az görülmüş (İşte İrlanda'da görülmüş ama adamlar hemen uyanmış) korkunç bir sömürgecilik oyunudur.

Çok tehlikelidir. Dil giderse, gönül dediğimiz, ciğer dediğimiz şeyde gider. Haysiyette gider. Böylece tam sömürge kafalı insanlar yetişir. Millete birkaç şey yutturmuşlar. İngilizce evrensel dildir. Herkesin İngilizce bilmesi gerek demişler. Yok öyle bir şey. Bu Amerikalıların ve İngilizlerin bilinçli bir şekilde yaymaya çalıştıkları bir uydurma. Herkes kendi dilini geliştirmeye çabalarken, bizim " Ayarlı Çevre" hâlâ İngilizce evren-

seldir, başka hiçbir dil kalmayacak teraneleri anlatıyor. Gerçek böyle değil tam tersi.

İnsan ancak kendi dilinde bilim yapabilir

İkinci yutturmaca bilimin teknolojisinin ancak İngilizce bilerek geliştirileceği. Bu da büyük yalan. Bir insan ancak kendi dilinde bilim yapabilir. Düşünün ki, fiziğin çok karışık bir kuramı, örneğin *görelilik* yada *kuantum* kuramı. Bu kuramları en iyi bildiğin dilde oku, anlayıncaya kadar canın çıkar. Şimdi bu kuramlarımı öğreneceksin, yoksa bu dilde bu sözcük neydi onu mu anlayacaksın. Dünyanın hiçbir yerinde hem yabancı dili hem de belli bir konuyu aynı anda yabancı dille öğretim yaparak öğreteceksin diye hiçbir usul yoktur bu iki sömürge ülke hariç. Bu çok büyük bir oyundur. Batılıların bu ülkenin geleceğini karartmak için pazarladığı dehşetli bir oyundur. Ne yazık ki son sürat ilerliyor. Millet bir yarışa sokulmuş, İngilizce eğitim yapan okullara gitmek için.

Bilim yapmak için önce ateş sonra da haysiyet, kendine güven gerek. Bu yöntemle aşağılık duygusunu baştan aşılıyorlar çocuklara. Böyle yetişenlerle bilim yapılamaz. Bu şekilde o-nurlu, kendi insanına sorumlu kişi yetişemez. Çocukların bir günahı yok, sistem bozuk. Bu sistemden bir tek şey yetişir kardeşim. Acenta yetişir. Nitekim millet ***acenta kafalı*** olmuştur. Bu sistemden işte dış politikayı şimdiki gibi yürüten kişiler yetişir. Türkiye'nin 40 senedir dış politikası nedir? Araştırıyorum, nihayet buldum. Avrupa'ya ve Amerika'ya yalvarmaktan ibarettir. Böyle dış politikaya böyle eğitim sistemi.

Üniversite güzel binayla değil insanla olur

Yıldız Teknik Üniversitesine geldiniz. Türkiye bilimine ne gibi katkılar yapmak istiyorsunuz?

- Türkiye'nin geleceği için önemli olan birkaç dal var. Bunlar, uygulamalı matematik, moleküler biyoloji ve elektronik chip teknolojisi gibi konulardır. Bu alanlarla Türkiye'nin hamle yapması lâzım. Bu konularda varlık haline gelmeli Türkiye. Dışarıda bu işin babaları nerede denildiğinde, Türkiye'dedir diyecekler. Her alanda olmaz, ama birkaç tanesinde olabilir. Dolayısıyla Yıldız Üniversitesinde bu konulara ağırlık vermek istiyoruz. Belki bu üniversitenin binaları eksik ama, güzel binayla ü-niversite olunmaz. Üniversite insanla olur. Yıldız Üniversite-si'nde eğitim Türkçe yapılıyor. Öğrenci dediğimizi anlıyor. Güçlü bir kadrosu var. Buradaki arkadaşlarla hep beraber bilimsel çalışmalar yürütüyoruz.

Önce sömürge kafalılar temizlenmeli

-Politikaya atılmak gibi bir düşünceniz var mı Oktay Bey?

-Benim bir tek partim var: Türkiye partisi.. Başkrlar, bu arada alevi-sünni, vb. diye milleti a birbirine dü parti şürüyorlar. Diyeceğim şu: Başka konularda m görüşmelerimiz ne yok. olursa olsun gelin hep beraber bir savaş açalım. Bazı Asıl ana dava ana larımızı halledelim. Sen bu ülkeyi seviyor dava musun? bu halkı se lar viyor musun? O zaman gel. Temel ilkelerimiz ne var, olabilir? Dü onla şünüyorum, nedir yaşamımda önemli olan, bir rı kere onur çok ö- hallenemli olan, buna yaltaklanarak yaşanmaz. Bu tme konularda taviz k verilemez. Ben kesinlikle bu ülkenin sömürge gere olmasına karşı k. yım. Olamaz böyle bir şey. İstiklâl savaşını Ülkeniye verdik? Bu yi sömürge kafalılığına yüzde yüz karşıyım. Bu alıp ülkenin ve insan götü ların lâyık oldukları yeri bulabilmesi için, bir rüyo kere sömürge ka-

falıların temizlenmesi, bu anlayışın değiştirilmesi lâzım. Kim samimi olarak bu ülkenin onurunu düşünüyorsa, onlarla varım.

Batı inişte biz çıkıştayız...

-Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

-Burada dertleşiyoruz ama, ben geleceği yine de iyi gö rüyorum. Bence millet artık uyanmıştır. Çok dehşet gençler de yetişiyor. Bütün bu sömürge kafa eğitimine rağmen... Mayalan düzgün olanlar çoğunlukta. Bu halkı ne Avrupa ne Amerika ne de onların yardakçıları tutamayacaktır. Ben çok iyimser. Batı i-niştedir, biz çıkıştayız.

YABANCI DİLLE EĞİTİME NEDEN BU KADAR KARŞISINIZ?..

Dünya Spot Dergisi, Sinan Hıncal, 25 Temmuz 1995

Bu iş 1954'te başladı. O zamana kadar Türkiye' de yabancı dil ile eğitimi yapan, hiç bir kamusal özel Türk okulu yok, yabancı dil eğitim yapan bir kaç okul için de genel kamuoyunun kanısı, *"bunlar misyoner okuludur, bunları Atatürk Lozan'da bile kapatamadı"* biçiminde idi. Atatürk, Anadolu'da açıkça beşinci kol faaliyeti yapmış bazı okulları kapattı, bunları kapatamadı ve rekabet olsun diye Türk Eğitim Derneği'ni, Yenişehir Lisesi'ni kurdurdu. Bilim ve teknik, çağdaşlaşma, bunlar ancak Türk kültürü içinde, Türk kalarak öğrenilir dedi. Japonlarda da aynı ilke vardır, onlar öyle adam oldular, biz de bu ilkeye bağlı kaldığımız sürece adam oluyorduk.

TED Lisesi'nde bütün dersler Türkçe'ydi, ayrıca takviyeli yabancı dil dersi görüyorduk. Bunun normali budur, dünyanın her yerinde bu böyle yapılır. Çünkü fizik, matematik, bunlar bir takım çetrefil işler, insan bunları kendi dilinde okusa bile anlamakta zorluk çeker, uğraşır. Şimdi çocuk bunları okurken bunun İngilizce'si nedir diye mi düşünecek, kavramı mı düşünecek? Olmaz, düşünemez...Olsa olsa ezberleyebilir. Sonra ÖSYS. için dershanelerde bir de Türkçe'sini ezberler, başka bir şey yok, düşünme kabiliyeti yok. Kısaca, eğitim işleri çığırından çıktı. Halbuki, ben TED'in Yenişehir Lisesinde Türkçe okudum, sonra bunlar bizi Amerika'ya gönderdiler. İki ay geç gittim, en iyi üniversitelerine (Berkeley) ve eğitimle üç sene birden atladım, imtihanlarını verip. Şimdi İngilizce okuyanlar gitsinler yapsınlar bakalım, hadi bakalım, imkanı yok yapamazlar, çünkü anlamıyorlar ki hiç bir şeyi.. Ne İngilizce'yi, ne o konuyu. İkisi birden olmaz. Böyle saçma şey hiç bir yerde yoktur.

-Bizde niye var?

-Bu konuda ben bütün dünyayı inceledim. Anglo-Saksonlar özellikle Türkiye ve bir miktarda İspanya üzerinde durmuşlar. Düşünüyorum niye?... Şimdi koskoca bir Türk dünyası var, bir de koskoca bir Müslüman dünyası var, bütün kaynaklar ellerinde, ayrıca muazzam bir *pazar*. Bu Türkler uyanır da, bunlara önderlik etmeye kalkarlar diye ödleri patlıyor. Çünkü bizim insanımızın ne kadar girişimci, akıllı ve dinamik olduğunun onlar farkında. Ama bir kere Türkiye'nin kafasını, beyinleri yok ederse, o zaman bütün o bölgeyi hakimiyeti altında tutmaya devam eder. İspanya'da önemli çünkü, bütün Güney Amerika ona bakıyor. Güney Amerika'ya yapamıyorlar,çünkü onların Amerika'dan ağzı yanmış olduğu için, son derece bilinçli, ihtiyatlıdır..

Diyorlar ki, bunların kültür anası İspanya'dır, orayı düzeltirsek, oradan oraya yayılır.

-Peki bu okulların çoğu, en azından eğitime uygun alt-yapılarıyla, sağladıkları koşullarla, bir çok Türkçe eğitim ya pan üniversite ya da liseye üstün değil mi?

-Hayır. Bakın size bir şey anlatayım. Bizi, 17 yaşında apar topar, zorla Amerika'ya gönderdiler. Çirkin bir gayeyle, devşirme olalım diye gönderdiler, çok şükür olmadık. Ameri ka'ya gidince baktım en çok fizik-kimya Nobel ödüllü öğretim üyesi nerede var diye, Berkeley'de var. Neyse gittim oraya, fi zik dersine gireceğiz, arıyoruz tarıyoruz binayı, yok. Sorduk gösterdiler, işte şurası diye, gösterdikleri yer askeri teneke ba raka. Girdik teneke barakaya sıcak, pişiriyoruz, ama sonra derse gelen adam Nobel'li, dünyanın en büyüğü. Niye anlatıyorum?... Binalarda üniversite olmaz, insanlarla üniversite olur, bina ar kadan gelir.

-Siz Yıldız Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyesisiniz, si zi okulunuzla dayanışmak için böyle söylüyor diye suçlamasınlar...

-Ben ODTÜ.'nün, Boğaziçi'nin kuruluşlarında da bu lundum. Ne olacak, ben şimdi Amerika'nın taklidi, kendini Amerika zanneden bir üniversiteye girecek olsaydım, Amerika'daki en iyi üniversitede dururdum. Ben buraya geldim, kendi ülkemizde, kendi insanımızla, kendi dilimizde, haysiyetimizle konuşmak için geldim.

-Ama, iş hayatından bir örnek vereyim, yabancı dille eğitim yapan okullardan, gerek lise gerek üniversite düzeyinde mezun olanlar, daha kolay iş buluyor.daha kolay yükseliyor, daha başarılı oluyor...

- Şimdi işadamlarına söylüyorum: Gazeteye eleman için ilân veriyorlar, ingilizce veriyorlar, illâ Boğaziçi'nden olsun diyorlar. Peki size ne lâzım? İktisat bilen mi, iş idaresi bilen mi; mühendislik bilen, matematik kafası olan, konuları çözümleyebilen adam mı lâzım? Niye illâ Boğaziçi diyorsunuz, orada bunlar kuvvetli mi? Değil, ben size söyleyeyim. Doktora öğrencileri bir anket yapmış iş adamları arasında, niye Boğaziçi'ni tercih ediyorsunuz diye, hiçbiri dosdoğru bir sebep gösterememiş, hep özenti. İş adamları para lâfından anlar... Siz masrafınızı azaltmak mı istiyorsunuz, işlerin daha iyi yapılmasını istiyorsunuz? Siz, size lâzım olan teknik konuları bilen adam istiyorsanız, bir kere Türkçe olarak öğrenmişse daha iyi öğrenmiştir, onları alın. İngilizce yazışmalarınız, görüşmeleriniz olacak. Tamam, adamınız biliyorsa biliyordur yabancı dil. Bilmiyorsa, bir tercüman tutun. Okutmalık yapan kızcağızlar var, İngilizce filolojisinden mezun, güldür güldür, hakiki, dosdoğru İngilizce biliyorlar,onları alın. Onların maaşı Boğaziçi'nden alacağınız adamın maaşının beşte biri. Hem daha ucuz, hem işiniz bu yolla her düzeyde daha iyi görülür...

-Hiç kulak vermiyorlar mı size? Örneğin, Türkiye 'de sana yiciler üniversite kuruyor, vakıflar lise - üniversite kuruyor, özel girişimler okul kuruyor...

-Okul açan diyor ki, haklı olarak, kamuoyu öyle istiyor, biz de bunun tersini yaparsak aç kalırız, okul batar. Haklısın di yoruz, çünkü kamuoyu aldatılmış, bu iş yeri yayılmış, Onun için işi kökünden halletmek, bu anayasaya aykırıdır, hiç bir okulda yabancı dille eğitim olmayacaktır, ama her okulda ok iyi ya bancı dil öğretilecektir demek lâzım.

-Başka bir konuya gelelim. 21. yüzyılda varolabilmek i-
çin ne gibi bir bilim ve teknoloji politikası gütmeliyiz sizce?

-Bilim ve teknoloji politikası ne olmalı diye sorunca...
Bunu belirlemek için Türkiye'nin sanayi iktisat politikaları ne
dir ona bakmak lâzım. Ona bakıyorsun o da dış politikayla ilgi
li. Bu sefer ona bakıyorsun, bakıyorsun bakıyorsun, diyorsun
ki, Türkiye'nin 40 yıldır zaten bir dış politikası yok. O zaman
da eğitim politikası karmakarışık, mantıksız görünüyor. Halbuki
her işin bir mantığı vardır, mantıksızlığın bile bir mantığı var
dır, matematikte öyledir. Öyle bakınca görünüyorsunuz ki, dış
politikamız ABD ve Avrupa'ya yalvarmaktan ibaret. Öyle olun
ca, sanayi politikamız, da ona bağlı olur. Sanayi geliştirmek ye
rine, örneğin Finlandiya gibi dünyada bir kaç üründe sivrilelim
demek yerine, her yer *acenta* olur. Her yerin *acenta* olduğu bir
ülkede eğitim ne olur? Herkes İngilizce öğrensin olur. Niye?..
Türkçe yalvarınca anlamıyorlarmış.

-Birazcık haksızlık etmiyor musunuz?

-Tabii, Türkiye'de de gelişmeler var... Geçen günlerde
Tuzla'da 11 bin tonluk bir gemi denize indi, özel bir tersanede
yapılmış. İndi, hemen bir yenisi kızağa alındı, o yeni geminin
devasa dizel makineleri kutusunda duruyor. Kutunun üstünde
ingilizce tek bir kelime yok, Fince bir takım yazılar, ihraç mal
larda bir tek ingilizce kelime yok. Finlandiya'yı toplasan kaç
dizel makinesi eder ama, koskoca gemilerin dizel makineleri o-
radan geliyor. Moleküler biyoloji... Adamlar bir moleküler bi
yoloji kenti kurmuşlar, bir gökdelen, her katında belli bir araş
tırma yapılıyor, üniversite - özel sektör işbirliğiyle... Şimdi bi
zim millet de dosdoğru bir dosdoğru bir eğitim olsa, Amerika -
Avrupa hastalığı olmasa, yabancı dil yüzünden kendi kendini

anlamayacak bir duruma gelmiş olmasa, bir kere soru sormasını bilir. Açar dünya haritasını, kitapları önüne, dünyada kim ne yapıyor, nerede ne pazarı var,biz ne yapabiliriz,arada kaynamış neler var. Seçersin beş tane, devlet de bunlara destek verir, sanayii bir araya gelir, bir sürü kilit ürün geliştirilir. O zaman Finliler gibi, bir kaç üründe dünya çapında önderlik yapabilirsin. Biz ne yapıyor? Devlet politikası PTT'nin telefonunu satmakla, Avrupa'ya girmekten ibaret. İllâ Avrupa'ya gireceğiz. Gireceğiniz de niye gireceğiniz? Çünkü Avrupalı olmak istiyoruz. Olur mu böyle şey? Olmaz!

Ben istemiyorum kardeşim, ben Asyalıyım. Ben Amerika'da bana Avrupalısın filân dedikleri zaman kızıyorum. Ben Asya milletiyim, asıl medeniyet ve insanlık ve bugün teknik de Asya'dadır diyorum, Asyalıyım diye iftihar ediyorum.

-Kişisel bir soru... Dışarıda başarılar gösterip, Türki
ye 'de de bir şeyler yapmak isteyen insanların, burada karşılaş
tıkları çeşitli engellemeler karşısında umutsuzluğa kapıldıkları
sık sık görülür. Siz hiç öyle değilsiniz. Nasıl mümkün oluyor?

-Buraya gelen adam, işte orada şu vardı da, burada yok
da, diye bir sürü yok sayıyor, Biz de diyoruz ki, sen yoklan an
latma varları anlat, o olmazsa şunu yapalım, buraya ne lazımsa
onu yapalım. Onların gerçeklerinden bize ne, burada ne yapıla
biliyorsa onu yaparsın, hiç bir şey yapamadın matematikle uğ
raşırsın. Yani, dışarıdan gelip de sızlananlara hiç aldırmayın.30
senedir ben nelerle uğraşıyorum. Biz bir işlerle başlıyoruz, bu
Amerika'dan İngiltere'den ayarlı adamlar işkilleniyor, ses de
çıkarmazlar, gidip oralara bir yerlere bir şeyler üflüyorlar, işler
yürüyecekken, bakarsın duruveriyor. Bunlar 30 senedir çok ba
şımıza geldi. Şimdi ben buna niye küseyim, niye kaçayım?...

Hem ben kime küsüyorum, nereye kaçıyorum?.. Benim dedelerim Selçuklulardan beri bu topraklarda. Ankara kalesinin dibinde türbeleri var. Bu memleket benim.

-Kim bu Amerika 'ya ayarlı adamlar?

-Patlıcan yemeğinin tadı yemeden belli olmaz. Şu Amerikancıdır, bu sucudur, demekle olmuyor, içinden çıkamazsınız. Neler gördük biz. Hepinizin geleceğini, bu milletin geleceğini ilgilendiren ama bir konuyu ortaya atıyorsun, diyorlar ki, bu adam milliyetçidir anlar. Gidiyoruz anlatıyoruz, adam anlamadığı gibi, kızıyor. Ya da anlıyor da kızıyor. Bakıyoruz milliyetçi falan değilmiş. Ama Amerika'ya bir lâf dokundursan canavar kesiliyor, hissiyatı orada. Diyorlar ki, bu adam solcudur, Amerikan emperyalizmine karşıdır, ona da anlatıyorum. Amerika'ya çattık diye adam bozuluyor. Bu nasıl solcu? Baktık ki, her kesimde bir takım sahtekârlar var. Her kesimde, ama her kesimde, oralarda bir yerlere ayarlı, bir takım sahte adamlar var. Ve bunlar hep aynı lâfları söyler, hiç şaşmaz; kimi sağcı, kimi lâik pozunda, hala aynı şeyi söyler. Onun için, insanlara sağcı, solcu diye bakmayın, milli davaları, geleceğimizi belirleyecek davaları önüne koyduğunda ne yapıyor ora bakın...

-Hiç siyaseti düşünüyor musunuz?

-Biz sucu, bucu olamayız. Niye? Adamlar tutturmuşlar, efendim yüz sene evvel adamın biri iktisat kitabı yazmış, onun dediğinden başka lâf olmazmış. Yahu, biz fizik kanunlarına inanmayıp da yenisini bulmaya çalışıyoruz, ya adam yanlış söylediyse. Olur mu?... Onun için böyle dogmatik şeyler olmaz. Bize olmaz, biz araştırıcıyız, durama bakar oradan sonuç çıkarırız. Bir takım ana davalar var. Biz var mıyız? 20 sene sonra, yok muyuz, bunu belirleyecek davalar var. Bu ana davalarda görüş-

lerimiz ne olursa olsun, bu milleti, memleketi seven insanlar olarak birleşmeliyiz. En başta da, yabancı dil öğreniyoruz diye şu kafaların sömürgeleştirilmiş olması meselesi gelir. Çünkü Türkçe bitti mi ki? Bu gidişle biter, ne Türk kalır, ne devlet, ne bağımsızlık, ne Türk dünyası ve eğer dine meraklıysanız, ne de din kalır...

-Böyle söylüyorsunuz, ama yine de çok iyimser gözüküyorsunuz. Nasûoluyor?

-Birincisi, gönül, en önemlisi... Çok şükür aklımızda bir şeyler var ama, esas olan gönüldür. Ben 17 yaşında apar topar oraya gidip, nasıl ayakta kalabildim. Benim gibi gidenlerin çoğu tamamıyla perişan oldu, ziyan oldu gitti. Esrarkeş olanlar, intihar edenler, darmadağın olanlar... Atalarımızdan gelen bir şeydi,özümüzden gelen bir şeydi, çok şükür bizde vardı da paçayı kurtardık. Bir de, bir millet on bin sene, bütün zorluklarla karşılaşıp, kaç kere neredeyse kökü kazınacak hale gelmişken,bu kadar büyük medeniyetler kurmuşsa... Böyle bir millettin, bir tarafını budarsın, bir tarafı yeşerir. Benim bu millete sonsuz güvenim .var. Biz bu işi yırtacağız. Dışarıya ayarlı a-. damların elindeyiz 50 yıldır. Ama bu millet uyanıyor, yine uyanıyor... Avrupa - Amerika bunun farkında, bizimkiler farkında değil.

BOL ÖDÜLLÜ İLİM ADAMI

Türkiye, Fahrettin Tacar, Kasım 1995

-İlme karşı sizde bu kadar sevgi ve merak nasıl uyandı?

-Bende bu çok erken, 6 yaşında başladı. Bizim bütün aile edebiyatçı, tarihçi veya sanatçıdır. Aslında değişik bir yol seçti-

ğim görülse de yaptığım iş farklı değildir. Ortaokulda deneyle yapardım. Yani belli bir düzeye geldiğiniz zaman buradaki eser meydana getirme olayı sanat ve edebiyatçıdakine benzer. Fakat, bütün aile edebiyatçı olduğu için, dedi ki, biz de öbürüne kayalım. Yani edebiyat olsun, felsefe olsun bütün bunlara merakım çoktu. 6 yaşında başlayarak 14 yaşına kadar deneyler yapardım, yeni şeyler bulurdum. Bu ortaokulda başladı. Fakat bunları bir kenara bırakalım, şu ilimde bir şeyler yapalım, dedim. Kasten edebiyatı bir kenara koydum. Ama, tabii yazı merakı sonradan tekrar alevlendi.

-Sevgili Peygamberimiz, "ilmi araştırmak cihattır" bu yuruyor. Bu cihatta ne gibi güçlüklerle karşılaştınız?

-İlmi araştırmayla uğraşmak gerçekten cihattır. Yalnlz bugün değil, tarihe bakarsanız, Romalılar devrine bakalım, daha öncesine bakalım gerçek büyük savaşlar ilim, teknik ve kültür işleriyle kazanılmıştır. Bazı kavimler vardır ki, bunlar binlerce sene önce meselâ asker olarak büyük başarılar kazanmışlardır. Ama, bugün isimleri bile kalmamıştır. Tarihten silinmişlerdir. Meselâ bütün Avrupa, 2 bin yıl önce Romalılar zamanında yani Jül Sezar döneminde, Keklerle doluydu. Bir kısım da bir ara, Anadolu'ya gelmiş. Merkezi Ankara olan beylik falan kurmuş lar, 300 sene. Onların adı da Galata. Şimdi bu Kelt kavimlerin den bir eser kalmamıştır. Niye? Askeri bakımdan Roma'yı çok taciz etmişlerdir asırlarca.

Romalılar en nihayet bunlarla başa çıkamayınca bir çare bulmuşlardır. Dillerini, benliklerini, unutturup bunları Lâtinleştirmişlerdir. Şimdi, dolayısıyla gerçek savaş uzun vadede başarılı olan savaşlar, kültür savaşları dil savaşları ve bilimsel savaşlardır. Fizik kanunlarını incelemekle, insan topluluklarını

incelemek arasında fazla yöntem farkı yoktur. Yöntem aynıdır. Dolayısıyla Hazreti Peygamberimiz bunu ne güzel söylemiş. Ondan sonra şartlar. Rusya'da bu KGB, Amerika'da da CIA denilen olay. Bunlar böyle matematikle, Fizikle uğraşan bilim adamlarını ruhsal, kültürel konulara merak sarmalarından çok rahatsız duyarlarmış. Nitekim, Sovyetler'de bu işlere merak sarmış olan Tatar Türkü olan birçokları Sovyetler zamanında sürdürülmüştür. Tımarhanelere tıkılmıştır. Çünkü şimdi biz diyoruz ki matematik, kimya madde. Biz tabiatın sırlarını çözmeye çalışıyoruz. Yani, Allah'ın bize müsaade ettiği nisbette sırlarını bulup çıkarmaya çalışıyoruz. Allah yapısı işleri kurcalıyoruz. Toplumda olan bu olaylar insan yapısı. Şimdi biz Allah'ın tabiatının sırlarını çözmeye alışmış insan. Bizim gibi insan onların yaptığı düzenleri mi anlayamayacağız? Kafamızı biraz yoralım. O bakımdan, Amerika'da, Rusya'da böyle adamlardan çok endişe ederler. Şimdi, dolayısıyla tabii böyle büyük devletler, bizim de Osmanlıların yaptığı gibi çeşitli milletlerden gelenleri devşirme yapmaya çalışmışlardır. Şimdi bizden binlerce öğrenci gider. Niye gidiyor? Bunlar bize yarayacak değil. Yüzde 99.9'u bize yaramayacak. Biz Amerika'ya hem para, hem de bu gençleri veriyoruz. İşte sen Amerika'ya gittin de, şöyle oldun, böyle oldun, burada olsaydın olmazdın. Burada da başka bir şey olurduk belki. Üstelik, yedi düvel bizi devşirme etmeyi beceremedi. Sonunda ABD "bu bilgisayar hatası" demiş. Allah'a çok şükürler olsun, Karacabey ve Sinanoğlu atalarımızdan bana kalan manevi miras beni hiçbir zaman milletimin yolundan ayırmadı.

-Nobel Ödülü?

-Evet, şimdi biz onu Fransız, Japon gazetelerinden öğ
rendik. Gittiğimiz yerlerde hakkımızda çıkan yazılan öğrendik.

¥

Biz bir kaç kere Nobel'e aday olmuşuz. Ve bütün bir dünya bekliyordu. Japonlar diyordu, "Senin Nobel geç kaldı, nerede?"

-Ben de öyle diyordum, size Nobel vermediler diye.

-Efendim, şimdi bakın ben hiç bir zaman öyle ödül için, insanlık aşkı için, Allah hakkı için çalışıyorum. Fakat, bunlar kendiliğinden gelir.

-Esas maksat insana hizmet olmalıdır.

-Tabii.

TÜRKÇE MATEMATİĞİN İCADI GİBİ

Aktüel, Nevzat Basım, 1995

26 yaşında profesörlüğe hak kazanıp " Time" gibi dergilerde dünya basınında yer aldı. ***"Batı'da yetişen son üç yüzyıl*** *içindeki en* ***genç profesör"*** unvanını aldı. ABD Yale Üniversitesi'nde iki kürsüde birden hoca... Canlılara biyolojik kimliğini veren DNA'ların şifresini çözerek, bilmediğimiz türden canlılar yaratmanın teorisini kurdu. Kuramları kimya ders kitaplarında onun adıyla anılıyor. İki kez Nobel kimya ödülüne de aday gösterildi. Sinanoğlu şimdi de küreselleşen dünyada "Türkçe misyonerliğine" soyunuyor...

"Beni bilen biliyor" diyor ve kestirip atıyor^ ,

"İyi ama hocam ya sizi bilmeyenler" diyoruz. Yanıt espriyle geliyor: "Onlar da bilenlere sorup öğrensinler..."

Ana babalarımızın "Bak oku da onun gibi ol" diyerek örnek gösterdikleri, 26 yaşında profesör olarak ciddi bir rekora

'.'Türk bilim adamı" kaydını düşüren, "ulusal gururumuz ve kültür elçimiz" olmuş Oktay Sinanoğlu, bizi başka konuşma alanlarına çekmeye çalışıyor: "Ya nedir bu Türkiye'nin bilim hali? Uluslararası dergilerde şu kadar yazımız çıktı deyip bunu bilim yapmanın göstergesi sayıyorlar. Pöh! İngilizce'yi bir araç değil amaca dönüştürüp hedeften sapıyorlar. Bak Amerikalılar bile küreselleşen dünyada ulusal ve yerel kültürlerin giderek daha çok önem kazandığını görüp bu konuda kitap yazıyorlar. Biz ne yapıyoruz? Dilimizi ve eğitimimizi Amerikalıya benzetmeye çalışıyoruz. "İngilizce de İngilizce" diye dayatıyoruz. Yahu Amerika'dan gazetelerinin yazdığma göre liseyi bitirenlerin yüzde 60'ı okuma - yazmayı bile bilmiyor. Bu halde, gelmiş eğitimi bize öğretiyorlar!"

O halde şeytanın avukatlığım yapmanın tam zamanı...

-Hocam gittiniz Amerika 'da okudunuz. Bilimi İngilizce yaptınız. Şimdi buraya gelip " Aman bilimi Türkçe yapın " di yorsunuz. Herkes İngilizce aracılığıyla bilim öğrenip sizi geçe cek diye mi korkuyorsunuz?

-Yahu biz yabancı dil öğrenmeyin demiyoruz ki! Yaban cı dili öğrenirken bir de bilimi de, kendi dilinizi de unutacak, düşünemeyecek hâle gelmeyin, diyoruz. Öğren bilimini... Sonra o bilimin İngilizce terimlerini taş çatlasın üç ayda öğrenir, ko nuyla ilgili yayınları takip edebilirsin. Bilim İngilizce yapılır diye bir kural yok ki. Bilim öncülüğü şimdi Japonya'ya geçti. Amerikalılar artık Japonca öğreniyor. Ne yapacağız? On yıl sonra hepimiz Japonca öğrenip, Japonca bilim mi yapacağız?

-Türkiye 'de dil konusu bayatlamadı mı?

-Kim bayatladı diyorsa, derin uykuda. Dünyanın nereye doğru gittiğini hiç görmüyor. Bilgisayar sisteminde benim

"örütbağ" dediğim şu " Internet" var ya... Şimdi oraya giriyorsun. Bakıyorsun... Macarca, Fince, İspanyolca, Çince, Japonca, Sanskritçe yazılmış bilimsel makaleler var. Bizim üniversitelerin dosyalarına gidiyorsun, her şey İngilizce. Yapılmış az sayıda şey de İngilizce. Sanki İngilizce vahiy yoluyla gelmiş, **Türk-**ler'de Tanrı inayetiyle bilim dili olarak İngilizce'yi seçmiş.

Halbuki aynı sistemde çeviri yazılımları var. Macarca yazılmış bir bilimsel metni ister İtalyanca'ya, ister Fransızca'ya, istersen İngilizce'ye çevirebilirsin. Bu yazılımlar daha da geliştirilecek. Türkiye'de yazılım üreten, bunları ihraç bile eden dehşet beyinler var. Bunlar oturup üç ay uğraşsalar, Türkçe'den İngilizce'ye, İngilizce'den Türkçe'ye çeviri yapacak bir yazılım programını bir çırpıda geliştiriverirler.

Yani bilim öğreneceğim diye yıllarını sonuçsuz dil öğrenmeye ayırmana gerek yok. Hedef dil öğrenmek değil, bilim yapmak.

Bizimkiler yabancı dili bir hedef gibi ortaya koyduğuna ve dünyada sömürgeler dışında kimse bir başka dille eğitim yapmadığına göre buradan iki sonuç çıkıyor. Ya dünyanın en aldatılmış, en ahmak milleti biziz. Ya da yabancı dil öğrenmenin en dehşet yolunu biz bulduk, dünyanın en akıllı milletiyiz. Herhalde ikincisi değiliz.

Bilgisayar tekniği geliştikçe milli dil ve kültürleri yok etmek yerine, onları da beraberinde geliştiriyor. Ekoloji bilimini biliyorsun. Şimdi bizimkiler bu bilimin sonuçları gereği türü tükenen baykuşları bile korumaya alıyorlar. Ben de bir zamanlar **"Kültürel Ekoloji"** kavramını çıkardım. "Türü tükenmeye başlayan kültürleri, bilgisayar teknolojisinin getirdiği olanaklarla korumaya alalım" dedim.

-Hocam Türkçe de dil mi yani?

- Sen öyle zannet. Türklerde matematiğe karşı acayip bir yatkınlık vardır. Burada ırkçılıktan söz etmiyorum. Türk kültüründen söz ediyorum. Eski Sovyetler Birliği'nde Yüksek Konsey'e seçilen Kardaşof adında biri vardı. Türk. Adam matematikçiydi. Zamanında benim Amerika'da öğrencim olmuş bir başkası vardı. Kimya öğrenirken matematiğe merak sardı. Gitti matematik öğrendi, sonra da bilim çevrelerinde çok meşhur oldu. İki tane kitap yazdı. Öyle ders kitabı falan değil ha... Matematik bilimi yapan ve ancak matematik dahilerinin anlayacağı kitaplar. Adı Hüseyin Koçak. Şimdi Amerika'da profesör. Diyeceğim, Türkler iyi matematikçidir.

Niye böyle? Çünkü Türk dilinin yapısı matematik. Dünya üzerinde böyle bir dil daha yok. Türkçe matematik gibi bir dil. Bunu ben değil Alman dilbilimciler söylüyor ha, atlama. Kimyaya matematiği sokmuş birisi olarak ben de Türkçe'nin matematikselliği üzerine saatlerce süren bilimsel konferans verebilirim.

Sanki bir takım matematikçiler oturmuşlar, şöyle matematiksel yapısı olan kurallı düzgün bir dil icat edelim diyerek Türkçe'yi bulmuşlar. Hâlbuki bu dil en az 10 bin senelik.

Şimdi iddia ediyorum ki eğer Türkçe bilim yapar, yanımıza da bilgisayar teknolojisinin inanılmaz olanaklarını alırsak, matematik gibi olan bu dille harikalar yaratırız.

VATANINA DÖNEN ADAMLARI BEKLİYORUZ

Zaman, İbrahim Balta, 10 Aralık 1995

-Türkiye Gümrük Birliği 'nin eşiğine kadar geldi. Önü müzdeki hafta Avrupa Parlamentosu 'nda oylama yapılacak. Sizce Gümrük Birliği sadece ekonomik bir olay mı?

-Gümrük Birliği ne demek? Karşılıklı gümrükleri kaldı racaksın. Sen orada malını gümrüksüz satabileceksin, o da ken di malını burada rahat satabilecek. Türkiye'de kalitesiz mal üretip de üç misli fiyata satan şirketler hizaya gelecek. Rekabet nedeniyle kaliteli ve daha ucuz üretim yapmaya mecbur olacak. Bu ilk başta ticari bir meseledir. Dünyanın her yerinde böyle oluşumlar gözüküyor. Bu çok iyi. Ama bizim girmek istediği miz Gümrük Birliği bu değil. Neden Türkiye; Norveç ve İsviç re'nin yaptığı gibi Avrupa'yla bir gümrük antlaşması yapmıyor?

Türkiye ve islam Dünyasına kim önderlik yapacak?

Türkiye 50 senedir tepedeki 2 bin kişilik bir yönetici takımın peşinde gidiyor. Millet iradesinin tersine bu ülkeyi değiştirmek isteyen insanlar var, artık bu belli. Şimdi bunların derdi, bu işin artık noktasını koymak. Yani 6 Mart Antlaşması. Buna göre senin Avrupa'da hiçbir söz hakkm yok, veto hakkın yok, oy kullanma hakkın yok. Avrupa; siyasi, askeri, ticari her konuda ne söylerse onu yapmak mecburiyetindesin. İkincisi bu anlayış Türk dünyası olayını da bitirir. İslam dünyasının yeniden uyanıp toparlanması ancak Türklerin önderliğine bağlıdır ki o da biter. Sonuçta 250 İngilizce kelime ile konuşan, dükkanlarına İngilizce isimler koyan şuursuz, şahsiyetsiz bir toplum olu-

şur. Orada ölmeyecek kadar bir şeyler yapar ve Avrupa'dan bol miktarda mal alır. Batı bunu istiyor

- *Bu durumda bizim tavrımız nasıl olmalı?*

Biz tarihte hiçbir millete nasip olmamış derecede büyük imkânların ortasında oturuyoruz. Dünyanın yeniden merkezi haline geldik. Tarihî olaylar bizi o noktaya yeniden sürükledi. Önümüze Allah yine bu imkânları koydu, ama sorumluluk da verdi. Haritaya bakın bir tarafta koca Türk Dünyası, bir tarafta Balkanlar ve bizim onlara önderlik etmemiz işten bile değil. Bir tarafta İslâm Dünyası ve Karadeniz ülkeleri. Türkiye bütün bunların merkezinde ve büyük imkânlarla karşı karşıya.

Seçenek Geliştirirsek Gümrük Birliği'ni lehimize çeviririz

-Şartlar müsait ama, sizce hükümetlerin politikaları bu konularda yeterli mi?

-Evet, şartlar müsait, millet de müsait. Millet uyanmış. Özellikle gençler hızla yetişiyor, her şey müsait. Ama Türki ye'nin başına sorun olan iki bin kişi. Bunlar sinsi sinsi Türki ye'yi içeriden tüketiyorlar. Bizim muhakkak Avrupa'yla iş yapmamız gerekli. Mutlaka bir ticaret ve gümrük anlaşması ol malı, ama haysiyetli bir şey olmalı. Norveç, İsviçre misali, böyle olabilir. Buna da kimse hayır demez. Ama bizimkiler: Biz onurlu şey istemiyoruz; biz illa sömürge olacağız, diye tuttur muşlar. O dediğim iki bin kişilik takım. Halbuki yapılması ge reken Batı ile Gümrük Birliği'ni gerçekleştirirken Karadeniz ülkeleriyle Balkanlarla Türk Dünyası ve İslâm ülkeleri ile ben zer oluşumlara gitmeliyiz. Seçeneksiz kalmamalıyız. Böyle olunca Batı ile daha onurlu ve ilkelerini bizim belirleyebileceği-

miz bir temas söz konusu olabilir. Pazarlık gücümüzü korumuş oluruz.

Milli kültür olmasın da ne olursa olsun

- *Türkiye'de siyasal partilerde kayda değer kültür politikaları var mı?*

- Türkiye'de 40 senedir gelmiş geçmiş kültür bakanlarına ve bağlı müdürlüklerine bakın. Bunların kültür politikası şun dan ibarettir. (Sayın N. K. Zeybek gibi istisnaları da unutma mak kaydıyla). Türkiye'de meselâ Selçuklu Tarihi üzerine araştırma yapanlara para vermemek. Bizans tarihi üzerine araş tırma yaparlarsa bol para vermek. Türkiye turizm bahanesiyle Türkleşmiş yer isimlerini tekrar Yunanca'sına çevirmek. Bunla rın hepsi birbirine bağlı şeyler. Yani belli bir çevre Türkiye'yi yok etmek konusunda dışarıyla beraber canla başla çalışıyor. Bunların politikası milli kültür gelişmesin, *milli kültür* lâfı ol masın, tarih olmasın, üniversitelere tarihi şahsiyetlerimizin ismi verilmesin. Örneğin bir *Karatay, Uluğ Bey* ismini veremiyoruz. ***Halbuki Karatay** Medresesi 1200* ***yıllarında Avrupa'ya gök bilimi ve matematiği öğreten yerdir.***

Kimi Sağ, **kimi sol, ama hepsi aynı odağın ürünü**

-Sağ ve milliyetçi çizgideki partilerin kültür politikaları nı nasıl görüyorsunuz?

-Ben böyle şeyler söylüyordum. 20 sene evvel Anado lu'da bir zat şunu söyledi: *"Bizde Anadolu'da bir âdet vardır. Bir ağa bir oğluna Halk Partisi'ne, diğer oğluna da Adalet Partisi 'ne sokar. Hangisi kazanırsa işin görülsün diye düşünür. Şimdi bunu bizim ağa akıl ediyor da, ABD' mi akıl edemeye cek"* Bizim de gördüğümüz kaç senedir budur. Bir şaşırtmacılık oyunundan ibarettir. Halk ve gençler, genellikle bilmezler. Sol

parti geldiği zaman onu emperyalizme karşı bir güç zannederler. Sağ geldiği zaman birileri de bunu milliyetçilikle karıştırır, sevinirler. Halbuki hakim güç daima kimi sağ pozunda, kimi sol pozunda, kimi dindar, kimi lâik, kimi Atatürkçü pozunda gözüken bahsettiği iki bin kişi hep aynı takımdır. Onun için hangisi gelirse gelsin hiçbir şey fark etmez. Bu seçim de milleti maç göstermekten ibaret.

-Bütün bu gelişmeleri aynı odağın çeşitli görüntüleri olarak mı görüyorsunuz?

-Onu bilmem, biz komplo teorilerinden anlamayız. Biz bilim adamıyız. Olaylara bakar, gözlem yapar ve "şu olaylardan şu şu sonuçlar çıkabilir" deriz, yanılma payı her zaman vardır. Olaylar şunlardır diye önce onu tespit eder, sonra da bir farazi ye koyarak bu olayları izah ederiz. Son gelişen olaylarla farazi yeleri deneriz.

Batıya Marshall Planı uyguluyoruz

-Türkiye'den dışarıya beyin göçü hadisesi hala devam ediyor mu? *

-O artık eski bir kavram haline geldi. Şimdi daha önemli bir sorun var. Bu gün Türkiye'de üniversite var. Bu üniversite lerde araştırma yapmak için imkânsızlıklar içerisinde çırpınan lar, 5 milyonluk bir aletin alınması için içine girdikleri bürokra si, onları onları mahvediyor. Öbür taraftan Türkiye dışarıya milyonlarca dolar akıtmaktadır. Binlerce talebeyi dışarıya gönderi-yor. Bu bir plana göre mi oluyor. Belli bir konuda uzmanlaşıp geri mi dönüyorlar? Hayır öylesine olup gidiyor. Şimdi böyle bir kaynak İngiltere'nin, ABD'nin üniversitelerini besli yor. Onlar için ciddi bir gelir oluşturdu. Yâni biz oraya *Marshall Planı* uyguluyoruz. Şimdi Türkiye maddi olarak da

sömürülüyor. Oralara hayran insanlar yetişip düzgünleri orada kalıyor, yahut acentelik yapıyor. Ben 17 yaşında gittim. Yemin ettim, değişmeyeyim diye. "Oraları içinde tanıyacağım ve sonra gelip burada onların oyunlarıyla uğraşacağım" dedim.

Vatanına dönen adamlar saygın kişiler

-Türkiye 'de bilim adamlarının saygınlığı nasıl görüyor sunuz?

-Türkiye'de geleneksel olarak binlerce yıldır milletimiz âlime hürmet eder. Fakat son dönemlerde gelenekler, tabanda kalırken, sunileşen tepelere doğru azalmaya başladı. Eğer bu gün bir çelişki varsa oda bu iki ucun ortak bir noktada buluşa-mamalarından kaynaklanıyor. Bilim adamlarında inanç alanında bir çelişki önüne geçiyor. Bunun bilim adamının dinle bir ilişki si olamaz gibi bir zihniyet ortaya çıkıyor. Ciddi olarak bu saç malığı şimdi aklı başında kimse iddia edemiyor. Bilimsel bir tez ya da antitez ortaya koymak yerine siyasi mülahazalarla günde lik siyasi hayatı konuşmaya başlıyorlar. Lâiklikten konuşulur ken felsefi temel yerine ideolojik yaklaşım öngörüyorlar. Ata türkçüyüz diye nutuk atanlar sık sık Anıtkabir'e çelenk koyan lar, bunlar aslında Atatürk'ün söylediği can alıcı bazı konularda tam tersini yapıyorlar. Meselâ, Atatürk, kültür emperyalizmine son derece karşı olmasına rağmen bu zevatlar, bunun tam tersini yaparlar. Böylesine kavram kargaşalarının yaşandığı insanları tanımlayamadığımız bir ortamda halk kime saygı duyacak, o-lumlu ya da olumsuz tavrını nasıl belirleyecek. Bir bilinmezlik içerisinde. Halk kendinden olana, kendine benzeyene sürekli saygı duyar. Bilim adamları halkı yansıttıkları ve varolan prob lemlere çözümler önerdikleri ölçüde saygınlığa sahip olabilirler.

Bunun için de *"yabancılaşma süreci"nin "eve dönen adam"* serüveniyle bitmesi gerekir.

-Türk demokrasisini sivil toplum kurumlarının katılımı açısından değerlendirir misiniz?

-Parti başkanlarının dediği particilik şeklinde değil de, demokraside toplumun katkısı olması bakımından bence çok büyük gelişme var Türkiye'de. Ancak bu gelişmenin hızla de vam etmesi gerekiyor. Millet artık olup biteni anlıyor. Şimdi daha fazla katkıda bulunmak istiyor. Tabii milletin önündeki köstekleri kaldırıp kendi devletini çıkarır hâle sokmak lâzım. . Toplumda o güç var. Ama bu gücü daha etkin bir katılımla kul lanmalı, gücün kullanımında sapma olmamalı.

Siyasete şahsi menfaat için girilmez

-Bilim adamlarının siyasete girmelerini nasıl buluyor^ sunuz?

-Biz 70'lerdeki ortamı gördük. O zaman öğretim üyeleri olsun, öğrenciler olsun herkes milleti yine dışarıdan ayarlı bir takım tatbiklerle bölmüşler. Halkı faşist, komünist gibi slogan larla tanımladılar. Toplumdaki mekanizmaların hiçbirisi çalış maz hale gelmişti. Tabii bunu tepki olarak onların hepsini siya setten çıkardılar. Belki de o zaman gerekiyordu. Şimdi çok şü kür durum çok daha iyi. Bu arada bakıyorum öğretim üyeleri, öğrenciler, dernekler siyasete giremez. Peki kim girecek? Yuka rıda bahsettiğim ikibin kişi. Bunlar siyaset yapsın başka hiç kimse yapmasın; olmaz böyle bir şey. Madem bu demokrasidir, milletin demokrasiye gerçekten katılması gerekiyor. Ve katıldığı zaman da ben inanıyorum ki bu millet kendi milli devletini çı karacaktır. Şu noktayı vurgulamak gerekiyor: Eğer öğretim ü-

yeleri siyaseti hayat sigortası ve şahsi gelir kaynağı olarak kullanacaklarsa hiç girmesinler.

Toplum mühendisliği

Bilgisayar Mühendisliğinden daha önemli

- *Fen bilimlerine sosyal bilimlerden daha fazla imkan sağlandığı düşünülüyor. Bu konuyu yaklaşımınız nedir?*

- Zannediliyor ki Batıda son 20-30 yıl içerisinde keşfe dilen en mühim şey bilgisayar teknolojisidir. Evet bu da önem lidir ama daha önemli bir şey vardır. Bu da toplum bilimleri ile uğraşanların geliştirdiği bir şeydir. Biz buna ***"Toplum Mühen disliği" "Kültür Mühendisliği"*** gibi isimler koyduk. Matema tiksel benzetme yöntemiyle bilgisayarlarda bu işlerin ilmi ya pılmıştır. Bir toplumda hangi kesimler vardır. Toplumun denge si nasıl oluşur. İstenilen anda ahali birbirine nasıl düşünülür. Uzaktan hiç görünmeden nasıl hükümetler değiştirilir, istenilen hükümet getirilir. Hangi yönlere o ülkeye sevk edilir... Bu işle din bütün ilmi yapılmıştır. Bu formüller birçok ülkeye uygulan maktadır. Bunlar bilgisayarın icadından daha önemli gelişme lerdir. Bunlar somut bir şekilde gözükmüyor, ama etkileri sü rekli hissedilir. Bizi bu hâle sokan işte bunlardır.

GÜCÜMÜZ TASAVVUFTAN GELİYOR

Coşkun Yılmaz, İslâm Dergisi, Şubat 1996

-ABD 'de hangi üniversitelerde okudunuz?

-İlk gittiğim üniversite Missouri Üniversitesi idi, he men arkasından "Hangi üniversiteden en çok Nobel'e aday çıkmış" diye kitaplara baktığımda, Kaliforniya (Berkeley) üni-

versitesi çıktı. Gelmişken en büyük pirler neredeyse orada okuyalım dedik, herhangi bir yerde okumayalım diye. *-Oradan Kaliforniya 'ya mı gittiniz?*

-Sekiz ay sonra neredeyse otostop gibi Kaliforniya'ya geçtim. Orada en çok Nobel alan varmış diye. Orada da Ankara'daki Türkçe gördüğüm eğitim sayesinde aynı, erken bitirme hadisesi oldu. Sonra yüksek lisans "master" (M.I.T., Mess. Inst. Tech.) ve doktora da (Berkeley, Kaliforniya) öyle. Biz bu doktorayı daha bitirmeden yeni bulduğumuz şeyler, yaptığımız çalışmalar bilim dünyasında duyuldu. Bunun üzerine ben daha bitirmeden, her taraftan bana teklif gelmeye başladı. Amerika'dan, Avrupa'nın her tarafından "gel, bizde bir konuşma yap, seni alalım" falan diye. Biz tabii başladık dolaşmaya, yeni teorilerimizi anlatmaya. Böyle birçok teklifler geldi, önce yardımcı profesör olarak. Bu arada ben bütün bunların arasında Yale Üniversitesi'ni seçtim. Zaten Amerika'nın iki tane en eski üniversitesi var, 1600'lerde kurulmuş olan, Biri Yale, diğeri de Harvard, tıpkı 1200-1300'lerde İngiltere'de kurulan ve bizim *Karatay Medresesi*'ni örnek alan Oxford ve Cambridge Üniversiteleri gibi. Ben Yale'i seçtim. Binalar bizim tarihi eserlerimize benziyor. Onun için biz aslında Selçuk Üniversitesi'ne girmiş ^ gibi olduk.

- Rekorunuza talip olanlar için 26 yaşında profesörlüğün nasıl olduğunu özetlemenizi istesek?

Amerika'da ben doktora talebesi iken, yardımcı doçent iken, birilerinin bir işine yarıyorsan, yardımcı oluyorsan, laboratuarda onun hamallığını yapıyorsun, o zaman iltifat ederlerdi. Herkes şunu bilsin ki Avrupa'sı olsun, Amerika'sı olsun daha sivrilip başa güreştiğin anda işler çok karışır, çok zorlaşır. Onun

için biz ne yaptıysak, bir kere Allah'ın inayeti ile yaptık ve de onların vermesi ile değil, yedi düvelle uğraşa uğraşa, neler görerek, neler çekerek bu işler oldu. 26 yaşında profesör olmak i-çin birileri seni sevdi de oraya tayin etti, öyle değil, orada profesör şöyle seçilir belli başlı üniversitelerde: Bir kere yaptığı a-raştırmalar, buluşlar, vs. en nihayet dünyada duyulur. Normal olarak bu 40-45 yaşında falan oluyor. O zaman derler ki bunu doçentlikten profesörlüğe terfi ettireceğiz, zamanı geldi. Hemen o üniversitedeki kurulca, o bilim dalındaki belli başlı şahsiyetlere mektuplar yazılır, denir ki şu şu vasıflarda bir adam, ne di-yorsunuz? Oralardan cevaplar gelir. Orada bir derse ki, falancayı duymadık, onun orada işi bitti. Yine derlerse ki, eh duyduk, fena işler yapmıyor, o zaman da işi bitti. Ama derlerse ki "Bu yaş grubunda ve bu alanda dünyada şu şu vardır, bu birincisidir, öbürü ikincisidir, diğeri de üçüncüdür." Burada birinci veya i-kinci çıkarsa profesör yaparlar. Şimdi bu tabii bize 26 yaşında oldu. Kısmet.

- Bu Amerikalılar 'ı kıskandırmadı mı? Onlara biraz ağır gelmedi mi bir Türk'e, bir müslümana, 26 yaşında profesörlük vermek,hem de kendi 300 yıllık tarihlerinde bir rekora sahip olarak?

Böyle olunca tabii hâdise haline geldi. Bütün dünya basını, yok *Time* dergisi, yok *Steril* dergisi Almanya'da; yok *New York Times* gazetesi bunları yazdı. Böyle yazılınca, insan tabiatı, biraz çekememezlik oluyor. İdare etmeye çalıştık, bazen belli konularda çizmeyi aşarsak o bilimde, tabii biraz törpülemeler, kaydırmalar başlıyor. O zaman biz onlarla uğraşacağımıza bu sefer yeni bir yerden yeni bir çıkış yaptık. Bu çeviklikle çeşitli alanlarda yeni çığırlar açarak oradaki menfilikler çoğalmadan başka bir taraftan bir çıkış daha yaptık. Onlar ne olduğunu an-

layıncaya kadar biz durumu idare ettik. Bu suretle bugüne kadar geldik.

-Efendim siz iki defa Nobel ödülüne aday gösterildiniz. Hatta sizin ödüle aday gösterdiğiniz Japon bilim adamı Fukayi de ödülü kazandı. Ancak dünyaca bilinen buluşlarınız, çeşitli bilimsel ödüllerinize, hatta sizin adayınızın Nobel ödülü almasına rağmen, sizi, tanımadığınız şahısların ve bilimsel kuruluşların aday göstermesine rağmen, bu ödül size verilmedi. Bunun sebepleri nelerdir?

Ben hiç bir zaman Nobel ödülü alayım falan diye çalışmış değilim. Biz bir hizmeti ifa etmek, derinliklere dalmak için bu işleri yaptık. Epeyce de, kendiliğinden, bir çok yerden, bu çalışmaların ödüllendirilmesi oldu. Aslında Nobel yan da politik bir ödüldür. Evet, belirli bir seviyede bir şey yapmak gerekir, ama bunun dışından, destek de gerekir. Bir Japon Fukayi'yi aday gösterdiğimizde bütün Japonya bu adamı destekledi. Basınıyla, sanayicisiyle, hükümetiyle hepsi bu adamı desteklediler. Bütün dünyada kulis yaptılar. Adam da kazandı. Kazandıktan sonra da bize yazılı olarak teşekkür etti.

1

HAYDİ YENİDEN İSTİKLAL SAVAŞI'NA!

Bayrak dergisi, Mart 1996

Türkiye'yi Topluca İntihara Sürükleyen Afet: Yabancı Dille Eğitim

-Türkiye 'nin sizce en önemli sorunu nedir?

-Türkiye'nin pek çok sorunu var ama, iktisadi durum, para değerinin düşmesi, siyaset... bunların hepsi önemli, ama bunların hepsinden çok daha önemli bir tek sorun var. Çünkü öbürleri gelir geçer. Hatta kaç tane devlet gelmiş geçmiş değil mi? Bir ülke işgal edilebilir, kurtulabilir. Eğer bir milletin kim liği, benliği, dili giderse, kaybolursa tarihten silinir Özellikle dili giderse... Milletlerin kimliğini, kişiliğini, geleneğini, her şeyini taşıyan dilidir. Dil giderse, millet de gider...

İngilizler İrlanda'da Roma Planı'nı Nasıl Uyguladı?

Bu bölge malum işgal altında ve buraya hakim olan bir İngiliz vali var. Valinin emriyle hemen bir kurul oluşturuluyor: *"İrlanda Yüksek Milli Öğretim Kurulu".* Adı bu... Bundan sonra İngilizlerin bu kurul altında Kelt toplumuna yutturmağa çalıştıkları laflar, bizim kırk senedir ülkemizde Batının çözmezlerinin yutturmağa çalıştıkları lafların aynısı... İşte dünya dili İngilizce olacak gibi aynı edebiyat...

Evet, böyle bir kurul oluşturuyorlar, başkanı İngiliz Valisi... Bir kaç da İrlandalı kulüp üyesi buluyorlar. Ondan sonra bir emirle yarından itibaren ilk, orta, lise, üniversite olmak üzere bütün eğitim kurumlarında eğitim dili hepsi *Gealik* dili, eğitim diliydi.

Bir günde birden bire İngilizce eğitim nasıl girilecek? İngilizce öğretecek öğretmen nereden bulunacak? O mühim değil zaten... Maksat bir şeyler öğretmek değil. Zaten amaç bir şey öğrenmesin gençler... Yalnız kendi dillerini unutsunlar... Bugün <ie öyle olmuyor mu, yabancı dille eğitim yapılan okullarımızda? İşte 250 kelimelik *tarzanca* konuşsunlar. Artık ilelebed bizim hamalımız olsunlar. Zaten amaç bu... Bir şey öğrenmiş öğrenmemiş mühim değil.

Anadili Unutturuluyor

Bakın, Kelt toplumu tamamen *Gaelik* diliyle yaparken, bu yeni uygulama geldikten sonra bir buçuk nesil sonra, İrlanda'da *Gaelik* dilini bilenler yüzde 30'a düşüyor.

Bunun üzerine 1900'lerin başında, böyle bizim gibi düşünebilen,İrlanda'nın içinde bulunduğu durumun farkında olabilenler, bir araya geliyorlar. Bu gidişle ne bağımsızlık ne de varlığımız kalmayacak diyorlar. Gizli bir cemiyet kuruyorlar. İlk yaptıkları iş, her yerde gizli gece kursları açıyorlar, ahaliye kendi dillerini, *Gealik* dilini yeniden öğretmek için...

Halk, kendi işi bittikten sonra;işadamı olsun, aydın olsun, herkes kendi mesai ve işi bittikten sonra geliyor, kurslarda kendi dilini öğreniyorlar. Ve bu kursların uyandırdığı şuurlanmayla, bilinçlenmeyle 1920'lerle İrlanda Cumhuriyeti kuruluyor. İlk yaptıkları iş İrlanda'nın resmi dili Gaelik'tir esasına getirmek oluyor.

Dili Değiştirmek Soykırımdır

İngilizler; İrlanda'da yaptıklarını daha sonra Hindistan'da ve Pakistan'da yapmışlar. Fransızlar da Cezayir'de uygulamışlar yanı oyunu. Cezayir'de okumuş kesim, Arapça'yı

köylülerin dili diyor ve Fransızca konuşuyor. Cezayir'e iyi bakmak lâzım.

Ben yurtdışında olduğum bir sırada bir Amerikalı profesörle karşılaştım. Tesadüf, İrlanda asıllıymış tanıştık, ahbap olduk. Nereye gidiyorsun, diye sorunca, biz de konuşma yapacağız, dedik, yabancı dille eğitim konusunda... Türkiye'de yabancı dille eğitimin uygulanmaya başlandığını anlattık. Adam bunu duyunca bir telaşlandı... Halbuki bu konuyu kendi adamlarımıza anlattığımızda bu kadar telaşlanan olmuyor. "Sen ne diyorsun. Bunu bize İngilizler yaptı İrlanda'da; aman, çok feci bir olay!" Adamın yüreği yandı, "Vah, bize yaptıklarını şimdi size yapıyorlar" dedi.

Ama millet bir Türk okulunda misyoner okulu gibi bir uygulamaya, katiyyen razı değil.

Okul kolej haline geldi. Amerikalı onbeş hoca da görevde. Bu hocalardan biri Hıristanlık ve Ermeni propagandası yapıyor. Meğer sonradan öğrendik ki, kendisi Ermeni asıllıymış.

Ben bu olanlardan sonra okulda isyan çıkardım. Ortalık karıştı. Başöğretmen herkesin gözünün önünde bizi haşladı. Sonra odasına çağırdı. Odasında "Aferin çocuklar, iyi yapmışsınız, helâl olsun" dedi... İyi bir adamdı, Allah rahmet eylesin... Ama çok geçmeden onu görevden aldılar. Bir başkasını tayin ettiler. Pembe gözlüklü, avrupai tipte birisini getirdiler.

Okulun kolej halinde hizmete girmesinde büyük rolü olan Türk Eğitim Demeği'nin müdürü var. Sonradan bakan oldu. Okulu ziyarete gelmiş, beni gördü, yakaladı. "Yahu Oktay, dedi, biz seni Amerika'ya göndermeği düşünüyoruz. Sen okulda isyan çıkarıyormuşsun, olur mu böyle şey?"

İngilizce Eğitim Kök Salmış

1962'de Türkiye'ye dönüyoruz. Ben gelirken, düşünüyorum. Ben Amerika'ya giderken bu yabancı dille eğitim bir okulla başlamıştı, şimdi 5 okul 10 okul olmuş mudur acaba? Allah korusun, diyorum, telaşlanıyorum. Geldik bir sorduk ki, yüzlerce okul var öyle... Anadolu Lisesi, kolej... Allah Allah, dedik bitiyor bu iş... Kimsenin haberi yok. Kimse bir şey demiyor.

Tabii olay çorap söküğü gibi gitti. Kamunun her kesimini uyuttular. 70'lerde zaten askeri liseler kolej oldu. Dedik, bizim atalarımız "Allah Allah," diye fethetti, "God" falan diyerek değil, bu nasıl iş dedik. Kampanya açtık. O zaman Ecevit başbakandı. Görüşmemizde, "Siz," dedim, "Amerikan emperyalizmine karşıydınız, bunu nasıl yaptınız?".. "Yok," dedi, "benim böyle bir şeyden haberim yok." Ben dedim, "Nasıl olur? Askeri Şura kararlarında başbakanın imzası vardır.".. Çıt yok.

Daha sonra, biz Amerika'dan geldiğimiz için bize özel payeler veriyorlar. Ortadoğu Üniversitesini kuruyorlar, bize gel diyorlar... Biz de diyoruz ki içimizden, girelim de bir şeyler yapalım üniversitede, sonra içinden düzeltiriz... Bir süre uğraşıyoruz, baklayı ağzımızdan çıkarınca, afaroz ediyorlar.

Şimdi neredeyiz, bakın. Yabancı dille eğitim yapan okulların sayısı 1953'ten itibaren böyle gittikçe yükselen bir grafik çiziyor. Bu arada yeni öğreniyoruz ki, Türk edebiyatı, Divan edebiyatı gibi dersleri kaldırıyorlarmış, azaltmağa başlamışlar bile.. Bir taraftan yabancı dille eğitim yapan okullar artıyor, bir taraftan bizim dersler azaltılıyor, kaldırılıyor.

Dışarıdan, bir ay evvel, Avrupa'dan Amerika'dan edindiğim izlenim şu ki, Batı diyor ki, bu kadar uğraştık, bütün bunlara rağmen, hala daha bunları vazgeçiremedik kendi benliklerin-

den. Beceremedik bu işi. Türkiye'dekiler hâlâ Türküz, Müslümanız diyorlar... Azalmış olmalarına rağmen, alttan bir şeyler yeşeriyor...

-Batı, Türkiye'de yabancı dille eğitimde neden bu kadar ısrar ediyor?

-Şimdi bunlar ne yapacak ben size söyleyeyim. Dışarı dan, içerden bu hainlerin yapacakları şudur: Bir an evvel bu işi artık bitirelim. Nasıl bitirelim? İşte *Kelt Planı, İrlanda Planı* gibi bir planla bitirelim. Artık Türkçe lâfı kalmasın. Türkçe lâfı kalmayınca zaten tarihte Türk toplumunun adı silinir.

Bu İngiliz harekatı, *Anglo-Sakson Planı* 1953'te anlattığım şekilde uygulanmağa başlandı. Tabii kamuoyunun bunlardan hiç haberi yok. Benim niye haberim var? Çünkü benim başıma geldi.

1940Marda, 50'lerde Ruslar, ikide bir bahane ile bir kaç milyon Kazak Türk'ü kesmiş. Sonra Kruşçev, yumuşak bir tutum izliyor. İngilizlerin politikasını uyguluyor Kazakistan'da. Bu bölgede 1964'lere kadar Kazakça eğitim yapılırken, Kruşçev, karar veriyor bundan sonra eğitim dili Rusça olacak, diyor. Ana okullarında, ilk okullarda Rusça eğitim başlıyor. Bugün Kazakistan'da gidiyorsun. Bahçede oynayan balalar, yani çocuklar oyun oynarken aralarında Rusça konuşuyorlar. Hepsi Kazak çocukları besbelli. Kazakça konuşun diyorsun, anlamıyorlar söylediğinizi.

Sonra oradaki Milli Eğitim Bakanı'na bu durumu sorduk. Eğitim dili Kazakça olmalı dedik. Bundan sonra kanun çıkartıldı ve ana okullarında eğitim dili Kazakça olsun dendi. Rusça kaldırıldı.

mürge ruhuna itilmemiş her ülkenin eğitim dili, kendi resmi dilidir.

2. Meslek dalının gereksinimine göre çeşitli yabancı diller, ayrıca özel hızlı yöntemleriyle iyi öğretilecektir. Bu özel yaz kurslarıyla bile halledilecektir.

Batının Maskesi **Düşecektir**

Bizler hem Asya'yız, hem Avrupa, hem Ortadoğu. Coğrafi konumumuzun bahşeylediği kültür ve maneviyat zenginliğimizden bahsediyorum. Doğunun manevi zenginliğimizden bahsediyorum. Doğunun manevi zenginliği, insan anlayışı ile Batının maddiyatı arasında köprü kurabilecek bizden daha münasip bir kavim yoktur. Perişan bir aşağılık duygusu içinde, Haçlı Seferi kafalı. Avrupa'ya yalvarıp duracağımıza, Asyalı tarafımızdan kıvanç duyan, tarihi manevi zenginliklerimizle, maddiyatı, en iyi becerilerle insanı ezmek, sömürmek için değil, insanın yükselmesi, saadet, kardeşlik ve huzura kavuşması için kullanılan bir millet olmalıyız. Yüzyıllar boyunca olabildiğimiz gibi.

Son zamanlarda Batının içine düştüğü manevi bunalım, dış davranışlarına da tekrar yansımış, o sahte medeniyet kisvesi altında "Birleşmiş Milletler", "İnsan Hakları" Batının sadece kendi çirkin emelleri için kullandığı örtü ve maskelerden ibaret kalmıştır.

Hayatın Her Alanında Örnek Ülke Olabiliriz

Türkiye, Batıya olsun, Doğuya olsun insanlık örneği bir ülke olabilir. Nerede bir mazlum millet haksızlığa uğruyorsa, orda Türkü, barış kurulmasına çalışan, arabuluculuk yapan, her uluslararası ortam ve örgüte sesini duyuran, insanlığa davet eden en faal bir barışçı olarak bulmalıdır. İlerinin Türkiye'si yeni bir Japon harikası olacak; bilimde, teknikte en ön saftaki yeni-

likleri ile hem kendine, hem insanlığa hayırlı olacak şekilde çalışacaktır. Türk genci hem kendi tarihini, dilini, edebiyatını, hem dış dünyayı, tekniği bilecektir. Türk ne dışarıda hor görülecek, ne içerde kendi benliğinden vazgeçecektir.

Türk, Asya ülkeleri ve de İslâm dünyası ile arasına sokulan nifakları, aşılanan hor görme, hatta düşmanlık duygularını yıkacak, çeşitli ülkelerle kültür, eğitim, bilim, dayanışma ilişkilerini geliştirecektir. Yeni Doğu Avrupa ülkeleri ile, Ortadoğu ve Asya ülkeleri, hatta Afrika ve Güney Amerika ile yepyeni ilişkiler kuracağız. Eski dost, düşman olmaz. Herkes bizim insanlık ve becerilerimize imrenecek, bizden örnek alacaktır. Orta Asya Türk devletleri ile sıkı kültür, eğitim, teknik, ticaret ilişkileri kurulacak, siyasi bir emel gütmeden aramızdaki kopmuş kardeşlik pekiştirilecek, gümrük, pasaport, vize engelleri kaldırılacak, gerçek bir Türk Dünyası oluşturulacaktır.

Türkçemiz Sevgi **Dili Olacaktır**

Türk genci, hem eski, hem yeni Türkçe'yi çok iyi bilecek, her meslekte, her dalda güzel ve sürekli gelişen Türkçe'yi kullanırken, her kelimenin bir bal damlası gibi tadını ağzında hissedecek, Türkçe'yi dünyanın kardeşlik ve insan sevgisi dili yapacaktır.

Selçuklu atalarımız devrinde olduğu gibi, okullarımıza dünyanın her bir yanından yabancı öğrenciler gelecek, Türkçe olarak yalnız en yeni bilim ve teknikleri değil, insanlığı öğrenip ülkelerine döneceklerdir. Çok yakın geçmişimizde olduğu gibi, ülkemiz serin ormanlarla, insanımızın adeta kendine akraba gördüğü dut ağaçlan ile bezenecektir. Gelen yabancı gezginler yalnız Roma, Bizans, ilk Hıristiyan kalıntılarını değil; Selçuk, Osmanlı eserlerini görecek, kervansaraylarda Türk konukseverliğini tadacak, yeniden canlanan güzel gelenek ve yaşam tarzımıza özenerek yurtlarına döneceklerdir.

Kısa sürede böyle bir Türkiye'yi oluşturabiliriz.

SÖMÜRGE ŞABLONU

'Altınoluk, Selman Tan, 27Nisan 1996

Bu devletin 50 senedir, temel siyaseti nedir? Avrupa'ya ve Amerika'ya yalvarmaktan ibarettir. Şimdi senin temel ilken Avrupa ve Amerika'ya yalvarmak olursa senin Milli Eğitim politikan ne olur? Hiç kimse birşey öğrenmesin, herkes İngilizce öğrensin olur. Çünkü Türkçe yalvanrsanız anlamazlar. Şaka gibi anlatıyorum ama doğru bildiklerimi anlatıyorum. Sömürgenin tarifine bak, olaylara bak, sömürge şablonu açıkça ortaya çıkmaktadır. Siz buna istediğiniz kadar başka isimler uydurunuz, polemik yapınız.

-Türk fikir hayatı Oktay Sinanoğlu'nu Türkiye'deki ya bancı dille eğitime karşı çıkan bir eğitimci ve bilimci olarak ta nıdı. Yabancı dille eğitimin Türkiye 'ye getireceği olumsuz so nuçları devamlı vurguluyorsunuz. Sanıyoruz bu fikrî yapınız, gençlik yıllarına uzanan eğitim hayatınızla yakın bağlantısı var. Oradan yola çıkarak böyle bir konunun Türkiye gündemine girmesi için adeta feryat etmenizin sebepleri nelerdir?

-Türkiye'nin bir çok soruna var iktisadi sorunlar, siyasi sorunlar, dış siyasetle ilgili sorunlar gibi. Ayrıca hükümet ku ruldu kurulacak, başarılı oldu olacak gibi oyalamalar var. Ama hepsinden önemlisi Türkiye'nin bir temel sorunu vardır. Can a-

lıcı noktası yani yüreği burasıdır. Çünkü Türkiye'nin bekası bununla ilgilidir. Bu; **eğitimdir.**

Eğitim denince harçların alınıp alınmaması veya kredili sistemin uygulanıp uygulanmaması gibi fasarya işleri kastetmiyorum. Tarihte bir çok misali vardır. Bir milletin adını tarihten silmek istiyorsanız, onu yok etmek, yabancılaştırmak istiyorsanız, gayet kolay bir yöntemi vardır. O milletin dilini unutturursanız ne tarihi, ne hissiyatı, ne şahsiyeti hiç birisi kalmaz. Bunu Romalılar iki bin yıl önce akıl etmişlerdir. İngilizler başarısıyla tatbik etmişlerdir.

Biz gidip geldikten sonra gördük ki Anadolu Liseleri, kolejler diye yüzlerce okul açılmış, Türkçe eğitim veren okullar gittikçe azalmış. Kalanlarda üçüncü sınıf okul muamelesi görüyor ve onlardan bir kaçış yaşanıyor. Bu okullar da yabancı dille eğitime geçmek için adeta yalvarıyorlar. Çeşitli cemaatler kolej adı altında yabancı dille eğitim veren okullar kurmuşlar, kâr da ediyorlar ama Avrupa'nın ekmeğine yağ sürüyorlar. *Anadolu* kelimesini misyonerler çok severler. Kelime biliyorsunuz Türkçe olmayıp *Anatolya'dan* gelmektedir. Avrupa ***"Türkiye Cumhuriyeti"*** sözünü bile *"Anadolu Federasyonu"* olarak görmek ister. O da bir süre için.

Şimdi niyet Türkiye'de ana, ilk, orta, lise üniversite, ne varsa hepsinin dilini İngilizce yapmaktır. Kamuoyunu elli senedir bu safhaya getirdiler. Millet; "Çocuklarımız İngilizce öğrensin" diye can atar hale geldi. Caddelerde bütün işyeri isimleri tarzanca İngilizce hale gelmiş. Gazeteleri açıyorsunuz İngilizce reklâmlarla karşılaşıyorsunuz. Sonra "Boğaziçi mezunundan başkası müracaat etmesin" şeklinde ilânlar görülüyor. Amerika'daki İngiliz asıllılar reklâm vermiş; "İrlandalıların müracaat

etmesine gerek yoktur" şeklinde, özel kulüplerine kabul etmek için de "İrlandalılar ve köpekler içeri giremez" dövizi asılıymış. Türkiye'de de yakında "Türkçe konuşanlar giremez" şeklinde levhalar asmaya başlarlar herhalde.

30 senedir bunun mücadelesini veriyorum. 22 sene evvel birkaç kişiyle bir şeyler yapmaya çalıştık. Kimse ne yapmak istediğimizi anlamadı. Amerika bize beyaz şapkalı kovboy adını takmış, tabii başımıza bir sürü iş geldi, sonra susmak zorunda kaldık. Son birkaç yıldır coştuk yine ortaya çıktık, bu sefer binlerce kişi anlıyor. Fakat atı olan Üsküdar'ı geçmiş. Ortadoğu, Boğaziçi, Bilkent kurulmuş, altyapı hazırlanmış durumdadır. Yakın gelecekte hedef Türkiye'de Türkçe eğitim yapan hiçbir okul bırakmamaktır. Millet sömürge psikolojisine sokulduğu için buna can atar hale gelinmiştir.

Şimdi yeni Milli Eğitim Bakanı çıkıyor "Biz Avrupa ile bütünleşeceğiz" diyor. Sana bu yetkiyi kim verdi. Sen bu milletin isteğini mi yerine getiriyorsun? diye sormak lâzım. Kendileri farkında olurlar veya olmazlar, birkaç bin tane *tatlısu firengi* kalkıyor bu milleti satmaya çalışıyor. Dedeleri bu, kendileri şu olan alçak perişan adamlarla biz bütünleşecekmişiz. Amerika'da bana " Sen Avrupalısın" derler. "Lütfen, rica ederim, bana hakaret etmeyin, estağfurullah " derim. Tabii estağfurullah'm ne demek olduğunu yarım saat izah ederiz. Çünkü İngilizce gibi yabani dilde böyle incelikler yoktur. Ve ben Asyalıyım diye böbürlenirim. Avrupalı olmamak, Avrupa'ya bulaşmamak bir şereftir. Sen Avrupa ile bütünleşecek ve onun yüzyıllardır devredegelen kanlı mirasını üstleneceksin. Bizim destansı tarihimizde sahiplenmekten korkacağımız ne var ki faziletten başka...

- Kimlik hassasiyeti açısından devletin kültür politika sında sizce hiç kaygı yok mu?

-35 Yıldır birçok hükümetleri tanıdım. Bunların bir kısmı aynı işleri yapmaktaydı. Kimini sol, kimini milliyetçi diye yuttururlar. Ama hangi hükümet olursa olsun, perde arkasında bu işleri yürütenler aynıdır. Nereden kurcalarsam karşıma çıkan insanlar aynı adamlardır. Sonra seçimin meçimin Türkiye'de milleti uyutmak için yapılan sözde demokrasi görüntüleri olduğu kanâatına vardım. Meselâ bazı önemli kurumların idaresindeki insanlar icraatları açışından yapacakları iş milli olmasın da nasıl olursa olsun gayesi güderler.

Şimdi Batı bütün bu çalışmalara rağmen gün geçtikçe gelişen Türk insanın kimliğini bulma mücadelesi içine girdiğini görüyor ve bu işi hızlandırıp üç-beş senede bitirmeyi hedefliyor.

Amerika'nın her bulaştığı yerde, önce iktisadi çöküş, fırınlara hücum etme yaşanmış arkasından yabancılaşma gelmiştir. Bunlar Türkiye'de olabilir.

-Türkiye'de yurtdışında eğitim yapan gençlere mil yonlarca dolar ayrılıyor. Siz de yakinen biliyorsunuz. Bu bekle nen sonucu veriyor mu? Sonra Türkiye 'nin ve İslâm dünyasının bilgi çağında eşitliği yakalaması böyle mi mümkün olacaktır? Yeni bir bilim politikası üzerinde çalışması gerekiyor mu?

-Milli Eğitim politikamızın gayesi *milli eritim* politika sıdır. Artık ahmak da olsak bu durum anlaşılacak bir durumdur. İrlanda'da ki Yüksek Milli Eğitim Kurulu'nun benzeri olan YÖK'ün şimdiki uygulaması şöyle: Ya Avrupa'ya Amerika'ya devşirme yapmak için öğrenci gönderir, ya da dışarıdaki bir çok üniversitenin buraya şubesini açar. Kapitülasyonların en kötüsü

budur. Buraya açtığınız okulların ders kitaplarının tanesi 30 dolardan İngiltere'den gelir. Bunun adı da kısa gün ticareti... Zaten 20 sene önce yabancı okulların Türkiye'de açılmasından ne kadar kâr ederiz diye hazırladıktan gizli raporlarını okumuştum.

Dışarıya giden öğrencilere gelince bu iş yıllardır sessizce oluyordu. Son olarak YÖK yirmi bin kişinin dışarı gitmesine karar vermiş. Gidecekleri yer ise Japonya, Almanya, Fransa olmaz. Nereye gidecekler? Ya Amerika ya da İngiltere'ye gitmek mecburiyetindedir. Adam başı senelik otuz bin dolar masraf yapılıyor. Giden beş seneden önce dönemediği için 150 bin dolar masraf ediyor. Yirmi bin kişi birkaç milyar dolar ediyor. Peki bizim bütün üniversitenin bütçesinin toplamı nedir? dediğiniz zaman 5 senelik 60 üniversitenin bütçesi bu rakamm ancak bir parçası oluyor. Şimdi sen bütün kaynaklarını İngiltere'ye ve Amerika'ya birçok dalda, hele hele teknik dallarda kimse para vererek doktora yapmaz. Araştırma yapılacak şirketler doktora çalışmasına para verirler. Şimdi bizimkiler onların işini yapıyorlar onlar Türk talebeye para vereceğine bizimkiler para ödüyorlar. Böylece Amerikan, İngiliz üniversiteleri yaşatıyor.

Amerika'da çalıştığım üniversite yöneticileri üniversitenin kaynakları azaldı, doktora talebesi alamıyoruz diye yakınıyorlardı. Kendilerine siz üzülmeyin, bize ettiğiniz büyük iyilikler karşılığında Türkiye size Türk Marshall Planı uyguluyor, binlerce talebe gelecek dedim, benim üniversitede itibarım arttı, dekanlar filan etrafımda dolaşmaya başladı.

Bizde plan, program, hedef, beklentiler hiç birisi yok. Orada görülecek eğitimle şöyle bir kalkınma olsun, şu teknoloji

gelişsin gibi düşünceler yok. Buradan giden Türk talebeler yarım yamalak bir tahsil görecekler, onların işine yardımcı olarak sonra buraya dönecek ve burada kurulan üniversitelerde İngilizce eğitim yaptıracaklar.

Bilgisayar çok dehşet bir alet. Biz doğduğundan beri bu aleti kullanıyoruz. Amerika'da ortada hiç bir şey yokken en büyük programlan yazdık. Bu bilgisayardan mutlaka istifade edilmesi gerekiyor. Ama Bilimsel işler için bilgisayar programlamayı bilen Türkiye'de kaç kişi var, kaç genç bilgisayarla sadece oyun oynuyor?

Yapılan acı işlerle, bırakın bilgisayar çağını yakalamayı sömürge ruhu perçinleşiyor, tarihten adınız silinmeye başlıyor. Bu noktada hangi bilim politikasını takip etmek gerekir sorusu filan lüks kalmaya başlıyor. Sen tarihten silinmek üzeresin, bu söz kel başa şimşir tarak gibi bir söz oluyor.

- - İrlandalı aydınların yaptığı gibi bu bağımsızlık mücadelesi yine eğitimle yapılacak bir şey değil mi?

- Elbette. Ama bu elli yıllık eğitim zorbalığına rağmen alttan Türk insanının kendi kültürüne, bağlılığı yeniden yeşerdi. Mücadele bununladır. Birkaç sene içinde bu vakıflara, özel okullara, içtimai çalışmalar yapan insanlar bile İngilizce eğitim veren özel okullar kurmaya başlamışlar. Kendi bindikleri dalı kesiyorlar. Bunun önüne geçilmesi lâzımdır.

Dünya ülkelerinin çoğunluğu kendi dillerinde bilimsel çalışmalar yapıyor. Zaten İngilizce bilimsel çalışma yapmaya yetecek bir dil değildir. İngilizce'nin önemi bilimsel manada gittikçe azalıyor. Bizim buradaki ayarlı kulüpçüler "Yok efendim uluslararası dil İngilizce olduğu için eğitim İngilizce yapılmalıdır. İngiltere'de ve Amerika'da yapılmalıdır." diyorlar.

Aynen İrlanda'daki İngilizlere satılmış insanların yaptığı propagandayı yapıyorlar. Gaye herkes İngilizce öğrensin başka bir şey öğrenmesindir. Amerika'ya, İngiltere'ye İngilizce bilen hamal lâzımdır. Sonra herkesin bildiği bilgi de kuvvet olmaktan çıkar. Amerika'da çöplüklerde yaşayan milyonlarca insan İngilizce biliyor ne oluyor? Türkiye ayda on milyon maaşla bir okula İngilizce okutman alınacak deniyor binlerce insan müracaat ediyor.

Yeni bir bilim siyasetimizin, araştırma siyasetimizin olması için yeni bir eğitim siyasetimiz olması lâzımdır. Eğer bizim en temel politikamız Avrupa'ya yalvarmak ve yamanmaksa her şey son iki yüzyıldır, üç yüzyıldır gerçekleştiği gibi gerçekleşir. Bizim hastalığımız, baş ağrısı değildir, aspirinle filan iyileşmez. Kanser olmuşuz, ameliyat ediliriz de düzelirsek olur yoksa tekrar şahsiyetli bir millet olarak ayaklarımızın üstünde dikilme imkânımız yoktur.

-Şimdi aydınlar diye bilinen kesim Batıya gidip büyüle nip geliyor. Bunlar neden büyüleniyor da siz ezilmediniz, aşa ğılık duygusuna kapılmadınız, siz batıda neler gördünüz?

-Türkiye'de batı hayranlığı ve batı uşaklığı yapan adamlarm çoğu Amerika'da bir veya bir kaç sene kalmıştır. O ülkeyi, insanını, ülkenin hedeflerini tam ayırt edememiştir. Dikkat ettim böyle az kalanlar Noel, Paskalya gibi bayramlarda kilisenin ayarladığı bir takım ailelerin evlerine davet edilir. Baloya götürülür, kızlarla tanıştırılırlar. Onlar ibiş ibiş bakınıp gelirler.

Amerika'yı tanımak için şöyle kenar mahallelere gitseler, oralardaki çöplükleri, mezbelelikleri, insanların sefaletini gör-

seler zengin gözlemlere sahip olurlar. O hayatı yaşayan insanlara göre bizim gecekondular villa gibidir.

Sonra bu işler gelişti. Üniversitede iken gelecek vaad eden gençlere çengel atarlar. "Gel seni bizim gençlik koluna veya derneğe üye yapalım bir daha sırtın yere gelmez, ileride ülkende çeşitli kademelere gelirsin. İleride bakan da olursun" derler. Zaten genelde ayarladıkları adamları gönderirler. Ama imalât hataları olmuyor değil.

Ben ilk-orta-lise eğitimini tamamıyla Türkçe olarak yaptım. O zamanlar divan edebiyatı, tasavvuf edebiyatı filân okuduk. Şimdi Anadolu lisesinden ve kolejden bir öğrenci gönderirseniz farklı sonuçlar çıkar, çünkü temeli kötüdür. Bizim temellerimiz sağlamdı. Eğitim hayatının talebe açısından altın çağları orta öğretim yıllarıdır. Bu yıllar mutlaka Türkçe eğitim ve öz kültürümüz verilmelidir. Ayrıca benim korunmamda Karacabey ailesinden gelmiş olmamın etkisi olabilir. Biz kale diplerinde dedelerimizin türbelerinin yanında oynayarak büyüdük.

-Efendim Oktay Sinanoğlu liseyi bitirip sizin yanınıza gelmiş olsa ona ne tavsiye derdiniz?

-Ona derim ki; İngilizceyi çok istiyorsan yaz kursunda filan öğren, ama önce sen kendi kültürünü, tarihini, kimliğini tanımak için okumalı, araştırmalar yapmalısın. Bilim teknik konuşunda yetişmek istiyorsan, zehir gibi matematik bilmelisin. Çünkü bilim dili matematiktir. Ayrıca yalnız aklını değil gönlünü de eğitmeyi unutma derim.

-Batı toplumlarında ciddi bir ahlâk problemi var. Kimi bilim adamları da bunu dile getiriyor. Bir ruhi duyumsuzluktan, tatmin olamamaktan bahsediliyor. Ve onu batılı insan uzakdoğu,

dinlerinde parapsikoloji, transandantal meditasyon gibi alanlarda aramaya başlıyor. Bu arada tasavvuf da ilgi alanına giriyor.

- Batı insanın zengin olanı da fakir olanı da tamamen bir boşluk, bir arayış hatta mutsuzluk içinde. Ve o insanlar başka seçenek, yani hayatı daha güzel, mutlu yaşanabileceği bir seçenek bilmiyorlar. Sanayi toplumu olunca en iyisi yapılmış olur zannediyorlar.

Almanca konuşan ülkelerin bütün eğitimcileri İsviçre'ye toplanmışlar, beni de çağırdılar. Konu; Gençliğimizi nasıl kurtaralım? Ben de bunlara adını koymadan tasavvufi hayattan, veli insanların güzel nasihatlerinden bölümler aktardım, peşimi bırakmamaya başladılar.

Avrupa ülkelerindeki doyumsuz gençlerin ruhlarını tatmin etmek için uzakdoğu dinlerine, transandantal meditastyon arayışlarına girmesi normal. Ama bizim Boğaziçi Üniversitesi'ndeki gençler de bu çalışmalara katılıyorlarmış. Hayret ettim. "Transandantal Meditasyon" un filan aslı bizde tasavvuf ile var. Fakat tasavvuf müesseseleri tekke ve zaviyeler kanunla kapatılmış. İnsanımız kültürel genlerindeki şifa kaynaklarını bırakmış, sahtesinin peşine düşüyor. Çok garip bir ülkede yaşıyoruz.

Burada aklıma gelen çarpıcı bir misali de vermek istiyorum. Bütün dünyası evlenme töreninin dini olmadığı bir ülke vardır. O da Türkiye'dir. Bir kaç düğüne gittim, çok garipsedim. Yani düğünde miyiz, cenaze töreninde mi? Belli değil. Defterler açılmış herkes soğuk soğuk dikiliyor. Rusya'da bile evlilik dinî merasimle olur kardeşim.

Tasavvuf gönül mektebidir. Batı dünyası da anladı ki akılla bir yere varılmıyor, yani bir şeyler eksik kalıyor. Her iki

dünyamızın da mamur olabilmesi için bir formül vardır; **"bilim + gönül + dil"** diye. Bizler gönlümüzü zenginleştireceğiz, gönlümüzü zenginleştirecek müesseseleri açacağız, hayat tarzı batının yörüngesine girmiş insanımıza ulaşacağız, sonra da o aklıyla her şeyi başarmaya çalışıp aciz kalan ızdırap içindeki batı insanına elimizi uzatacağız. Tarih bizlerden bu vazifeyi bekliyor. ,

TOPLUM OLARAK BEYİN AMELİYATI GEÇİRİYORUZ

İzlenim, Mustafa Armağan, Kasım 1996

- Türkiye 'deki eğitim ve öğretim sisteminin genel bir değerlendirmesini yapar mısınız?

Eğitimi anaokulundan üniversiteye kadar bir bütün olarak alıyorum. Eğitim sistemimizin tamamında kanser hastalığı var. Türkiye'de 1953'e kadar çok iyi bir eğitim sistemi vardı. Mesela bakın, dünyanın her tarafında büyük başarılar kazanan mühendis ve işadamları İTÜ'den mezundur. Ben normal lisede o-kudum. Lisede aldığım eğitim çok iyiydi. Düşünmeyi öğretiyorlardı. Liseden sonra bizi Amerika'ya gönderdiler ve bu eğitimle Amerika'nın en iyi üniversitesinde 3 sınıf atladık. Bize öğrettikleri dersleri bildiğimizi görünce çok şaşırdılar ve bunların Türkiye'de öğretildiğine inanamadılar.

Şimdiki okullara bakalım. 1953'ten sonra kolej modası Türkiye'ye Robert Kolej'le girmiştir. Robert.Kolej zaten Hıristiyan misyoner okuludur. Bu yıl Amerika'da bir tv programında misyonerlere bakın, Türkiye'de Robert Kolej'de ne güzel işler başarmışlar' diye övünerek halktan daha fazla para istemişlerdir. Robert Kolej'in misyoner okulu olduğunu herkes bilsin. Dışarıda kolej misyoner okulu demek değil, üniversite demektir. Bizde ise ingilizceyle eğitim yapan misyoner okulu demektir. Günümüzdeki mânâsı ise Hıristiyanların misyonerliğini kendimizin yaptığı Türk misyoner okuludur. Şimdi buna bir de Anadolu Lisesi eklendi. Dikkat ediniz, bunlara ***Türk*** lisesi olmadıkları için ***Anadolu*** denmiştir. Çünkü ***Anadolu*** kelimesi Türkçe değildir, *Anatolia'dan* gelir. Bunlar da misyoner okul tipine göre düzenlenmiştir. Şimdi İmam Hatip Okullarını da "Anadolu İmam-Hatip Okulları" yaptılar. "Bunları kapatamıyoruz, ahali kızıyor, ne yapalım. Bunların eğitimini de İngilizce yaparak işi kökünden halledelim" diye düşündüler.

-Anrioilu imam Hc&ipler'in akması da ayn cam?

-Bu iş şimdi anaokullannndan başlıyor. Dışarıdaki ve ihanet
çetesinin amacı, bir kaç sene içerisinde Türkiye'de Türkçe'yle eği
tim yapan bir tek okul bırakmamak. Kalan Türk okulları da gariban
okullarıdır. Anaokulundan itibaren İngilizce okuyan çocuk baba
sıyla İngilizce konuşacak. Gidin bakın Kazakistan'a, 1953'te baş
layan İngiliz numarasına. Ruslar bunu

İngilizler'den öğrenip
1964'te Kazaklara uyguladılar. Rusça eğitim
yaptılar, bir takım im
kânlar tanıdılar, iş verdiler. Dolayısıyla diğer
okullar söndü. Anao-
kullanna kadar indirdiler bunu. Çocuklar artık

babalanyla Kazakça
konuşamıyorlar; ama orası sömürgeydi.
Kruşçev'e kadar bir iki
milyon Kazak'ın kafasını kestiler. Sonra Kruşçev
demiş ki: "Niye

enayilik ediyoruz. Bize sadık hamallar lazım. Bunu İngilizler çok iyi beceriyorlar. Medeniyet kisvesi altında milletin dilini değiştirip kafayı ameliyat ediyor, sonra ilelebet çalışan hamallar elde ediyorlar. Biz de böyle yapalım" Şimdi Kazak nüfusun % 4O'ı Kazakça bilmiyor. Bağımsızlık kazanılınca birkaç üniversite açıldı. Meselâ *Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi* var. Ben üniversitenin adını duyunca çok şaşırdım. "Bizimkiler nasıl bir Türk büyüğünün adını vermek cesaretini gösterdiler?" Çünkü biz Türkiye'deki üniversitelerin hiç birine bir Türk büyüğünün adını veremedik. Daha sonra öğrendim ki bu teklif Kazaklardan gelmiş. Sözüm ona Türkiye bağımsız, onlar daha yeni bağımsızlığını kazandı.

Kazakistan'ın Milli Eğitim Bakanı Murat Cirinov'a dedim ki: "Bu çocuklar kendi aralarında Rusça konuşuyorlar, dersleri Kazakça alıyorlar." Cirinov da şunu söyledi: "Bunu kökten halletmek için bir kanun çıkararak anaokullarında Rusça'yı yasakladım." Bana sorduğu bir soru vardı: "Bize Ruslar o kadar eziyet çektirdiği için Rusça konuşuyoruz, peki size ne oluyor? Sömürge değilsiniz ki?" Ben bunları söyleyince bu ihanet çetesi ya da kuyruktan olanlar diyorlar ki: "Efendim, niye yabancı dile karşısınız? Çocuklarımız İngilizce öğrenmesin mi?" Öğrensinler ama öğrenirken bütün dersleri yabancı dille okuyup kendi dillerini çöpe atmasınlar.

Türkiye'de öyle bir hava yaratıldı ki bütün dersler İngilizce olacak. Böyle bir rezalet olamaz. Dünyanın bir kaç sömürge ülkesi hariç hiçbir ülkede böyle bir yabancı dil öğretme usulü yoktur. Ya biz o kadar akıllı bir milletiz ki yabancı, dil öğretmenin en iyi yöntemini bulmuşuz, ya da herkes doğrusunu yapıyor, biz dünyanın en aldatılmış milletiyiz. Aziz Nesin eksik söylemiş. Bütün dünyaya gidin ve onlara "Bizde bütün dersler

İngilizce veriliyor' deyin. Bakın size ne biçim muamele ediyorlar.

-Gerçekten bizden başka ülkelerde yabancı dille eğitim yok mu? Mesela italya 'da durum nasıl?

-Amerikan ve İngiliz propagandasıyla tamamen uyuttu lar bizi. Geçen gün İtalya'ya tatile giden bir kaç Türk geldikten sonra şunları söylediler: "Bunlar ne biçim insanlar. Bir tek İn gilizce bilen insana rastlamadık." *Almanya'ya, İsviçre'ye gidi yorum. Sokakta bir tane İngilizce bilen adam yok. İngiliz ce'nin bütün dünyanın dili olduğu tamamıyla Anglo - Sakson propagandası ve bunların ihanet çetesi ve kuyruklarının ya lanıdır.* Herkes bir çok dili öğrenir, bir çok dilde uzmanlar ye tiştirir. Bugün bir Japon İngilizce bilse bile konuşmaktan utanır, sömürge insanı zannederler diye. Bu tam bir oyundur. Türk çe'nin tarihten silinmesi için yapılmış bir plandır ve silinecek, göreceksiniz; bir kaç senesi kaldı. Plan şu: Türkiye'de Türk çe'yle eğitim yapan anaokulu bile bırakmayacaklar. Bir de di yorlar ki, azınlıklar kendi dilleriyle eğitim öğretim yapamıyor lar. Yahu Türkçe'yle yapabiliyor muyuz ki bir de azınlıkların lâ fını ediyorsunuz!

-Türkiye 'deki eğitim sisteminin 1953 ten sonra yozlaştı rıldığını söylediniz. Peki Türkiye 'deki siyasi yozlaşmayla eği timdeki yozlaşma arasında bir paralellik var mı?

-Yalnız siyasi değil her alanda yozlaştık. Çünkü bu eği tim sisteminden ancak bu çıkar. Yabancı dille eğitime dönelim tekrar. Öğrenciler dil öğrenmek ya da üniversite okudum demek için hiç istemedikleri bölümlere kayıt oluyor. Mesela fizikten doktorasını alıyor, daha sonra gidip bakkallık yapıyor. Türki ye'nin durumu bu. İşe pratik açıdan bakalım. Sen bir Türk hoca

olarak Türk gibi zannettiğin öğrencilere İngilizce fizik anlatıyorum. İnsan zorlanıyor, çok derin anlamlar kayboluyor. Şimdi öğrenci o derin kavramı mı düşünsün, yoksa o kelime İngilizce ne demek onu mu? Böyle saçmalık olur mu? İster bakan ol, ister üniversitede doçent, önce seni İngilizce imtihan ediyorlar, mesleğinle ilgili imtihan sonra... Bugün bakkal dükkânlarına bile İngilizce adlar veriliyor; neden? Çünkü İngilizce o adamın kafasına göre itibar dili; adam da itibar kazanmak istiyor. Gazeteler ve dergiler de bundan nasibini almışlar. Önceden bu hastalıklar bizim aydınlarda vardı, halkta yoktu. Artık halkta da var ve onlar da bu kanser hastalığına yakalandılar. Bunu diyen Türkiye'de belki 2-3 tane insan çıkar ve bunları diyenleri de aforoz ederler. Biz de zaten tarihe karşı sorumluluğumuzu yerine getirmek için bunları söylüyoruz.

-Yıldız Teknik Üniversitesi 'nde öğretim üyesisiniz. Ame rika 'da da yıllarca çalıştınız. İki üniversite ortamının mukaye sesini yapabilir misiniz?

-Yıldız Üniversitesi 'ni tahmin ettiğimden daha iyi gör düm. Burada bazı değerli bilim adamlarımız var ve ellerinden geleni yapıyorlar. Bazı başka üniversitelerde insanların kafasın da İngilizce olduğu için soru soralım cevaplarını arayalım gibi bir dertleri yok Kısacası insanların adeta düşünce ve muhakeme yetenekleri köreltilmiş. Kafaları öyle bir hale soktular ki kalıp kafa oluştu. Adama diyorsunuz ki:'Şöyle bir kitap basılmış, içinde çok dehşet iyi şeyler var.' Şöyle bir bakıyor ve falanca basmış diye okumam diyor. Eskiden biliyorsunuz, elinde Cum* huriyet ve Tercüman gazetesi olanlar birbirlerini döverlerdi. Şimdi bu kılık değiştirdi. Bunlar tabii ki kendiliğinden olmuyor. İngiliz ve Amerikan uzmanlar ki İngilizler bu işte mahirdir, Amerikalılar da onlardan öğrenmişlerdir - toplum mühendisleri-

dir, bu işleri de gayet iyi yapıyorlar. Diyelim ki *İzlenim'üs,* çok dehşet bir yazı yayınlanmış; bunu İstanbul'un elit kesimindeki bazı insanlara götürün. *"Bu dincilerin dergisi"* deyip okumazlar. Kısacası şimdi sağ, sol yobazlığı kılık değiştirdi, lâik dinci ayrımı getirildi. Asıl bahsettiğim, etrafında herkesin birleşip yürümesi gereken bir mesele bu suretle ortadan kaldırılıyor. Bunun sonucu olarak da bağımsızlık kalmıyor. Beyin ameliyatı geçiriyoruz toplum olarak.

-Bizde Amerika 'daki üniversitelere büyük bir hayranlık var. Gerçekten oradaki üniversite sistemi verimli bir şekilde çalışıyor mu? Yoksa özel üniversitelerden mi geliyor verimli likleri?

-Amerikan eğitim sistemine baktığımız zaman bir kere lise seviyesine kadar halk okulları vardır, parasız. Bir de tek tük özel okullar var. Çok nadir, çok pahalı okullar bunlar. İkisi ara sında çok büyük öğretim farkları vardır. Orada durum şu: Bütün Amerika'yı idare edecek belli bir zümre yetiştirilir, gerisi tamamıyla.cahil bırakılır. Basın-yayında da bu böyledir; insanla rın dünyadan haberi olmaz, fakat başta bulunan 2 milyon insan müthiş iyi yetiştirilir. Amerika'yı da Amerika yapan bunlar za ten. Gerisi de kullanılır. Üniversite de böyledir. 20 tane seçkin üniversite vardır ve hakikaten bunlar dünyanın en iyi üniversi teleridir.

-Bunlar çoğunlukla özel üniversiteler mi?

-Kimi özel, kimi devlettir. Ama daha binlerce kolej ve üniversite vardır, daha gariban vaziyette olan. Mesela bizde toplum içinde bir tırmanma var. Aslında Amerika'da İngilizler den gelen bir sınıf sistemi vardır. Mesela babası marangoz olan çocuğun kendisi de marangoz olur, başka şeye de aklı ermez,

hatta istemez. Ufuklarının darlığı ve sınıf farkı İngilizlerden kılık değiştirerek Amerikalılara geçmiştir. İstatistiklere göre Amerikahların %60'ı doğru dürüst okuma yazma bilmiyor.

-Yani bizi cezbeden, tepedeki o iki milyon insan mı?

-Hayır, bizim insanlarımız bilinçli bir şekilde heves duymu yorlar, sadece dolduruşa geliyorlar. Amerika'nın bizlere öğrettiği iki şey var: Biri silah, diğeri filim. Amerika'nın parası da bitti. Bir
çok ülkenin nüfusuna beyin yıkama taktikleri uyguluyor, parasını da o ülkelerden alıyor. *Size filim ve pop klip* satarak para kazanıyor. Ve bu suretle beyinleri yıkayıp bir hayalî Amerika yaratıyor. Bi zimkiler de buna kapılmıştır. Amerika nedir bilmezler. Amerikan cılar belki orada bir iki sene falan kalmış olabilir ama onun ciğerini bilmez; bu normaldir. Mesela Mozambiklilerin aklı fikri Fransızca öğrenip Fransa'ya gitmektir. Bizimkilerin de aklı fikri İngilizce öğ renip Amerika'ya gitmek.

-Peki Amerika 'da üniversiteler arası rekabet nasıl?

-Zirvedeki 2 milyon insan arasında muazzam bir yarışma var. Araştırma yaparlar, buluşlar yaparlar.

-Maddi ödüllerle teşvik ediliyorlar mı?

-Ödüllerle teşvik ediyorlar, bir de arkadan kovalayanlar var.

-Bilkent 'te de galiba böyle bir uygulama var.

-Bilkent'i bilemem ama orayı da Amerikan Üniversitesi olarak görüyorum nihayetinde. Biz de üniversiteleri şöyle düşünü yorlar. Terfi etmek için yayın yapacak bu bir. ikincisi, yayınlarını bilhassa Amerika'da, İngiltere'de neşredecek; ama bu zordur. Çün kü hakem vs. vardır. Diyorlar ki "O sahada şu şahıs iyidir çünkü dı şarıda 25 makale yayınlanmış." Halbuki tesadüfen bir üniversiteye

girmiş, orada tesadüfen bir hoca bunu yanına çırak olarak kabul etmiş lütfedip "Şu işi yap" demiş. İş de bir konunun ucunun ucu. Gelmiş 20 sene sonra o ucunun ucu konuyu burada devam ettirmeye çalışıyor. "Ne yapalım burada imkânlar yok" diyor. Soruyorsun: "Yaptığının gayesi nedir?" Dışarıya yayın yapmaları mı? İyi bir şey yapmış olsan bile onların çarkına bir diş takmış oluyorsun. Yayın yapmak için yayın yapılmaz. Mesela bilimde yeni buluşlar yaptıkları zaman kendilerine yararlı ise bunu yayınlamazlar. İşlerini yaptıktan sonra bir kısmını yayınlarlar; çünkü fikir alışverişi lâzım.

- Sön bir soru sormak istiyorum. Türkiye 'de vakıf üniver siteleri açılmaya başlandı. Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?

- Yabancı dil hastalığıyla Türkiye'de hiç bir şey olmaz. Sonumuzu daha da hızlandırır.

-Peki siz ne öneriyorsunuz?

-Bir hükümet istediği kadar edebiyat yapsın, bu işe der hal el atıp kökünden halletmiyorsa millî hükümet değildir. *Mil lîlikle dil birbirinden ayrılmaz. Dili olmayan bir millet olmaz.* Özel üniversitelerin Türkçe eğitim yapma imkânı kalmamıştır. Veliler para verip Türkçe eğitim veren bir okula çocuklarını göndermezler. Hatta gönderdiği zaman "Sizin yabancı hocaları nız yok" diyerek şikayet ediyorlar. İş bu hale gelmiştir. Dolayı sıyla özel üniversitelerin epeyce bir para almaları gerekir ki kaynak sağlasınlar. Bu ortamda birilerinin bir özel okul kurup bunun düzgününü yapacağım diyecek durum kalmamıştır. İstese de yapamaz.

Tek çaresi vardır. Bunun ne kadar vahim bir hâdise olduğunun ortaya çıkması ve derhal yabancı dille eğitimin anayasa aykırı olduğunun hukukçular tarafından ortaya konması; çünkü çok şükür anayasamız hâlâ "resmi dilimiz Türkçe'dir" diyor.

Bu, *eğitim dili Türkçe* demektir. Kimse rol yapmasın. (Şimdi böyle dedik diye Anayasayı da değiştirmeye kalkarlar) Bizimkiler Almanya'da Türk çocuklarına din dersi koydurmak istiyorlar. "Buna karşı değiliz ama" diyorlar, "dersler Almanca olacak." "Neye göre?" "Bizim anayasamıza göre yabancı öğrencilere bile yabancı dilden eğitim yasaktır' cevabını alıyorlar. Bundan ibret alacağına bir Milli Eğitim Bakanı gelip burada *Almanca İmam Hatip Okulu* açıyor. Amacı oralara hoca yetiştirmekmiş; bunu bahane ediyor. Yapmışken 20 tane de ingilizce yapıyor. Bir de bunu utanmadan gerekçe olarak söylüyor. Bir *milli* hükümet varsa ve de gücü yetiyorsa, "Eğitim resmi dilden olur, resmi dil çoğunluğun dilidir," demesi lâzım. Şimdi misyoner okullarına da gerek kalmadı; bizimkiler zaten bu işi yapıyor.

-Anladığım kadarıyla diyorsunuz ki Türkçe eğitim ya pılmalı ama yabancı dil de en iyi şekilde öğretilmelidir. Yabancı dil eğitimine değil, yabancı dille eğitime karşısınız sonuç ola rak...

-Yabancı dili mesleğine göre, en iyi şekilde öğretmek i-çin bir sürü yöntem var. Türkiye'de bundan daha önemli bir mesele yoktur; ne askeri, ne siyasi. Çünkü dil bittiği zaman her , şey biter.

ÇİLLER DIŞİŞLERİNDEN İNGİLİZCE BRİFİNG İSTEDİ

Aydınlık, Dilek Uğuz, 8 Aralık 1996

-Aydınlık: *özel Işık Üniversitesi açılışında Işık Lise 'nin öğrencileri, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel 'i İngilizce pan kartlarla karşıladılar. "Hoşgeldiniz" yerine " Wellcome" gibi. Bu olayı nasıl değerlendiriyorsunuz?*

-Prof. Sinanoğlu: Bu haberi duyunca şok oldum. Ata türk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'nin bir cumhurbaşkanı nın böyle bir şeyi görüp tepki göstermemesine inanamıyorum. Olamaz böyle bir şey. Ama bu olaya benzer şeyler özellikle son dönemlerde arttı. Türkiye'nin geldiği boyutu görmek bakımın dan bazı örnekler vereyim.

Tansu Çiller Japonya'ya gitmiş. Japon erkânıyla konuşacak. Orada çok iyi yetişmiş Türkologlar var. Tercüman var. Tansu Hanım demiş ki, "Ben İngilizce konuşacağım" Japonlar bozulmuş, çünkü bu konuda çok hassaslar. Orada İngilizce eğitim falan yok. Hiçbir zaman da olmamış. Parantez içinde şunu da söyleyeyim: Japon Tanzimatı 1868'de başladı, bizde 1839-da. Geçen asırda sadece bir kere, bir Japon *"Bilim dili Japonca olmaz. İngilizce olsun"* demiş. Ertesi gün *adam evinde ölü bulunmuş.* Bir daha ses çıkmamış. Ve Japonya'da hiçbir şey, hiçbir zaman İngilizce olmamış. *Dil İngilizce olsun diyen o Japon, meğer daha önce üç yıl Amerika'da eğitim görmüş!* Neyse, Tansu Hanım bu ülkede İngilizce konuşacağım diyor. Sonra da ilkokul sınıfına sorar gibi hanginiz İngilizce biliyor diye soru-

yor. Bakanlar, işadamları falan birçoğu bilmiyor. Ama Tansu Hanım İngilizce konuşuyor.

Türkçe Konuştum Diye Selamı Sabahı Kestiler

Başka bir olay; Tansu Hanım iki aylık başbakan, Mümtaz Soysal da Dışişleri Bakanı. Tansu Hanım Dışişlerine geliyor, erkânı topluyor. Bir olay olmuş, o görüşülecek. "Bana İngilizce olarak brifing verin" diyor. Dışişleri görevlileri de İngilizce veriyor brifingi. Dışişleri Bakanı'nın istifasına bu olayın da etkisi olduğunu sanıyorum, çünkü çok kızmış.

Amerika'da çeşit çeşit Türk-Amerikan Dernekleri var. Etkinlikleri epeyce artmış durumda. İki sene evveline kadar bunların bültenleri, açıklamaları, toplantıları Türkçe'ydi. Normali bu. İki sene önce bir baktık, hepsinde birden her şey İngilizce. Connecticut eyaletindeki, Washington'daki dernekte, hepsinde böyle. Elçilik Amerika'daki Türk Bilim adamları Derneği kurdurmuştu. Tabii adı İngilizce. Türkiye'den de bazı zevatın geldiği 100 kişilik bir toplantı yaptı. Rektörler var, şimdiki *YÖK Başkam Kemal Gürüz* var. Orada herkes Türk, konuşmacıların bir kısmı da Türkiye'den gelmiş. Ama konuşmalar, tartışmalar İngilizce. Ben çıktım, Türkçe bir konuşma yaptım. Bir dahaki sefer bana selâm sabah yok tabii.

Bu dernek başkanlarından bazılarına, *"Bültenler önce Türkçe 'ydi, şimdi niye İngilizce? "* dedim. Dediler ki, *"Bize Büyükelçi Nüzhet Kandemir 'den yazılı tamim geldi: Bundan sonra bütün görüşmelerinizi, konuşmalarınızı, İngilizce yapacaksınız."*

Nasrettin Hoca İngilizce Anlatılır mı?

Bundan bir kaç hafta evvel, Dünya Nasreddin Hoca Haftası vardı. Almanya'daki Türk dernekleri ve konsolosluk etkinlikler düzenlemiş. Türkiye'den dört profesör çağırmışlar. Bir de Japonya'dan Türkiyatçı bir hanım. Oturanların hepsi Türk, beş Alman var. Aynı anda tercüme sistemi falan da kurulmuş. ODTÜ'den profesör kalkmış, Nasreddin Hoca hakkında Türkçe konuşmaya başlamış. Başkonsolos hemen fırlamış; *"İngilizce yapacaksınız konuşmanızı"* demiş. Profesör tamam demiş. Diğerleri de İngilizce yapmışlar. Sıra Japon Türkiyatçıya gelmiş. İyi Türkçe biliyor. Kadın, Türkçe anlatmaya başlamış. Konsolos, İngilizce yapacaksınız demiş. Kadm, *"Nasreddin Hoca İngilizce anlatılır mı?!"* diyecek olmuş, Konsolos ısrar etmiş. Kadın İngilizce konuşmaya başlamış. Tam *Nasreddin Hoca eşeğe ters bindi* hikayesini anlatacak ama İngilizce anlatamıyor, kadın kızmış, "Bunlar İngilizce olmaz" demiş. Türkçe deVam etmiş, konuşmasını bitirmiş. Konsolos mosmor.

Belli ki, Türk dilini yok etmek için çok planlı bir faaliyet var. Bu kesin. Devletin eğitim siyaseti gündeme geliyor burada. Bir tek eğitim siyaseti var. Herkes biraz İngilizce öğrensin başka bir şey öğrenmesin. Romalılardan beri ülkelerin sömürgeleştirilmesi için en iyi istilâ yöntemi, asker falan değildir. Romalılar Keltlere, İngilizler İrlandalılara yapmışlar. Hindistan'a yapmışlar. 1954'den beri Türkiye'de son sürat uygulanıyor. Bir ülkeyi ilelebet köle yapmak istiyorsanız eğitimini yabancılaştıracaksınız. Anaokuluna indireceksin, bir nesil sonra iş bitiyor. Bunun örnekleri var.

Ben 20-30 senedir korkarım, bunu anaokuluna, ilkokuluna indirirler diye. Yazmadım da korkardım. Şimdi oluyor. Buna da başlayan ***Mister Doğramacı'****dır.* Anaokuluna bu indiği zaman bir nesil sonra veliler kendi çocuklarıyla kendi dilinden konuşamıyor. Kendi dilini bilmiyor çocuk, bunu gördüm ben. Bu iş bittiği zaman ne Türk çocuğuyla Türkçe konuşabilecek,

ne Kürt çocuğuyla Kürtçe konuşabilecek. Cezayir'de de Fransızlar aynısını yaptı. Arapça bitti, gazeteler falan Fransızca çıkıyor.

Amerikan Devletinin Gizli Araştırması

-*Yabancı dil öğrenilmesin mi?*

-Ben yabancı dil öğrenmeyi çok severim. Her gittiğim ülkenin dilini öğrenmeye çalışırım. Öğrendiğim zaman insan larla çok daha yakın ilişki kurabiliyorum. Çeşitli dillerin olması insanlık için bir kazanç. Her çeşit dil, her çeşit kültür olacak, yoksa her taraf hamburgerci, benzin istasyonu olurdu. Bundan insanlık kaybeder. Bir dilde şiir çok güzel olur. İngilizce'nin şii ri bir şeye benzemez. Araba parçalan Amerikanca da iyi olur örneğin. Bu olayın bir tarafı. Bir de köleleşme var. Yine 20 sene evvel, elime gizli bir rapor geçti. Nasıl geçti? Bilimde esaslı bir yayınevinin danışmanıydım. Bu yayınevinin başkam, "Bize Washington'dan şirketlerin genel müdürlerine, üzerinde çok gizlidir, şahsa mahsustur damgalı bir rapor geldi" dedi. Ameri kan devleti bir araştırma şirketine, rakamı hatırlamıyorum, bil mem kaç milyon dolar vermiş yaptırmış. Araştırmada, Türki ye'ye 20 yıl kadar bir süre düşünüyorlar. *"20 yıl sonra, anao kulundan itibaren bütün eğitim İngilizce olduğu zaman, yâni Türkiye'nin dili İngilizce olduğu zaman, kitap şirketlerimize ne kadarlık bir pazar oluşur?"* Bu sorunun yanıtını bulmuşlar, bir sürü hesap kitap yapılmış. Ben o zaman, 20 senede böyle bir şey olmaz dedim. Ama 20 sene geçti ve bu iş oluyor. Şimdi ders kitapları olduğu gibi İngiltere'den, Amerika'dan geliyor. Hem burayı bitiriyorlar, hem pafa kazanıyorlar. Son rakama göre 48 bin 320 öğrenci dışarıda okuyor. Onlara buradan harçlık gidi yor, araba falan alıyorlar. Tahminler, bu öğrenciler için *senede*

5 milyar ile 12 milyar dolar arasında bir kaynağın yurtdışına gittiği şeklinde. Türkiye'deki bütün üniversitelerin bütçesi ne kadar? 1 milyar dolardan az! Şuraya bir telefon alamazsın. Bir aletin parçasını alamıyorsun, deney yapamıyorsun.

Kaynak Aktarma Yöntemi

- Bu çizdiğiniz tablo yalnızca İngilizce eğitimin bir sonucu mu? Arkasında yatan politikalar nedir?

-Yabancı dil öğrenmek iyi bir şeydir, ama hiçbir ülkede herkes tek bir dil öğrenecek diye bir şey yoktur. Bir kere herkes mesleğine yetecek kadar öğrenir. Kaymakamlar İngilizce bilse ne olur, bilmese ne olur? Bunları İngilizce kursuna tabi tutuyorlar. İngilizce sınava sokuyorlar, sonra da İngiltere'ye gönderiyorlar bir kaç ay. Bunların hepsinin hesabını kitabını yapsan Türkiye'nin kaynaklarının büyük kısmı bu işlere gidiyor. Öğretim üyesine gelince, okullarına gelince para yok. Eskiden Hasan Âli Yücel zamanında devlet telif veya tercüme eserler için teşvik \erirdi. Klâsikler falan çevirtilirdi. Şimdi bunlar yok. Benim bir sözlüpm var, *Açıklamalı Fizik Kimya Matematik Ana Terimleri Sözlüğü* diye. Eski Dil Kurumu zamanında. Şimdi bunu yok ettiler, bulamazsın.

Batının gayesi şu: Türkiye tarihte birçok şey yapmış. Ayrıca genç nüfus. Türkler bir uyanırsa kendi durumumuz yok olur. (Çünkü bunlar zaten kendi içinde çökmüş.) Müslüman dünyasıyla bütünleşmesi, dayanışması olabilir. Onların ülkesi Konya kadar. Bu ülkeler ancak bizim gibi ülkeleri sömürerek yaşıyor. Kaynakları buralarda, pazarlar buralarda. Bu kaynakları bir kessen bu Batı ülkelerinin hepsi perişan olur.

Eğitim Kapitülasyonu

-Ülkemiz de misyoner okulları ve misyoner okullarına benzer okullar ne gibi sorunlar doğurabilir?

-İnsanları köleleştirmenin en kestirme ve uzun vadeli yolu budur. Doğrudan maddi sömürgeleştirme yapsan, sonra millet uyanır, bunları sepetler, işi eline alır. Ama insanların ka falarını *acenta kafa* yaptm mı iş daha zor. 1980'den bu yana ne oldu Türkiye'de? Önce kafalar gitti. Sonra bir baktık, özelleş tirme küreselleşme derken her şeyimize el koydular. Yabancı bir şirket yerli üretim yapan kuruluşlarımızı satın alıyor, bunu ya parken *Türkiye'deki yerli bazı şirketlerle ortakmış görünü münde* olup onları *aracı* olarak kullanıyor. Bu aracı şirketlere Latin Amerika'da *"komprador"* derler. İki çeşit kapitülasyon vardır. (Yabancı kelime kullanmam ama bunu herkes bilir, çün kü ilkokuldan itibaren okuturlardı.) *İktisadî kapitülasyon* var, ondan da daha korkuncu *eğitim kapitülasyonudur.* Ülkenin maddi kaynaklarının birçoğu, bu dışarıdaki 48 bin öğrenciye, İngiltere'den kitaplara, hocalara aktarılıyor. Hem kafa gidiyor, hem para gidiyor. *Sömürge kafalı* yetiştiriyorlar. Korkunç bir o-lay. Eğitim sistemi olduğu gibi yabancılara teslim ediliyor. Geç mişte bir çok bakanlıkta yabancı uzmanlar vardı. *Eğitim kapi-tülasyonuyla* birlikte ülkenin sanayisinin, tarımının, toprağının sömürgeleşmesi de hızla arttı. Batı buranın işini resmen 2000 yılında bitirmeye kararlı. Sevr falan diyorlar, Ne Sevr'i? Sevr'de bir Türkiye vardı, Ankara vardı. Şimdi o da yok. Bun ların niyeti, dünyadan Türkiye'yi silmek. Bunun için de önce dilini bitireceksin. Hititler nasıl bitti? Kekler, Lidyahlar...

Anayasaya Aykırı

- Peki bu gelişme hangi politikalarla engellenebilir?

- Buna Amerikancada *milyon dolarlık soru* derler. Okul-dayken Atatürk'ün gençliğe hitabesini ezberledik. O dönemler-de daha Türkiye Atatürk yolundaydı. Gençliğe Hitabesinde söylediklerinden daha beter durumda Türkiye. Düşünüyorum ne yapabiliriz? Ciğerli ciğersiz insan aynmı yapıyorum ben. Ci-ğerli ve akıllı adamlar bir dâva etrafında birleşmeli. Çünkü artık ölüm kalım meselesi. Peki bir araya gelecekleri dava nedir? E-ğitim emperyalizmidir bu dâva. Atatürkçüyüz diyorlar. Sonra gidip Anadolu Lisesi, kolej açıyorlar. Atatürk'ün sözlerini gös-tereyim ben. Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'ndan sonra üzerinde durduğu en önemli konu bu, çünkü biliyor ki ülkeyi buradan yı-karlar. Diyor ki, "Eğitim tümüyle milli olmalıdır. Lisanı mutlaka kendi dilinden olmalı; başka türlüsü katiyyen düşünülemez." Öbür taraftan *dindar takım; bugün en çok misyoner okulu a-çan bunlar.* Anadolu imam Hatip Lisesi. Müslümanlığı İngiliz-ce kitaptan öğreteceklermiş. Milliyetçiyim' diyen de öyle. Solcu da, emperyalizme karşıyım diyor, gerçi bunu diyen de azaldı, *askeri liseler kolej olsun* sloganı atıyor.

Bir: Bu işler Anayasanın iki maddesine açıkça aykırıdır. Peki nasıl yapılıyor bu işler? Birisi dava açmazsa Anayasa Mahkemesi çıkan kanuna bakamazmış. Özel üniversiteler, İngi-lizce eğitim, hatta Amerika'daki üniversitenin şubesinin açılması hepsi yasak. Bilgi, Işık üniversiteleri gibi bir çok üniversite yabancı üniversitelerin şubesi şeklinde açılıyor.

İki: Tevhid-i Tedrisat Kanunu'na aykırı.. Eğitim tek eği-tim olacak.

Üç: Atatürk'ün yaptıklarına karşı. O zaman Atatürk mis-yoner okullarının çoğunu kapatmış. Sonra demişler ki hepsini kapatırsan savaş devam eder. Bunun üzerine Atatürk, Türk Eği-

tim Demeği'ni kurup Yenişehir Lisesi'ni (1954'te İngiliz çengeliyle " Ankara Koleji" yaptılar.) Örnek olarak bırakmış. Sonra şöyle kanunlar çıkartmış. Robert Kolejdin bırakın binasını büyütmesini, çatısını yükseltmesi için bile Bakanlar Kurulu kararı lazımmış. Şimdi ne oldu? Robert Kolej'i Türkleştirdiler (!) Boğaziçi Üniversitesi yaptılar, büyüttüler. Para da bizden çıkıyor. Temelde bunlar Lozan'a aykırı, kanunlara aykırı.

Birileri, o ciğerli insanlar çıkıp bu kanunlara, anayasaya aykırıdır diye toplu dava açsın. Ortak mücadele başlatsın.

Gambiya ve **Senegal Örneği**

Türkiye'ye ilk kez Özal'ın getirdiği "Sanayisiz kalkınma" modeli de sömürgeleşmede bir süreç. Prof. Sinanoğlu, nehrin iki yakasındaki dilin yok oluşundan başladı: "Afrika'da bir nehrin bir tarafı Gambiya, bir tarafı Senegal. Bir taraf İngiliz, bir taraf Fransız sömürgesi. Bunlar aynı dili konuşan bir kabileymiş. Artık birbirleriyle konuşamıyorlar. İkincisi siz sanayiyi boşverin demişler. Nehir falan var ya. Özal ne dedi: "Turistik oteller yapın öyle geçinin." İki tane tur şirketi pazarlıyor turistleri. Günlüğü 5 dolara. Sonra bu oteller iflâs ediyor, ardından da yok pahasına yabancılara satılıyor. Sonra oranın ahalisine bir tek iş kalıyor, tarım gitmiş, hayvancılık gitmiş, sanayi gitmiş, KiT'ler gitmiş, telefon gitmiş, telefon rehberi gitmiş. O zaman insanlara ne kalıyor? Hamallık, bu otellerde bulaşıkçılık. Sömürgelerde, örneğin, Gambiya'da böyle olmuş. Türkiye'de hızla oraya gidiyor."

Pakistan'da da önce **Telefonu sattılar**

Prof. Oktay Sinanoğlu ile dil-ekonomi ilişkisini de konuştuk. Prof. Sinanoğlu, bu bağlantıda şuna dikkat çekti: Ekonominin sömürgeleşmesinin yolunu, dildeki sömürgeleşme açıyor. Prof. Sinanoğlu şöyle dedi: "Amerika'da iken Filipinleri, Nikaragua'yı, Honduras'ı, Şili'yi, Tayland'ı takip ediyordum. Bakıyorum, aynı anda hepsinde bir şeyler olur; altı ay sonra da Türkiye'de olur. Bundan birkaç sene evvel Amerika'da bir *özelleştirme edebiyatı* başladı. Halbuki Amerika'da özelleştirme edebiyatına gerek yok, çünkü çoğu özel. Ondan sonra Amerika'nın uzantısı ülkelerin hepsinde birden *özelleştirme edebiyatı* başladı. Pakistan'ın başında Bayan Butto vardı. Amerikan Dışişlerinin üçüncü adamı bir ABD televizyonunda, "Biz Bosna'ya müdahale etmezsek Butto gibi önderleri yerlerinde tutmamız zorlaşır." dedi. Pakistan'da ilk iş telefon satılıyor. Ülkenin birkaç tane stratejik sektörü vardır, iletişim, demiryolları, vb. gibi. Bunlar özelleştirilmez. Önce gittiler, telefonu İngilizlere sattılar. Ondan sonra Türkiye'de bunun hazırlıklarına başladılar."

Grossman: "Bize Pazar Olarak Lazımsınız"

Grossman, Prof. Sinanoğlu için, CIA'nın karıştırma uzmanı. Şöyle diyor: "Bizim tütünlere bir şirket el koymuş. Orta Asya'da da başka tütün şirketi Amerika'nın kötü tütünlerini getirip Philip Morris burada pazarlıyor. Grossman Türkiye'ye gelirken, Washington'daki toplantıda gelip bir konuşma yaptı. Yeni tâyin olmuştu Türkiye'ye. Adam zaten CIA'nm karıştırma uzmanı. Nitekim buraya geldiğinden beri Türkiye'de birçok hâdise oluyor. Açık açık söyledi: *Siz bize savunma için lâzımdınız, ama şimdi pazar olarak lâzımsınız; siz bizden vazgeçemezsiniz,* diye tehdit de etti"

İNGİLİZCE BİLİM DİLİ DEĞİLDİR

Nokta, 15-21 Aralık 1996

Profesör Oktay Sinanoğlu eleştirilerini şöyle dile getiriyor:

" Bu iş bitmiştir. Artık sömürgelerde bile yabancı dil öğretmek için kendi dili yerine dersleri başka dilden vermek diye bir yabancı dil öğretme yöntemi yoktur. Bu tamamıyla eski Romalıların Keklere karşı icat ettiği, sonra 18 90'da İngilizlerin İrlanda'ya, sonra Rusların 1964'den sonra Kazakistan'da vb. uyguladığı tamamıyla oraların dilini değiştirip ilelebet köle yapmak için kullanılan çok tesirli bir yöntemdir. İngilizlerde Hindistan'da bu oyunu yaptıkları zaman herkes İngilizce öğrensin İngilizce öğrensin ki ilelebet köle olsunlar, matematik, fizik hikâye olsun, kafaları dumura uğrasın, düşünemez olsunlar düşüncesi temeldi. Hatta İngilizler matematik diye Hintlilere logaritma cetvellerini ezberlettiler!. Bizim devletin bugün uyguladığı bu İngilizce oyunudur. Bunun adı eğitime müdahale ile yönetmektir.

Bir ülkede eğitim dilini anaokullanna indirdiğin zaman bir nesil içinde o ülkede dil biter ve kısa sürede o ülkenin adı bile tarihten silinir. Eğitim en korkunç sömürgecinle silâhıdır. Bir ülkeyi sömürge yapmak için en korkunç silâh dilini yok etmek ve eğitimini ele geçirmektir. Bu iş İngilizce çengeli ile başladı. Nasıl adamlar bulup yetiştirecekler, meşhur edecekler, nasıl kilit noktalara koyup kendi amaçlan için kullanacaklar iyi bilirler. Bu işi haince bilerek yapan bir ihanet şebekesi yürütmektedir.

Efendim dünya dili İngilizce olmuş, yalan. Amerika artık içinden gittikçe çöküyor. Parası pulu da kalmadı. Böyle milletin

kafasını yıkıyor. Sadece silâh ve filim üretebiliyor. Bir de teşkilatı çok iyi kurmuş zamanında buralarda, bizim kaynaklarla kendi işini yaptırtiyor. İngiltere zaten bitti. Tabii bu koca cüs-selerin fiilen yıkılması biraz zaman alacak. *Asya-Pasifik Kuşağı* gittikçe kuvvetlenmekte. Bilgisayar teknolojisinde bile Taiwan Amerika'yı geçmiştir. Böyle olunca çeşitli dillerin önemi azalmıyor, artıyor. Almanya, İsviçre, Fransa'da bir tek İngilizce lâf göremezsin. Koskoca Çin Çince, Japonya Japonca yapar her i-şini. Her siyasi kuvveti olan devlet dilini yaymaya çalışmıştır.

İngilizce bilim dili değildir. İngilizce bilen para kazanır lâfi da yalan. İnsanlar mesleğine göre, yeterince ve çeşitli yabancı dil öğrenir. *Cemaatler gidiyor Orta Asya'da Türk okulları diye kolej açıyor. Kardeşim bırak İngiliz misyonerliğini kendi yapsın, niye taşeronluk yapıyorsun?* Dünyada bir kavram çıkaran insan onun adım koyar. Başka ülkeye ilk getiren de aradaki adım kendi dilinde koyar. Bugün dünyada bir çok terimin adını ben koydum İngilizce olarak. Sonra geldim Türkiye'de Türkçe'sini koydum. TDK 1978'de sözlüğümü bastı. Kitabı sonra yok ettiler ortadan. Ben bir fizik kimya konuşması yapayım, içinde bir tek İngilizce kelime geçmez.

İngilizce aslında pop, top ve bugün esrarkeşlik, uyuşturucunun, kültürsüzlük çağının dilidir. *Hazırlık sınıfı* nedir? Fazladan bir iki yıl gençlere İngiliz propagandası yapmaktır. Zaten kısıtlı olan eğitim olanaklarımızın yüzde 30'u böyle bir safsataya gitmektedir. Gençlik kendi ülkesinde yabancı öğrenci durumuna düşürülmüştür. Yurt dışında 48 binden fazla talebe okumaktadır. Giden para yılda tahmini 6 milyar doların üzerindedir. Düşünme kabiliyeti o denli yok edilmiştir ki insanlar farkında değildir. Bugün Türkiye'de tüm üniversitelerin toplam bütçesi 2 milyon dolar bile değildir. Ben kendimi son yeniçeri gibi gör-

düğüm için kelle koltukta konuşuyorum. Bu sağ, sol, lâik, dindar herkesin meselesi. Milletin uyanması lâzım. Milleti düşünmesin diye böldüler. Bunun adına "kültür mühendisliği, toplum mühendisliği" diyorum, ben "Yani bu bir ülkeyi nasıl bölersin tekniği, mühendisliğidir. Bugün Türkiye sömürgeden de daha kötü durumdadır. Yakında otellerini de satın alırlar. Bize de ancak İngilizce bilenler olarak bulaşıkçılık, kapıcılık, kat hizmetçiliği kalır yapacak."

Bir ülkenin insanlarını kendi kültürel köklerinden koparmanın, bağımlılığını artırmanın en önemli yolunun dil bağımlılığı yaratmaktan geçtiği artık bilinen bir gerçek. Üstelik bu yöntem hiç de yeni değil. Ta Romalılar devrinden bu yana geliştirilerek kullanılıyor. Kurtuluş savaşı sırasında Osmanlı'nın başına olmadık belâları açan misyoner okulları bizlere bu gerçeği tam da yerinde ve pratik olarak hatırlattı ama ne yazık ki çabuk unutuldu. O zamanlar çoğu kapatılan bu okullar, Cumhuriyetin 1950'den sonraki döneminde yeniden itibar görmeye başladı ve Amerikancılıkla birlikte bir İngilizce eğitim furyası daha başladı. Oysa en fazla beş yüz yıl geçmişi olan İngilizce aslında beş kadar dilin kuralsız ve rasgele karışımından oluşmuş bir lisan. Öyle ki dil bilimcilere göre yeni kelime ve terim türetme yeteneğine bile yatkın değil. Böyle olmasma rağmen 1953'lerden itibaren İngiliz ve Amerikan gizli teşkilâtlarının Türk milli eğitimine el atmasıyla eğitim dilinin İngilizce yapılması gündeme geldi. Profesör Sinanoğlu'nun deyimiyle *"En sinsi ve en tehlikeli sömürgeleştirme oyunu"* sahneye kondu.

Yapılan araştırmalara göre Amerikan liselerini bitiren Amerikalı öğrencilerin bile yüzde 6O'ı doğru dürüst İngilizce bilmemektir. Öyle ise nedendir bizdeki bu İngilizce eğitim sevdası?

Bir kere Avrupa birliğinde İngilizce, Fransızca ve Almanca arasında bir dil egemenliği kavgası sürmektedir. Bu egemenlik furyası içinde İngilizce bir yana şimdi Fransız ve Almanlar da "misyoner" okullarının devamı olarak özel üniversitelerini de peş peşe açmaya başlamışlardır. Sanki kendi lisanımızla adam olmamız mümkün değil.

Yurt dışında okumak da neyin nesi? Uzun yıllardır Milli Eğitim Bakanlığı.YÖK, Devletin çeşitli kurumları bir yandan, maddi imkânlarını zorlayan aileler diğer yandan başta Amerika ve İngiltere olmak üzere dünyanın dört bir yanına çeşitli eğitim kademelerine öğrenci göndermekte. Son iki yıldır YÖK aracılığı ile gönderilenlerin sayısı birkaç binin üzerinde. Yalnızca YÖK tarafından gönderilen öğrencilerin yakında 20 bini bulacağı ve gittikleri ülkelerde en az beş yıl kalacağı düşünülürse devlete yüklenen maliyet inanılmaz rakamlara ulaşıyor. Bunun yanı sıra devletin gönderdiği memurlar ve diğer öğrenciler hariç, yurt dışında okuyan öğrenci sayısı 48 bine ulaşıyor.

Milyarlarca dolar tutan böyle bir kaynağın dışa akıtılmasına kim karar veriyor? Amaç ne? Bedrettin Dalan "Bu eğitim düzeni ile Türkiye çağdaş hiçbir yeri yakalayamaz, gideceği yer ikinci sınıf devletler arasına girmektir." diyor.

1995 verilerine göre 369 yabancı dil ağırlıklı lisede 88 bin 229, Anadolu Liselerinde 171 bin 707 öğrenci okuyor. Ayrıca 46 bin 606 öğrencinin okuduğu 285 özel lise var. Bunların 1995 verileri olduğu dikkate alınırsa israfı hesaplamak hiç de güç olmuyor. Eh İngilizce öğreniyoruz ya gerisinin ne önemi var? Kolayım biliyoruz nasıl olsa; onlar da yurt dışına gitsin, okusun.

Oktay Sinanoğlu "Şu ara Amerikan ve İngiliz evrenkent-leri büyük mali sıkıntı içindedir. İşte biz kendi ülkemiz için kaynak bulmazken Amerikan, İngiliz evrenkentleri ihya ediyoruz. Onların iktisadının da temeli olan araştırmalarım mümkün kılıyoruz. Ne kadar hayırsever bir ülkeyiz değil mi?" diyor ve devam ediyor:

"Bu, dışa kaynak ve gençlerimizi hibe etmeler, belli bir kalkınma planına göre eksik tekniklerimizi tamamlama hedeflerine göre mi yapılıyor? Hayır. Bu işin söylenmeyen bir tek gayesi var. Kafaları oralara göre ayarlanmış, kendi dilinden çok İngilizce'yi bilen (başka ne bildiği önemli değil), yurda dönenleri Türkiye evrenkentlerinde (üniversitelerinde) tüm konularda İngiliz kitaplardan İngilizce olarak ders verecek öğretim üyeleri yetiştirmek."

Evet, ortaya çıkan tablo eğitim sorununun en çarpıcı yönü olarak karşımızda duruyor. Devletin, YÖK'ün gönderdiği, özel burslular olmak üzere yurtdışında okuyan 48 bin öğrencinin Türkiye'ye yabancı dil öğrenip de gelmekten maada ne gibi faydası oluyor bu çok tartışmalı ama verdikleri zarar trilyonlarla ölçülüyor.

Şimdiye kadar dolar bazında telâffıız ettiğimiz miktarları Türk parasına çevirdiğimizde ise her yıl yurt dışındaki öğrencilere yılda tam 144 trilyon lira para gönderdiğimiz ortaya çıkıyor. Bu sadece ve sadece her öğrenciye yılda 30 bin dolar gön-derildiği varsayımıyla ortaya çıkan rakam. Doğal ki bir çok öğrenci ailesinin de katkısıyla yılda 30 bin dolardan fazla para harcıyor.

Yaklaşık 150 trilyon liranın yalnızca 50 trilyonuyla Türkiye'deki üniversite eğitimine yapılabilecek katkıları düşünmek bile işin vahametini açıkça gözler önüne seriyor.

KÜREMİZ OLSA DA SORSAK: "BİZ NEYİZ?"

Zaman,Mehmet Gündem, 25Mayıs 1997

-Amerika 'dan bakıldığında Türkiye nasıl gözüküyor?

-Bu soru çok soruluyor. Cevabı tek kelime. Görünmüyor
diyorum. Görünmüyor, hakikaten doğrudur. Burada basmda e-
fendim "Başbakan oraya gitti, şöyle karşılandı, her tarafta on
dan bahsedildi, müthiş itibar gördü" gibi haberler çıkar. Ben o
sıralarda Amerika'dayım, hiç de böyle bir şey yoktu. Yâni o-
kumuş yazmış kitap sahibi adamlar bile bana Türkiye deyince
Türkiye nerede hatırlatır mısın?" diye soruyorlar. Bu sadece bi
zim kabahatimiz değil. Amerikan halkının çok büyük yüzdesi
son derece cahil. Özellikle cahil bırakılır. Eğitim sistemleri öy
le. *New York Times* gazetesinde bir anket yayınlandı. On sene
evvel. Amerikan halkının yüzde 60'ının dünyanın yuvarlak ol
duğuna inanmadığı yazılı. Böyle bir toplum.

-Peki Amerika nasıl bu kadar güçlü olabiliyor?

Çünkü Amerika'nın her şeyini çekip çeviren, çok üstün vasıflı belki bir, iki milyon insan var. Geriye kalan 270 milyon tamamıyla

kara cahil, fi öyle kara cahil; o bir milyonun çocuklarının gittiği okullar, ilkokuldan üniversiteye kadar tamamıyla ayn. Özel ve çok vasıflı, muazzam imkânlar ve muazzam ho-

calar halkın gittiği halk okulları ise son derece basit. Bir halk okuluna gittim. Çocukları her gün topluyor ve alışveriş merkezine götürüp alışveriş öğretiyorlar. Geçenlerde New Yorkda halk okulundan bir lise öğretmenine rastladım, dedim Latince öğretilirdi, şimdi öğretilmiyor mu? Güldü, ne Latince'si? Lise mezunlarının bir ankete göre %60'ı okuma yazma bilmiyor, yani İngilizceyi bile kullanamıyorlar doğru dürüst. Ne eğitimi? Sınıfta bir birbirlerini bıçaklamadan veyahut hocaya tabanca çekmeden

-O halde yatırım yapılanlarhükümet ve bürokrasiyi yönetecek olanlar mı oluyor?

Tabi yönetecek olanlar. Ahali okulda bir şey öğrenmiyor. televizyon kanalı var ama hemen hemen hiçbir şey bulamıyorsun. Programlarının büyük çoğunluğu, magazin günlük haber ve saatler süren konuşma programlarının hepsi cinsi sapıklık üzerine. Ahlâk bozucu, değerleri yıkıcı ve cahil bırakıcı yayınlar. Bu bir derin siyaset. Dünyanın neresinde ne oluyor, bunları takip etmenin imkânı yok.

-Amerika'da Türkler ne iş yapıyorlar?

Eskiden Yunanılar hepsi ucuz lokanta işletirlerdi. İtalyanlar da pizzacılar. Amerikalılar Çinliler için şöyle derlerdi: "Bunlar ya fizikçi ya çamaşırcı olur." Çamaşırhaneler Çinlilerin elindeydi. Bizimkiler de 20-30 sene evvel ya mühendis ya doktor olurlardı, başka alanlarda sivrilmiş insanlarda var, hatta sanayi kurmuşlar ama aralarında birlik yok. Ermeniler, Yunanlılar, yahudiler hiçbir zaman dillerini, dinlerini

katiyen unutmaz, birlik içinde devamlı memleketlerine çalışırlar. Bizimkiler öyle değil.

Türk Lobisi Masal

-Türk lobisi yok mu?

-Türk lobisi masaldır. Türk lobisi *Türkiye'nin Anglo-Saksonlaştırması Planı'nda* kullanılan şeydir. Amerika'da kurulan birçok Türk demekleri birkaç sene evvel toplantılarını Türkçe yaparlardı. Üyelerine bültenlerini Türkçe gönderirlerdi. Bir de baktık hepsi İngilizce gelmeye başladı. Bu demeklerin baş amacı oradaki Türklerin, Türklüklerini, dillerini ve dinlerim unutturmamaktır. Demek başkanlarına sordum " Büyükelçiden yazılı tamim geldi; onun için böyle oldu" dediler.

Amerikan Halkı Sömürge

- *Amerikalılar dünyayı nasıl görüyorlar?*

- Halkın çoğunun dünyadan haberi yok. Amerika'yı şöyle tarif ediyordum: Amerika'da tazı yarışları vardır. Ortada demir bir şeyin etrafında çaputtan tavşanları elektronik olarak koştururlar peşinden; tazılar yarış eder. Amerikan halkı bu tazılar gibidir. Çaput tavşanın hızı elektronik olarak ayarlanıyor. Birisi yakalayacak gibi olsa bilgisayar onu hızlandırıyor. Yakalayacak bile olsa görecek ki çaputtan bir tavşan. Halk böyle boş şeyler peşinde koşar ve bir şeyden haberleri olmaz; ama dünyayı idare eden o takım, Amerika'nın 270 milyon insanım da sömürge gibi kullanıyor Sonradan Amerikan halkına acımaya başladım. Birbirleriyle bağlantılı büyük şirketler, büyük araştırma kuruluşları, devletin siyasetini çizen, işleri planlayan bir takım var. Dikkat ediniz Amerika'da dört senede bir Cumhurbaşkanı değişir. Türkiye'de yürütülen oyunlar 50 senedir hiç değişmemiştir.

- Dört senede bir başkam değişirken, parti değişirken bu nasıl oluyor?

- Dört senede bir başkanı değişirken, parti değişirken bu nasıl oluyor?

Düşün ki Cumhurbaşkanı geliyor, ilk sene zaten Beyaz Saray' da tuvalet nerede diye bunu anlamakla geçer, ikinci senesi de bir şeyler yapmaya çalışır. Son iki senesi de bir daha ki seçim kampanyasıyla geçer. Amerika 117 memlekette bir sürü dalavere çeviriyor üstü kapalı. Bunları başkanın bilmesine imkân yok. Orada araştırma kuruluşları, üniversitelerde bazı a-damlan var. CIA araştırma fonu veriyor bunlara. Güvendikleri adamlar devamlı yeni planlar üretir. Mesela Türkiye'de 1948'lerden sonra, derhal Anadolu'nun her tarafında birtakım a-raştırmalara giriştiler. *Huyları suyları nedir, bunlar neden hoşlanır* vb. gibi araştırmalar yapa yapa şimdi Türkiye'de ne oluyor ne bitiyor çok iyi biliyorlar. Bu işe yatkın insanlara vatandaşlık vâât ederek, gizli cemiyetlere üye yaparak kafayı kendine çalıştırıyor ve çok memleketi bu suretle idare ediyorlar. Bunlar her şeyi gayet iyi idare ediyorlar çünkü muazzam bir kadro yetiştirmişlerdir buralarda. Para da harcamazlar. Bu aynı virüse benzer; hücrenin içine girer ve hücrenin bütün mekanizmasını kendisine çalıştırır.

Yobazlık Batıda

-Amerika 'da dine yaklaşım nasıl?

-Amerika'nın orta kısımda ve güney kısmında büyük bir bölgesine İncil kuşağı denir. Buranın ahalisi son derece muha fazakâr ve koyu Hıristiyan, dinine bağlı insanlar. Ama cahildir ler. Türkiye'de yobazlardan bahsedilir. Ben Türkiye'de Batı ül kelerinde gördüğüm gibi yobazlık daha görmedim. Adam dün yanın yuvarlak olduğuna inanmıyor. Bunların okutulmasını

protesto ediyor. Asıl yobazlar Batı dünyasındadır. Sonra bizim dinimizde hoşgörü vardır, öbür dinleri kabul ederiz. Onlarda bu yok. Hıristiyan veya Yahudi değilsen hayat hakkı yok. Ama buralarda yobaz lafı çıkartırlar milleti birbirine düşürmek için.

Büyük önderler çıktığı zaman Abdülhamid gibi Atatürk gibi onlar ilerisini görmüşler, nasıl bir Türkiye olmasını düşünmüşler ve oralara doğru adım atmışlar. Onların büyüklükleri buradan gelir. Yoksa şimdiki gibi olur. Türkiye'deki en büyük eksik Atatürk'ten beri neyiz? kimiz? nereye gidiyoruz? ne olmak istiyoruz? Böyle bir şey yok. Çeşitli hükümetler, bence hepsi aynıdır edebiyatları değişiktir. Avrupalı olacağız, küçük Amerika olacağız, derler. Ama 50 yıldır çıkıp da biz şuyuz dünyadaki yerimiz şu olmalıdır demiyor. Türkiye'de millet olarak devlet olarak ve şahıslar olarak bir kimlik sorunu var. Bu hal olsa ne olduğumuzu, ne istediğimizi ve nereye gideceğimizi bilsek beş büyük devletten biri oluvereceğiz dünyada, üç beş sene içinde. Bütün imkanlarımız var bunun için. Bana sen Avrupalısın diye iltifat eder gibi söylerlerken *estağfurullah* diyorum. Hayır ben Asyalıyım, Avrupa'nın her ülkesinde cirit attım, hepsinde yetiştirdiğim profesörler var. 1975'ten sonra Asya'yı keşfettim. Oralarda kendimi memleketimde gibi hissettim. Halbuki Amerika'da 30 sene de kalsam içimden rahat değilim. Çünkü mesele insan meselesidir. İnsanlık hâlâ Asya'da var. Asya da Balkanlardaki Türk mirasından başlar.

Araba İnsandan Daha önemli

-Amerika 'da insan ne kadar önemli?

-İnsan önemli değil. Bir can için o kadar çalışırlar; ama araba daha önemlidir. Her tarafta büyük büyük karayolları, cad deler şehrin ortasından geçiyor, karşıdan karşıya geçemezsin.

ba olmak daha iyi. New -York şehrinde köpek olmak insan olmaktan daha iyi. Zenginlerin köpeklerinin arkasından uşaklar, altından yapılma pislik temizleyicileri ile dolaşıyor. Köpeklerin özel ruh doktorları var. İnsanlar perişan. Amerika'da gördüğünüz sefaleti çok şükür Türkiye'de göremezsiniz.

-Tekrar Türkiye 'ye dönelim ve geleceği konuşalım.

-Bizim aslında çok özel bir konumumuz var. Stratejik ve coğrafi konumdan bahsetmiyorum. Bizim tarih boyu üç kıtada, on bin senelik bir tecrübemiz var. Biz hem Asya'yız, hem Av rupa'yız, hem Afrika'nın kuzeyiyiz.

On bin Senelik Birikim

-Nedir on bin sene?

-Hitler safkan aryan ırkı dedi: Öyle şey olur mu? Roma tarihçilerini ve ondan sonraki gelişmeleri okuyorum. Avrupa'yı bir kazı, Almanya'da görürsün bazı insanlar çekik gözlü. Alplerden İtalya'nın dibine kadar, Hunlar gelip yerleşmiş fakat dillerini unuttukları için eriyip gitmişlerdir. Avrupa'yı kanştırsan içinden yarısı Türk kanı çıkar. Tarihte büyük bir deneyim ve kültürümüz var. İslâm'dan önce de Uygurlardan gelen büyük bir medeniyetimiz var. Biz öyle iki milyon göçebe olarak Asya'dan gelmedik. Öyle kurulan imparatorluk hiç 600 sene sürer mi? Uygur Türkleri iki bin, üç bin sene evvel dünyanın gelmiş geçmiş en büyük ve en insanî medeniyetini kurmuşlardır, insanın refahını, huzurunu, saadetini, esas olarak alan devlet anlayışını kuranlar Uygurlardır. Sonra da diğer Türk Devletleri ve nihayet Osmanlılarda devam etmiştir.

-Tarihle barışmak ve bilginin ışığında ondan güç ve hız almak mı yapılması gereken?

- Batının yerel olsun, büyük olsun hükümetleri birer şirket gibi çalışır. Halka hizmet için çalışmaz. Türkiye'de bilinmez, 50'lerde Doğu Türkistan'da mağaralarda saklanmış on binlerce el yazması Uygurca metin bulundu. Bizim Uygur Türkçe'sini ve yazısını bilen yüzlerce araştırmacı bilim ordusu yetiştirmemiz lazım. Türkiye kendisini ne olduğuna oturup karar vermeli diyoruz. Bu da belli. Tarihimizle, kültürümüzle, dinimizle kurduğumuz devletlerle ne olduğumuzu çok iyi bilecegiz. Kendimize itibarımız olacak ve sorunlarımız önünde derin araştırmalar yapacağız. Amerikan danışmanlarına sormadan bunları yaptıkça dünyada Türklere olan itibar artacaktır. Kendine itibar etmeyene, kimse itibar etmez. O zaman herkes imrenecek.

Batı Bizden Daha fyi biliyor?

-Kendimizi küçük görme duygusundan kurtularak mı işe başlamalıyız?

-Elbette öyle. İstediğimiz takdirde yapabileceğimiz çok şey var. Mesela Türk ve İslâm dünyasında büyük bir sorumluluk düşüyor bize. Batı iyi biliyor ki İslâm dünyasını kurtaracak bir devlet varsa o da Türkler. Onun için Batının tek derdi Müslümanlığı içinden yıkmak. Türklerin buradaki önderliğini sarsmak için İngilizler 250 sene uğraştılar ve Osmanlı İmparatorluğu'nu yıktılar.

-Kulağa hoş gelen sözler söylüyorsunuz ama...

-Eğer bu millet kendini toparlarsa şöyle bir Türkiye karşımıza çıkacak: Hayal gibi gelebilir ama bir tablo çizmek istiyorum. Bir kere eğitimimiz yoluna girmiş, sömürge eğitim; olmaktan çıkmış, her şerefli ülkede olduğu gibi. Türkçe'nin eskisi de, yenisi de çok iyi biliniyor. Bütün bilimler çok nitelikli ho-

maktan çıkmış, her şerefli ülkede olduğu gibi. Türkçe'nin eskisi de, yenisi de çok iyi biliniyor. Bütün bilimler çok nitelikli hocalar tarafından okutuluyor. Tarihi birikimlerden kuvvet alıp ileriye gidiyoruz. Eğitim dili bütün okullarında Türkçe. Bütün Türk dünyası ülkeleriyle bir araya gelmişiz. *Türk Dünyası Ortak Türk Tarih Kurumu* kurmuşuz. *Ortak Türk Yazı Kurulu* gibi birçok oluşum içinde bilim adamları bir arada hani hani çalışıyorlar. Yani Atatürk'ün yaptıklarından bir adım daha ötesine gitmişiz. Ortak bir yazım ortaya çıkanlmış herkes bunu yazıp çiziyor. Dolayısıyla 250 milyon nüfusluk bir kitap gazete piyasası oluşmuş. Bir gazete çıktığı zaman bütün Türk dünyasından milyonlarca insan okuyor. Bir kitap iki milyon tane satılıyor. Ortak televizyonlar var. Türk dünyası toparlanmış kaynaklarını korumuş ve ona buna yedirmiyor. İşbirliği yapıyor herkesle, gümrük birliği yapıyor. Ortak araştırma laboratuarlan var, en ince araştırmalar yapılıyor. Bütün dünya böyle huşu içinde bakıyor.

Türkçe Dünya Dili Olmuş

- *Artık biz de Türk dünyası vatandaşlığı verelim.*

- Evet, biz onlara diyeceğiz ki sana ödül olarak Türk dünyası vatandaşlığı veriyoruz. Herkes bize yalvaracak ve bizim Türk dünyasının konsolosluklarının önünde kuyruklar bir kecek. Sonra Amerika'da Türkçe modası çıkmış. New-York'ta dolaşıyorum, dükkânların üstünde yan Türkçe isimler var. Dergilerine bakıyorsun isimler Türkçe; 'Hareket" gibi, "Güncel" gibi. Türkçe dünya dili olmuş. Bu nasıl olmuş? Bizimkiler Türk dünyasını toparlamışlar, ondan sonra Müslüman ülkelerde uyanma ve gelişme hareketlerine yardımcı olmuşlar. Hatta Batı ülkelerinde huzursuz, mutsuz, zavallı insanlara da acımışız. Orajarda da okullar açmış ve oralara da insanlık götürmeye başlamışız. Her gittiğimiz ülkede açtığımız okullarda *kendi* dillerinde eğitim yapıyor, aynca onlara Türkçe'yi de, edebiyatımızı da öğretiyoruz. Adamlar ölüyor ah Türk olsak diye!...

-Dünyanın yeni merkezi Türkiye mi oluyor?

-İtibarımız zirvede. Dünyanın pek çok yerinden geliyorlar "aman gümrük birliğinize girelim" diye yalvanyorlar. Biz de dur bakalım, sen biraz işlerini düzelt, insan haklannda ve demokraside ilerle, belki sonra alınz, diyoruz. Kredi isteyenler ayn bir kuyruk oluşturmuş. Batı dünyası zayıflamaktadır, aslan görünse de içinden çözülmektedir. Biz artık oralarda nüfus sahibi olmuşuz. İstesek pek çok ülkede, darbe yaptınnz, içinden perişan ederiz, ama insanlığımızdaki hasletlerden dolayı böyle şeyler yapmıyoruz, oralardaki insanlara da yardımcı oluyor, iyilik ediyoruz.

İstemesini Bilirsek: Hayal Değil...

-Ümit ederim bunlar birer pembe düş olarak kalmaz

-Elli senedir ülkemizde bazı gelişmeler var. Dünyada rolümüz çok büyük olabilir gerçekten. Madem ki biz hem Asya'yız, hem Avrupa'yız, hem İslâm dünyasıyız; bunların hepsiyle haşır neşir olmuş hiçbir millet yok başka. Bize nasip olmuş bir ayncalık. Bu tarihi imkânların farkında olmalı ve daha atak davranmalıyız. Dünyanın neresinde bir çatışma varsa, birileri birilerine zulüm ediyorsa bunların savunucusu Türkler olmalıdır. Uluslararası toplantılarda Türkler müspet biçimde söz sahibi olmalı. Bunu şimdiden yapabiliriz. Yeter ki ne olmak istediğimiz sorusuna cevap verebilelim.

İNGİLİZCE'YLE BİLİM OLMAZ

Yeni Şafak, 21 Eylül 1997

Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu ile buluşmak üzere Yıldız Teknik Üniversitesi'ne giderken, şoförümüzün de yardımıyla, 15 dakikalık yolu 45 dakikada kat ederek, trafik konusundaki görgümüzü artırıyoruz.

Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nde küçük bir oda. Odada, uzun boylu, güleç yüzlü bir adam.

Türkiye'nin en büyük meselesinin *ilim* olduğunu her fırsatta söyleyen Mehmet Niyazi Bey'in bir vesileyle "Almanya'da filân üniversitede *'SinanoğluKanunları'* diye bir kitap gördüğünü söylemesi, zihnimde yer etmişti. Hâl ü hatırdan sonra bunu sordum Sinanoğlu Hoca'ya. *"Hayır"* dedi. "Benim yazdığım bir kitaba *'Sinanoğlu Kanunları'* diye bir isim koymam yakışık almaz. Teorilerim makeleler halinde yayınlandıktan sonra bunlar hakkında kitaplar yazanlar oldu. *'Sinanoğlu'**nun** Teorileri'* diye çeşitli makaleler, kitaplarda bölümler çıktı.

Prof. Dr. Sinanoğlu'nun bilime katkısı, fiziğin, kimyanın, moîeküler biyolojinin bir kaç dalında... Sinanoğlu'nun son zamanlarda yaptığı teori, kimya biliminin yeniden ele alınmasını gerektirecek kadar önemli bir teori. Bu teoriyi şöyle anlatıyor Sinanoğlu:

"Kimyasal bileşiklerin moleküllerinde geometrik yapılar vardır. Bu geometrik yapıların Nicem Mekaniğinden çıkması lâzım, ama çıkmıyor. Bir molekülün diğerine niçin dönüştüğü konusunda bir açıklama yok. 60'lardan bugüne bir çok yeni

madde keşfedildi. Eski teoriler bunları izah etmiyor. Halbuki, *Fizik Temel Kanunu'ndan* ya da matematik formülünü bulduğumuz zaman bunların şak şak çıkması lâzım. İşe sıfırdan başladım. Matematik yollardan öyle bir define bulmuşum ki kazdıkça çıkıyor. Çuval çuval defterler doldu. Kimsenin aklına gelmeyecek şeyler. Sonra bir kaç tane, çocukların bile kullanabileceği formüller türettim. O kaideleri de resimli olarak yaptım. 181 tane teoriden bir kaç kural çıktı. Kimyanın anahtarı ortaya çıktı. Gittim bunları İsviçre'de notere mühürletip kasaya kilitledim. Ondan sonra üç beş sene bakmadım. Şimdi bunları oturup yazmak lâzımdı ve tüm Kimyayı bunlardan türetmek gerekiyordu. Fakat o ka^ar büyük bir iş ki...

Ak Saçlı Bir Nine Rüyama Girdi

Sonra bir yılbaşı gecesi, ak saçlı bir nine girdi rüyama. Muhterem *Sâmiha Ayverdi* Hanım. Samiha hanım bana bir kitap vermişti. O kitabı bir yerlere koymuştum. Bir kaç gece rüyama girip *"o kitabı oku"* dedi. bana. Açtım okudum, orada diyor ki: *"Bir âlimin bildiğini yaymaması en büyük günahtır"* Eyvah dedim. Oturdum birikimleri kitaba döktüm. Şimdi kimyacılara yazsan matematikçilere anlatmazsın, matematiğini yazsan kimyacılara anlatamazsın. Önce matematiksel temeller yazacağım sonra da kimyasal temeller dedim. 15 kadar makale çıkarmam lâzımdı. Ne ise sonra oturup bir kısmını yazdım, toplantılarda tebliğ ettim. Herkes diyor ki *"Sinanoğlu geri geldi. "*

•••

Oktay Sinanoğlu Hoca'yla bilim konuşmak zorunda değilsiniz. Batı'da neyin eksik, bizde neyin fazla (ya da tam tersi) olduğuna, birtakım siyasi meselelere, insan ilişkilerine, toplumsal tartışmalara girebilirsiniz. Ancak bizim konumuz eğitim.

Başka ülkelerdeki gibi, bizim de çok sayıda akademik unvanlı insanlarımız var. Ama, bilim söz konusu olduğunda, dünya sıralamalarının gerilerinde kalıyoruz. "Neyimiz eksik?" diye soruyorum Sinanoğlu'na. Prof. Sinanoğlu'na göre eksiğimiz yok, fazlamız var. Bilim ortamiannda karşılaştığı, bilhassa matematikte dünya standartlarının üstünde, bir çok Türk asıllı bilim a-damından sözediyor. Bunların bazısı Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetleri'nden bazısı Azeri. İTÜ'den yetişip, Batıda ö-zellikle matematik alanında ya da matematikten yola çıkarak diğer alanlarda büyük işler başaran çok sayıda bilim adamımız olduğunu anlatıyor. Ancak, iTÜ'den artık ümidi kesmiş. "İTÜ yabancı dille eğitime geçti. Artık oradan büyük adam yetişmeyecek" diyor. Sonra devam ediyor:

- Matematiğe özel bir yatkınlık var bizim millette. Bu yatkınlık ırktan kaynaklanamaz. Bunların ortak noktası Türkçe konuşmaktır. Bütün dilleri incelersen bilime en uygun dilin Türkçe olduğu görülür. Çünkü matematiğe en fazla benzeyen dil bilim dilidir. Bu da Türkçe'dir. En elverişsiz olan dil İngilizcedir. Matematiksel kaidesi olmayan beş dilden kırma, saçma sapan bir şeydir. Bilimde bir şey bulmuşsun adını koyacaksın. Ama Amerikancada çok zorluk çekiyorsun. Onun için adlarının baş harflerini koyuyorlar. Türkçe matematik gibi bir dil. Bunları uzun senelerdir söylüyorum. Amerikalı bir kaç a-dam da 'Türkçe bilime en uygun dildir." yazdığı zaman nihayet Türkiye etkileniyor.

***

Sinanoğlu'nun eğitim ve öğretimde en çok dikkat çekmek istediği, katıldığı her platformda konuştuğu, yazdığı her yerde vurguladığı sorun eğitimin diliyle ilgili. Eğitimdeki en önemli

sorunun yabancı dille eğitim olduğunu, sömürgelerin bile artık terk ettiği bu yolun, Türkiye'de yapılabilecek en büyük kötülüklerden olduğunu belirtiyor. Bu konudaki kaygılarını en 'koyu' kelimelerle ifade ediyor:

- Birincisi, İngilizce'sinin kendisi pespaye. Bunu kendileri de biliyor, ikincisi, bir insan bir şeyi kendi dilinden daha iyi öğrenir, fiimdi Türkiye'de çok ilginç bir şey var, plânlı olarak yapılıyor. Kolej çıkardılar. Misyoner okulu gibi bir şey. Veliler paralarını harcıyor, çocuklarını buraya göndermek için. Kendinize gelin kardeşim, çocuğunuzu düşünün. Çocuk İngilizce öğrenmeye başlıyor, kuralı kaidesi de yok. Bir kelime on tane manaya geliyor. Bu dili öğrenmeye çalışıyor. Bu arada, İngiliz, Amerikan propagandası yapılıyor, fiimdi bunlarla uğraşırken tarzanca İngilizce ile doğru dürüst ingilizce bilmeyen birisi tarafından ders verilecek. Çocuk fiziğin Türkçesini zor anlarken, İngilizce'sini anlayacağım diye uğraşacak. Bir sene *hazırlık sınıfı* okutuyorlar. Sırf İngilizce öğrenmek için. Halbuki çocuk bilime merak sarmış, bir şeyler yapıyor. O sene İngilizce öğrenmeye çalışırken bildiğini de unutuyor. İngilizce ile cebel-leşip duruyor. ♦*♦

Sinanoğlu, yabancı dili öğrenmenin, mesleğe göre, çok faydalı olabileceğini, ancak insanların bilimi, eğitimi kendi dillerinden yapmaları gerektiğini vurguluyor:

- Hevesi varsa bir kaç tane öğrensin. Ama bilim yapmak için mühim olan p işi öğrenmek. Hazırlık sınıflarına bakalım: Dünyada herkes üniversiteyi üç dört senede okuyor, bizde ise beş sene okuyor. Bizim imkânlarımız o kadar bol mu ki Yüzde 30'unu buna ayırıyoruz? İlle de yabancı dil öğrenecekse diğer

ülkelerin yaptığı gibi yabancı diller yüksek okulları açarsın. Buralarda her konu için tercüman yetiştirilsin. Türkiye, bu konularda saptırılmıştır. Buradaki gayeyi görmek lâzım. O da *bu topraklardan Türk ve Müslüman adını tamamen silmektir.* Bir toplumu tarihten silmenin tek bir yolu vardır. Bunu Romalılar 2 bin yıl önce uygulamış. *Bir milletin kafasını kesmek yerine kültürel soykırıma uğratır, kendine hamal yaparsın.* O ülkenin insanlarına dilini unutturursun. Bu arada, *özelleştirme, küreselleşme* deyip bütün'malına mülküne el koyarsın, ondan sonra hamallık, bulaşıkçılık yaptırırsın; daha üst tabakası da *acentalık* yapar. *Türkiye'ye biçilen kaftan budur.* Eğer bir sene fazla okutacaksan mesleği ne olursa olsun matematik okut, bilgisayar okut. O zaman dünyanın önüne geçeriz. Matematikle, insan düşünmeyi öğrenir. Ne dediğini anlamayan insanlar yerine kafası çalışan insanlar yetişir.

***

Komünist Ülkelerde **Bile Yok**

Bir kaç aydır yurtdışında bulunan Sinanoğlu Hoca, kesintisiz eğitimle ilgili tartışmaları biraz uzaktan izlemiş. Ancak söyledikleri, tartışmaların tam ortasına isabet ediyor: Herkesin yabancı dilde eğitim gibi bir kültürel katliamı bertaraf etmekle uğraşması gerekirken, üç artı beş, yok, sekiz, yok başörtüsü gibi garip tartışmalarla uğraşmasını çılgınlık olarak değerlendiriyor. "Komünist ülkelerde bile" yok diyor. "Resmi ziyafette devlet adamları Kazak takkesi ile geliyor ve yemek sonrasında dua ediyorlardı. Dini hiçbir tarafı olmayan nikâhı dünyanın bir tek ülkesinde gördüm. O da Türkiye'dir. Komünistlerde bile yok. Demokrasi adı altında abuk sabuk işlerle milleti meşgul ediyorlar. Öbür tarafta Türkiye götürülüyor."

ingilizce ile eğitim Türkiye'de ilk kez Sinanoğlu Hocanın da orta öğretimini yaptığı, *TED Yenişehir Lisesi'nde* başlamış. Sinanoğlu orada, Türkçe eğitimle, ABD'ye giderek üstün başarı elde etmiş. Sinanoğlu'na göre o zamanlar dünyadaki en iyi eğitim sistemlerinden birini uygulayan Türkiye'ye, Amerikan ve İngiliz danışmanlar vasıtasıyla, dünyadaki en kötü sistemlerden olan Amerikan sistemi ithal edilmiş. Sinanoğlu, işin en kötü tarafının da, böyle bir eğitime "Milli Eğitim" demek olduğunu kaydediyor.

Sinanoğlu, Türkiye'nin sağlıklı bir eğitim sistemine kavuşturulması konusunda, Türkiye'yi yönetenlerden hiç ümitli değil. Bilimle uğraştığı kadar, eğitimin *gerçek* ***anlamda milli*** olması için gayret sarf etmiş. Türkçe bilim, sözlüğü yazmış, kendi kendine seferberlik ilân etmiş, önde gelen siyasilere meseleyi anlatmış ama, bilimde kat ettiği mesafenin binde birini, bu alanda kat edememiş. Bu yüzden, bu işte bir kasıt olduğunu düşünüyor. Söz ister istemez, dönüyor dolaşıyor, politikaya geliyor. Politikaya girmeyi düşünüp düşünmediğini soruyorum. Politikaya girmeye hiç niyetlenmediğini söylüyor.

YABANCI DİLLE EĞİTİM İHANETTİR

Kültür Dünyası,Osman Olcay, Kasım 1997

Dünyaca ünlü ilim ve irfan adamı Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu ile Doğudan Batıya, dil şuurundan kültür kimliğine, onurlu bir millet olma konumunun değerlendirilmesine kadar bir düşünce çeşitlemesi sohbeti yaptık. Sizleri değerli ilim ada-

mimiz Oktay Sinanoğlu'nun geniş ufuklu bakış açısı ile başbaşa bırakıyoruz... Türkiye'nin "Batı için *ahmak bir pazar yeri,* kafaların ise *Amerikan acentası"* olmasını istemeyenlerin bu kıssadan hisse alacağını umarız.

- Biz daha çok ülkemizden Batıya bakmadayız. Batıdan ülkemize bakınca nasıl bir manzara görülüyor? Batı bizi önemsiyor mu? Buna ABD dahil tabii.

• Yaptığım konuşmalarda, bu sık sık karşılaştığım bir sorudur. Bende, yan şaka ama aslında ciddi, şöyle derim: Üzülmeyin uzun uzun anlatacak değilim, bunun cevabı tek kelimedir; görünmüyor, fiöyle görünmüyor. Bir ülkenin lâfının geçmesi için, itibarlı olması için önce kendisini "bilmesi, hedeflerinin, yönünün obuası, kendisine itibar etmesi gerekir. Böyle olmazsa kimse size itibar etmez. Bu insanlar için de böyle ona buna yalvaran, kişiliksiz adama kimse itibar etmez. Bir insanın kendi haysiyeti olacak, ne yapmak istediğini bilecek, ne olduğunu bilecek ki, başkaları ona saygı duysun. Bu Türkiye için de böyledir. Onun için Türkiye'nin lâfı geçmez. Çünkü dışarıda işi bitmiş olarak değerlendirilmektedir. Bunlar birçok imparatorluk kurmuş, gençleri dinamik: Bunlar uyanmasın dikkat edelim, diye yazılar okudum dışarıda. Ama bugün artık 40-50 senedir, yavaş yavaş Türkiye'yi içinden kurutup, dalaverelerle Türkiye'yi kendilerine tehlike, rakip olacak halden çıkardılar. Türkiye'ye ahmak bir pazar yeri olarak bakılmaktadır. Nitekim çok hızlı bir şekilde, tamamıyla, hiçbir şeyine sahip olmayan, ahmakça tüketim yapan bir pazar olmaktayız. Tütünlerimize de el koydular. Yalandan gıda maddelerimizi de onlardan alırız. Benzer şeyler başka ülkelerde de yapıldı. Onun için Türkiye'nin ne sözü **geçer, ne de** itibarı **olur.** ***Türkiye Batı için çantada keklik-tir. İşi bitmek üzeredir.***

-Batıyı çok iyi bilen, Batıda yaşayan ve orada büyük bir itibar gören bir ilim-irfan adamı olmanıza rağmen, Batıya ağır eleştiriler yöneltiyorsunuz. Batının (bizim bilemediğimiz) kaç yüzü var sizce?

-Doğudan batıya birçok devletle içli dışlı olduk. Hem bu ülkelerin ilim camiası ile hem de bu ülkelerin üst tabaka yöneti cileri ile haşır neşir olduk. Ayrıca, Amerika gibi ülkelerin ciğe rini biliyorum sayılabilir, fiimdi, Amerika denilince insanların aklına *Holivut* (" Hollyvvood") gelir. Oysa Amerika, karmaşık ve çok yönlü bir ülke. Farklı görüntüler var. Bakın, Ameri ka'nın 270 milyon nüfusu vardır ve bu insanların hiçbir şeyden haberi yoktur. Hatta ben, Türkiye'ye yapılanlar aklıma geldikçe onlara çok kızardım. Zamanla anladım ki, bunların hiçbir şey den haberi yok. Hatta benzer bazı sıkıntıları, onlar da çekiyor. O **zaman onlara acıdım bile.** ***Televizyonların 100 kanalından 99'unda cinayet, uyuşturucu, dalavere ve ahlâksızlıktan başka şey göremezsiniz. Yani millet tamamen cahil bırakılmış, hiç düşünmeyen, sadece tüketen bir toplum oluşturulmuş.*** **O ülke de,** 1-2 milyon insan vardır, bunlar çok kuvvetli ve her balam dan çok üstün vasıflıdırlar. İmkânları, tahsilleri, becerileri vs.. Aralarında dayanışma vardır ve *kendi memleketlerini, sessiz* ***sedasız sömürge gibi yönetirler, insanlarını uyuştururlar.*** **Ta bii,** bunu başka ülkelere de yaparlar. Bu bir...

ikincisi, bu Baü toplumları bize medeniyet diye yutturulmuştur. Oysa bunlarda medeniyet üst düzeyde okumuş, yazmış vasıflı insanlarda vardır. Biraz alta indiğiniz zaman medeniyet kültür diye bir şey yoktur. Adeta, birkaç yüzyıl öncesinde yaşayan barbar kavimlerin devamı niteliğindedir. Hatta, Avrupa bize eski Roma, Yunan medeniyetinin devamı diye yutturulur. Oysa eski Roma dedikleri Akdeniz'de iki adacık gibidir. Bura-

ların dışında, bütün Avrupa'da "Keltler" denilen yabani kavimler vardır. Yani bunların kökünde barbar kavimler vardır ye o barbarlık halen devam etmektedir. Bunlar, ayrıca ırkçıdırlar, kendi dininden, ırkından olmayanları insandan saymazlar. Birini perişan halde görseler dönüp bakmazlar, hatta üzerine basarlar. Acıma, yardımcı olma gibi kavramlar yoktur. İnsan haklarından söz ederler ama fırsatını bulsalar milletleri dümdüz e-derler. Yakın zamanda yaşadığımız manzaraları hatırlıyorsunuz. Konukomşuluk, merhamet, saygı gibi insanî ilişkilerden de yoksundurlar. Aralarındaki ilişkiler ticaridir. Hatta kendi çocuğuna bile "Şu çöpü at, sana bir dolar vereyim" diyerek iş yaptırırlar. Bu durumlarından kendileri de şikayetçi aslında... İnsani ilişkilerden mahrum olanların mutlu olması mümkün değildir, insanın yapısı böyledir. O yüzden, Batının ilminden, gelişmelerinden faydalanabilirsiniz ama top yekûn Batıyı örnek almak yanlıştır. Aksine Batının, insanlığı öğrenmesi için, bizim gibi eski kültürlere ihtiyacı vardır. Nitekim, bugün batı ülkelerinin hepsinde, Japon kültürüne, diline, Japon mistisizmine karşı büyük bir ilgi vardır. Yani arayış içindeki bu insanlar biraz insanlık tarafı olan şeylere sarılmaktadır. Bizim de, tasavvuf gibi insanlığı öğreten hasletlerimizi, tarih birikimlerimizi, insanî bilgilerimizi yasaklamak yerine dünyaya öğretmeliyiz. Zaten oralarda bu gibi şeyler yasak değil, öğreniyorlar, öğretiyorlar. Belki de biz, daha sonra bu bilgileri onlardan tekrar öğreniriz.

-Siz, " iki dil bilen iki insan eder ama kendi dilini bilme yen eksi yüz insan eder" diyorsunuz.

-Evet bir de bazı şeyler derler. "Bir dil bilen bir insan, iki dil iki insan" gibi... İyi de, sen kendi dilini çok iyi biliyorsan,' yabancı dili de onun yanında kullanıyorsan çok faydalıdır. Biz yabancı dile karşı değiliz. Ama dünyanın hiçbir yerinde bir iki

sömürge hariç yabancı dili öğretmek için, kendi dilini kaldırıp, yerine başka bir dille eğitim yapmak, dersleri -başka dillerde vermek yoktur. Bakın bunu kesin söylüyorum. Bizim millet bunu nasıl idrak edemiyor şaşıyorum. Diyelim bir çocuğa fizik öğretiyorsunuz. Bu çocuk hazırlık sınıfında az buçuk bir İngilizce öğreniyor, siz de kalkıyorsunuz, öğrenmekte olduğu dil ile çoeuğa fizik öğretmeye çalışıyorsunuz. Nasıl öğrenebilir? İnce kavramlar var. Bunları iyi öğrenmek, bunlara kafa yormak, diğer öğrendikleri ile bağ kurmak gerekir. Bunu başka bir dilde nasıl yapar? Hele Boğaziçi gibi okullarda tarih okutuyorlar. Tabii İngilizce... Siz İngilizlerin bakış açısıyla kendi tarihinizi öğreniyorsunuz. Yani bu tür eğitim imkansız. Hatta, Amerika'da İngiltere'de yabancı dille eğitim yapmanın zararlarını anlatan tonlarca kitap bulursunuz. Yani, yabancı dille eğitim yapmak kadar zararlı bir şey yoktur. İnsanların yıllarını köreltir, düşüncelerini öldürür, hiçbir şey öğrenemez. Bu, *İngiliz ajanı Mr. Browning* tarafından benim de gittiğim okulda başlatılmıştır. *Yabancı dille eğitim yapan Türk okulu açma davası, tamamıyla Türk adını tarihten silmek için plânlanmıştır.* Bunda da başarılı olmak üzeredirler. Bilhassa *ilk defa Atatürk'ün kurduğu okulda bunu yaptılar.* Bunu yapanlar da, hep Atatürkçü olarak konuşurlar. Atatürkçü imiş bunlar. Herkes bilir Atatürk'ün ilkelerinin başında Türk dilini korumak, onu yaşatmak gelir. Bunun tersine çalışanlar ise, utanmadan çıkıp Atatürkçüyüz diye nutuk atıyorlar ortalıkta. Onu kullanıyorlar ama dediklerinin tersini yapıyorlar. Neyse, arkasından *Anadolu Liseleri,* bunlar çorap söküğü gibi gitti. *Ortadoğu Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi,* vs. hepsi İngilizce olacak. Bir tane Türkçe kalmayacak. Çocuğunu Türkçe okutmak istesen, okutacak yer bulamayacaksın. Bakın çok yakındır bu. Bu işle görevli insanlar var.

YÖK gibi kuruluşlarda, bu adamların tek vazifesi bu, o kadar. Vahim bir durumdayız, fiu *"Anadolu Lisesi"* lâfina dikkat etmemiz lâzım. Çünkü, *Anadolu* kelimesini Türkçe zannedenler var ama Türkçe değildir. Aslı *Anatolia dır* Roma'nın buradaki eski eyaletinin adıdır. Bir de *Anatolia* diye bir kavim varmış buralarda, Hititler'den bile eski. Dilleri varmış, unutulmuş Yani, Bati buralara *Anatolia* demek ister; *Türkiye* demek istemez. Her fırsatta bunu kullanır. O yüzden *Anadolu Lisesi* derken, tüylerim diken diken oluyor. *Anadolu Lisesi* ne demek? *Türk lisesi değil* manasına kurulmuştur bunlar. Niye değildir? Kardeşim, bu ülkenin lisesinde, ortaokulunda kendi dilinde eğitim ve' rilmiyorsa o okullar oranın okulları değil, misyoner okullarıdır. Bunu ister *devlet* yapsın, ister *cemâat* yapsın, kim yaparsa yapsın. Bunun hiç şakası yoktur. Dünyanın hiçbir memleketinde, bugün başka bir dille eğitim yapan bir lise bulamazsın. Her ülkenin anayasalarına aykırıdır. Bir kere eğitim açısından yasaktır. Çünkü bu surette ne yabancı dil öğrenilir, ne de başka bir şey. Bir de tamamıyla kendi kimliğinden .kopar. Tamamen *sömürge kafalı, vatan haini* kimseler yetişir. Genellikle böyle bir sistemle yetişenler hiçbir şey bilmezler. 250 kelimelik bir İngilizce öğrenirler, bu da çat pattır. Ondan sonra sadece dükkânlarının isimlerini İngilizce yazarlar o kadar. Başka şeye yaramaz. Bir de Türkiye'de söylenenlere bakın: *Efendim ingilizce dünya dili oluyor, biz de katılalım vs...* Dünya dilinin ingilizce olduğu falan yok. İkinci Dünya Harbi'nden sonra bir Amerika ayakta kalmıştı. Bu yüzden İngilizce işe yanyordu. fiimdi, Almanya'ya isviçre'ye git, mesela İsviçre'nin en işlek istasyonuna -ki, bütün dünyanın geçtiği yer Hot Banof Tren İstasyonudur- bir tek İngilizce kelimeye raslayamazsın. Fransa'ya git, bir tek kelime ingilizce bulamazsın. Almanya da öyle. Romanya'ya gidersek

Romanya'da İngilizce bilen bulamazsın. Adamlarda bilim bizden on kat, yüz kat daha ileride. Bilimde, fizikte, kimyada bilmem nede adamların ekolleri var. Ha, paralan yok şu anda. Ama kültür bakımından, bilim bakımından Türkiye'yi kaç kere cebinden çıkarır. Önce kendi dilini bileceksin, düşünmesini bileceksin. *Yabana dil eğitimi görenlerde düşünce kabiliyeti azalır.* Nitekim Türkiye'de bugün düşünmek adeta bulamayacağın bir şey.

-Sadece yabancı dille eğitim gören, Türk gibi düşüne mez, değil mi?

-Türk gibi değil *hiçbir türlü düşünemez.* Çünkü yâni böyle bir takım kavranılan ezberlemiş falan. Ondan sonra Ana dolu Lisesi, bilmem ne koleji.. *Bilmediği bir dilden bir şeyleri öğrenmek ancak ezberlemekle olur.* Ve düşünce kabiliyeti o yaşta çocukta yıpranır. Bir yok, iki kere iki dört, elli kere ispat et, *anlamaz.* Türkiye'de insanlar böyle. Ha, Türkiye'de akıllı insan yok mu? Var, çok var. Kim var? Böyle okullarda okuma mış, gariban kalmış öyle insanlar var. Onların çok iyi kafası ça lışıyor, pınl pınl çalışıyor zekâ, niye? Çünkü böyle bir hafiza kaybından geçmemiş çok şükür. *Türkiye'ye yapılan en büyük ihanet, yabancı dille eğitimdir.* Bunu herkes bitmelidir. Ve bu durdurulmadığı takdirde Türkiye diye bir şey kalmaz. Çok ya kın bir zamanda ne Türkiye Cumhuriyeti kalır, ne Türk lâfi ka lır. Batının istediği de budur. Zaten eskiden beri Haçlı seferleri, bilmem ne, buralardan Türk Müslüman kavramım silmek için uğraşmıştır. Sonunda bu yöntemlere başvurmuştur. *Osmanlıyı böyle yöntemlerle batırmıştır.* Bugün de Türkiye Cumhuriyetini yıkıp buralardan Türk Müslüman lâfını kaldırmak niyetinde. Hiç şakası yok bu işin. Bu *teori* değildir, *komplo teorisi* değil dir. Gerçekler bunu gösteriyor kardeşim. Dünyanın ne yanına

bakarsan bak, milleti uyuttular. Bu çok korkunç bir gidiştir. Bu işin derhal hallolması lâzım. Ve bu işlerle uğraşmayan, *bu işe* ***derhal dur demeyen bir hükümet, ister dindar olsun, ister miliyetçiyim desin, solcuyum desin, inanmam.*** Çünkü bu işle uğraşmayan bir hükümet *millî* olamaz, *bağımsız* olamaz. Dilsiz millet olmaz.

-*Yâni dil ve kültür bir ülkenin varolma meselesidir.*

-Ölüm kalım durumundayız bugün. Ve tabii n'oluyor, bu
yabancı eğitim arttıkça ne oldu? Bilimde mi ilerledik, kültür de
mi? Yoo, bilâkis geriledik, hiçbir şey olmuyor. Olmadığı gibi,
ne oluyor; *acentacılık* artıyor. Bugün Türkiye gittikçe kendi
KiT'lerini, varını yoğunu yabancılara satıyor, *özelleştirme, kü
reselleşme* masallarını yutmuş, kimsenin *Amerika'nın Avru
pa'nın* ***falan böyle işler yaptığı*** *yok.* En büyük çelik fabrikaları,
uçak fabrikaları hemen hemen hepsi *devletin korumasındadrr*
oralarda, ABD'de bile... Yakında yabancılar herkesin toprağını,
evini, barkını da elinden alacak. Ondan sonra Filistin gibi ola
cağız. O zaman belki millet anlar.

-*Batı medeniyetini oluşturan üç ana kaideden birisi din.
Yani Hıristiyanlıktır. Bizim yerli aydınlar bunu bilir, kabul eder,
fakat sıra Türkiye 'ye gelince dini dışlarlar.*

Bu çelişkiyi nasıl karşılıyorsunuz?

- Şimdi bir kere şunu gördük ki, Batı dediğin Fransası ol
sun, İngilteresi olsun, hepsinde millet dinine bağlıdır. Hıristi
yanlık, çeşitli mezhepler filan. Yani ben Amerika'ya gittiğimde
önce şaşırmıştım; ***adım attığın her taraf kilise...*** Demiştim ki,
"Aa, hayret, bunlar ne geri millet!?" Hani bize öyle öğretmiş
lerdi ki, *artık medeni dünya böyle şeyleri bıraktı; biz de böyle
şeyleri bırakacağız* gibilerden bir eğitim gördük Türkiye'de.

Oysa Amerikalılar dinlerine tamamıyla bağlıdırlar. Ayrıca bu insanların çoğu da en üst tabakası hariç, üstelik *tam yobazdırlar.* Gene Amerika'da *New York Times'da* çıkan bir ankete göre ***Amerika'da nüfusun yüzde 6O'ı dünyanın hâlâ yuvarlak olduğuna*** *inanmıyor.* Türkiye'de yobaz diye ona buna çatanlar, elâlemin takkesine, başörtüsüne çatanlar *yobaz arıyorlarsa önce* ***bîr Batıya baksınlar. Batı yobaz doludur.*** Ama ***Yale Üniver-sitesi'nde musevi öğrenciler yahudi takkesiyle gelirdi*** okula. Sıkıysa birisi desin ki *dinî simgeyle gelemezsin;* ortalık birbirine girer, onu diyen mahvolur, hapse bile girer. Elâlemin dinine, kıyafetine ne karışıyorsun, ayıp değil mi? Yani hiç bir tarafı tuttuğum için söylemiyorum, dünyanın hiçbir yerinde hatta komünist ülkelerde bile böyle şey olmaz. Bakın ben size misâl vereyim, komünizm zamanında bile Kazakistan gibi ülkelerde bir ziyafet oluyor, Kazak bakanlar falan geliyor, her yemekten sonra dua ediliyor kardeşim, "Allahü Ekber" deniliyor. Bazı dekanlar Yesevî takkesiyle okula geliyorlar. Kimse bunu ayıplamıyor, engellemiyor. ***Bizdeki kadar ruhsuz, maneviyatsız, dinsiz bir şey dünyanın hiçbir yerinde görmedim.*** Şimdi bunu ***ilericilik*** diye yapanlar sahtekârdırlar, bunların ilericilikle hiçbir alâkası yoktur. Bunları yapmalarının bir tek gayesi vardır. O da Batı burada iki şey istedi. Bir *Türk* lafı istemiyor dolayısıyla Türkçeyi istemiyor. İki *Müslümanlık* istemiyor. Çünkü Müslümanlık artı Türklük olursa o millete herkes gelip de kafasına vura vura birçok şeyi yaptıramaz. O ülkeyi ahmak bir pazar yeri haline getirip sömüremez. Çünkü insanlarda bir *kimlik duygusu* olur. Bir *tarih duygusu* olur, kendi başına kendi işini yapmaya kalkar. Batı bunu istemez.

*-**Bu** çizdiğiniz dehşet verici manzara karşısında biz hâlâ batının eşiğinde ne olur alın bizi batıya; sizinle bütünleşelim düşüncesindeyiz. Bu konuyu nasıl yorumluyorsunuz?*

-Küreselleşme, çok uluslu şirketlerin dünyayla ticareti nin arttırılması, çeşitli ülkelerle ticaret mânâsında kullanılan bir lâftır. Türkiye'de ise başka türlü yutturulmuştur: *Herkes dilin den, kültüründen, dininden vazgeçti, herkes aynı oluyor,* gibi yutturulmuştur. Bu tamamıyla *Amerikan - İngiliz Propaganda- sıdır,* kurdukları gizli cemiyetlerin ***vatan hainliği propaganda-*** *sıdır.* 0 mânâda *küreselleşme* diye bir şey yoktur. Bilâkis şu anda bütün ülkeler kendi dillerine, kültürlerine, kendi kimlikle rine çok daha sahip oluyorlar. Çünkü insanlar arasında dünyada bir kardeşlik olacaksa, milletler, ülkeler arasında yalan alışveriş, eşitlik filân olacaksa, bu ancak herkesin kendi kimliğine, kendi haysiyetine sahip olmasıyla mümkün olur. Birisi öbürünü yok ederse kültürünü, dilini, haysiyetini, o zaman o eşitlik, kardeşlik olmaz. Onun için herkes kendi kültür değerlerine, ahlâk ölçüle rine, diline ve dinine daha çok sarılmalı ve herkes eşit durumda birbiriyle ilişkisini arttırmalıdır. Bizim yapmamız gereken bu dur. Yoksa aman ***Avrupa'ya yatvarahm, Amerika'ya yalvara- lım düşüncesi*** yanlış ve **sakattır.** ***50 senedir Türkiye'nin dış si yaseti de budur, Milli eğitim siyaseti de budur, hepsi budur.*** Sonunda ola ola neyin varsa, tütünün, tarımın, fabrikan, hazine arazin ne varsa yabancıların olmaktadır.

*-Bir TV konuşmanızda, Batılı **gönül** kelimesini tanımı yor, bilmiyor demiştiniz. Maddi bir saltanat süren batı manevi yönden iflas etmiş denebilir mi?*

-Türkçe'de öyle kelimeler vardır ki mesela millî kültü rümüzden gelen yerleşmiş halk arasında kullanılan birtakım

lâflar *estağfurullah* falan. Ne bileyim *afiyet olsun, gönül hoşnutluğu* gibi lâflar. Bunların hiçbirini Batı dillerinde bulamazsın; *geçmiş olsun,* falan. Şimdi biz alışmışız tabi, birisi hasta olsa *geçmiş olsu»* diyeceğiz, ara ara, İngilizce karşılığını bulamazsın. İnsanlara iyi şeyler, sıhhat dileyen lâflar, temenniler, böyle kavramlar yoktur. Çünkü insanların şevkati yok, birbiriyle ilişkisi yok. Orada en çok geçen lâf, *adama biraz yakınlık **gösterseniz, insanlık gösterseniz adam şüphelenir benden kaç** para istiyor, diye.* İnsanlar böyle yaşıyor. Şimdi bunun eksikliğini batı dünyası da fark etmeye başladı. Bunlar eksiklik çekiyor ama Doğuyu tanıdıkça bunlarda birtakım insanî kavramlar var, böyle birtakım temenniler var, diye Doğuya özeniyorlar. Biz de kendimize sahip olsak, bize de özenecekler. Biz kendimizi bilmeliyiz önce. Kendimizi bilirsek, adam olursak haysiyetli insanlar olursak ona buna yılışmazsak, sırnaşmazsak onlar bizi öğrenmek ister. Biz kendimizi takdim etmeyi bile bilmiyoruz. Türkiye'yi tamtacaklarmış, neyi tanıtacaksın, sen kendini tanıyor musun? Batının bile unuttuğu, bin senedir Türkçeleşmiş yer adlarına, herifler -içimizdeki Türk düşmanları- *özenti* olsun diye yahut da *kasıtlı* olarak bunları eski Yunanca adlarına çeviriyorlar. Bir vatan böyle teslim edilir. Onun için yabancı dille eğitim deyip de sonunda Türkçe gidince *gönülmüş, estağfu-rullahmış,* böyle incelikler, böyle islâmi değerler bunların hepsi de beraber gider. Amerika'nın parasının üstünde bile *"Biz Tanrı'ya inanıyoruz"*yazıyor. Tabii çok manidar. Hani lâikti? Bizde de *Allahü Ekber* yazsak kıyamet kopar, şeriat geliyor diye. Burası lâik, Amerika lâik, işte adam Tanrı'sının adını parasının üstünde yazmış, *onun tanrısı paradır,* o mânâda.

- Sizin bir ütopyanız da var. Türkiye ve Türkçe bir gün bütün dünyada itibar gören bir dil ve ülke olacak, diyorsunuz.

3

Bu tezinizin gerçekleşmesinden ümitli misiniz? Buna bağlı olarak kendimiz olmak, kendimize gelmek ve 2000 7/ yıllara ve ötesine güçlü, onurlu bir ülke olarak ulaşmak için sosyo-ekonomik ve siyasi yönden nasıl bir atılım yapmak zorundayız?

- Şimdi şu var: Türkiye birkaç sene evvel çok önemli bir kavşak noktasına geldi. Önümüzde iki yol açıldı. Birtakım imkânlar çıktı önümüze kendiliğinden. Türk dünyası açıldı, şu oldu, bu oldu. Dünyanın hiçbir ülkesine karşımıza çıkan bu nimetler, bu fırsatlar çıkmamıştır. Türk dünyası bir sürü kaynaklara sahip, tarihimiz, kökenimiz orada. Bir taraftan Avrupalıyla da çok iyi haşır neşir olabiliyoruz. Müslümanlığımızı hatırlarsak bir taraftan İslam dünyasıyla tarihi, kültürel benzerliğimiz, ortak taraflarımız çıkıyor. Dünyanın hiçbir ülkesinde böyle bir nimet yok. Ya orada kalmış, ya burada kalmış. Bu durumda biz biraz kendimizi toparlasak, biraz kendimizi bilsek, kendi irademizle, kendi işimize sahip çıkabilsek yani ona buna köle olma hevesinden vazgeçebilsek, tabii vazgeçilmesin diye propaganda yapılıyor içeriden ve dışarıda, o zaman Türkiye dünyanın en büyük devletlerinden biri olacak. Bu ticari bakımdan da olabilir, kültürel bakımdan da olabilir. Gayet kolay kaale alman ülkelerden biri haline gelebilir, birkaç sene içinde gelebilir hiç mesele değil. Öbür taraftan Türkçe... *Biz niye Türkçe diyoruz,* ***bir kere ben kendimi Türk sayıyorum, başkaları kendini ne sayarsa saysın. Ben Türküm ve bununla iftihar ediyorum...*** Bir de bilimsel açıdan birkaç dil öğrenmeye çalıştık orada burada; Japonca'sından tut da Fransızca'sı, Almanca'si... Bu dilleri karşılaştırma imkânımız var. Matematiksel açıdan karşılaştırma imkânımız var. O zaman bakıyoruz ki şöyle bir tarafsız düşünelim, kendimizi zorlayalım; mesela bazı yayınlar, toplantılar için bir prtak bilim dili olsa, hangi dil olsa falan. Bilim adamlan *haçlı kafasından* falan sıyrılıp dilleri bir inceleseler bir tek sonuca varırlar; *bilim diline en uygun dil Türkçe.* Bir kere bunun bir takım şartları var. Bir dilin bilgisayara da bilime de uygun olması için şartlardan bir tanesi *okunduğu gibi yazılmak ve yazıldığı gibi okunmalı.* Biz bunu otuz senedir söylüyorduk ama geçenlerde Amerikalı bir uzman böyle bir lâf etmiş, ondan sonra "Aa, böyle demiş" filân diyorlar.

-Türkçe bilim dili olurdu olmazdı diyenler var...

-Dediğim gibi, Türkçe *yazıldığı gibi okunması, okun duğu gibi yazılması* şartına uyan bir dil. Bunu Batılılar da söy lüyor. Devamlı dilimizde bir takım yeni kavramlar ortaya çıkar. Bir şeyler yaratıyorsun ve birtakım kavramlar türetiyorsun. O zaman bunun admı kim koyacak, o işi yapan koyacak. Şimdi hangisini bulmak daha kolay Türkçe'sini mi, İngilizce'sini mi? ingilizce'sini bulamazsın çünkü *İngilizce'de kelime türetme yeteneği kalmamıştır.* Zaten İngilizce bir dil değil. Bakın La tince dil kitaplarına, der ki: *Sokakta konuşulan İngilizcenin bile yüzde altmışı Latince, yüzde yirmisi filân Fransızca, yüz de on Almancadır.* Geriye kalıyor beş on kelime; o da İngiliz ce'nin eski lâfları. Köken itibarıyla, ağaçlarda yaşayan yabani bir kavim, İngiliz dediğin budur. Aynı yıllarda Farabi, İbn-i Sina dünyaya bilim öğretiyormuş. Bu İngilizlerin dili ile mi olur? İn giliz dili dediğin böyle birkaç dilin kırması.

Şimdi eğitim dili İngilizce oldu, ortaya, liseye bile ders kitaplan İngiltere'den ithal geliyor, tanesi 20 dolar, 30 dolar. Şimdi İngilizlerin meclisinde bir adam kalkmış; *"İngiltere hiç bir şey üretmiyor ama bugün İngilterj 'nin en büyük gelir kaynağı İngilizce öğretimi ve İngilizce kitaplarını başka ülkelere satmak"* gibi lâflar etmiş. Şimdi bu yolla dışarıya giden paralan

bir hesap et. 5 bin kişiyi Amerika'ya gönderiyorlar, devlet hem de. Ne için gönderiyor belli değil. Senede otuz bin dolar adam başı. ***Bunların hepsini topla*** *Türkiye'deki eğitim* ***bütçesinin*** *birkaç* ***katı çıkıyor.*** Ondan sonra araştırma için para istesen beş kuruş para yok. Bir memleket böyle batırılır işte!.. Aklımızı başımıza toplamazsak durum vahim yani....

TÜRKÇE BİLİM DİLİ OLSUN

Tempo, 1997

-Dünyanın el üstünde tuttuğu bir bilim adamısınız. Bilim dünyasına kazandırdığınız kuramlarınız, teorileriniz var. Ayrıca Türkçe ile çok ilgilisiniz ve bilim için en uygun dil diyorsunuz. Dille ilginiz nereden?

-Bizim bütün sülâle dilci olduğu için çocukluktan beri çok meraklıyım, her ülkenin dilini biraz öğrenmeye çalışırım, çünkü benim için dil, bir çeşit matematiktir.

-Gerçekten Türkçe bilim dili olmak için en uygun diller den mi?

-Dış ülkelerde bir sürü fizik, kimya, moleküler biyoloji formülleri çıkardık, ondan sonra bunlar etrafında ekoller gelişti, bizim teoriyi takip edenler oldu. Kavramı siz yaratınca admı da siz koyuyorsunuz. Nasıl koyacağız? *İngilizce'de kelime türet me yeteneği yok,* çünkü İngilizce diye bir dil yok; %60'ı Latin ce, %20'si Fransızca, %10'u Almanca. *İngilizce'de kendinden* ***kelime türetme yeteneği kalmamış;*** meselâ "slow", "slowly", **o** kadar. Eskiden Latince'den, eski Yunanca'dan türetiyorlardı. Şimdi bilimde ağırlık ABD'ye geçtiğinden ve ABD'de ortaöğ-

retim zayıf olduğundan türetemiyorsunuz. Çok akıllı birileri bir şey ürettiğinde Latince ve Yunanca bilmediğinden terimi nasıl üretecek? Uzunca bir cümle kuruyor, *Light Amplification* filan... Baş harflerini alıyor, *Laser* oluyor. Bu kullanılıyorsa ***dil-bilimcilere göre*** *o dil* ***perişan*** halde demektir. Çok komik misâller de çıkıyor: Bilgisayarda kullanılan *"Random Access Memory",* yani ***RAM*** mesela. Bakın, sokaktaki Amerikalıya "RAM" dediniz mi "koç"tan söz ediyorsunuz sanır, böyle bir anlamı da vardır.

-Türkçe çok eski ve zengin bir dil oysa değil mi?

-Türkçe, on bin senelik ve matematiksel yapısı hiç de ğişmemiş bir dil. Farsça, Arapça almıştır ama matematiksel ya pısı değişmemiş; kökler, takılar var. Latince'de de vardır bunlar. Türkçe'nin ses uyumları var, hepsi de geometriktir. Kurallara göre kelimeyi türetirsin, sokaktaki adam da anlayabilir bunu. Bir örnek vereyim: Benim yaptığım kuramlardan bir tanesi elektronların -ben *eksicik* derim- birbirinden aradaki itmelerle kaçışması olayı, molekül yapısına bunlar tesir ediyor. Kuramını yapmıştım, adı *"Electron Correlation".* Sokaktaki Amerikalı, hatta tahsilli Amerikalı dahi anlamaz. *"Correlation"* on tane ayrı mânâya gelen bir kelime. Ben oturup Türkçelerini de bulu yorum, *"eksiciklerin* ***kaçınımı"*** dedim buna da. Sokaktaki bir şoföre söylesem ***ekşili bir şeylerin birbirinden kaçış olayı*** diye gözünün önüne bir şey gelir. Bir de bu özelliği var Türkçe'nin. Ben diyorum ki dünyadaki bilim adamları oturup *"Ortak bir yayın dili lazım, nasıl bir dil olabilir"* deseler ve de Haçlı kafatasından kendilerini kurtarabilseler, eminim ki Türkçe gibi bir dili ya da Türk dillerinden birini seçerler. Ayrıca şimdiki yazı mızın bir özelliği daha var, bunu da bozmaya çalışıyorlar ama,. ***yazdığın gibi okur, okuduğun gibi yazarsın.***

- *Türkiye, bilim açısından oldukça gerilerde. Türkçe git gide daha çok bozuluyor. Acaba bilimle dil arasında ilişki var mı?*

-Olmaz olur mu? Eylül ayında, Romanya'da *Balkan Fi zik Kurultayı* oldu. Türkiye'den 130 kişi gitti; hepsi de genç fi zikçiler, fsök şaşırdılar; ***Romenler İngilizce bilmiyor, hiç bilim olmaması lâzım o halde*** diye düşünüyorlardı. Oysa bunun tam tersi: ***Romanya'da bilim Türkiye'nin yüz kat ilerisinde.*** İtal ya'da bin kat ilerisinde. İtalya, bazı dallarda, örneğin anorganik kimyada dayanın bir numarası. ***İtalyanca*** oluyor bu iş. ***Rus ya'da matematik Rusça, matematikte dünyanın birincisi Rus ya...***

-Devletin bir bilim politikası da yok galiba. Siz ayrıca beş bin kişinin her yıl ABD 'ye gönderilmesine de kızıyorsunuz.

- Şimdi Türkiye'deki imkânlar aslında Romenlerde yok. Bir sürü paralar harcandı bilim için, milyonlarca dolarla İngiliz ve ABD üniversiteleri besleniyor, -ben Amerikalılara "Size Marshall Planı uyguluyoruz, üzülmeyin" diyorum- bütün millet İngilizce öğreniyor, yeni üniversiteler kuruluyor. Peki madem İngilizce'yle oluyordu da niye bilim gelişmedi? Binlerce bilim adamı var şimdi Türkiye'de. İçlerinde çok akıllı gençler var, takdir ediyorum, ama her yiğidin bir yoğurt yeyişi vardır. Dışa rıda sorduğunuzda, Türkiye'nin kendini gösterdiği bir saha yok!... Romanya'nın, Polonya'nın vardır. YÖK diyor ki: *Dışa rıda yayın yapılacak* Türkiye'de yayın yapmak neredeyse ya sak. Program yok, devletin bilim araştırma siyaseti yok. Olması için sanayi siyaseti olması lâzım. Onun olması için dış siyaseti olması lazım. Ha, bir şey var; ***elli senedir Avrupa ve ABD'ye yalvanyoruz.*** Senin eğitim siyasetin var mı, yok! Var, ama

söylenmiyor, çok araştırınca bulunuyor: ***Bütün millet 250 ke limelik Tartanca İngilizcesi öğrensin, başka bir şey öğrenme sin.*** Şimdi bu mantıklı mı? 1

- *Türkçe'nin gittikçe daha anlaşılmaz hale gelmesinin, yok olmasının sistemli bir şekilde yapıldığını mı iddia ediyor sunuz?*

-İngilizler 1953'te başladılar buna.

-Hükümetin de bilerek mi yaptığını söylüyorsunuz?

-Çok sinsice giden dışarıdan güdümlü, içeride de yar dakçısı çok bol bir siyaset bu. Niye bilim yok? Mesela doktora yaptırıyoruz. Doktora da öğretilen bir şey vardır: Kendi kendine düşünüp soru sorabilmek, sorunu çözebilmek için kendine gü venmek... O zaman bilimci olursun. Şimdi insanların bilim ya-_ pabilmeleri için bir haysiyetlerinin, güven hislerinin olması ve gelişmesi lâzım. Bir millete sen daha ortaokuldan, ilkokuldan dilini doğru öğretmezsen bilim adamı çıkmaz, bir şeyler ezber ler oraya gelir. Bu kadar senedir bilim geri gitmiştir. Belki ma kale sayışma bakarak bir gıdım gitmiştir, ama önemsizdir bu. Bir kere bilimle eğitim düzeyi arasında çok büyük bir ilişki var. Millete yutturdular, her kesimde var; ***Bazı RP'liler arasında gördüğüm İngilizce ve İngiliz hayranlığını ben hiç kimsede görmedim.*** Topyekün hayranız.

-Toplu bir cinnet mi geçiriliyor?

-Ne cinneti? ***Toplu beyin ameliyatına*** uğradık. Yabancı lar yapıyor, ortam da hazır.

*-Dilini önemseyen birçok ülke görüyoruz, en önemli ör nek **Fransa.** Bu ülkenin TV, radyo programlarında, gazetele-*

rinde en kötü gazete ya da program olsun fark etmiyor- ***mükemmel Fransızca*** *bir mecburiyet.*

-Mesela Japonya. 1868'de Batılılaşalım lâfları başlayın ca tek bir kişi kalkıp ***japoncayla olmaz, İngilizce olsun*** demiş. ***Ertesi gün adam ölü bulunmuş, bir daha da kimseden böyle bir lâf çıkmamış.*** Sonradan öğrenmişler ki bu adam üç sene ABD'de ataşelik yapmış, yani kafaya alınmış. O gün bugün her şey Japonca.

-Biraz da cahillikten ötürü dil önemsenmiyor diye düşü nüyoruz hep.

-Ben de otuz sene evvel öyle düşünüyordum. Kurcaladı ğımda, her dönemde sağ hükümet, sol hükümet, askeri dönem, önüme gelenle konuştum; baktım ki yetkili insanlar bu işi ***bile rek*** ve ***haince*** yapıyor.

-Herkes ***hıyanet*** *içinde o zaman...*

-Evet. Millet değil, biraz kamuoyuna yayılmaya başladı neyse ki... Türkiye'de eğitim Türkçe olsun dediğinde hiçbir şey olamazsın. Benim yetiştirdiğim en kötü doktora talebesi, Yunan ***Kleantis*** diye birisidir. Kaşıkla verdik ağzına, Yunanistan'a döndü, adına enstitü kurdular, basma koydular. Ben şikâyetçi değilim. Bana Türkiye'de ne zaman *gel şu işi yap* dediler. Ol maz. Niye? ***Türkçe dediğin anda sen kara listeye girersin. Hangi hükümet olursa olsun, hükümetle ilgili değil zaten...***

-1995 'de Türkiye Yazarlar Birliği'nin Yılın Fikir Adamı ödülünü aldınız. Bizde fikir adamları pek kaale alınmıyor gali ba, ne dersiniz?

-Bizim milletten şikâyetimiz yok, alınıyor. Türkiye'nin her tarafından mektup, telefon geliyor. Bakın bir olay anlatayım;

Mehmet Sağlam YÖK'ün başına geldiğinde biri dedi ki; illa gel gör YÖK Başkanı'nı.. Sonunda nezaketen merhaba demeye gittim. Girdim içeri, sarıldı öptü. Dedi ki: *"Yirmi sene önce ABD'de doktora yaparken Türk öğrencilere bilim ve eğitim kendi dilinden olur, çerçevesinde bir konuşma yapmıştınız. İçime işlemişti söylediklerıniz. "* Ben *"Aa, hayret!"* dedim. Bir-iki sene içinde YÖK'te birtakım komiteler kurdu. Bütün üniversitelerden, her daldan bilim adamları seçildi. Başkanlarından oluşan bir tane de *Strateji Kurulu* kurdu, başına da beni seçmişler. Hem Türkçe hem İngilizce yayınlanacak çok ciddi araştırma sonuçlarını içeren dergilerle başlayalım dedik. Ben *"İyi hoş, sizi buradan uçurur* ***Kemal Gürüz*** *'ü YÖK Başkanı yaparlar, bu /-şi biter"* dedim. Gelen zatın da ne yapacağını baştan söyledim. Altı ay sonra ABD'den döndüm, *Gürüz* gelmiş, bir faks geldi bize, projeyi erteledik diye... *Burası Türk devleti ise birinci* ***vazifen Türk dilini, kimliğini, kültürünü geliştirmektir.*** Atatürk onun için bu kurumlan kurmuştur. Her ülke için böyledir bu. ***TC'nin birinci vazifesi eğitimi Türkçe yapmaktır.*** Atatürk'ün ömrünün yarısı misyoner okullarını kapatmakla geçmiş, "Ne mutlu Türk'üm diyene" demiş. Ben Atatürk'ün milliyetçiliği Ziya Gökalp'ten gelen ***kültür*** *milliyetçiliğidir,* cümle yanlış anlaşılabilir diyorum. Büyükada'da bir ilkokulun duvarında iki satır yazı gördüm. **"Türk demek Türkçe demektir, ne mutlu Türk'üm diyene"...** Meğerse o iki cümleymiş, bir cümle değil. Bir cümleye indirmişler!...

YABANCI DİLLE ÖĞRETİM İHANETTİR!

Orkun Dergisi, 1 Mart 1998

-Sayın Sinanoğlu, ilim sahanız apayrı bir dal üzerine ol duğu halde neden Türkçe 'yi bir dava haline getirdiniz?

-Bunu hep soruyorlar, neden bilimden teknikten bahset miyorsun, diye. Bahsedeceğiz de, dil olmadan hiç bir şey olmu yor. Dil olmadan millet olmaz. Millet olmayınca da, toplum köleleşir. Üst tabakası *acenta,* alt tabakası *hamal* durumuna gelir. Fizikten matematikten ben de bahsetmek istiyorum Ama bir yanda dil gidiyor. Dünyada Türkü tarihten silme çabası var. Böyle âcil bir mesele karşısmda herkesin önce dille uğraşması lâzım.

-Türkü tarihten silme çabasında dille ilgili olarak nasıl bir taktik uygulanıyor?

-Bir zamanlar ***milliyetçilerin düzenlediği toplantılarda, çok iyi milliyetçi olarak bilinen insanların değme masonlara*** *taş çıkartan propagandalarını* dinledik. Bu ne biçim iştir, diye sorduk. Çok iyi bir milliyetçidir, anti-komünisttir, cevabını al dık. Ha, o zaman uyandık. "Milliyetçilik eşittir anti-komünizm" haline getirilmiş bir çoğunun kafasında. Orada bir kavramı kay dırmışlar. Solculara da yapmışlar aynı şeyi. Sol deyince aklıma anti-emperyalist gelirdi. Bir baktık ki sol da Amerikancı. Onu da değiştirmişler. Ayrıca, o da "solculuk eşittir anti-faşizm" den ibaret kalmış.

1970'lerde Amerika'daki *Ford Vakfı'mn* merkezine git tim. Bu vakıf Türkiye'de de epey faaliyetlerde bulundu. "Hani siz Türkiye'yi komünizme karşı koruyordunuz. Nasıl oluyor da

komünistleri destekliyorsunuz?" dedim. Ford'un Türk masasın daki adam yan buçuk Türkçe'siyle; "Ne olacak?" dedi. "Onlar liberal". Ha, orada da uyandık. Ne demek liberal? Yani, *gayr-ı millî.* Batının derdi ne komünizmdir, ne dinciliktir, ne solcu luktur. Bir tek dertleri ***millî menfaatlerini düşünenlere düş manlıkta.*** Bunlara, *ya faşist* derler, ya *komünist* derler. Şimdi lerde durum değişti. Şimdi de laik, anti-laik, yobaz, gerici, fun damentalist, vb. gibi lâflar ürettiler. Bunları bütün dünyaya ya yarlar. Balon burada *kelime oyunlarına dikkat* etmek gereki yor. Çünkü burada yine dilin önemi ortaya çıkıyor. Bu *Ameri ka'nın* ***bilinen taktiğidir. Altı ay, bir sene öncesinden bir ke lime türetir. Şimdilerde "fundamentalizm" buna örnektir, birdenbire hiç yeri yokken bütün basında bu lâf geçer. Bir de bakarsınız kendi basınımızda herkes papağan gibi tekrarla maya başlamış.***

Milliyetçilik deyince ben ve benden önceki neslin anla dığı farklı bir kavramdır. Şimdi *milliyetçilik* kelime olarak *nas yonalizm* diye tanıtılıyor. Halbuki bir batı dilinde *nasyonalizm* deyince *ırkçılık, şovenlik* akla gelir. Başka da bir mânâsı yok tur. Milliyetçilik *nasyonalizm* kaynaklı olarak tercüme edilince *ırkçılık, faşistlik* gibi menfi kavramlar çağrıştırılıyor ve *gerçek milliyetçilik* gözden düşürülüyor.

Ben liseden beri bu çemberin içerisindeyim. *İngiliz ajanı* ***Browning İngilizce eğitimi, bir Türk okulu olan Yenişehir Li sesinde*** *başlattı.* Yirmi sene sonra da bu başarısından dolayı İn giltere Kraliçesinden madalya aldı. 1953'e kadar Türkiye'de İngilizce eğitim yapan bir tek Türk okulu yok. Hatta buna tepki de vardı. Çünkü misyoner okullarının bir çoğunu Atatürk ka patmış.

1950'lere gelene kadar, yabancı dille eğitime direnme görülüyor. Yabancı dille eğitim veren, Robert Kolej, Sen Josef gibi bir kaç okul var. O zaman bu okullara *İstanbul'un tatlı su frengi zenginlerinin çocukları* giderdi. Bizler misyoner okullarına gidenlere soğuk bakardık. Daha sonra özellikle Türk okullarına çengel attılar. Bir de baktık ki, her tarafta *Anadolu Lisesi adıyla İngiliz misyonerliğini* bize yaptırmaya başladılar. Maliyeti bize ödetiliyor. Ortada dolaşan yabancı misyonerler olmadığı için tepki de almıyor. Böylece *muazzam bir beyin yıkama programı* uygulandı. Bunu da, ilericilik, çağdaşlık adıyla aşıladılar. Bir kaç sömürge hariç, hiç bir Avrupa ülkesinde kendi dili yerine yabancı dille öğretim yapma yöntemi uygulanmaz. Çünkü bu, evvela pedagojik olarak son derece mahzurludur.

Karşınıza duyarsız tipler çıkar; *"Aman efendim, çocuklarımız İngilizce öğrenmesinler mi? "* diye sızlanırlar. Öğrensinler, yabancı dil dersinde, kurslarda öğrensinler. Ama diğer dersleri İngilizce öğretmeye kalkarsanız, ne o dersi, ne İngilizce'yi dosdoğru öğrenebilir. Kendi dilini de unutur üstelik.

Dil milleti yüzdüren gemidir, yani inancın, hissiyatın, felsefenin, sanatın, fikrin hepsi diline bağlıdır. Dil gidince bunların hepsi gider. Geriye *alışveriş yapan robot köle takımı* kalır.

- *Amerika 'nın dilini yok ederek sonuna getirdiği başka ülke var mı?*

Mesela Havai'e bakın. Havai'de yerli halkın gayet güzel bir kültürü vardı. Kendi yağları ile kavrulup gidiyorlardı. Amerika önce oraya ingilizce öğretme kılıfıyla misyonerler gönderdi. Ondan sonra tıbbi yardım vs. derken tüccarlarını gönderdi. Arkadan tüccarların menfaatini korumak için asker gönderdi.

Havai'li biri yazıyor, *"İngilizce eğitimdi, ticaretti, yabancı yatırımdı derken adadaki her şey Amerika 'nın oldu. Dilimiz, kültürümüz gitti"* diye. Orada eski kralların aileleri hamallık yapıyor. Bunları alkole, uyuşturucuya alıştırıp iyice sefil bir hale getirdiler. Nüfusları iyice azaldı. Deniliyor ki, 2000 mi, 2500 mü yıllarında bir tane bile kalmayacaklarmış.

Batı diyor ki, Endülüs'ü tarihten sildik, bin senedir de bunlarla uğraşıyoruz. Girdikleri yerlerde yaptıklarına bakın. Endülüs'te, Kıbrıs'ta, Bosna'da. Tek bir Müslüman bırakmak istemiyorlar. Bıraktıkları, *beyin ameliyatı yapabildikleridir.* Bu *özelleştirme, küreselleşme, PKK* gibi bütün yapılanların temelinde, *haritadan Türk adını silmek* arzuları yatar. Buna da epey yaklaştılar. Osmanlının son dönemlerindeki gibi, neredeyse mahalle dükkânları bile ecnebileşti. Yabancı markalar, dolarla alış verişler almış başını gidiyor. Bunun nereye varacağmı görmek için kâhin olmak şart değil. Siyaset bilimciler, sosyal bilimciler, okumuş yazmışlar sloganlarla, baş örtüsüyle uğraşacaklarına Amerika'nın başka ülkelerde yaptıklarına baksalar, milleti aydınlatırlar. Onlar bakmadığı için bunları konuşmak bana düşüyor.

- *Batının ahlâk anlayışı mı bunları yaptırıyor?*

- Batının medeniyeti, ahlâkı vahşet üzerine kurulmuş. Hırsızlık, yalan, dalavere onlarca mubahtır. Anlaşılmasın, ya kalanma, başarıya ulaş da ne yaparsan yap. Ahlâk anlayıştan budur. O anlayış Robert Kolej'den bize de girdi. Batmm iki ahlâk kaidesi vardır: Birincisi *ne yaparsan yap yakalanma.,* ikincisi *yap ama büyük olsun.* Yüz dolarlık sahtekarlık için he men içeri atar süründürürler. Ama adamın birinin iki milyar dolarlık yolsuzluğu ortaya çıktı. Altı ay golf kulübü gibi bir

yerde yatıp dinlendi, dışarıya çıktı. Batının anlayışı el attığı her şeyde kân arttmnaktır. İnsanlara hizmet, insanlar için bir şeyler yapmak onların anlayışında yoktur. Okuduğum ve gördüğüm kadarıyla *bir devletin, bir hükümdarın kendi halkının mutluluğu ve refahı için hizmet vermesi anlayışını tarihe ilk getiren Uygurlarda.* Doğu Türkistan'daki mağaralarda bulunan binlerce vesika okunup tercüme edilse dünyanın tarih görüşü değişir. Bize ne yutturuyorlar? Osmanlı bin sene evvel, at üstünde gelmiş, kjliç, sallanmış, fob) gücüyle devlet olmuş. At üstünde kılıç sallamayla gelen bir milyon göçebenin sağlam müesseleriyle 600 senelik devlîft kurduğu nerede görülmüş? O şekilde mesela Avarlar gelmiş, Avrupa'yı duman etmişler. Ama elli sene sonra adlan sanlari.kalmadan silinip gitmişler. *Göçebe olsa* ***erir giderdi.*** Muazzam bir insanlık, kültür, devlet anlayışı ile geliyorlar.

Osmanlıdan önceki bütün Türk devletlerinde de bu anlayış var. Bizim tarihimizin iyi incelenmesi için İngilizce'yi bilen değil, Uygurca'yı bilen binlerce uzman yetiştirip on binlerce vesikayı inceletmek lazım.

Yine Osmanlıca bilen binlerce uzman yetiştirip, Os- inanlı arşivleri üzerinde çalışmalarını sağlamak lazım. Niye? Çünkü Osmanlı arşivlerini okumak için Amerika'dan, Ermeni asıllılar geliyor ve kendine yontuyor. Bu adamlar için Cumhurbaşkanlığımızdan özel izin çıkıyor.

İşte bir millet böyle yok edilir. Tarihini, dilini unutturunca bir kaç sene sonra adı tarihten silinir. Misali çok. Ta eskilere gidersek, Hititler nerede? Bin sene çok büyük medeniyet kuruyor, Mısır'm soluğunu kesiyor. Sonra yüz sene içinde ta-

rihten siliniyor. Kimse sormuyor, nasıl oldu? Niye birden bire oldu? İşte böyle oldu.

-Bütün bu anlatılanlara bakarak, kimi nasıl değerlen direceğimiz konusunda tereddüde düşüyoruz. Milliyetçilik, sol gibi kavramları birileri yönlendirdiğine göre ***kimin samimî, kimin maskeli olduğu nasıl anlaşılacak?***

-Milli menfaatlerimizi ilgilendiren meselelere sahip çı kışına göre değerlendireceğiz. Konuya sahip çıkan vatanperver dir. Yan çizen, unutturan ve çarpıtan milletin düşmanıdır. Bu gayet açık seçiktir. Diline sahip olmayan insan vatanperver olamaz. Samimi bir solcu da olamaz. Daha doğrusu haysiyetli olamaz.

-Sizin dil konusundaki mücadeleniz çeşitli çevrelerde nasıl karşılandı?

-70'lerde solcular tam konuya merak sarmışken, biri gelip onlara "Solcu gençlerin İngilizce öğrenip ilerlemesini en gellemek için" dedi... Yirmi yıl sonra dindar dediğimiz çevre lerden "Müslüman gençlerin İngilizce öğrenip ilerlemesini ön lemek için" diyen biri çıktı. Bu kadar tesadüf olamaz. Yâni dil mücadelemiz birilerini rahatsız etti. Bu çevrelerin kurmakları bizi aforoz ettiler. Ancak güdümlü olanların dışındaki halk, hangi çevreden olursa olsun meseleyi kavrıyor. Birileri ön ayak olursa, sahip çıkacağı da anlaşılıyor.

-Son zamanlarda, turizm amacıyla coğrafi bölgelerin isimlerinin değiştirilmesi gayretinin arkasında da bu oyunlar mı var?

- Hiç şüphesiz. Türkiye'de Amerika'nın oluşturduğu ***sahte bir sol grup*** vardır; ***liberal*** görüntülü. Bunlar ***milli*** olan her şeye karşıdırlar. Kültürümüzün Yunan, Ermeni kültürüne

dayandığını savunurlar. *Türk* dememek için *Anadolu* lâfını kullanırlar, yani *Anatolian.* Roma eyaletinin adı. *Anadolu Liseleri* denmesinin sebebi de budur. Yani burası eyalet olursa *Türk eyaleti* değil *Anatolia eyaleti* olacak. Biliyorsunuz bugün *milli* lâfını nasıl çekimlecek bir hale getirdiler. Bu *sahte sol* (taban bunun dışında, taban masum) *millilik olmaz faşistliktir,* enternasyonalizm olur, dedi. Yirmibeş yıl sonra bir başka grup, ***milli lâfı günahtır, ümmet lâfını kullanmak lazım*** diyorlar. Taktik aynı. Bu suretle taban ***milli düşünceden uzaklaştırılmaya*** çalışılıyor.

-Bize bunları yaptıranlar kendi ülkelerinde de aynı dü şünceyi s/avunuyorlar mı?

-Tam tersi. Adamlar yatıp kalkıp, *Amerikan milleti, Amerikan menfaatleri* deyip duruyorlar. Hamburger, koka ko la, kovboyculuk, gibi uydurma simgelerle milliyetçilik anlayışı uyandırmaya çalışıyorlar. İngilizler, Fransızlar, Almanlar derse niz öyle. Herkes kendi diline, dinine, kültürüne daha fazla sarı lıyor. Fransa'da, Almanya'da, İngilizce'ye rastlamazsınız. İs panya'da durum aynı. Roma'da kimse İngilizce bilmez.

-Yabancı dille eğitimi savunanlardan, kilit mevkide bir kişi, ilim dili olarak Türkçe 'nin yetersizliğini ileriye sürdü. Bir bilim adamı olarak ne diyorsunuz?

-Romanya'da ilmi bir kongreye gitmiştik. Bizimkiler dediler ki, bunlar ne biçim bilim adamı, İngilizce konuşmuyor lar. Oysa bilimin her sahasında küçücük Romanya Türkiye'den yüz sene ileride. Romanyalılar da diyorlar ki, siz koskoca bir ülkesiniz. Biz sizin eyaletinizdik. Koskoca bir tarihiniz, her zenginliğiniz var. Ama neden ilimde ileri değilsiniz? Niye ola cak, beyin ameliyatı olmuşuz da ondan. Bir sürü genç yetişmiş,

imkânlarımız var. Üç beş sene içinde dünyanın en ileri ülkesi olabiliriz. Ama kilit noktalara çeşitli kılıftaki *gayrı-milli* insanları yerleştirip yollan tıkamışlar. Kaza ile *Türk* diyeni hemen aforoz ederler. Bunlar ilimde de ilerlememizi istemezler.

-İngilizce eğitimin yaygınlaştığı oranda eğitimde sevi yenin düştüğü açıkça ortada iken Milli Eğitim Bakanlığı bünye sinde buna dur diyebilecek insanlar yok mu?

-Arkada bir takım vardır. Hangi hükümet olursa olsun bunlar değişmez. Batı bunları kullanır. İngilizler bu planı ikiyüz sene öncesinden yapmış. Adamlarını yetiştirir, kilit noktalara koyar ve istediğini yaptırır. İrlandalı biri kitap yazmış. İrlan da'da da İngilizce eğitimin dayatıldığı dönemlerde çocuklar o-kula pırıl pırıl gözlerle, cıvıl cıvıl kendi dillerini konuşarak başlıyorlardı. Öğrenimlerini bitirdikleri zaman, gözleri donuk, 250 kelime İngilizce bilen, başka da bir şeyden anlamayan bön takımı ortaya çıktı, diyor. Bizde de yapılmak istenen budur. *Elli* ***senedir eğitimimize sinsi İngiliz tipler danışman olarak yön verir. Bakanın haberi bile olmaz.***

EK:1 Basında Çıkan Haberler

TÜRKLER AMERİKALILARDAN DAHA ZEKİ

Milliyet, 30 Mayıs 1995

Dünyada son üçyüz yılda en genç profesör olma rekorunu 26 yaşında ele geçiren uluslararası alanda birçok formüle imza atan ve dâhi diye nitelendirilen Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu (61) Türk insanının zekâsı konusunda **Aziz** Nesin'e katılmıyor. Türk insanmm zeki ve akıllı olduğunu savunan Sinan-oğlu şunları söylüyor: **"Aziz** Nesin **yanlı; söylemiş, asıl ABD halkının % 80-90'ı aptaldır. Bunu da ekleseydi ya. Bizim millet** hiç **de aptal değil, örneğin bizim bakkal bana moleküler biyolojiyi anlatıyor. Aptallık millette değil, tepedekilerde."**

. Türkiye'ye kesin dönüş yapan ve Yıldız Teknik Üniversitesi'nde rektör danışmanlığı yapan Sinanoğlu, şimdilerde Türkçe eğitim veren kurumların yabancı dille eğitim veren kurumlara üstünlüğünü ispatlamaya çalışıyor. Bu nedenle de Yıldız Teknik Üniversitesinde de uygulamalı matematik, moleküler biyoloji ve elektronik çip teknolojisi gibi konularda yeni bölümleri açma hazırlığını sürdürüyor. Sinanoğlu, "Eğitim sisteminin düzeltilmemesi halinde, birkaç nesil sonra ne Türkçe, ne de Türk kalacağı," görüşünde. "İnsanlar hem ingilizceyi, hem fiziği, hem matematiği, hem kimyayı öğrenemez. Biz bunu yaptık, sonuç olarak da bilim ilerlemedi, geriledi." diyor.

Sinanoğlu, en son ve en yeni formülünü Türk Eğitim Sistemi için yapmış. Kullanılacak dilin, kesinlikle Türkçe olması gerektiğini de vurgulayan Sinanoğlu'nun Türk Eğitim sistemi için öngördüğü formül şöyle:

Türkçe olmak kaydıyla: Matematik + Bilim + Gönül.

GİTMESEYDİM AMERİKANIN KÖLESİ OLACAKTIM!

Nokta, 8 Aralık 1996

Onunla Yıldız Üniversitesi'ndeki mütevazı odasında konuşuyoruz. Bu görkem ve gözlerden fışkıran bu zekâya karşın son derece mütevazı

IQ'sunun Einstein'dan bile yüksek oluşundan söz edilmesine bile izin vermiyor.

"Anadolu'yu dahi dolaşıp bir takım konuşmalar yapmaya çalışıyorum. Kamuoyunu devamlı ıvır zıvırlarla meşgul ediyorlar ve alttan götürüyorlar. Türkiye'de bizim gibilerden başka da kimse çıkıp bir şey söylemiyor. Ya bilmiyorlar, ya korkuyorlar, ya da satılmışlar. Dolayısıyla bize çok iş düşüyor. Başkaları bunlarla uğraşsa da, biz de matematikle uğraşsak iyi olacak ama ne yapalım. Bu da boynumuzun borcu"

Bizdeki devletin milli eğitim sistemindeki mantığının, herkes 250 kelimelik bir Tarzanca İngilizce konuşsun, kendi dilini unutsun, başka hiçbir şey öğrenmesin şekline dönüştüğünü söylüyor. "İngilizler bu oyunu Hindistan'da yaptıkları zaman herkes İngilizce öğrensin ki ilelebet köle olsunlar politikasındaydı. Bizim devletin de yaptığı budur. Eğitimle sömürgeleştirmektir bu. Bir ülkede eğitim dilini ana okullarına indirdiğin zaman bir nesil içinde o ülkede o dil bitiyor. En basit lâfları söylüyorum üniversite öğrencisine, anlamıyor."

Onu asıl rahatsız eden eskiden sadece aydınlara el atmaya çalışanların artık ellerinin cemaatlere, halka uzanması. Şöyle anlatıyor düşüncelerini; " Anadolu İmam Hatip Lisesi. İmam Hatip Lisesi iyi midir kötü müdür? Ayrı sorun. Ama her halde İmam Hatip Lisesindekinin Arapça, Farsça bilmesi daha mantıklıdır. Müslümanlığı, İngiliz'in kitabından okuyacak. Oyuna bak. Batı, Endülüs'ü kurtardık daha buralar hâlâ duruyor, diyor. PKK filân hikâyedir, bunlar Kürdistan filân kurdurmaz. Ya tamamen Amerika'nın kölesi olacak ya da biraz kıpırdanınca çaresiz İran'la işbirliği yapacak. İran bugün Batının baş düşmanı. Amerika, İngiliz buna izin verir mi? Bu durumun sonunda Türkler de Kürtler de hepsi hava alacaktır. Buralar bir kaç kavim arasında dışarıdan paylaşılacak. Sevr hafif kalacak. Nerelerin kimlere verileceği şimdiden belli, bu iş bitiyor. Bu ara bizim millet daha farkında değil.."

BATILILARIN TARİHİ KATLİAMLARLA DOLUDUR

Konya Postası, 24 Temmuz 1995

25. Konya Milli Fuan Kültür etkinlikleri çerçevesinde konferans vermek için şehrimize gelen ABD Yale Üniversitesi öğretim Görevlisi Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu, Batılılarla Türkiye'nin karşılaştırmasını yaparak Batı Dünyasının tarihinde birçok katliamın bulunduğunu ve şimdi de Bosna'da,

Çeçenistan'da aynı şeyi yaptıklarını söyledi. Sinanoğlu, "Dil, Medeniyet ve Kültür" konulu konferansında toplumların yapılarını da değinerek "İnsan i-lişkileri Türkiye'de daha iyi durumda" dedi.

ABD'nin içten içe çökmeye başladığını belirten Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu, "Amerika'da aile sevgisi, ahlâki değerler, komşuluk ilişkileri ve diğer toplumsal değerler yok olmuş durumda. Toplumun benliğine özgü hiçbir değer olmadığı için çöküntüye gidiyor. Ama bizim insanımızda değerler kendini korumaktadır ve insanımızın gözüne baktığınız zaman sevgi ve şefkat görürsünüz. Önemli olan bu değerlerimizi kaybetmeden yetişen neslimize aşıla-yarak toplumsal yaşantımızı sürdürmektedir" dedi.

Bizim insanlarımızın gözlerinde yüzlerinde sevgi ve şefkat vardır diyen Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu "Ama Amerikan gençlerinin gözleri sanki katil gibi bakarlar. Çünkü içlerinde hiçbir şey yoktur ki yüzlerine yansısın."
dedi.

Bilim ve teknolojide ilerlemek için matematiğe, bilime ve en ö-nemlisi gönüle önem verilmesi gerektiğini kaydeden Sinanoğlu, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Amerika matematik ve bilimde ileriye gitmiş bir ülke olmasına rağmen gönüle önem vermediği için toplumsal sıkıntılar çekmektedir. İnsanların genişlemesi için tarih, kültür, töre, geçmiş, dil, örf, âdet, yâni gönüle önem vermesi gerekir. Türkiye'de kültürünü kendi gençlerine öğretmeyen üniversiteden mezun olan ve hâlen devam eden öğrenciler yılbaşında hindi keser duruma ve Hıristiyanlara ait kiliselere gider duruma gelmiştir. Bu yüzden Türkiye'nin dil medeniyet ve kültürüne sahip çıkması gerekir.

Şimdi harekete geçme zamanı gelmiştir. Bugünkü savaş yalnız askerî değildir. Şimdiki savaş kültür savaşıdır. Bizim savaşımız kültür ile olacaktır. Bu savaşı kazandığımız takdirde bilim ve teknoloji de istediğimiz yere ulaşabiliriz. Şimdi biz tüm düşmanlarımıza rağmen, içimizdeki hainlere rağmen dünyada lâyık olduğumuz yere geleceğiz. Biz bunu aklımız, örf ve âdetlerimiz ve kültürümüze sahip çıkarak yapacağız"

Batıyı Biz **Kurtaracağız!**

İki üstün güç olarak bilinen Amerika ile Rusya'nın ahlaken çöktüklerini ve bu çöküntünün bütün sosyal tabakalara sirayet ettiğini belirten Prof. Sinanoğlu, bu devletlerin kartondan kuleler olduklarını ve er geç yıkılarak tarih sahnesinden silineceklerini dile getirdi.

Amerika'ya tahsile giden Türk öğrencilerin ziyan olduğunu, u-yuşturucu bataklığına saplanarak intihar noktasına geldiklerini örneklerle an-

latan Prof. Dr. Sinanoğlu, Amerika ile Rusya'dan korkmamak gerektiğini belirterek " Biz onlardan değil, onlar bizden korksun. Bizde iman gibi bir kuvvet olduktan sonra nerede bir Türk lâfı geçti mi, dünya saygı ile eğilmeli. Batıyı bir zamanlar olduğu gibi şimdi de Türkler kurtaracak" dedi.

Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu konuşmasında şunları söyledi: "Dünyada bir samanlar bir Amerika bir de Rusya vardı. Şu anda Rusya'nın çok korkunç bir buhran geçirdiğine şahit oluyoruz. Orada sokağa çıkmak mümkün değilmiş. Eşkıyalar haraç kesenler varmış. Amerikan toplumunda ise son 20 yıldır, ruhsal bir çöküntü var. Bunları biliyoruz. Çok ilginçtir, Amerikan küçük paralarında "Tanrıya itimat ederiz." yazar. Bu bizde olsa önce yabancılar, sonra bizim lâikler kıyameti koparır, yobazlaşıyoruz derler. Ben bunca yıldır, görüyorum. Bir dünyadaki haçlılar, bir de bizim ülkedeki laik geçinenlerden başka yobaz görmedim. Olmaz da. Onların tanrısı paradır. • Herkes dolarla iş görüyor. Amerika çöktü diyoruz. Ama gençlerimiz zorla o-raya eğitime gönderiliyor. Ne varsa. Beni de zamanında göndermişlerdi oraya. Dedim ben gitmem. Bir müddet inat ettim Sonra kendi kendime oraya gideyim de oradan Türkiye'ye hizmet edeyim dedim. Ama bugün benim geldiğim nokta Allah'ın bana bir lütfudur. Oradaki bizim gençlerimiz ziyan olmuştur. Ya uyuşturucuya, ya değişik kötülüklere yada intiharlara varan noktalara gel-mişlerdir.

Amerika'nın aslanlığı falan kalmamış. Dişleri dökülmüş durumda, bazen bir kalan dişlerini gösterip " ben hâlâ varım" diyor, ama öyle değil. Birisi çıkıyor Türkler aptaldır diyor. Esas aptal yukarıdakiler, tepedekiler dışarıdan her gelenin, en küçük istediğini hemen yerine getiriyor. İnanın o Amerika'dan gelen bize emir yağdıranları benim Amerika'daki büroma sekreterim dahi sokmaz. îçeriye dahi giremez. Niye onlardan çekiniyoruz. Biz Türküz* onlar bizden çekinsin.

Konuşmasından sonra Büyükşehir Belediye Başkanı Doç. Dr. Halil Ürün Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu'na "Fahri Hemşehrilik" payesi ile birikte baa hediyeler verdi. Ürün, yaptığı konuşmasında Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu'na aydınlatıcı bilgilerden dolayı teşekkür ettiğini de belirtti.

DİL BİTERSE TÜRKİYE BİTER

Yeni Şafak, 30 Eylül 1995

ANTALYA- Antalya'nın Kaş İlçesinde düzenlenen Dünya Fizik Kongresi'ne katılan dünyanın en geç profesörü Unvanlı Türk bilim adamı

Oktay Sinanoğlu yaptığı açıklamada, ***TBMM'de tutanakların hem İngilizce, kem de Türkçe tutulmasına sert tepki*** gösterdi.

Bu yıl Nobel Banş ödülü'ne aday gösterilen ve ABD Yale Üni-versitesi'nden mezun olduktan sonra 26 yaşında profesör olan Oktay Sinanoğlu, Türk insanına dilinin unutturulmaya çalışıldığını belirterek, bunun da kademe uygulandığım söyledi. Sinanoğlu, Türkiye'nin sömürge altında gibi bir durum içerisinde bulunduğuna işaret ederek, " Türk dilinin bitmesi halinde, Türklük de bitecektir. ***Bugün TBMM'de bile tutanaklar hem Türkçe, hem İngiUzce tutuluyor. Avrupa ve A.B.D. eğer T.B.M.M. 'nde konuşmaları öğrenmek istiyorsa zahmet edip ajanlarına tercüme ettirsin. Bizim kendi e-llmizie bunu onlara sunmamız aptallıktır"*** dedi.

Dünyada eşitlik olması için herkesin Önce kendi şahsiyetine sahip olması gerektiğini ifade eden Sinanoğlu şunları söyledi: 'Turist ülkemize bizi merak ettiği için geliyor. Ama meselâ Kaş'ta bakıyorum bütün dükkanların tabelalarında yabancı isimler, sanki Türkiye değil, Avrupa, ne anlamı kal-dı.şimdi o turistler geldiklerinde hüsrana uğruyorlar. Her şey kendi ülkesindeki gibi

TÜRKÇE DÜNYA DİLİ OLMALI

Zaman, 26 Ekim 1995

ANKARA- Dünyaca ünlü fizikçimiz Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu, Türkiye Sağlık ve Tedavi Vakfi Ahmet Örs Hastanesi'nde Akademik Danış-manlık Merkezi (A.D.E.M.) tarafından düzenlenen sohbet toplantısında çeşitli üniversitelerden öğretim üyeler ve akademisyenlere hitap etti. "Dil, bilim, matematik ve gönül" konulu sohbette daha çok Türkçe'nin İngilizce karşısında zayıflatılmak istendiğinden ve eğer tedbir alınmazsa 100 yıl sonra Türkçe'yi unutmuş bir nesil meydana getirileceğinden bahseden Sinanoğlu, dünya bilim dilinin Türkçe olması gerektiğine işaret etti. Sinanoğlu, "Yıllardır Amerika'da yasayan bir bilim adamı olarak İngilizce'nin ne kadar kısır bir dil olduğuna yalandan şahit oldum. Yeni kelimeler üretmeye çok müsait olan Türkçe bu açıdan dünya bilim dili olmalıdır" dedi.

Türkiye Dünyanın Merkezi

Türkiye'nin dünyanın merkezi bir konumda bulunduğuna dikkat çeken Sinanoğlu, "Bir tarafta 250 milyonluk Türk Dünyası, bir tarafta Avrupa, bir yanımızda İslâm Dûnyası'yla Türkiye, dünyanın merkezinde. Bu yüzden, "Gümrük Birliği'ne girmiyoruz" desek bile bizi zorla alacaklardır. Ama kara

kaşımızdan kara gözümüzden değil, ***dünya liderliğinden vazgeçirmek için*** büyük bir oyuna başvururlar" dedi. **Eğitim Sistemimiz Felç**

Türkiye' deki eğitimi sisteminin turist rehberi yetiştirmeye yönelik olduğunu, Anadolu Liseleri'nin sadece insanlara bir yıl kaybettirdiğini savunan Sinanoğlu, "Ben tamamen Türkçe eğitim yaptıktan sonra gittiğim ABD'de çok başarılı olduysam neden insanlarımıza zorla İngilizce eğitim yaptırılıyor" diye sordu.

Ortak Asya Türk Kolejleri örek

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Türkiye'nin önüne 1000 yıllık tarihî bir fırsat çıktığını vurgulayan Sinanoğlu, buralarda okul açmanın gelecek için çok güzel bir yatırım olduğunu, Orta Asya'daki Türk Kolejleri'nin bu konuda güzel örnek teşkil ettiğini söyledi. Ancak bu okulların İngiliz türü, İngilizce eğitim yapan "Kolej" değil, Türkçe o ülkenin dilinden eğitim yapan okullar olması gerektiğini belirtti.

İNGİLİZCE EĞİTİM İKAZI

Türkiye, 18 Mart 1996

Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu, Türkiye'de yabancı dille eğitim hızla yaygınlaştığı belirterek " **Bunun önüne geçilmezse bir nesil sonda Türkçe bitecek"** dedi.

İSTANBUL- ABD Yale Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi **ve** Kazakistan Hoca Ahmed Yesevi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu, dünyanın hiçbir ülkesinde Türkiye'deki gibi İngilizce öğretmek için bir yıl hazırlık okutulmadığını vurgularken, " Bunun sonu Türk Milleti'nin tarihten silinmesine kadar gider" diye konuştu.

Müslüman-Türk kimliğini her halükârda muhafaza eden ve sayısız ilmi buluşa imza atan Prof. Sinanoğlu, yabancı dil öğrenmekle, yabancı dille eğitim farklı olduğunu ifade etti. Prof. Dr. Sinanoğlu, Türkiye'nin şu anda, Endülüs'ün 700 yıl önce karşılaştığı acı karşı karşıya olduğunu; bütün milletin yabancı dille eğitime karşı çıkması gerektiğini söyledi.

Türk eğitim düzeninde kullanılan dilin her dalda ve her seviyede Türkçe olmasını isteyen Prof. Dr. Sinanoğlu, "Bu aşın bir istek değil. Sömürge ruhuna itilmemiş her ülkenin eğitim dili, kendi resmi dilidir. Ezberci, kop-

yacı, kalıpçı yerine araştırıcı şuurda gençler yetiştirilmesi gerekir. Okullarda özentiye değil, araştırmaya ağırlık verilmelidir" dedi.

Orta, lise ve yüksekokullara Türk dünyası, Türk lehçeleri, Türk illeri, edebiyatları ve tarihleri, bugünkü toplumsal yapılan ve coğrafyalannı da ihtiva eden dersler konulmasını isteyen Prof. Dr. Sinanoğlu, vatanını, milletini ve insanı seven, tarihini, kültürünü, Türkçe'yi iyi bilen, Batıyı da, Asyayı da tanıyan gençlerin yetişmesine ağırlık verilmesini temenni etti.

EĞİTİM VE ÖĞRETİM HER DÜZEYDE ULUSAL DİLLE YAPILMALIDIR

Cumhuriyet, 09 Ocak 1976

Amerika'da Yale Üniversitesi öğretim üyesi ve uluslararası pek çok bilim ödülünün sahibi Prof. Oktay Sinanoğlu, Kimya Fakültesi verdiği "Japonya ve Meksika'da bilim teknik eğitim politikalan ve Türkiye ile karşı-laştınlması" konulu konferansta eğitim ve öğretimin her öğrenim düzeyinde o ülkenin dili ile yapılması gerektiğini, bunu tüm dünyanın bilimsel bir gerçek olarak kabul ettiğini söylemiştir.

Japonya ve Meksika'da kazandığı uluslar arası ödüller nedeni ile Üniversitelerde konferanslar vermek üzere uzun süre bulunan ve bu ülkelerin eğitim sistemlerini inceleyen Sinanoğlu, "Dış ülkelerde başka dille eğitim yapılıp yapılmadığı sorusu bile tepki ile karşılanmaktadır. Meksika, Japonya, Tayland ve hatta Portoriko gibi ülkelerde dahi, yabancı bir dille eğitim uygulamasına rastlanmamaktadır. Türkiye'de de, yaygınlaşma eğilimi görülen yabancı dille eğitim sakıncalıdır, kaldırılması gerekir" demiştir.

Konferansta dinleyici olarak bulunan Prof. Ali Rıza Berkem ise konu ile ilgili açıklanmasında, İstanbul Üniversitesi Senatosu'nun hazırladığı yasa tasarılarında tüm üniversitelerde öğrenimin Türkçe olması için karar aldığını açıklamıştır.

Prof. Sinanoğlu konferansında, eğitim sistemlerini incelediği ülkelerde kültür ve sanat hareketlerinin nasıl geliştiğini, bilimsel araştırmaların nasıl planlandığını geniş şekilde anlatmış, "Tüm araştırmacılar dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de çalışmalarını ülke sorumlarına yöneltmelidirler" demiştir.

4

EK:2

NOBEL ÖDÜLÜNÜ KAZANAN JAPON PROF. K. FUKUPNİN TEŞEKKÜR MEKTUBU

Kyoto Universtiy
Department of Hydrovarbon Chemistry
KYOTO, JAPAN
Prof. Kenichi Fukui

December 3,1975

Prof. O. Sinanoğlu
Yalc University Department of Chemistry
Sterling Chemistry Laboratory
225 Prospect Street New Haven Connecticut 06520,
USA

Dear Professor Sinanoğlu:

Thank you very much for yaur kind letter of November 20. I am very pleased that your visit to Japan and to many cities there was one of the most exciting events of our JSPS Program. You gave truly stimulating, impressing, and encouraging influences to ali of those who got acquainted with you and listened your lectures. I received many very favorable and admiring comments on you from our other hoşt üniversities, some recognizing you as a real genius.

We at our Kyoto University, as well as ali of your hosts in Japan, are very grateful for the considerable time and effort which you devoted to this activity.
With our warmest good wishes for the New Year,

Sincerely yours, **Kenichi Fukui**

EK: 3

ÜNİVERSİTELERARASI KURUL'UN KARARI

ANKARA 1975, Sayı: 1218

İlgili Makama,

Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu'na, 1970 sayılı Üniversiteler Kanununun 23. maddesi uyarınca, Üniversitelerarası Kurul'un komisyonlarınca yapılan ayrıntılı incelemelerden sonra, 1963'ten beri ABD'nin Yale Üniversitesinde Prof. Unvanına ve iki kürsüye sahip olduğunun, bilimsel çalışma ve buluşlarının uluslararası nitelikte ve pek çok ülkede bilinip tanındığının tespit edilmiş olması nedeniyle, **Türkiye Cumhuriyeti Üniversite Profesörü Unvanı,** 26-27 Haziran 1975 tarih ve 10 sayılı kararı ile verilmiştir.

Yapılan komisyon incelemelerinde, Prof. Oktay Sinanoğlu'nun Atom fiziği, maddenin temel yapısı, sıvı ve gazların, yakıt moleküllerinin ö-zellikleri üzerine temel, kimya-fızik çalışmaları ve buluştan görülmüş, 1956'da California Üniversitesi, Berkeley'de kimya mühendisliği (B.S.) derecesini birincilikle aldığı, 1957'de MTT'de (Massachusetts Institute of Technolojy) gene üstün derecelerle yüksek kimya mühendisliği (Master) diploması aldığı, orada Nükleer Reaktör Mühendisliği üzerine de dersler gördüğü, 1959'da California Üniversitesi (Berkeley) de Teorik Kimya-Atom, Molekül yapısı üzerine doktorasını yaptığı, 1959-1960'da ABD Atom Enerjisi Komisyonu laboratuarlarında staj gördüğü, 1960'ta Yale Üniversitesine öğretim üyesi olarak alınıp, iki yılda Tüm Profesörlüğe ("Full Prof") terfi ettiği, ondan sonraki dönemde hem ABD hem Türkiye ve de çeşitli ülkelerde danışman ve araştırmacı olarak çalıştığı, 1963'de ODTÜ'de Teorik Kimya Bölümünü kurduğu, 1973'te Boğaziçi Üniversitesi yüksek kısmı ve araştırma programı kuruluşunda, ayrıca TÜBiTAK'ta genel danışman olarak çalıştığı, 1968-1973 yıllan arasında 6 yıl ABD Atom Enerjisi, Argonne Ulusal Atom Labo-ratuarlarının Müfettişliği ve Teftiş Heyeti Başkanlığını yaptığı, 1972'de ABD Bilim ve Sanat Akademisine seçilen ilk ve tek Türk olduğu, 1973'te Almanya,

1975'de Japonya hükümetlerinden uluslararası bilim ödülleri aldığı tespit e-dilmiştir. Bilgi edinilmesi saygı ile arz ve rica olunur.

İMZA
Hüseyin KARLAK Genel Sekreter

EK: 4

BAHTİYAR VAHABZADE'NİN MEKTUBU

19 Mart 1998

Türk Edebiyatının bu yılki 293. sayısında Oktay Sinanoğlu'nun "Eğitim mi, Eritim mi?" adlı makalesini okudum. Ben bu büyük insanı şahsen tanımıyorum; lâkin yayınlanmış bazı yazılarını okudum. 1996 yılın Aralık a-ymda ben Ankara' da tedavi gördüğüm zaman, onun Aydınlık gazetesinde "Bir Ülkeyi Köleleştirmek İsterseniz Eğitimi Yabancılaşırın!" adlı makalesini okuyup bağrıma bastım.

Bu büyük fizik âlimi kendi milletine, o milletin maneviyatına, milli varlığma ne kadar bağlıdır. Âdeta teknik ilimlerle meşgul olanlar kendi milli varlığından, dilinden, tarihinden uzak olurlar. Mâalesef bu bizde de böyledir. Ama benim için olan şudur ki, bu büyük insan, fizik sahasında meşhur olduğu kadar, kendi milletine, bu milletin tarihine, maneviyatına da bağlıdır.

Buna göre de bahsettiğim zatı şahsen tanımamama rağmen günüm ediyorum ki o benim.

Kardeşim Ahmet Bey, Rus imparatorluğunun hâkimiyeti devrinden ta gençliğimden bu güne kadar benim mücadelem esas itibariyle anadilimiz uğrunda yaptığım mücadeledir. Siz çok iyi bilirsiniz ki Sovyet döneminde Azerbaycan'da bütün devlet işleri yazışmalar, toplantılar Yalnız Rus dilinde yapılırdı. Gitgide Azeri Türkçesi unutuluyordu. Rus dilini, Rus gibi bilmeyen adamlar göreve alınmıyordu. Buna göre de valideynler çocuklarını Azeri mekteplerine değil Rus mekteplerine verirlerdi. Rus eğitim almış Azeri çocukları kendi milletine yukarıdan bakar, milletini onun dilini tarihini bilmez ve buna göre de kendi milletine düşman kesilirdi. Bunlar büyük Kırgız yazan Cengiz Aytmatov'un dediği gibi hafızasını yani tarihini unutmuş *mankurt\di* idi. Ama bu mankurtların hepsi iktidarın yüksek basamağında durur, Milletine güler, her zaman Moskova'ya hizmet gösterirdiler. Bu bizim milletimiz için büyük facia idi.

Gerçi 19. asır sonlarında ecnebi dilde eğitimin belâsına Ruslarda tutulmuştu. O zaman Rusya'da Alman ve Fransız mektepleri açılmıştı. Rusya'nın elitleri, evlâtlarını Alman ve Fransız mekteplerine verirdiler. Buna karşı Rusya'nın en büyük şahsiyetleri yazarları, âlimleri karşı çıkıyordular. Tols-

toy'un ecnebi dilde eğitimin aleyhinde yazılan vardır. Büyük Rus eğitimcisi K.D. Uşinski bu hususta şunları söylüyor: "Eğer çocuğun eğitim aldığı dil, o-nun geleneksel milli karakterine yabancıysa, bu dil çocuğun mânevi gelişmesine anadili kadar güçlü etki yapamaz."

Gelelim Türkiye'deki sisteme: Ben şimdi anlıyanuyorum, tarih boyu büyük imparatorluklar kurmuş ve tarihin hiç bir döneminde müstemleke olmamış (Allah göstermesin, olmasın da) Türkiye Türkleri bugün niçin kendi diline, geleneğine, tarihine bu kadar bigânedir?

O. Sinanoğlu'nun feryadını çok iyi anlıyorum. Amma maalesef o-nu Türkiye'de anlayanlar azdır. Biz Azeri Türkleri milletin maneviyatını gaspeden bu harekâtın maksadını çok iyi arılıyorduk. Çünkü başımız üstünde her zaman Rus yumruğu vardı. Biz dil asimilasyonunun ne demek olduğunu öz omuzlarımızda hissettik ve gördük.

Ben öyle gaman ediyorum ki Türk kardeşlerimiz bizim faciamızdan ders götürmeli ve Türkiye'de ingilizce eğitimin hangi maksatlar güttüğünü anlamalıdırlar. Bu bakımdan Sinanoğlu'nun feryadının boşuna olmadığını onun milletin tarihini düşündüğünü anlamak zorundadır.

Ben sizin bir makalenizi okumuş ve derhal derginize bir yazı göndermiştim. Siz Türkiye okullarında Edebiyat derslerinin azaltılmasına karşı çıkmıştınız. Siz haklısınız. Ona göre ki teknik fenler uzman yetiştirirse; edebiyat ve tarih dersleri vatandaş yetiştirir. Bize ilk önce vatandaş gereklidir. Uzmanlık vatandaşlıktan sonradır. Çünkü iyi uzman olmak için iyi vatandaş olmak gereklidir.

Buna göre de ben sizi o zaman çok iyi anladım ve sizin fikirlerinizi destekleyen makalemi size gönderdim.

Sağolun siz de bastınız. Ben Türkiye'de tedavi olduğum vakitlerde Sayın Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel Bey'le görüştüğümde ona da buradaki düşüncelerimi ilettim ve o zaman Sinanoğlu'nun elimde olan "Aydınlık" gazetesindeki makaleyi ona takdim ettim. Çok sevindim ki Cumhurbaşkanı benim düşüncelerimi kabul etti.

Sinanoğlu o makalesinde diyordu ki: Türkiye'de eğitime bir milyar dolar civarında para aynhyorsa ecnebi ülkelerde Türk evlâtlarının eğitimine dört-beş milyar harcıyor. Bunun mukabilinde Türkiye kazanmıyor. Türkiye kendi varlığını kaybediyor ve Sinanoğlu "Eğitim mi? Eritim mi?" adlı makalesinde çok haklı bir biçimde bu işi soykırım olarak adlandırıyor ve yazıyor. "Bizim kuruluşlarımız milletimiz kendi kendini tarihten sildirecek bir soykı-

4

nm hareketinde niye kendi parasını harcıyor?" ve haklı olarak bu tür okulları "İngiliz misyoner türü okullar" adlandırıyor.

Bu meselelerle ilgili çok söz diyebilirim. Bir mektuba bunları yazmak mümkün değil. Bu mektubu size yazmaktan muradım bu haredeki düşüncelerimi sizlere iletmek ve Oktay Sinanoğlu'nun adresini sizden rica etmektir. Ben ona kendi teşekkürlerimi minnettarlığımı bildirmek ve mümkün olursa görüşmek ve onu bağrıma basmak kucaklamak istiyorum.

Eğer mümkün olursa benim bu mektubumu derginizde yayınlarsı-
nız

Seni incittim Derin hürmetle...

Bahtiyar VAHAPZADE *
19 Mart 1998

♦ Bahtiyar Vahapzade; Azerbeycan'ın en büyük şairi, tiyatro, kitap yazan ve fikir adamıdır. Dilbilimi profesörü olup hâlen Azerbeycan milletvekilidir.

EK: 5

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ SAYIN ABDULLAH KURAN'A MEKTUP[1]

27 Temmuz 1974

Son yıl içinde bildiğiniz gibi üniversitenizde, Türkiye gerek Ve koşullarına uygun olarak çeşitli üstöğretim çizelgelerinin ve mühendislik ve fen dallarında hem araştırmacı temel bilimci, hem yapıcı, yaratıcı nitelikte uy-

gulamacı bilimci ve mühendislerin yetiştirilmesini sağlayacak yeni Çift -Anadal kavram ve çizelgelerinin oluşturulmasında, çeşitli şubelerin öğretim üyesi ve üstün nitelikli öğrenci gereklerinin sağlanması, denizbilim gibi yeni dalların üniversitenizde kurulması bilim araştırması için gerekli ortamm ve dünya bilimcileri ile uluslararası bilim ilişkilerinin kurulmasını sağlayacak yaz okulları, seminer, v.b.lerin kurulmasında yoğun çalışmalar yapmış bulunuyorum. Bu çalışmalar çeşitli öğretim üyeleri ve öğrenci toplulukları ile birlikte

yapıldı ve bir kitap kalınlığına yaklaşmış bildiriler dizisi ile belirlendi. Bu danışmanlık bildirileri sizin de isteğiniz üzerine öğrenci ve öğretim üyelerine dağıtıldı.

Çeşitli uluslararası bilim çalışmalarım arasında, üniversitenizde böyle yoğun çalışmalara ağırlık ve hayli zaman vermiş olmamın nedeni, Boğaziçi'nin herhangi bir yerde kurulup herhangi bir Üniversite olmayışındandır. Boğaziçi ufak bir yabancı kolejden bir Türk Üniversitesine geçiş döneminde ve ilerdeki üniversitelere örnek olması düşünülerek kurulmuş bir üniversitedir. Bu bir iki yıl içinde kurulacak şubeler, alınacak öğretim üyelerinin nitelikleri, tutulacak yol, en az yirmi otuz yıl, üniversitenin ve dolayısıyla binlerce Türk gencinin kaderini ve onların Türkiye'ye olacak katkılarının niteliğini saptamış olacaktır.

Bu kadar sorumluluğu olan bir dönemde elimden gelen katkıyı canla başla yapmış olduğumdan memnunum.

Ufak bir yabancı kolej iken özel okullar kanunu ve Atatürk ilkelerine göre Lozan'dan beri büyümesi, başka illere yayılması sınırlanmış olan o-kul, Türk Üniversitesi adını ve maddi kaynaklarını almakla sınırsız büyüme ve yayılma olanaklarına sahip olmuştur. Bu durumda da, okulun, yabancı bir o-kul tipinde mi? Yoksa; "Türk kültürü içinde bizi çağdaş uygarlığa götürecek?" (Bkz: Milli Eğitim Temel Kanunun 10. Maddesi) Müspet bilim ve tekniği olduğu kadar, bilim ve teknikle yapacağımızı saptayacak ulusal kültürümüz, yani Türk kültürüne, ulusal ve toplumsal değerlerimize ağırlık veren bir kuruluş olarak mı büyüyeceği üzerinde önemle durmak gerekmektedir.

Bu son derece önemli sorunla ilgili olarak, son şubat 1974 bildirimde, yabancı okul iken bütün dersleri tümüyle ve Türkçe'sini hiç öğretmeden ingilizce olarak verilen okulunuzda, her şubede hiç olmazsa haftada birer saatçik birer **"Teknik Türkçe"** dersi sunulmasını, bu ders aracıyla Türkçe bilim ve teknik kaynaklarının artırılmasına da katkıda bulunulmasını önermiş bulunuyordum. Bu öneri, üniversitenizde öğrenci ve öğreticilerce olumlu karşılanmıştır.

Bir yönetici, hatta öğretim üyesi değil de, üniversitenizde danışman olarak bulunmam, öğrenci ve öğretim üyeleri ile çok daha yakından bağlar kurmamı sağlamıştır. Bu ara birçok öğrenci ve öğretim üyelerinin bana sık sık önerilerini, dileklerini rahatlık ve içtenlikle getirebilir olmalarını eminim sizde izlemiş ve bundan memnunluk duymuş olacaksınız. Bu ara, 1973-74'te üniversitenizde yabancı okuldan Türk üniversitesine, ufak bir okuldan, şü-

mullü bir üniversiteye geçişte, önemli gelişmeler kaydedilmiş olmakla beraber, daha pek çok ana sorulara dokunulmamış olduğunun da bu dileklerden görüldüğünü belirtmek isterim.

Mayıs ve Haziran 1974'teki en yeni çalışmalarımda, çift-ana dallar konusu, kimya, matematik, v.b. araştırma ve üst öğretim konulan ilerlemiş, bu ara yeni şubelerin, öğretim üyeleri ve öğrencilerin yazılı dilekleriyle başlangıçta önerdiğim çift-anadal çizelgelerine katılmak istemeleri de Haziran 1974 sonuna değin, çalışmalarımızın verimli, etkili ve ilgi uyandırıcı olduğunu göstermiştir.

20 Haziran 1974'te ayrılırken, matematik, kimya, birkaç mühendislik şubesi, hatta diller gibi çeşitli bölümlerden 1974-75'te benimle ortak araştırma ve yeni çizelge çalışmaları yapmak istekleri birçok saygıdeğer öğretim üyeleri ve aynca öğrenciler de bana belirtilmiş, Kasım 74'te yazılı olarak benimle toplu bir yeni çalışma öneri ve isteğinin bana ve rektörlüğe yazılacağı bildirilmiştir. Bunun, aynlırken, size yakın bir yöneticinize söylemiş bulundum. Ayrılacağım sıra sizinle geniş bir görüşme olanağını bulamadım. Bir hafta önce üniversiteniz ve Türkiye için son derece önemli olan Türk eğitim dilinin her ülkedeki gibi ulusal dil, yani Türkçe olduğunu, olmadığı takdirde ne büyük eğitim, kültür ve ulusal israf ve sakıncalara yol açacağını yanınızda, Sayın Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ'ın da bulunduğu bir toplantıda belirtmiş ve hemen sonra bu konuda yayınlar da yapmış bulunuyordum.

Mayıs Haziran çalışmalarım arasında, Boğaziçi Üniversitesi'nde Kimya ve Matematik bilim konuşmalan yaptım. Son yıl içinde yapmış olduğum fiziksel ve metematiksel kimya araştırmalarından yeni bir kuram *Kimyasal Tepkime Örgütleri Kuramı* doğmuş bulunuyordu. Bu kuramı ilginçtir ki, dünyada ilk kez, Boğaziçi Üniversitesinde *ve Türkçe olarak* açıklamış oldum. Ondan birkaç hafta sonrada 24 Haziran 1974'te Kanada'da Uluslararası Kuramsal Kimya Kurultayına *ingilizceye çevirerek* uluslararası bilim ortamına onların isteği üzerine sundum. Bu kuramdaki yeni kavram karşılıklarının hem Türkçe sonra da ingilizcelerini, ilk kez olduğundan, benim bulmam gerekiyordu. Türkçe'nin bilim ve tekniğe ne kadar yatkın olduğunu, kavranılan ne kadar açık ve seçik karşılayabildiğim üniversitenizdeki bu çalışmalar da göstermiş oldu.

Aynca, matematik şubesinde, *Yeni Matematiksel Fizik ve Kimya Sorunları* konuşmasmı yaptım. Bu şube de konuşmanm dilini bana bırakmışsa da, dinleyiciler arasında bilimsel değeri olan, aynca Türkiye'de Türkçe öğre-

necek kadar uzun bir süre kalmamış olan bilimciler bulunduğundan, onlarla da fikir alış-verişini sağlamak için ben konuşmanm ingilizce olmasını tercih ettim. Bu şubelerdeki arkadaşlara ilgileri için teşekkür ederim.

Bu ara fizik bölümü de, bir toplantıya beni çağırarak kendilerine atom yapısı, v.b. üzerine konuşmalar yapmamı istediler. Bu toplantıda S-10 Türk öğretim üyesinin, Boğaziçi Üniversitesi'nin resmi bir şube toplantısını ve beni de buna zorunlu kılarak, *ingilizce* yapmaları, dikkat ettim ki, rahatsız edici ve son derece yapay (suni) bir hava yaratıyordu. Gerçi aralarında bir tek yabancı öğretim üyesi vardı ama, bu kişi, on yıldır Türkiye'de çalışmaktaydı. Unutulmamalıdır ki, Atatürk döneminde ve hemen sonra, Türk Üniversitelerine gelen Arndt gibi, Prager gibi yabancı profesörler, dünya çapında en tanınmış bilginler oldukları halde, çok kısa bir sürede Türkçe öğrenmişler ve derslerini Türkçe olarak vermişlerdi.

Bu toplantılarda, o şubedeki bazı arkadaşlar ve şube başkanı, benim yalnız kendi şubeleri için konuşma yapmamı ısrarla istediler, ancak bu konuşmaya dışarıdan başka bilimci ve öğrencilerin çağınlmasını istemediklerini, konuşmayı *mutlaka İngilizce olarak*yapmaya mecbur olduğumu, *İngilizce olarak* konuşma yapmadığım takdirde benim yerime başka danışman isteyeceklerini söylediler. Kendimi bir üniversitenin bir bilim şubesi toplantısında değil, bir tedhiş havası içinde hissettim. Hayret içinde nezaketimi muhafaza e-derek konuyu değiştirmek, konuşma gününü başka konuşma günlerine baktıktan sonra kararlaştırmak, şubenin sorunlarına yardımcı olmak istedim. Israrla ingilizce sözüne döndüler. Çizgiyi çekiyoruz, sana burada Türkçe konuşma yaptırmayız dediler.

BÜ'ye ve BÜ'nin Türkiye'ye yararlı bir Türk Üniversitesi olması ereğine bağlılığım, üniversite içinde uyumsuz bir hava doğmasın diye, bu konuyu okulda açmaktan beni menetti. Fizik şubesi ile bile, bu ağır duruma rağmen sonuna kadar bağıntılarımı uyumlu bir şekilde sürdürdüm. Ancak şimdi eğer bir yanlış anlaşılma olmuşsa aydınlatılmayı umarak, bu konu üzerinde durmayı, her Türk bilimci ve aydınının sorumluluğunu duyacağı bir görev sayıyorum.

Arada hemen şunu da söyleyeyim ki bu size gizli ve *özel yazılmış bir mektup değildir.*

Üniversiteniz kanununa *bıktım; fizik dersleri, seminerler İngilizce olacaktır, üniversite toplantıları ingilizce olarak yönetilecektir* diye maddeler göremiyorum. Böyle bir kararın, derin saygı ve sevgi duyduğum siz sayın

rektörden de gelmiş olabileceğine inanamam; fakat bunu sizden duymak istiyorum:

1.Herhangi bir yabancı bir şube başkanı, o şubeyi yönetmeliğe
göre adaylarını da, jürisini de kendisi içinden seçen bir şube olarak kendisi de
kurmuş olsa, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir üniversitesinden, bir Türk bilimci
sinin, Türk öğrenci ve öğretim üyelerine, çalışmalarını Türkçe olarak anlatma
sını yasaklayabilir mi?

2.Hatta, birkaç Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, hatta TC'nin bir
üniversitesinin bir genel kurulu bile, resmi dili Anayasaya göre Türkçe olan
Türkiye'de, bir Türk bilimcisinin Türk öğrencileri ve üyelerine konuşma yap
masında ısrar edip, *bu kesinlikle Türkçe yapılmayacaktır* diyebilir mi?

Ayrıca, böyle seminerlerin yabancı dilde olması üzerinde ısrar e-denler, daima uluslararası bilim ortamında konuşmalar yapmaya veya dinlemeğe alışmış, sürekli olarak uluslararası yayınlar yapmakta olan uluslararası çapta bilimciler, araştırmacılar mıdır? Üniversitenize bilim şubelerine öğretim üyesi, profesör alınırken hangi ölçeklere göre, hangi niteliklere göre alınmaktadır? Bu ölçekler, dünyanın herhangi bir ülkesindeki bir üniversiteye, veya Türkiye'de başka bir üniversiteye profesör olarak atanacaklara uygulanan ölçekler midir?

BÜ'de uyguladığınız ölçeklerde, bir adayın meslek veya dalındaki niteliği ne kadar, belli bir daim en iyi olduğu bir dış ülkede değil de, bir veya iki belirli başka dış ülkede ve belirli bir yabancı dilde eğitim görmüş olması ne kadar rol oynamaktadır? 1973-1974'de BÜ'de bu konuda ayrıntılı gözlemler yapmış bulunuyorum. İstediğiniz takdirde bu gözlem ve izlenimleri henüz tamamlamamış olduğum Mayıs - Haziran 1974 danışmanlık bildirime koyabilirim.

Boğaziçi Üniversitesindeki çalışmalarımda öğrencileri yakından tanımak fırsatını buldum. Bu öğrencileri, herhangi bir ülkenin dünyaca tanınmış üniversitelerindeki öğrenciler kadar yetenekli, uyanık, bilime, öğrenmeye susamış, kendi ülke, kültür, dil, ulusal, ve toplumsal değerlerine bağlı buldum. Bu öğrenciler, herhangi bir üniversitenin herhangi bir yılındaki öğrenciler değildirler. Yukarıda bahsettiğim gibi, ufak bir yabancı "kolej "den, büyük bir Türk Üniversitesine geçiş sorumluluğunun en ağır olduğu bir geçiş döneminin öğrencileridirler. Bu öğrencilerin bu sorumluluğu çok iyi hissettikleri, üniversitenin her şubesinin en üstün nitelikte ve *"Türk Kültürü içinde çağdaşlaşmak"* ilkesine bağlı olarak gelişmesini, bilimde, her dalda en üstün düzeye

gelmesini, hem kendilerinin hem de şimdi yapılacaklarla, gelecek öğrenci kuşaklarının en tatmin edici bir öğrenim görmelerini istedikleri izlenimindeyim.

öğrenciler çeşitli önerileriyle üniversitenin gelişmesine ve geleceğine katkıda bulunmak isteği içindeydiler. Bir üniversite, yalnız yönetici ve öğretim üyelerinin değil, üniversitenin temel ötesi olan öğrencilerinin de çekinmeden katkıda bulunabilmeleri ile yükselebilir. Bu katkılardan sizin ve size yakın yöneticilerin de memnunluk duymuş olduğunu biliyorum.

Haziran'ın 20'sinde, Boğaziçi Üniversitesi'nden Kanada'ya U-luslararası Kimya Toplantısına gidip, ertesi hafta Ankara'ya döndüm. Basından izlemiş olacağınız gibi, Türk eğitiminin en temel sorunlarından olan Türk eğitim dili, müspet bilimin uluslararası ve ulusal yanları arası bağıntılar konusunda Milli Eğitim Şurası'nda çalıştım, bu konuda yayınlar da yaptım. O ara sizin ve BÜ'nin bu konudaki tepkilerinizin ne olduğunu tam olarak bilemiyorum. Çünkü; okul zaten tatile girmiş bulundu, ben de Ankara'dan tekrar dışarı gittim.

Boğaziçi Üniversitesi 'nde ilkokuldan başlayarak öğretim üyesi o-luncaya kadar yalnız yabancı okullarda eğitim görmüş olanlar, BÜ öncesi kolejden BÜ'ye geçenler çoğunlukta bile olsa, BÜ'deki arkadaşların bu, Türk kültürü, milli eğitim, Türk dili ve bütünlüğünü en temelden ilgilendiren ana soruna açık fikirler ve önyargısız olarak yeniden bakma sorumluluğunu hissedeceklerine, bu ana sorundan kişisel endişeler, mevki kaygılan duymadan konuyu açıkça üniversitede bir fikir özgürlüğü havası içinde ele almak isteyeceklerine inanıyorum. Türk benliğini ve Türkiye'nin uluslararası ortamdaki yerinin niteliğini derinden ilgilendiren böyle bir sorunun, üniversitenizde kişisel suçlamalar, söylentiler çıkarmalar, kişileri gözden düşürme çabalan ile fikirlerin tartışılmasını önlemeler, komünizm, faşizm, ırkçılık, solculuk, sağcılık gibi kalıplamalarla örtbas edilmesini isteyeceklerin bulunacağına inanmıyorum. Zaten Türkiye gibi şerefli, köklü bir ülkede, Türk dilinden, Türk insan haklarından bahsetmek, bu gibi polemiklerle hiçbir zaman aydınlar gözünde bir suç, bir ayıp, çekinilecek bir şey durumuna düşürülemeyecektir. Türk toplumu, Türk ulusu daima uluslararası karşılıklı fikir, bilim-teknik alışverişine, dengeli bağıntılara açık olmuş, içine kapanık kalmamıştır. Fakat Batıda, Doğuda her ileri ülkede olduğu gibi kendi benliğine, değerlerine, diline, tarihine, geçmişteki bilim ve sanat katkılarına da bağlı kalmış, ancak bu suretle uluslararası dengenin sağlanabileceğini, ülkeler arası eşitliğin korunabileceği bilmiştir.

Üniversitenizin, Türkiye çıkarlarını, Türk toplum ve ulusunun değerlerini üstün tutan, uluslararası ortama dünya kültürleri arasında kendi kültürümüzle de katkıda bulunmamız gerektiğine inanan tüm öğrenci, öğretim üyesi ve yöneticilerine saygı ve sevgilerimi gönderir, ileriki kuşakların övünerek anacakları bir geçiş dönemi dilerim.

Oktay Sinanoğlu

EK: 6

AÇIKLAMALI FİZİK, KİMYA, MATEMATİK ANA TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

BİRİNCİ BASIMA ÖNSÖZ 21 Ocak 1978

Eşyanlı bir üçgenin köşelerine fizik, kimya ve matematiği kon-dursak, bu üçgenin ortalar fiziksel kimya dalının alanına girer. Bu nedenle fiziksel kimya terimlerini ele almak ayrı bir önem taşıyor. Dil devriminden sonra, özellikle ortaöğretim terimlerini Türkçe'mizde geliştirmek açısından önemli temeller atılmıştır. Bizim kuşağımız, Türk ortaokul ve liselerinde Türk Dil Kunımu'nun bu güzel Türkçe terimleri ile temel bilim sevgisini, anadiliyle bilimsel uslamlama yapma açık seçildiğini kazanmıştı. Onun için baştan, o dönem Türk Dil Kurumu yöneticilerine, dilseverlerine saygı ve teşekkürle başlamayı, gene o dönemde bize Türkçe terimlerle ilk fizik, kimya, matematiği öğreten, bilim tutkusunu veren orta, lise öğretmenlerimizi anmayı bir borç bilirim.

Fiziksel kimya terimlerinin kapsamından söz etmek için önce fiziksel kimyanın içeriğine bir göz atmak gerekir.

Fiziksel kimya, ister sıvı, katı, gaz evrelerinde olsun, ister karışımlar, asıltılar, çözeltiler gibi kimyasal bileşikler olsun, çeşitli durular gösteren özdeğin fiziksel tüm özellikleriyle uğraşır.

Fiziksel kimyanın bir bölümü iri ölçekteki gözle görülür, elle tutulur özdeğin özelliklerini, bileşiklerarası tepkime ya da denge durumlarını ele alır.

Bir de ufak ölçekte fiziksel kimya vardır ki bu, iri ölçekteki olgu ile özellikleri,tek tek öğecikle özdeciklerden başlayarak açıklar, türetir. Bu bölüm çoğu kez öğecik, özdecik fiziği ile iç içedir, öğecikle, özdeciklerin bir çok eksicikle birkaç çekinden oluşan yapılan nicem düzeneğinin (kuvantum mekanik) yasa ile denklerimden çıkarılır. Kızılaltı olsun, mor ötesi olsun çeşitli ışık dalga boylanyla olan etkileşimlerin geniş olasılıkları bu yoldan bulunur. Görüldüğü gibi, bu konularda fiziksel kimya kurumsal fizik ile iç içedir, öylesine ki, aynı çalışma ya da alanlara, kimi ülkelerde kimya, kimilerinde i-se fizik bölümlerinde Taşlanmaktadır. Bu çalışmalarda ne kadar derin, ileri bir matematik kullanılırsa o denli keskin, ileriye götürücü araçlar kullanılmış o-lur. Kurumsal fizik ya da kimyada da matematik gerekli, ancak yeterli değildir. Bununla birlikte deneysel, doğasal olguları enine boyuna tanımak, kimyasal fiziksel sezgiyi iyice geliştirmek zorunludur.

Ufak ölçekteki çeşitli türden izgibilim araç ve yöntemleri, öğecik ya da özdecikleri neredeyse tek tek görmeye, ölçmeye, onların nicem durularını bulmaya yarar. Fiziksel kimya, yalnız eksicik yapılarıyla da yetinmez. Ö-ğeciğin çekirdeği demek olan çekinin yapısına da iner. Bir bölümü, ışın etkinlik, çekin parçalanması, çekinsel tepkimelerdeki çekincik alışverişi, ılıncık, eksicik,Y- ışıncıklar salımı gibi olaylarla,bunlann uygulamasıyla da uğraşır.

Fiziksel kimyanın öğecik, özdecik ölçeği ile iri ölçekteki özdeğin arasındaki kurumsal köprüyü oluşturan bölümü, sayıtım düzeneğidir. Buradan denge ya da denge dışı ısıldevimbilime geçilir. Görülüyor ki fiziksel kimya zengin, temel bir bilim dalıdır. Bu bilim dalının bulguları, gökteki gazların saldığı ışınlar, kimyasal öğelerin evrendeki dağılımı, güneşin izgesi üstündeki bilgimizi, dolayısıyla gökbilimi, gökfiziğini etkilemektedir. Bunun yanı sıra bu bilim dalı, canlılan oluşturan gözelerin çoğu özdecikleriyle uğraştığından, canlının, ısı, iş, erke dengesine baktığından dirilfızik, dirilkimya ile

de kaynaşır.

Sanayi kimyasında ayrı bir dal olarak kimya mühendisliği ile süreç mühendisliği,fiziksel, kimyasal işlem ya da süreçleri, yan üretim, sonra üretim çaplarında tasarlama kurma, yürütme görevlerini üstlenir. Bu görevlerle ilgili bilgiler "birim işlemler", "birim süreçler"adlan altında toplanır. Isı, erke, devinirlik, kütle aktanmlan, akışkanlar düzeneği; akışlı ya da akışsız kimyasal

4

tepkilerin tasarlanması kurumlan, damıtma dikeçleri; sıvı, gaz, katıların ayrılması, akım çizgelerinin hesaplanması; kıvılkesim süreçleri, kurutma, seyreltme, süzme işlemleri vb. hep yayınım, taşınım, kimyasal hızbilim, ısıl-devim bilim gibi fiziksel kimya ilke,veri ya da bilgilerine dayanırlar. Teknikle olan bu sıkı bağıntı açısından da fiziksel kimya terimleri ayn önem taşıyor, özek-sel bir yer tutuyor.

Fiziksel kimya terimlerinin temel bilimden tekniğe, mühendisliğe, oradan da iş, işçi yaşamına, gündelik dile geçme niteliği taşıdıklarından onlan Türkçeleştirme son derece önemlidir. Sanayileşen toplumun gündelik dili ile bilim teknik dilini birbirinden ayırmak olanak dışıdır. Onun için de günlük dili, Türkçe bilim, teknik dilini şu ya da bu Batı diliyle bir tutma Türk Dil devrimiyle, Atatürk'ün Türk dilini yabancı diller boyunduruğundan kurtarma, koruma ilkesi ile bağdaştınlamaz. Günlük dilimizin "fuel-oil", "fizibilite", "solvent" gibi batı sözcükleriyle tırmalanmasını istemiyorsak, bilim ve tekniğimizi, eğitim ve araştırmamızı, yurt ölçüsünde tüm eğitim, araştırma kurumlarımızdan Türkçe yapmak zorundayız.

Türk dilini her alanda geliştirmek için terim sözlüklerinin hazırlanması, bunun yanında bilimcilerimizin araştırma ile öğretim etkinliklerinde Türkçe'yi bol bol kullanmalan, bütün kurumlanmızda eğitim dilimizin her dalda Türkçe olması gerekmektedir. Ana dilleri yarımda kuşkusuz bilim, teknik öğrencilerimiz kendi dallarına yetecek kadar yabancı dili de iyi öğrenmelidir. Anadilini yitirmeden yabancı dilleri kolay öğrenme yöntemlerinin geliştirilmiş olduğunu, dış ülkelerde de yabancı dillerin ancak ya uluslararası ortam ile ilişkiler için ya da yardımcı dil olarak öğretildiğine başka yazılanınızda değinmiştik.

Yukarıda, fiziksel kimyanın içeriğinden söz ederken gördük ki sözlükteki terimler genelHkle kavram,işlem, ilke, özdeğin yapıtaşlanm karşılayan terimlerdir. Bu terimleri oluşturmaya "terimleme" (terminology) diyoruz. Bir de kimyada "adlandırma" (nomenclature) vardır. Bu ikisini ayırmak gerekiyor, özellikle örgensel kimyada çoğunlukla karbon, oksijen, azot ile hidrojenden oluşan doğal ya da yapay sayısı milyonlan bulan bileşikleri geçer. Aynı kimyasal bileşimde bile yalnızca bağlantıları, ilintileri iki üç boyutlu yapılarıyla aynlan pek çok eşiz özdecik doğar. Bunların adlandınlması dizgesel, u-luslararası bir yöntem ile olur. Adlandırma, fiziksel kimya terimlerinin kapsamı dışmda kalıyor. Aslmda böyle dizgesel,uzun adların günlük dile geçmesi de olanaksızdır.

Kavram, işlem vb. adlanna gelince; bunların uluslararası her ülkece kullanılan eş terimler olduklan doğru değildir. Aynı kökten Hint - Avrupa dilleri olduklan halde, İngilizce, Almanca gibi diller arasında bile terimler yaygın olarak gösteriyor. Dediğimiz gibi terimlerin kolayca başka dallara, sanayiye, oradan günlük dile atlamaları da bununla ilgili. Hele ayn dil öbeklerinden İbranice, Japonca gibi dillerde terimler tümüyle değişik, israil'de bilgisayar çizeylemleri bile İbranice olarak çıkıyor. Dahası "fortran" bilgisayar dili bile yerlileştiriyor bugün.

İkinci Dünya Savaşından sonra İngilizce'nin uluslararası bilim, teknik dili yapılmasına uğraşılmıştır. Ancak yakın yıllarda bilim ve teknikteki üstünlük, parasal kaynaklar vb. yine başka ülkelere Avrupa Japonya vb. dağılınca, her ülkede kendi anadilinden bilimsel, teknik yayınlar, toplantılar artmış bulunuyor. Bunu doğal karşılamadılar. Bilim ile tekniğin yöntemleri uluslararası olmakla birlikte amaçlan, hangi doğrultularda geliştirecekleri toplumlara, uluslara göre değişiyor. Onun için her ülkenin de kendine özgü bir bilim, teknik ortamı,iletişimi oluyor. Bu, o ülkenin ekonomik, eğitimsel özgürlüğünden aynlamaz. Ama, her ülkenin bilimcileri, başka ülkelerdeki bilimsel gelişmeleri de izliyorlar zaman zaman bir araya gelip uluslararası toplantılar, karşılaştırmalar yapıyor, karşılıklı yararlanıyorlar. Bu amaçla anadillerine ek olarak yabancı diller de öğreniyorlar. O dillerde düzenlenen uluslararası yayınlara da katılıyorlar. Ulusal yerel toplumsal yön ile uluslararası bilim ilişkinin gereklerinden gelen iyi bir örnek, "Angevrandtechmi"dergisinin her sayının bir Almanca, bir de uluslararası baskısının çıkması. Biz de İstanbul Evrenkenti, kimya kesiminin Türk Kimya Dergisi şimdi çift; biri Türkçe biri de çeşitli dillerde uluslararası baskı olarak "Açta Chimica Turcica" adıyla çıkıyor, birçok ülkeye gönderiliyor.

Başka bir yayın türü "Theoretica Chimic'a Acta"da olduğu gibi (Almanya'da yayınlanıyor) aynı sayıda çeşitli dillerden yazılann bulunuşu, bir kaç dilden özetlerin konuşu. Ama yalnız İspanyolca, Rusça. Yalnız Japonca çıkan pek çok bilim, teknik araştırma bülteni, dergisi de var.

Gelelim Fiziksel Kimya Terimleri Sözlüp'nün nasıl hazırlandığına, bilim yönünün yanı sıra, dil açısından da konunun nasıl titizlikle, dizgesel biçimde ele alındığına.

Ortaokul, lise çağlarından beri dil kurallan, Türkçe'nin terim türetmeye son derece elverişli cebirsel yapısıyla, halk dili, Türk Dil Devrimi ile yakından ilgileniyor; Türk Dilini, Divanü lügat-it Türk gibi en eski yapıtlann-

dan, Sayın Ali Püsküllüoğlu'nun öz Türkçe Sözlüğüne dek izliyorduk. Dış ülkelerde, bilimsel araştırmalarımızı sürdürdüğümüz dönemlerde bile bu ilgi eksilmedi, çoğaldı. Bazen yeni kurumlarımıza gereken yeni terimlerin yabancı dilde olanlarını bile (sohaphobic, pair - aufbau, semi - internal correlation gibi) türetmemiz gerekiyordu. Bu ara yeni kuramlar, kavramlarla birlikte Türkçelerini de kurallarına uygun olarak türetiyor.yurttaki bilimsel konuşma ve yazılarımızda deniyor, bazen daha iyilerini buluncaya dek evrime uğratıyor, kullanıyorduk.

On yıl kadar önce rahmetli Prof. Dr. Samim Sinanoğlu ile daha dizgesel kapsamlı bir çalışma yapmayı düşündük. Zaman zaman çeşitli sözcüklerin hem Lâtince, Eski Yunanca kökenleri, hem de bugünkü kesin anlamlan üzerinde durup karşılıklı tartışırdık.

Beş, altı yıl önce fiziksel kimya terimlerini daha sürekli olarak incelemeye, fişlemeye giriştim. Çeşitli ülkelerde bilimsel araştırmalarımızın yanısıra "fiziksel kimya", "öğecik özdecik fiziği sayıtım düzeneği", nicem düzeneği", "dirilbilimlerin fiziksel kimyasal temeli" gibi dersler verirken en çok geçen terimleri saptadım. Türkçe'de sözcük türetme yollan, dil kuralları vb. üzerine çeşitli kaynaklan, Türk Dil Kurumu yayınlarını yeniden gözden geçirdikten sonra terimleri, tek tek ya da aşağıda değinilen sıralamasıyla ele aldım. Kullandığım ilkeler şunlardı:

1- önce, Türk Dil Kunımu'nun Türkçe Sözlüğü'nü, "Ortaöğretim Terimleri Kılavuzu'nu, alanımla ilgili terim sözlüklerini taradım. Bu kaynaklarda geçen terimleri almaya böylece tüm terim etkinlikleri içinde bağdaşık kalmaya çalıştım. Ancak bunda tutucu olmamak gerekirse, özel anlamı daha açık seçik ya da kullanımı daha kolay olanlan aramakta yarar buldum. Bu ara ilk çıkan terim sözlüklerinden, Prof. Dr. Sayın Abdullah Kızılırmak'ın "Gökbilim Terimleri Sözlüğü" benim için yıllar öncesi önemli bir içgücü kaynağı oldu.

Bunun gibi sonradan çıkan, Sayın Emin özdemir'in "Terim Hazırlama Kılavuzu" da çalışmalarımda çok yararlı oldu.

Aynca bilim ve tekniğe ilişkin dergilerde, çeşitli evrenkentleri-mizce yayınlanan bilimsel ders ya da araştırma kitaplarında, kimya mühendisliği, elektrik mühendisliği, bileşim alanlarıyla ilgili yayınlarda kullanılan Türkçe'yi, Sayın Aydın Koksal'in kullandığı güzel terimleri de yıllar boyunca, kaynaklar belirdikçe inceledim.

2 - Her kavrama bir karşılık, çeviri değil kavram karşılığı: Te
rimlerde, yabancı dildeki terimlerin kökeninden çeviri yolundan çok, kavramı
Türkçe'de en doğal, en açık seçik nasıl karşılayabileceğimize baktım. Çünkü,
Batı dillerindeki, özellikle İngilizce'deki terimlerin çoğu kez Lâtince, Eski
Yunanca kökenlerinin anlamıyla bilimsel çağdaş anlamlan arasında uzaklaş
malar, kaymalar, değişmeler olmuştur. Hele şu son yıllar, Amerika'da çıkan
terimlerde, Lâtince - Yunanca eğitimi verilmediği için, İngilizce ise çoğun
lukla kendi içinden türetme gücünden yoksun bir dil olduğundan, bir deyişin
sözcüklerinin baş harfleri alınarak (örneğin "laser" sözcüğü) dili yozlaştıncı
yollara başvurulmaktadır. Hem İngilizce'de hem Türkçe'de terim türetmesi
gereken bir bilimci olarak, Türkçe'nin bilim dili için son derece elverişli,
türeğen bir dil olduğunu, açık seçildikte matematiğe yaklaştığını kendi dene
yimlerimde gözlemiş bulunuyorum.

Kimi terimlerin İngilizce'de tarihsel raslantılar sonucu, birkaç anlama geldiğini, böylece kolayca karışıklığa yol açabildiğim görüyoruz. "Correlation" sözcüğündeki gibi. Nitekim bu sözcüğün ayrı terimlerle karşılayabildik. Örneğin nicem düzeneğindeki anlamı için "kaçınım", sayıtımdaki i-çin "eşbağmtı" dedik.

Terimlerin açıklamalarında bilimselliğe, kesinliğe, bilgi vericiliğe özen gösterdim. Öyle sanıyorum ki, sözlüğü okuyan bir öğrenci kimi fiziksel kimya, kuramsal kimya bilgilerini edinme ya da bilgisini belirginleştirme açısından da sözlükten yararlanabilecektir.

3 - Kimi terimlerde, ilk ağızda Türkçeleştirilmesi gereken takılar
bile yabancı dildeki gibi kullanılmaktadır. Yerli yazılarda önceleri, "iyonizas-
yon" ya da "ionization" biçiminde yazıldığı gibi. Bunlara hiç ol
mazsa "iyonlaşma" denilebilir.

önce takılan Türkçeleştirmek gerekti. Gitgide artan çabalarla kavram ve işlem adlarını bir süre "iyon", "atom", "molekül" gibi kendimizin de alışagelmiş olduğu terimleri özel adlarmış gibi öylece bırakmak zorunda olduğumuzu sanıyordum. Derken 1975'te benim için bir olanak çıktı. Japonya'nın uluslararası bir bilim ödülünü vermesiyle o yıl, sonra da 1976'da toplam beş ay Japonya'yı enine boyuna tanıma olanağını buldum. Bunu, oradaki fizik, kimya, konuşma ve araştırmalannın yanı sıra dil konusu için de değerlendirdim. Japon dilcileri ile uzun görüşmeler yaptım. Japonca'yı bir ölçüde tanıyıp Japon dil, eğitim siyasalarını inceledim. Gördüm ki, Japon "tanzimatı" Meice döneminden (1868) bu yana Japon bilim, teknik dili sürekli işlemiş, eğitim

dili her zaman tümüyle Japonca olmuştur. Bugün de öyledir. Japon Ulusal Dil Kurumu'nda, Japon Ulusal Eğitim Araştırma Kurumu'nda Japon dili, terimleri üzerine sürekli çalışılmaktadır. Japon Ulusal Eğitim Bakanlığı (Mombuşo) Japonca terim sözlükleri bastırmaktadır.

Bu sözlükleri incelediğimde gördüm ki, önce ürkerek baktığımız "atom", "molekül", "iyon", "nötron", "asit" dahası "elektrik", "elektron", "elektroliz" gibi terimlerin bile hep Japoncalan yaygın olarak kullanılmaktadır. Japoncadaki böyle terimlerin yapılış biçimi, kullandıkları kökler vb. yeni esin kaynaklan sağladı. O terimleri de Türkçeleştirebildim. Öyle ki, kanımızca Türkçeleri kavranılan daha bir açıklık veriyor, konuyu bilmeyene bile bir şeyler anlatıyor.

4- Kimi terimleri tek olarak değil, zincirler, kümeler biçiminde ele almak gerekiyor. Yoksa birbirine yakın anlamda olanlara rasgele ayrı ayrı, i-lişkilerini gözetmeden terimler konursa bilimsel dilde karışıklık doğabilir. Ör neğin "kinetic", "dynamic", "kinetics", "dynamics", "motion", "motive", "momentum", "dynamical"... gibi bir küme için kesin, konuşulurken kanşma-yacak ayrımlar yapmalı. Gene "colloid", "suspension", "dispersion", "flocculent", "precipitate", "turbid ", "emulsion" gibi terimlerin karşılıkları birbirine karışmamalıdır. Böyle terim kümeleri toptan ele alındı. Tek tek kar şımıza çıktıkça alınsaydı, kolayca karışırlardı.

Kimi terimler de,bilimsel açıdan ilginç, anlamlı zincirler oluşturdu. Bu zincir ilişkesi, rasgele uzun süreler içinde germiş Batı terimlerinden çok, Türkçelerinde açıkça belirdi. İri ölçekten, ufak ölçeğe doğru "öğe", "öğecik", "özdek"[2], "özdem", "özdecik" zincirlerindeki gibi.

5- Sözcüğün son aşamasında, bütün terimleri Türk Dil Kuru mu'nda, Terim Kolu görevlilerden Sayın Kaya Türkay ile birlikte bir kez daha gözden geçirdik. Günlerce birlikte çalıştık. Bu çok

yararlı güzel çalışma gün lerini unutamam. Sayın Kaya Türkay'a ve arkadaşlanna pek çok teşekkür ede rim.

[2] * O. Sinanoğlu "Fiziksel Kimya Terimleri Sözlüğü", (Türk Dil Kurumu Yayınlan, Ankara 1978). Çok sayıda aynı tür özdecikten oluşan, özellikleri belirgin kimyasal varlığa "özde"dedim. Ancak, terimler arasında birlik sağlama ereğiyle Terim Kolunun önerisine uyarak bu terimi "özdek"diye aldık.

Bütün bunlara karşın, yine de bu sözlükte eksiklikler bulunacaktır. Ama gelişen, özleşen dilimizle birlikte fiziksel kimya Türkçe'si de gelişmesini, özleşmesini sürdürecektir. Özellikle bizim kuşağımız, bilimsel araştırmalarına gidecek zamanlarının bir bölümünü anadilleri için yapacakları çabaya a-yırma sorumluluğunu duymuştur. Bu sorumluluk sürecektir.

Sözlüğün, terimlerin, onların altında yatan ilkelerin oluşmasında pek çok meslektaşımızın, arkadaşın katkısı oldu. Onların nice bilimsel konuşmalarda dil konusundaki görüş ya da eleştirilerinden de yararlandık. Hepsine gönülden teşekkür ederim. Bu arkadaşların kimisi İstanbul, kimisi Ankara, fiğe Hacettepe, Orta Doğu, Boğaziçi Evrenkentlerindedir. Kimisi Çekmece Nükleer Araştırma, kimisi Arge, Tübitak kuruluşlarında. Bu terimler anadilimizden doğmuştur. Ben yalnızca aracı oldum. Onun için bu terimler hepimizindir.

Büyük kimyacımız, değerli dilseverimiz Prof. Dr. Sayın îlhami Cıvaoğlu'na, hepimize tuttuğu ışık için özel teşekkürler, saygılar.

Türk Dil Kurumu genel yazmanları, Sayın Ömer Asım Aksoy, Sayın Cahit Külebi, yönetim kurulu üyeleri ilgilerini esirgemediler. Sayın Emin özdemir, Sayın Kaya Türkay ile Terim Kolu görevlilerinin çabalan eklenmeden bu sözlük olamazdı.

Terimlere ilk başladığımız günlerde bize can yoldaşı olan Sayın Reşit Canbeyli, sonraları yardımları geçen arkadaşlar yabancı karşılıkları bulmakta.

Emeği geçen sayın Nilgün Ertaş, ilgeriyle bize güç veren Prof. Dr. Sayın Fikret Baykut, Prof. Dr. Sacide Baykut, Prof. Dr. Emin Ulusoy, Prof. Dr. Ali Rıza Berkem, Prof. Dr. Yüksel İnel, Dr. Fuat Bayrakçeken, Prof. Dr. Burhan Pekin, Prof. Dr. Abdullah Kızılırmak, Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu ve Rektör Sayın Halûk Alp ile Rektör Sayın Tahsin Özgüç'e derin saygılarımızla teşekkürlerimiz.

"Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, "diyen Atatürk"ün gösterdiği yoldan erken yaşta bilime girmiştim. Türk Dilini yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmak, korumak yolundan da biraz olsun Atatürk'ün izinden yü-rüyebilmişsek ne mutlu bize!

AÇIKLAMALI FİZİK, KİMYA, MATEMATİK ANA **TERİMLERİ**

SÖZLÜĞÜ

İKİNCİ BASIMA ÖNSÖZ

14 Aralık 1988

't'

Ülkemizde bilik ve teknikle uğraşanlann sayısı hızla artmaktadır. Aynca bütün kamuoyu artık bilim ve tekniğe, ve de fen eğitimine büyük ilgi duymaktadır. Evrenkentlerimizin (Üniversiteler) 30'u bulmuş. Ülkenin her yanında Liselerin, teknik okulların sayılan çok artmıştır. Bu seferberliği yine de yeni başlıyor sayabiliriz. Yirmibirinci yüzyıla girerken bütün dünya yeni yüksek teknik bilim (teknoloji) çağına kendini hazırlamaktadır. Bilim dallan her beş, on yılda bir kendini yenilemekte yepyeni dallar, teknik bilimler ortaya çıkmaktadır. Onun için bilim fen eğitimi eski bilgileri kafalara doldurmak yerine, bilgilerini, becerilerini, birkaç yılda bir yenileyebilecek yetenekleri alışkanlıklan kendine güveni veren "çevik"bir eğitim düzen olmak zorundadır.

Nitekim, şu günlerde Milli Eğitim Bakanlığımızda yeni bilim, fen programlan hazırlanmakta, TV ile yurdun her köşesine yedisinden yetmişine kadar her gence ve gönlü genç olana bilim, fen ve tekniğin heyecanını götür: me çalışmalarına başlamış bulunmaktadır.

Bilim ve teknik, artık dünyanın bir tek yerinde de gelmiyor. Uzakdoğu, Avrupa, Amerika birbirleriyle çetin ve çok hızlı bir yarışmaya girmiş bulunuyorlar. Yeni buluştan kuralları, dizgileri yaratanlar çeşitli anadillerinde, kendi anadillerinde eğitim görmüş kişiler arasında çıkıyor. Açık, seçik, kudretli düşünme, uslamlama ve yaratma yeteneklerinin genç yaşlarda en iyi kişinin ana dilinde gördüğü fen, matematik, edebiyat,... eğitimleri ile geliştiği biliniyor.

TUrkçemizde, bilim ve teknik dilinde olsun, gündelik yeni kavram, araç ve gereçlerin Türkçe karşılıklarıyla olsun, hızla gelişmektedir. TV ile fen eğitiminin başlayacağı şu günlerde ana fen terimlerinin bilinçli ve istikrarlı bir şekilde kullanılmasında Türkçe'nin göstermiş olduğu gelişme kuşkusuz çok yararlı olacaktır.

Bu vesile ile Türkçe'ye çok emeği geçmiş dilsever ve bilim adamlanmıza ve de bizleri anadilimizde geliştirmiş olan fen öğretmenlerimize bu yapıtcığımızı bir kez daha ithaf etmeyi yine en büyük şeref addediyor, yeni kuşaklarımıza uzay, bilgisayar, biyoteknik çağının yarınki büyük bilimcileri

bugünkü çocuklanmıza ve onlara çok şey öğretecek saygıdeğer öğretmenlere sonsuz maddi ve manevi basan ve zenginlikler diliyorum.

Sözlükte her terimin Türkçe'si konuda açık seçik bilgide veren tanımı, aynca, Fransızca, Almanca, İngilizce ve Japonca karşılıklan yer almaktadır.

Aşağıda bu sözlükten alınmış halen dilimizde kullanılan yabancı 40 küsur örnek kelimenin Türkçe karşılıktan okuyucuya sözlük hakkında bilgi olsun diye verilmiştir:

Anot > Artı uç * Anyon > Eksin ♦ Atom > Ögecik ♦ Foton > Işıncık * Enzim > Özgen * Dedektör > Bulucu * Deterjan > Arıtıcı * Diyagram > Çizelge * Elastik > Esnek * İyon > Yükün * İstatistik > Sayıtım * Reaksiyon > Tepkime * İzolatör > Yalıtkan * Kapasite > Sığa ♦ Kuvantum > Nicem ♦ Vibrasyon > Titreşim * Molekül > özdecik * Teorik > Kuramsal * Nükleer > Çekinsel ♦ Limit > Erey * Potansiyel > Gerilim ♦ Radikal > Kökçe ♦ Radyasyon > Işınım ♦ Reaktör > Tepkir * Şarj > Yük ♦ Vakum > Boşay ♦ Vektör > Yöney ♦ Simetri > Bakışım * Viskosite > Ağdalık * Tayf > Izge * Termal > Isıl ♦ Dinamik > Devingen * Homojen > Tektürel * Jiroskop > Düzdöner ♦ Integral > Tümlev * Maksimum > Doruk * Minimum > Oyluk * Statik > Dingin * Transfer > Aktaran * Polimer > Çoğuz ♦ Solvent > Çözgen * Entropi > Dağı * Transformatör > Dönüştürücü * Enerji > Erke * Termodinamik > Isıldevinge * Konsantre > Derişik * Frekans > Sıksayı, Titreşim Sayısı...